

การศึกษาและการพัฒนาแนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธีของนักเรียนวัยรุ่น

ปริญญานิพนธ์
ของ
พระมหาวรพงษ์ สารวงษ์

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการแนะแนว

พฤษภาคม 2554

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

การศึกษาและการพัฒนาแนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธีของนักเรียนวัยรุ่น

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการแนะแนว

พฤษภาคม 2554

การศึกษาและการพัฒนาแนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธีของนักเรียนวัยรุ่น

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการแนะแนว

พฤษภาคม 2554

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

พระมหาราชวงศ์ สารวงษ์. (2554). การศึกษาและการพัฒนาแนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธีของนักเรียนวัยรุ่น. ปริญญาานิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการแนะแนว). กรุงเทพฯ:บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. คณะกรรมการควบคุม: ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทศพร มณีศรีขำ, อาจารย์ ดร.สกล วรเจริญศรี

การวิจัยในครั้งนี้มีความมุ่งหมาย เพื่อศึกษาและพัฒนาแนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธีของนักเรียนวัยรุ่น กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือนักเรียนที่กำลังศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 ปีการศึกษา 2553 โรงเรียนวัดเขาปิ่นทอง จังหวัดราชบุรี แบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มตัวอย่างแรกใช้เพื่อศึกษาแนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธี จำนวน 130 คน ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่ 2 ใช้เพื่อพัฒนาแนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธี เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 ที่มีคะแนนแนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธีต่ำกว่าเปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 25 ลงมา จำนวน 14 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสอบถามความรู้ด้านพุทธศาสนพิธี แบบสอบถามแนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธี และ โปรแกรมการพัฒนาแนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธี สถิติที่ใช้ทดสอบสมมติฐานคือ t-test dependent t-test Independent และ F-test

ผลการวิจัยสรุปดังนี้

1. นักเรียนวัยรุ่นมีแนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธีโดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับปานกลาง
2. นักเรียนวัยรุ่นที่มีเพศ ระดับชั้นเรียน และความรู้ด้านพุทธศาสนพิธีต่างกัน มีแนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธีแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ
3. นักเรียนวัยรุ่นมีแนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธีก่อนและหลังการทดลองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

A STUDY AND DEVELOPMENT OF THE WAY OF PRACTICE ON BUDDHIST CEREMONY
OF ADOLESCENT STUDENTS

Presented in Partial Fulfillment of the Requirements for the
Master of Education Degree in Guidance and Counseling Psychology at
Srinakharinvirot University

May 2011

Phramaha Woraphong Sarawong. (2011) *A study and development of the way of practice on Buddhist ceremony of adolescent students*. Master thesis, M.Ed. (Guidance and Counseling Psychology). Bangkok: Graduate, Srinakharinvirot University. Advisor Committee: Asst. Prof. Dr. Totsaworn maneesrikum. Inst. Dr. Skol voracharoensri

The purpose of this research was to *study and develop the way of practice on Buddhist ceremony of adolescent students*. The samples contained first, second, and third level secondary school students Watkhovpinthong school, Ratchaburi province. They were divided into two groups. The first group was used to study the way of practice on Buddhist ceremony which consisted of 130 students. The second group was used to develop the way of practice on Buddhist ceremony. The samples of second group consisted of 14 students who had percentile rank 25 and lower on the way of practice on Buddhist ceremony scores. The research instruments were knowledge on Buddhist ceremony questionnaire, the way of practice on Buddhist ceremony questionnaire, and development of the way of practice on Buddhist ceremony program. The data was analyzed by t- test dependent, t-test Independent and F-test

The results of this research were as follows:

1. The way of practice on Buddhist ceremony scores of adolescent students in the total and each way of practice on Buddhist ceremony of adolescent students were average.
2. There was no significant difference in the way of practice on Buddhist ceremony between gender, classes, and Knowledge on Buddhist ceremony.
3. There was a significant difference of the .05 level between practice and post test scores in the way of practice on Buddhist ceremony of adolescent students.

ปริญญานิพนธ์

เรื่อง

การศึกษาและการพัฒนาแนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธีของนักเรียนวัยรุ่น

ของ

พระมหาวรพงษ์ สารวงษ์

ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการแนะแนว

ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

.....คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

(รองศาสตราจารย์ ดร.สมชาย สันติวัฒนกุล)

วันที่.....เดือน พฤษภาคม พ.ศ. 2554

คณะกรรมการควบคุมปริญญานิพนธ์

คณะกรรมการสอบปากเปล่า

.....ประธาน
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทศพร มณีศรีขำ)

.....ประธาน
(รองศาสตราจารย์ ดร.นันทา สุรักษา)

.....กรรมการ
(อาจารย์ ดร.สกล วรเจริญศรี)

.....กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทศพร มณีศรีขำ)

.....กรรมการ
(อาจารย์ ดร.สกล วรเจริญศรี)

.....กรรมการ
(อาจารย์ ดร.มณฑิรา จารุเพ็ง)

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้เพราะได้รับความเมตตาจากคณาจารย์ที่ปรึกษาทุกท่านที่เสียสละเวลาช่วยเหลือโดยให้คำปรึกษาแนะนำเป็นอย่างดียิ่งในการเขียนวิทยานิพนธ์มาตั้งแต่ต้นจนจบ ขออนุโมทนาขอบคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทศพร มณีศรีขำ ประธานควบคุมปริญญานิพนธ์ และอาจารย์ ดร.สกล วรเจริญศรี กรรมการควบคุมปริญญานิพนธ์ที่ได้ให้คำปรึกษาและตรวจแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ เพื่อให้ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้เสร็จสมบูรณ์อีกทั้งยังให้คำแนะนำความรู้เพิ่มเติมในขณะที่ยังดำเนินการทำปริญญานิพนธ์ผู้วิจัยขออนุโมทนาขอบคุณในความกรุณาของท่านทั้งสองที่เมตตาต่อผู้วิจัย จึงขออนุโมทนาขอบคุณเป็นอย่างยิ่งมา ณ โอกาสนี้

ขออนุโมทนาขอบคุณ อาจารย์ ดร.มณฑิรา จารุเพ็ง ที่เมตตาให้คำปรึกษาด้วยดีตลอดมา และ อาจารย์ ดร. รณิดา เขยชุ่ม ผู้ให้คำปรึกษาในด้านสถิติและเป็นกัลยาณมิตรที่ดีตลอดทั้งคณะกรรมการผู้ตรวจเครื่องมือกล่าว คือ รองศาสตราจารย์ ดร. คมเพชร ฉัตรศุภกุล อาจารย์ ดร.ธีระภาพ เพชรมาลัยกุล และอาจารย์ วรรชิต แสนอุบล ที่เมตตาเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือในการวิจัยอีกทั้งให้คำแนะนำในด้านการทำแบบสอบถามและการทำโปรแกรมพัฒนาแนวทางการปฏิบัติด้านพุทธศาสนพิธีผู้วิจัยจึงขออนุโมทนาขอบคุณเป็นอย่างยิ่งมา ณ โอกาสนี้

กราบขอบพระคุณพระครูสุวิมลจันทโชติ เจ้าอาวาสวัดสวัสดิ์วารีสีมาราม กรุงเทพมหานคร ที่เมตตาอนุเคราะห์ให้ที่พักอาศัยในการศึกษาเล่าเรียนอย่างอิสระ ขอขอบคุณเพื่อนสหธรรมิก พระอาจารย์มานพ อุตตมสีโล พระมหาปฏิพัทธ์ธรรม คุณธมฺโม ที่ให้กำลังใจและช่วยเหลือตลอดมา และนายนิศ ทองบาง ผู้ช่วยแจกแบบสอบถาม และผู้ที่มีส่วนช่วยเหลือให้งานวิจัยนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี

และขออนุโมทนาขอบคุณเป็นอย่างยิ่งสำหรับคุณจงรักษ์ (ศิริพร) เพื่อกิจตร ผู้มีเมตตาจิตให้การสนับสนุนทุนการศึกษา จึงขออนุโมทนาขอบคุณเป็นอย่างยิ่งมา ณ โอกาสนี้

ประโยชน์ได้อันเป็นบุญกุศลที่เกิดจากปริญญานิพนธ์เล่มนี้ ผู้วิจัยขอขอบคุณงามความดีให้กับผู้มีพระคุณ มารดาบิดาผู้ให้กำเนิดและอบรมเลี้ยงดูมาอย่างยากลำบาก คุณครูบาอาจารย์ผู้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ให้ รวมถึงญาติธรรมผู้ให้การสนับสนุนในเรื่องปัจจัย 4 ทุกๆ ท่าน

พระมหาวรพงษ์ สารวงษ์

สารบัญ

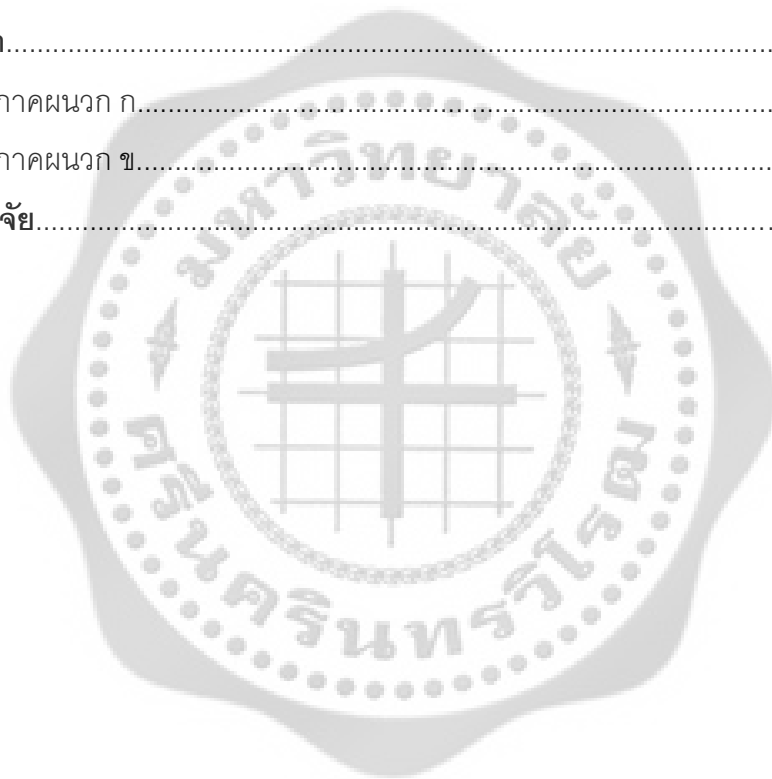
บทที่	หน้า
1 บทนำ.....	1
ความสำคัญและความเป็นมาของปัญหา.....	4
ความมุ่งหมายของการวิจัย.....	4
ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า.....	5
ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า.....	5
ตัวแปรที่ศึกษา.....	5
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	6
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	6
สมมติฐานของการศึกษาค้นคว้า.....	8
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	9
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนพิธี.....	9
แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับพุทธศาสนพิธี.....	9
การจัดหมวดหมู่พุทธศาสนพิธี.....	15
แนวคิดเกี่ยวกับหลักการปฏิบัติพุทธศาสนพิธี.....	29
เอกสารเกี่ยววัยรุ่น.....	36
ความหมายของวัยรุ่น.....	36
ปัจจัยทางสิ่งแวดล้อมที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของวัยรุ่น.....	38
การปฏิบัติตนของวัยรุ่น.....	39
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมกลุ่ม.....	40
ความหมายของกิจกรรมกลุ่ม.....	40
จุดมุ่งหมายของกิจกรรมกลุ่ม.....	40
ขนาดของกลุ่มที่ใช้ในกิจกรรมกลุ่ม.....	44
คุณค่าของกิจกรรมกลุ่ม.....	45

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
2 (ต่อ)	
ขั้นตอนการจัดกิจกรรมกลุ่ม.....	47
เทคนิคที่ใช้ในกิจกรรมกลุ่ม.....	49
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมกลุ่ม.....	52
เอกสารข้อมูลเกี่ยวกับการสร้างแบบทดสอบวัดความรู้.....	54
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	61
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	61
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	61
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	68
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	71
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	73
สัญลักษณ์และอักษรย่อที่ใช้ในการเสนอผลการวิเคราะห์.....	73
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	73
5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	83
ความมุ่งหมายของการวิจัย	83
สมมติฐานของการศึกษาค้นคว้า.....	83
ขอบเขตการศึกษาค้นคว้า.....	83
เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา.....	83
วิธีการดำเนินการทดลอง.....	83
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	84
สรุปผลการวิจัย.....	85

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
5 (ต่อ)	
อภิปรายผลการวิจัย.....	85
ข้อเสนอแนะ.....	88
บรรณานุกรม.....	90
ภาคผนวก.....	95
ภาคผนวก ก.....	95
ภาคผนวก ข.....	159
ประวัติผู้วิจัย.....	167

สารบัญตาราง

ตาราง	หน้า
1 การเข้าร่วมโปรแกรมพัฒนาแนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธีของนักเรียนวัยรุ่น.....	69
2 แบบแผนการทดลองแบบ One Group Pretest Posttest Design.....	70
3 ค่าสถิติพื้นฐานข้อมูลส่วนตัวของนักเรียนจำแนกตามเพศ ระดับชั้นและความรู้ด้านพุทธศาสนพิธี.....	74
4 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานแนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธี	75
5 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานแนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธีจำแนกตามเพศ.....	76
6 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานแนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธีจำแนกตามระดับชั้นเรียน.....	77
7 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานแนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธีจำแนกตามความรู้ด้านพุทธศาสนพิธี.....	79
8 แสดงการเปรียบเทียบแนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธี ก่อนและหลังเข้าร่วมโปรแกรมพัฒนาด้านพุทธศาสนพิธี.....	82
9 ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) แนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธี.....	97
10 แสดงค่าอำนาจจำแนกเป็นรายชื่อของแบบสอบถามแนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธี.....	101

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญและความเป็นมาของปัญหา

พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่คนไทยให้ความนับถือมายาวนานจนได้ชื่อว่าเป็นศาสนาประจำชาติ ดังนั้นจึงมีส่วนเกี่ยวข้องข้องในการดำเนินชีวิตของคนไทยเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะหลักธรรมที่ใช้เป็นหลักยึดเหนี่ยวจิตใจให้คนไทยได้ประพฤติปฏิบัติอย่างมีเหตุผลในการดำเนินชีวิตอย่างถูกต้อง สิ่งสำคัญของพุทธศาสนาได้แก่ หลักธรรม คำสอน เพราะเป็นแนวทางในการปฏิบัติของผู้ที่นับถือ แต่หลักธรรมนั้นเมื่อนำมาปฏิบัติจริงมักจะมีการผสมผสานกับความเชื่อและวัฒนธรรมเดิมของผู้ที่นับถือศาสนานั้นๆ แม้จะอธิบายได้ว่าส่วนไหนเป็นหลักธรรมที่แท้จริงและส่วนไหนเป็นลัทธิศาสนาอื่นที่ผสมเข้ามา แต่ในทางปฏิบัติก็แยกกันไม่ออกและได้กลายเป็นวัฒนธรรมทางศาสนา ได้แก่ มารยาทชาวพุทธ ศาสนพิธี และวันสำคัญต่างๆทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏอยู่ในสังคมปัจจุบัน

ศาสนพิธีทั้งประเพณีและพิธีกรรมซึ่งนับว่ามีส่วนสำคัญอย่างยิ่งต่อการดำเนินชีวิตของบุคคลและสังคม ประเพณีพิธีกรรมต่างๆเกิดขึ้นจากความเชื่อถือในลัทธิศาสนาของบุคคลในสังคม และได้ถือปฏิบัติสืบทอดกันมาเป็นระยะเวลาอันยาวนานอีกทั้งมีบทบาทที่สำคัญต่อวิถีชีวิตของบุคคลในสังคมตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตาย ไม่มีใครปฏิเสธได้ว่าชีวิตไม่ได้เกี่ยวข้องกับพิธีกรรมใดๆ ทุกชีวิตในสังคมมีส่วนเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับพิธีกรรมต่างๆอยู่เสมอ ความหมายของคำว่าพิธี ก็คือกรกระทำที่มีระเบียบแบบแผนเป็นขั้นตอนจนเป็นธรรมเนียมเป็นระเบียบแบบแผนที่จะพึงปฏิบัติเกี่ยวกับการบำเพ็ญกุศลต่างๆท่านเรียกว่าศาสนพิธี อย่างเช่น การประกอบกิจกรรมเกี่ยวกับการบำเพ็ญบุญ บำเพ็ญกุศลที่มีระบบระเบียบเป็นขั้นตอนของชาวพุทธเรียกว่าพุทธศาสนพิธี ศาสนพิธีกับศาสนานั้นมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกันเป็นอย่างยิ่งจนไม่สามารถแยกออกจากกันได้ ที่ใดมีศาสนาที่นั่นจะต้องมีศาสนพิธีเพราะศาสนพิธีเป็นองค์ประกอบที่สำคัญยิ่งของศาสนาประการหนึ่งจะขาดเสียมิได้ (อารีวิชาชัย:2543:3-6) และพุทธศาสนพิธีเป็นระเบียบแบบแผนปฏิบัติทางศาสนาพุทธที่กำหนดขึ้นไว้เพื่อให้พุทธศาสนิกชนได้ยึดถือปฏิบัติเป็นแบบแผนอย่างเดียวกันซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นในการทำความดี ดังที่พระธรรมปิฎกได้อธิบายไว้ในพจนานุกรมฉบับประมวลธรรมว่า 1) สพุพปาปสฺส อกรรมิ ไม่ทำความชั่วทั้งปวง 2) กุสลสุสฺสุปสมฺปทา ทำแต่ความดี 3) สจฺจิตฺตปริโยทปนํ ทำใจของตนให้สะอาดบริสุทธิ์ พุทธศาสนพิธีจึงเป็นกระบวนการเรียนรู้ขั้นต้นในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของคนได้เป็น

อย่างดี (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต) 2546:97) เพราะพุทธศาสนพิธียังเป็นเครื่องผูกพันและร้อยประสานใจประชาชนทั่วทั้งถิ่นและสังคมให้กลมกลืนเป็นอันหนึ่งเดียวกัน ก่อให้เกิดความสามัคคีและกิจกรรมของพระพุทธศาสนพิธีล้วนเป็นกิจกรรมบุญกุศลใ้มน้อมไปในทางการให้ การบริจาค สละ และสละคลายความยึดติดจึงเป็นเครื่องกลมเกลียวจิตใจและฝึกนิสัยของคนไทยให้มีอัธยาศัยกว้างขวางเผื่อแผ่ไม่ตรีจิตและมีน้ำใจรวมเป็นเอกลักษณ์ของคนไทยด้วย

ปัจจุบันเด็กวัยรุ่นไทยกำลังเผชิญหน้ากับการเปลี่ยนแปลงทางทางสังคม วัฒนธรรม ค่านิยมและอิทธิพลของการสื่อสารในยุคเทคโนโลยีข้อมูลข่าวสารซึ่งส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมวิถีชีวิตและการดำรงชีวิตของพวกเขาอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้เพราะวัยรุ่นเป็นช่วงของการเปลี่ยนแปลงทั้งทางร่างกาย สังคม อารมณ์และจิตใจ จากวัยเด็กสู่วัยผู้ใหญ่จึงมีความเสี่ยงสูงที่วัยรุ่นจะได้รับผลกระทบเหล่านั้น (ยุพา พูนขำและกอบกาญจน์ มหัทธโน.2544:28) นอกจากนี้ ปัญหาวัยรุ่นที่พบเห็นบ่อยๆ ตามสื่อโทรทัศน์และหนังสือพิมพ์คือ ปัญหาการทะเลาะวิวาท ปัญหาการลักขโมย ปัญหาการฉ้อโกงเรื่องซู้สาว ปัญหาการใช้ภาษาในการสื่อสารที่ไม่เหมาะสม ปัญหายาเสพติดและปัญหาค่านิยมซึ่งปัญหาดังกล่าวสอดคล้องกับสมสุดา ผู้พัฒน์และคณะ (2543:11) กล่าวไว้ว่า พฤติกรรมที่ก่อให้เกิดปัญหาทางสังคมที่สำคัญของวัยรุ่นมี 3 ประเภท คือ อาชญากรรม ยาเสพติดและการประพฤติผิดทางเพศ ปัญหาดังกล่าวเป็นพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของวัยรุ่นเป็นภัยต่อสังคมและส่งผลกระทบต่ออนาคตของชาตินอกจากนี้พระพรหมมหาวชิรญาณ ได้กล่าวว่า นับวันปัญหาเด็กขาดศีลธรรมยิ่งทวีความรุนแรง โดยเฉพาะปัญหาเด็กติดเกม ทะเลาะวิวาท ความรุนแรง ปัญหาสังคมขาดคุณธรรม จริยธรรมและสด แดงเอี้ยด อธิปไตยกรรมศาสนา กล่าวไว้ว่า ปัจจุบันเด็กและเยาวชนขาดศีลธรรม จริยธรรมเป็นจำนวนมาก อีกทั้งปัจจุบันไม่มีการเรียนการสอนวิชาศีลธรรม วิชาหน้าที่พลเมือง เด็กจึงไม่ได้เรียนรู้เรื่องคุณธรรม จึงอยากให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องช่วยกันผลักดันให้มีการรื้อฟื้นหลักสูตรเกี่ยวกับคุณธรรมในการสอนนักเรียนนักศึกษาทุกระดับ (<http://www.thaihealth.or.th/healthcontent/news/5907> อ้างอิงจากหนังสือพิมพ์เดลินิวส์)

จากปัญหารูปร่างดังกล่าวข้างต้น มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ซึ่งเป็นมหาวิทยาลัยสงฆ์แห่งประเทศไทย ได้ให้ความสำคัญกับปัญหาดังกล่าวอย่างยิ่ง จึงได้มีการเจรจากับกรมวิชาการให้กระทรวงศึกษาธิการประกาศใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน และกระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน เมื่อวันที่ 2 พฤศจิกายน 2544 “มาตรฐาน ส.1.1 เข้าใจประวัติ ความสำคัญ หลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ และสามารถนำหลักธรรมของศาสนามาเป็นหลักปฏิบัติตนการอยู่ร่วมกัน มาตรฐาน ส.1.2 ยึดมั่นในศีลธรรม การทำความดี มีค่านิยม ที่ดีงามและศรัทธาในพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ มาตรฐานที่ ส.1.3 ประพฤติ ปฏิบัติตนตามหลักธรรมและศาสนพิธีของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่

ตนนับถือ ค่านิยมที่ต้งามและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาตน บำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคม สิ่งแวดล้อมเพื่อการอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข” (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 2547:27) จากปัญหาดังกล่าวที่ได้กล่าวไว้แล้วในเบื้องต้นผู้วิจัยมีความเห็นว่า หากไม่มีการพัฒนา แนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธี ซึ่งเป็นธรรมเนียมประเพณีที่ยึดถือปฏิบัติสืบต่อกันมาให้กับ เยาวชนคนรุ่นใหม่อนาคตอันใกล้พุทธศาสนพิธีคงไม่เหลือผู้สืบทอดและจะถูกกลืนด้วยวัฒนธรรม สมัยใหม่ทำให้พุทธศาสนพิธีที่เป็นของดั้งเดิม ขาดหายไปจากสังคมไทยที่ได้ชื่อว่าเป็นเมืองพุทธ อย่างแน่แท้ เพราะปัจจุบันสังคมได้มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและหันไปสู่สังคมสมัยใหม่ใน การศึกษาเล่าเรียนก็มุ่งแต่วิชาความรู้ที่จะเอาชนะ หาโอกาสเบียดเบียนกัน ไม่ได้มุ่งอบรมจิตใจ ตนเองหรือรับการศึกษาก็เข้าถึงนำหลักธรรมหรือข้อปฏิบัติทางพระพุทธศาสนามาปฏิบัติอย่าง จริงจังบางคนก็มองว่าการรู้เรื่องพระพุทธศาสนาเป็นสิ่งคร่ำครึ (อริยดี สืบญาติ 2543:5) ส่วน กิจกรรมศาสนพิธีและประเพณีวัฒนธรรมบางส่วนก็ได้มีการถูกดัดแปลงเสริมแต่งตลอดจนปนเปื้อนกับ ความเชื่อถือและข้อปฏิบัติสายอื่นหรือผันแปรไปด้วยเหตุอื่น ๆ จนผิดเพี้ยนไปจากเดิมมาก (พระธรรม ปิฎก 2543:16)

นอกจากนี้ผู้วิจัยได้สำรวจปัญหาแนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธีของนักเรียน ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 โรงเรียนวัดเขาปิ่นทอง จังหวัดราชบุรี โดยการสัมภาษณ์ครูประจำชั้น และครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนา พบว่า นักเรียนวัยรุ่นขาดความรู้ความเข้าใจแนวทางการปฏิบัติตน ด้านพุทธศาสนพิธี เช่น ด้านกุศลพิธี ได้แก่ ชอบผิดศีล ไม่ชอบไหว้พระสวดมนต์ ไม่ชอบนั่งสมาธิ ไม่มีการแผ่เมตตาและไม่ให้ความสำคัญในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ด้านบุญพิธี ได้แก่ ไม่ เข้าใจขั้นตอนวิธีการปฏิบัติในการทำบุญงานมงคลและอวมงคล ด้านทานพิธี ได้แก่ ไม่ชอบทำบุญ ตักบาตร ตระหนี่ในการให้ทานหรือเสียสละแบ่งปันของตนให้กับผู้อื่นและด้านปกิณกะพิธี ได้แก่ ไม่ เข้าใจระเบียบการปฏิบัติตนต่อพระสงฆ์ การประเคนของพระ การแสดงความเคารพพระสงฆ์ การ กล่าวคำอาราธนาเพื่อจะให้พระสงฆ์ทำในสิ่งที่ตนปรารถนาและการกล่าวคำถวายทาน

ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความประสงค์จะพัฒนาแนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธีของ นักเรียน ในการพัฒนาแนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธีของนักเรียนนั้นทำได้หลายวิธี เช่น การสอน การบรรยาย การใช้บทบาทสมมติและกิจกรรมกลุ่ม เป็นต้น ในที่นี้ผู้วิจัยสนใจที่จะใช้ กิจกรรมกลุ่มในการพัฒนาแนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธีของนักเรียนวัยรุ่น ซึ่งกิจกรรม กลุ่มเป็นวิธีที่เปิดโอกาสให้สมาชิกในกลุ่มร่วมกันวางแผน มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่าง สมาชิกภายในกลุ่ม สำหรับกิจกรรมกลุ่มนั้น คมเพชร ฉัตรศุภกุล (2546:137) กล่าวว่ากิจกรรมกลุ่ม เป็นวิธีการที่ดีเพราะเป็นการเรียนรู้โดยการปฏิบัติจริง สามารถช่วยให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มมีความ ซาบซึ้งและพึงพอใจที่จะเปลี่ยนแปลงและปรับปรุงตนเอง กิจกรรมกลุ่มเป็นการนำเอาประสบการณ์

มาวางแผนแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน มีการปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกภายในกลุ่ม ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและการพัฒนาในตัวของสมาชิกแต่ละคน และแก้วจิต มากปาน(2540:47) กล่าวว่า กิจกรรมกลุ่มเป็นกระบวนการที่ทำให้บุคคลมีโอกาสมารวมกันเป็นกลุ่มเพื่อนำเอาประสบการณ์ในด้านต่างๆของแต่ละคนมารวมกันวางแผนและแลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกันซึ่งจะทำให้เกิดความร่วมมือในการทำงานเพื่อแก้ปัญหาต่างๆตามจุดประสงค์ที่วางไว้เพื่อก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่พึงประสงค์ขึ้นทั้งในตัวบุคคลและในกลุ่มและยังสอดคล้องกับ บัตตัน(Button:1974:1-2) ว่า กิจกรรมกลุ่มเป็นสิ่งที่จัดขึ้นโดยมีจุดมุ่งหมายที่จะช่วยส่งเสริมบุคคลให้เติบโตและพัฒนาโดยเฉพาะทักษะด้านสังคมและด้านความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นดังนั้นการจัดกิจกรรมกลุ่มจึงเป็นการสร้างโอกาสให้บุคคลได้มีโอกาสเรียนรู้เกี่ยวกับการติดต่อสัมพันธ์กับบุคคลอื่นในบรรยากาศที่ส่งเสริมซึ่งกันและกันโดยใช้เทคนิคต่างๆ

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาและสร้างโปรแกรมพัฒนาแนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธี โดยการนำกิจกรรมกลุ่มมาใช้เพื่อพัฒนาแนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธีให้กับนักเรียนเนื่องจากกิจกรรมกลุ่มเป็นกระบวนการช่วยเหลือนักเรียน โดยเน้นให้นักเรียนเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมให้ตระหนักถึงพฤติกรรมที่มีปัญหาทางด้านพุทธศาสนพิธี ฉะนั้นการสร้างโปรแกรมพัฒนาแนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธี ผู้วิจัยมีความมุ่งหวังว่าจะสามารถช่วยเหลือนักเรียนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในการเรียนรู้ของนักเรียน และสามารถเรียนรู้แนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธีอย่างมีประสิทธิภาพ

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธีของนักเรียนวัยรุ่นโดยรวมและรายด้าน
2. เพื่อเปรียบเทียบแนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธีของนักเรียนวัยรุ่นจำแนกตามเพศ ระดับชั้นและความรู้ด้านพุทธศาสนพิธี
3. เพื่อเปรียบเทียบแนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธีของนักเรียนวัยรุ่นก่อนและหลังเข้าร่วมโปรแกรมการพัฒนาแนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธี

ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า

ผลของการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้จะเป็นประโยชน์แก่ ครู อาจารย์ ผู้สอนวิชาพุทธศาสนพิธี และผู้บริหาร บุคลากรที่เกี่ยวข้อง สามารถนำรูปแบบโปรแกรมพัฒนาแนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธีไปใช้พัฒนากับนักเรียนที่นับถือพุทธศาสนาให้เกิดความรู้ความเข้าใจและทักษะการปฏิบัติตามธรรมเนียมชาวพุทธสืบต่อไป

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

ในการวิจัยครั้งนี้แบ่งเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 การศึกษาแนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธีของนักเรียนวัยรุ่น

ผู้วิจัยใช้ประชากรทั้งหมดเป็นแหล่งข้อมูลในการศึกษาแนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธี ได้แก่ นักเรียนโรงเรียนวัดเข่าปิ่นทอง อำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2553 จำนวน 130 คน

ตอนที่ 2 การพัฒนาแนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธีของนักเรียนวัยรุ่น

กลุ่มตัวอย่าง คือนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 โรงเรียนวัดเข่าปิ่นทอง ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2553 มีคะแนนแนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธีต่ำกว่าเปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 25 ลงมา จำนวน 32 คน ได้สุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) จากนักเรียนที่สมัครใจเข้าร่วมโปรแกรมพัฒนาแนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธี จำนวน 14 คน

ตัวแปรที่ศึกษา มี 2 ตอน

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้แบ่งตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาไว้ดังนี้

ตอนที่ 1 การศึกษาแนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธี

1.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่

1.1.1 เพศ

1.1.2. ระดับชั้น

1.1.3. ความรู้ด้านพุทธศาสนพิธี

1.2. ตัวแปรตาม ได้แก่ แนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธีของนักเรียนวัยรุ่น ประกอบด้วย ด้านกุศลพิธี ด้านบุญพิธี ด้านทานพิธีและปณิณกะพิธี

ตอนที่ 2 ตัวแปรที่ใช้ในการพัฒนาแนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธี

2.1. ตัวแปรอิสระ คือ โปรแกรมการพัฒนาแนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธีโดยใช้กิจกรรมกลุ่ม

2.2. ตัวแปรตาม คือ แนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธีของนักเรียนวัยรุ่น

นियามศัพท์เฉพาะ

1. **แนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธี** หมายถึง พฤติกรรมที่ทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้จากการจัดกิจกรรมตามหลักพุทธศาสนพิธี ทั้ง 4 ด้าน ดังนี้

1.1. ด้านกุศลพิธี หมายถึง การปฏิบัติตนของนักเรียนในการทำความดี ได้แก่ การสวดมนต์ไหว้พระก่อนนอน การแผ่เมตตา การนั่งสมาธิ การรักษาศีล การเข้าร่วมกิจกรรมในวันสำคัญทางศาสนา และการแสดงความเคารพต่อพุทธศาสนสถาน

1.2. ด้านบุญพิธี หมายถึง การปฏิบัติตนของนักเรียนในการทำบุญ ได้แก่ ขึ้นตอน และวิธีการทำบุญขึ้นบ้านใหม่ และการทำบุญเกี่ยวกับความตาย

1.3. ด้านทานพิธี หมายถึง การปฏิบัติตนของนักเรียนในการให้ทาน ได้แก่ วิธีการทำบุญตักบาตร การถวายสังฆทาน และการถวายผ้าป่า

1.4. ด้านปกิณกะพิธี หมายถึง การปฏิบัติตนของนักเรียน ได้แก่ การประเคนสิ่งของแด่พระสงฆ์ การแสดงความเคารพพระสงฆ์

2. **เพศ** หมายถึง เพศชายและเพศหญิง

3. **ระดับชั้น** หมายถึง นักเรียนชายและหญิงที่กำลังศึกษาอยู่ระดับชั้นมัธยมศึกษา 1-3 ปี การศึกษา 2553 โรงเรียนวัดเข่าปิ่นทอง อำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี

4. **ความรู้ด้านพุทธศาสนพิธี** หมายถึง ความเข้าใจการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธีต่าง ๆ ดังนี้

4.1 ด้านกุศลพิธี หมายถึง ความเข้าใจในการทำความดี ได้แก่ การไหว้พระสวดมนต์ การแผ่เมตตา การนั่งสมาธิ การรักษาศีล การเข้าร่วมกิจกรรมในวันสำคัญทางพุทธศาสนา การแสดงความเคารพต่อพุทธศาสนสถานและพระสงฆ์

4.2 ด้านบุญพิธี หมายถึง ความเข้าใจการปฏิบัติเกี่ยวกับการทำบุญเลี้ยงพระในงานมงคลและงานอวมงคล ได้แก่ การนิมนต์พระสงฆ์ อาราธนาศีลและรับศีล อาราธนาพระปริตร ฟังพระเจริญพระพุทธรูป ถวายสังฆทาน ถวายภัตตาหาร การถวายปัจจัยไทยธรรม กรวดน้ำรับพรและการส่งพระ

4.3 ด้านทานพิธี หมายถึง ความเข้าใจการปฏิบัติในการให้ทาน ได้แก่ การทำบุญตักบาตร การถวายสังฆทาน การถวายผ้าป่า

4.4 ด้านปกิณกะพิธี หมายถึง ความเข้าใจในการแสดงความเคารพพระสงฆ์ การประเคนสิ่งของพระสงฆ์

5. **โปรแกรมพัฒนาแนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธี** หมายถึง การจัดกิจกรรมกลุ่มการเรียนรู้เพื่อช่วยให้นักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจและการปฏิบัติที่ถูกต้องตามหลัก

ศาสนพิธีโดยการจัดประสบการณ์ การเรียนรู้ให้แก่นักเรียน โดยให้นักเรียนร่วมกันกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง วิเคราะห์ และสรุปผลจากการกระทำนั้น โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้เกิดการพัฒนาด้านความรู้ ความเข้าใจและทักษะการปฏิบัติตนในพุทธศาสนพิธีของนักเรียน โดยใช้เทคนิค การอภิปรายกลุ่ม บทบาทสมมติ สถานการณ์จำลอง กรณีตัวอย่าง เกม และระดมความคิดโดยมีขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นมีส่วนร่วม

ผู้วิจัยให้นักเรียนลงมือปฏิบัติหรือกระทำกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเอง รวมทั้งมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน

ขั้นที่ 2 ขั้นการวิเคราะห์

ผู้วิจัยให้นักเรียนร่วมกันวิเคราะห์และสรุปผลจากกิจกรรมที่ได้รับปฏิบัติและอภิปรายร่วมกันเพื่อให้นักเรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจและทักษะการปฏิบัติมากขึ้นในด้านพุทธศาสนพิธี หลังจากทำกิจกรรมร่วมกัน

ขั้นที่ 3 ขั้นสรุปและประยุกต์หลักการ

ผู้วิจัยให้นักเรียนรวบรวมแนวคิดที่ได้จากการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในกลุ่มมาสรุปเป็นหลักการของตนเองและสามารถนำหลักการที่ได้นั้นมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับตนเอง

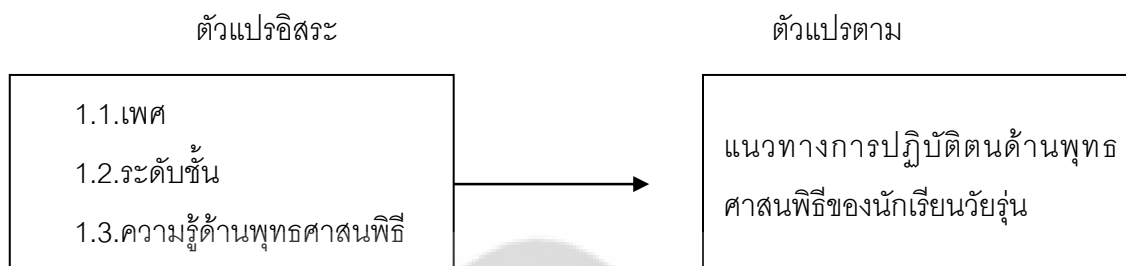
ขั้นที่ 4 ขั้นประเมินผล

ผู้วิจัยให้นักเรียนร่วมกันประเมินผลการเรียนรู้ของตนเองและจากกลุ่มโดยร่วมกันอภิปรายแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นและให้ข้อเสนอแนะร่วมกันของสมาชิกในกลุ่ม

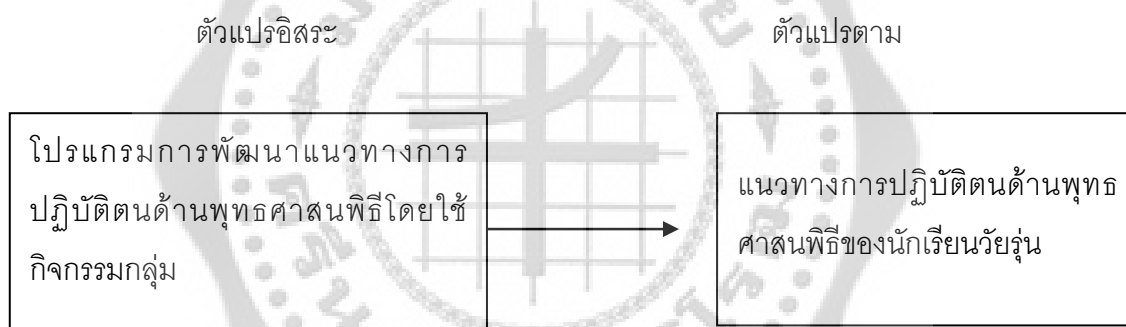
กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผู้วิจัยได้วางกรอบแนวคิดในการวิจัยไว้ ดังนี้

ตอนที่ 1 การศึกษาแนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธีของนักเรียนวัยรุ่นน

ตอนที่ 2 การพัฒนาแนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธีของนักเรียนวัยรุ่นนมีดังนี้

สมมติฐานของการศึกษาค้นคว้า

1. นักเรียนวัยรุ่นนที่มีเพศ ระดับชั้นเรียน และความรู้ด้านพุทธศาสนพิธีต่างกัน มีแนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธีแตกต่างกัน
2. นักเรียนวัยรุ่นนที่เข้าร่วมโปรแกรมการพัฒนาแนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธีมีคะแนนแนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธีเพิ่มขึ้น

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาครั้งนี้ได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

1. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนพิธี
 - 1.1. ทฤษฎีเกี่ยวกับพุทธศาสนพิธี
 - 1.2. ความหมายพุทธศาสนพิธี
 - 1.3. ความเป็นมาพุทธศาสนพิธี
 - 1.4. ประโยชน์พุทธศาสนพิธี
 - 1.5. ผลจากการเรียนรู้พุทธศาสนพิธี
 - 1.6. วิธีประกอบพุทธศาสนพิธี
 - 1.7. ประเภทพุทธศาสนพิธี
 - 1.8. การจัดหมวดหมู่พุทธศาสนพิธี
 - 1.9. แนวคิดเกี่ยวกับหลักการปฏิบัติพุทธศาสนพิธี
2. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับวัยรุ่น
 - 2.1. ความหมายของวัยรุ่น
 - 2.2. ปัจจัยทางสิ่งแวดล้อมที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมวัยรุ่น
 - 2.3. การปฏิบัติตนของวัยรุ่น
3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมกลุ่ม
 - 3.1. ความหมายของกิจกรรมกลุ่ม
 - 3.2. จุดมุ่งหมายของกิจกรรมกลุ่ม
 - 3.3. ขนาดของกลุ่มที่ใช้ในกิจกรรมกลุ่ม
 - 3.4. คุณค่าของกิจกรรมกลุ่ม
 - 3.5. ขั้นตอนการจัดกิจกรรมกลุ่ม
 - 3.6. เทคนิคที่ใช้ในกิจกรรมกลุ่ม
 - 3.7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมกลุ่ม
4. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการสร้างแบบสอบถาม

1. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนพิธี

1.1. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับพุทธศาสนพิธีในคัมภีร์พระพุทธศาสนา

ในอดีตพระพุทธศาสนามีได้มีเรื่องของพิธีกรรมเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย ต่อเมื่อกาลเวลาล่วงไป สภาพของสังคมเริ่มเปลี่ยน มีผู้หันมานับถือพระพุทธศาสนามากขึ้นทำให้ผู้คนในยุคต่อมาเริ่มมีความรู้สึกว่พิธีกรรมเป็นสิ่งสำคัญ ดังที่ พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตฺโต 2539:2) ได้กล่าวไว้ว่า ในพระพุทธศาสนา สิ่งทีเหนือกว่าพิธีกรรมยังมีอีกหลายอย่าง แต่เดี๋ยวนีเ้ามองเห็นกันว่าชาวพุทธใส่ใจในเรื่องที่สำคัญเหล่านั้นน้อยไปหน่อย แล้ก็มัวไปเน้นพิธีกรรมกันมากไป อย่างไรก็ตามจะต้องเข้าใจว่าพิธีกรรมนั้นไม่ใช่ไม่สำคัญ ในบางโอกาสเราน่าจะพูดกันถึงเรื่องพิธีกรรมให้ชัดเจนไปว่า เราควรจะทำปฏิบัติต่อมันอย่างไร อย่างน้อยก็จะได้เอาสิ่งที่เป็นอยู่ปรากฏอยู่มาใช้ให้เป็นประโยชน์ เพื่อเป็นสื่อ นำเข้าสู่สิ่งที่สำคัญยิ่งขึ้นไป ถ้าเราไปมองว่าอย่ามาวุ่นวายในเรื่องพิธีกรรมนี้เลย ไม่มีประโยชน์ ไม่ใช่ตัวแท้จริงของพระพุทธศาสนาแล้ว เลยไม่เอาใจใส่ก็อาจจะทำให้พลาด ในเมื่อมันเป็นของมัน เป็นของที่มีอยู่ปรากฏอยู่ก็ต้องทำให้ถูกต้อง ถ้าเราเข้าใจความหมายถูกและปฏิบัติถูก ทำด้วยความรู้ความเข้าใจ มันก็จะเป็นสื่อ นำเข้าสู่สิ่งที่ถูกต้องดีงามยิ่งขึ้น จนถึงสิ่งที่เป็นหลักการของพระพุทธเจ้าเลยทีเดียว เพราะฉะนั้นพิธีกรรมนี้ถ้าเข้าใจถูกต้องและปฏิบัติถูกต้องก็จะกลับนำเข้าสู่พระพุทธศาสนาได้ดี

พิธีกรรมนี้ถ้ามองในแง่เป็นที่มั่นสุดท้ายก็เป็นปรากฏการสุดท้ายที่เราควรจะใช้ประโยชน์เพื่อตริงไว้ไม่ให้เสื่อมลงไปกว่านี้ เมื่อพระพุทธศาสนายังมีรูปแบบอยู่ก็แสดงว่ายังไม่หมดเสียทีเดียว เราก็เดินหน้ากลับโดยใช้ป้อมค่ายแห่งพิธีกรรมนี้เป็นจุดตริงและเสริมกำลังเพื่อเขิบตัวเดินหน้าต่อไป พิธีกรรมนี้เป็นเรื่องรูปแบบข้อสำคัญจึงอยู่ที่ว่าทำอย่างไรจะให้มื่อสภาวะอยู่ในรูปแบบนั้นด้วย รูปแบบก็สำคัญ แต่รูปแบบจะมีความหมายก็ต่อเมื่อมีเนื้อหาสาระ ถ้ารูปแบบไม่มีเนื้อหาสาระก็ไม่มีประโยชน์แต่ในทางกลับกันถ้าเนื้อหาไม่มีรูปแบบช่วย เนื้อหานั้นก็เป็นประโยชน์ได้ยาก แม้เป็นสิ่งที่ต้องการแต่ละคนก็ไม่สามารถจะเอามาใช้ประโยชน์อะไรได้ พิธีกรรมก็เป็นเพียงรูปแบบ ซึ่งจะมีค่ามีความหมายก็ต่อเมื่อมีเนื้อหาสาระอยู่ด้วย เราจึงต้องเอาเนื้อหาสาระมาใส่ แต่สำหรับคนทั่วไปถ้าไม่มีรูปแบบช่วยเขาจะเข้าถึงเนื้อหาสาระได้ยาก รูปแบบจึงเป็นจุดที่จะเริ่มต้นชักนำให้เขาได้เข้าถึงเนื้อหาสาระต่อไป รูปแบบทั้งหลายมีความสำคัญฉันใด พิธีกรรมก็ฉันนั้นมีความสำคัญโดยจะต้องมีเนื้อหาสาระอยู่ด้วย (พระธรรมปิฎก 2539:21)

1.2 ความหมายพุทธศาสนพิธี

พระราชวิสุทธิญาณ (2535:1) ได้ให้ความหมายไว้ว่า คำว่า ศาสนพิธี คือแบบอย่างหรือแบบแผนต่างๆที่พึงปฏิบัติทางพระพุทธศาสนาและเกิดขึ้นภายหลังพระพุทธศาสนา

แสง จันทร์งาม (2534 :28) กล่าวว่า ศาสนพิธี หมายถึง พิธีกรรมทางศาสนาซึ่งถือปฏิบัติเป็นแบบอย่าง เป็นธรรมเนียมสืบต่อกันมาเพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อยสวยงาม
กรรมศาสนา (2538:1) ได้ให้ความหมายว่าศาสนาพิธี หมายถึง ระเบียบแบบแผนหรือแบบอย่างที่ยึดปฏิบัติในศาสนาเมื่อนำมาใช้ในพระพุทธศาสนาจึงเรียกว่า ศาสนพิธี
จากที่กล่าวมาจึงพอสรุปได้ว่า ศาสนพิธี หมายถึง พิธีกรรมที่ปฏิบัติในทางพระพุทธศาสนาโดยมีระเบียบแบบแผนแนวทางการปฏิบัติจนเป็นธรรมเนียมสืบต่อกันมา

1.3 ความเป็นมาพุทธศาสนาพิธี

พระครูอุดมพิทยากร (2538:1) กล่าวว่า ทุกศาสนาในโลกนี้ล้วนแต่มีพิธีกรรมด้วยกันทั้งสิ้น ซึ่งศาสนาจะเกิดก่อนพิธีกรรมต่างๆพระพุทธศาสนาก็เช่นเดียวกันเมื่อพระพุทธเจ้ายังมีได้อุบัติขึ้นในโลก การปฏิบัติเกี่ยวกับพิธีกรรมก็ไม่ใช่ไปตามรูปแบบของพระพุทธศาสนาจะเห็นได้จาก การปฏิบัติของพวกชฎิลที่ทำกรนุชาไฟ หรือ อัคคิทัตตพราหมณ์ เป็นต้น ที่เที่ยวสอนประชาชนให้ถึงภูเขา ต้นไม้ ว่าเป็นที่พึ่งเมื่อพระพุทธเจ้าอุบัติขึ้นในโลกแล้วมีคนนับถือมากพระองค์ทรงแนะนำให้เลิกการกราบไหว้ ต้นไม้ ภูเขา จอมปลวกเสียเพราะไม่สามารถช่วยให้คนพ้นทุกข์ได้ แล้วทรงแนะนำให้กราบไหว้พระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์เป็นที่พึ่ง แล้วปฏิบัติตามหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า เพราะสามารถช่วยให้พ้นทุกข์ได้และเป็นที่ตั้งอันเกษมด้วย ต่อมาคนทั้งหลายก็เลิกการกราบไหว้ต้นไม้ จอมปลวก ภูเขา หันมานับถือปฏิบัติตามพระพุทธศาสนาจนกลายเป็นระเบียบการตามปรากฏรูปแบบที่เราใช้กันอยู่ในทุกวันนี้

เมื่อพิธีกรรมหรือระเบียบของการปฏิบัติมีคนนิยมมากขึ้นและเป็นที่ยอมรับและรับรองปฏิบัติสืบๆกันมาจนกลายเป็นประเพณี พิธีกรรมนั้นก็กลายเป็นศาสนาพิธีขึ้นและปฏิบัติสืบมาจนถึงปัจจุบันนี้

พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช 2549:3) ได้ให้ความหมายว่า เหตุให้เกิดศาสนาพิธีคือ ความนิยมทำบุญของพุทธศาสนิกชนไม่ว่าจะปรารภเหตุอะไรก็มักจะให้ตรงและครบตามหลักธรรมวิธีทำบุญในทางพระพุทธศาสนาซึ่งพระพุทธเจ้าทรงแนะนำไว้ 3 หลักคือ 1)ทาน การบริจาควัตถุสิ่งของตนเพื่อประโยชน์แก่ผู้อื่น 2) ศีล การรักษากายวาจาให้สงบเรียบร้อย 3)ภาวนา การยกระดับจิตให้สูงขึ้นด้วยการอบรมสงบนิ่งและให้เกิดปัญญาตั้งมั่นในการทำบุญ ทุกครั้งชาวพุทธจึงถือคติว่า ต้องให้เข้าหลัก 3 ประการนี้ ความนิยมได้แพร่หลายกลายเป็นประเพณีทางศาสนาไปพิธีกรรมแบบนี้จึงสมมติกันต่อมาว่า"ศาสนาพิธี"

1.4 ประโยชน์พุทธศาสนพิธี

พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช ป.ธ: 2549:4) กล่าวว่า ถ้าเปรียบศาสนาเหมือนต้นไม้ ศาสนพิธีก็เปรียบได้กับเปลือกนอก ตัวสัจธรรม คือคำสอนที่เป็นหลักการปฏิบัติทางศาสนา เปรียบได้กับแก่นไม้ทั้งเปลือกทั้งแก่นไม้ย่อมมีประโยชน์ต่อต้นไม้เท่าๆกัน หากมีแต่แก่นไม่มีเปลือก ห่อหุ้มต้นไม้ก็จะอยู่ไม่ได้ หรือมีแต่เปลือกอย่างเดียวแก่นไม่มี หรือแก่นมีแต่เล็กเรียวเกินต้นไม้ นั้นก็ให้ประโยชน์น้อย ดังนั้น ต้นไม้จึงต้องมีทั้งแก่นและเปลือกเพื่ออาศัยซึ่งกันและกัน หากถึงคราวจะใช้ประโยชน์จริงๆ ค่อยกะเทาะเปลือกนอกออกนำเฉพาะแก่นเท่านั้นไปใช้จึงจะได้รับประโยชน์จากต้นไม้นั้นอย่างแท้จริง

ศาสนาก็ลักษณะเช่นนี้พิธีกรรมต่างๆซึ่งเรียกในที่นี้ว่า ศาสนพิธี เป็นเพียงองค์ประกอบภายนอกที่ห่อหุ้มตัวศาสนา คือสัจธรรมไว้ หากจะเลือกใช้เลือกสอนกันแต่แก่นๆแล้วคงเป็นไปและเข้าใจได้ยาก จำต้องเริ่มต้นจากเปลือกและกระพี้ไปก่อนเพราะความนิยมของคน และพื้นฐานความรู้ของคนไม่เหมือนกันและไม่เท่ากันแต่พิธีกรรมนั้นต้องเป็นไปพอเหมาะพอควรไม่มากเกินไปน้อยเกินไป หากพิธีกรรมมีมากเกินไป แก่นธรรมก็จะเล็กเรียวลงเหมือนต้นไม้ถ้ามีเปลือกกระพี้หนา มากเกินของต้นไม้มักจะเล็กเรียวมาก พิธีกรรมนั้นจะต้องเป็นพิธีกรรมที่ดีด้วยเพราะพิธีกรรมที่ดีจะ ส่อให้เห็นว่าแก่นธรรมนั้นดี เปรียบเหมือนต้นไม้ที่มีเปลือกดี ส่อให้เห็นว่าแก่นข้างในย่อมดีหรือผลไม่มีมีเปลือกนอกดีก็ส่อให้เห็นว่าเนื้อข้างในจะไม่เน่าไม่เสียด้วย ตรงข้ามหากเปลือกนอกมีจุดต่างดำหรือมีรอยเน่าก็ส่อให้เห็นว่าเนื้อข้างในยังวางใจไม่ได้

ดังนั้น ศาสนพิธีจึงต้องคงคู่ไว้กับแก่นธรรมแต่การประกอบศาสนพิธีอย่าติดเพียงแต่พิธีกรรม ทั้งไม่ควรคิดว่าพิธีกรรมต่างๆที่ทำกันอยู่นั้นเป็นแก่นศาสนา ความจริงพิธีกรรมเป็นเพียงทางผ่านให้เข้าถึงแก่นธรรมแห่งศาสนาเท่านั้น สรุปแล้ว ศาสนพิธีมีประโยชน์ 2 อย่าง คือ

1) รักษาความเป็นเอกลักษณ์ของชาติ คือพิธีกรรมทางศาสนานั้นมีแบบแผนเป็นของตัวเองโดยเฉพาะจึงเป็นจุดเด่นอย่างหนึ่งในแบบวัฒนธรรมของชาติ อาจเชิดชูเอกลักษณ์ของชาติไว้ได้ด้วยแบบอย่างนี้ เพราะเป็นเอกลักษณ์ของตัวเองโดยเฉพาะนับว่าเป็นเครื่องเชิดชูตาของชาติได้ทางหนึ่งที่พอจะอดผู้อื่นได้อย่างภาคภูมิใจ

2) ส่งเสริมคุณค่าทางด้านจิตใจ คือ ทำให้ผู้ประกอบพิธีกรรมนั้นๆเบิกบานใจเกิดความปีติสดชื่นขึ้นเพราะได้ประกอบพิธีกรรมนั้นแล้วเป็นการเตรียมใจไว้รองรับบุญกุศลหรือความดีอื่นๆต่อไปและเป็นเหตุจูงใจให้ผู้พบเห็นปรารถนาจะทำตามอย่างบ้าง

ศาสนพิธีมีประโยชน์มากมายหลายอย่างซึ่งอาวี วิชาชัย (2543:15) ได้สรุปเป็นข้อดังต่อไปนี้

- 1) ทำให้เป็นผู้มีสติ

- 2) เป็นสื่อทำให้เกิดความสามัคคีในสังคม
- 3) ก่อให้เกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อยสวยงาม
- 4) ส่งเสริมให้เกิดความฉลาดเพราะพิธีกรรมต่าง ๆ นั้นมีความหมายแฝงไว้ซึ่งปรัชญา
- 5) ทำให้จิตใจเบิกบานผ่อนคลายทำให้จิตอ่อนโยนมีเมตตาต่อเพื่อนมนุษย์และสรรพสัตว์
- 6) พิธีกรรมช่วยส่งเสริมและธำรงพระพุทธศาสนาไว้ได้
- 7) พิธีกรรมช่วยรักษาเอกลักษณ์ของชาติไว้
- 8) พิธีกรรมทำให้คนไทยมีเอกลักษณ์เป็นของตนเอง
- 9) พิธีกรรมนำตนเข้าสู่ศาสนา
- 10) พิธีกรรมจะนำพาศาสนิกชนเข้าสู่หลักธรรมในศาสนา

1.5 ผลจากการเรียนรู้พุทธศาสนพิธี

พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช 2549:7) กล่าวว่า ผู้มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องศาสนพิธีดีย่อมเป็นผู้ฉลาดในการจัดทำพิธีกรรมต่างๆ ในทางพระพุทธศาสนา สามารถประกอบพิธีกรรมนั้นๆ ได้ถูกต้องตามแบบแผนที่นิยมกันทั่วไปเป็นเหตุให้ผู้ได้พบเห็นเกิดศรัทธาในผู้นั้นว่าเป็นผู้ชำนาญได้รับการฝึกฝนอบรมมาดีแล้ว ไม่มีความเคอะเขินในการจัดทำเป็นการเพิ่มเสน่ห์และบุคลิกภาพให้แก่ตัวเองอย่างหนึ่งและนอกจากนั้นยังได้ชื่อว่าช่วยสืบต่ออายุพระพุทธศาสนาโดยปริยาย เพราะแบบอย่างหรือธรรมเนียมที่ดีงามมีเหตุมีผลเป็นพิธีกรรมนั้นๆ เมื่อยังรักษากันไว้ได้เพียงใดตัวศาสนาก็ยังชื่อว่าได้รับการรักษาอยู่เพียงนั้นเหมือนเปลือกกระพี้ของต้นไม้ยังคงสดอยู่ตราบใด ต้นไม้นั้นก็จะยังมีชีวิตอยู่ตราบนั้น

1.6 วิธีประกอบพุทธศาสนพิธี

พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช 2549:8-9) ได้ให้ความหมายว่า พิธีกรรมนั้นเป็นเพียงส่วนประกอบไม่ใช่ตัวหลักการศาสนาเวลาจะประกอบพิธีกรรมจึงควรยึดถือเฉพาะที่เป็นหลักศาสนพิธีคือให้เข้าหลักการทำบุญทางศาสนา 3 ประการข้างต้นนั้นเท่านั้นตัดพิธีกรรมส่วนเกินออกเสีย และต้องคำนึงถึงหลักเศรษฐกิจและหลักสังคมด้วย สรุปแล้วการประกอบพิธีกรรมทุกประเภทควรคำนึงถึงหลักอย่างน้อย 4 ประการ คือ

1. ต้องประหยัด คือ ใช้จ่ายเฉพาะในสิ่งที่จำเป็น ไม่ฟุ่มเฟือย ไม่ทำแบบดำน้าพริกละลายแม่น้ำตัดสิ่งที่ไม่เกิดบุญไม่เกิดกุศลออกเสีย ยิ่งสิ่งที่เป็นอบายมุขต่างๆ ด้วยแล้วไม่ควรจัดให้มีขึ้นในพิธีกรรมเป็นเด็ดขาด เพราะไม่ก่อให้เกิดบุญเป็นกุศลและยังเป็นบาปด้วย

2. ต้องให้ได้ประโยชน์และคุ้มค่า คือสิ่งที่ทำที่ลงทุนไปนั้นต้องให้ได้ให้เป็นประโยชน์ต่อตัวเองหรือผู้อื่นที่เราต้องการให้ได้รับประโยชน์อย่างแท้จริงทำแล้วให้มีกำไรมากกว่าขาดทุนคือให้เป็นบุญมากกว่าเป็นบาปหรือให้เป็นบุญล้วนๆไม่มีบาปเข้ามาปน

3. ต้องถูกต้องตามขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรม คือ ทำให้ถูกหลักเกณฑ์แห่งการทำบุญนั้นๆตัดพิธีกรรมส่วนเกินออกเสีย แต่ต้องไม่เสียแบบแผนที่ตั้งงามไม่จำเป็นต้องทำตามอย่างที่เขามาทำมาทั้งหมดเสมอไป

4. ต้องให้เหมาะสม คือเวลาทำต้องดูฐานะความเป็นอยู่กำลังของตัวก่อนว่าควรทำได้เพียงไรแค่ไหนมีแค่ไหนก็ควรทำแค่นั้น การประกอบพิธีกรรมที่ถูกต้องตามหลักเกณฑ์ย่อมได้ผลไม่น้อยและทำได้ไม่ยากนักเป็นทางบุญแน่แท้ ทำแล้วย่อมได้บุญสมประสงค์แต่ถ้าประกอบไม่ถูกต้องหรือทำโดยไม่เข้าใจอาจจะไม่ได้ผลบุญเท่าที่ควรจะได้ทั้งยังจะขาดทุนเสียด้วยซ้ำไป

1.7 ประเภทของพุทธศาสนพิธี

อริ วิชาขัย (2543: 13-14) ได้กล่าวไว้ว่า ประเภทของศาสนพิธีในพระพุทธศาสนานั้นสามารถแบ่งได้หลายวิธีและหลายส่วนในที่นี้จะขอกล่าวพิธีออกเป็นสองส่วนใหญ่ พอเป็นแนวทางแห่งการศึกษาดังนี้คือ

- 1) เป็นส่วนที่พระพุทธองค์ทรงบัญญัติขึ้น
- 2) เป็นส่วนที่นักปราชญ์ราชบัณฑิตประยุคต์ขึ้นมาใหม่

สำหรับพุทธศาสนพิธีส่วนที่หนึ่งเป็นส่วนที่พระพุทธองค์ทรงบัญญัติขึ้นให้พุทธบริษัทได้ปฏิบัติสืบต่อกันมาตั้งแต่ครั้งพุทธกาลจนถึงปัจจุบันนี้ พระพุทธองค์บัญญัติไว้อย่างไร พระสงฆ์สาวกและพุทธบริษัทก็จะปฏิบัติตามนั้นอย่างเคร่งครัด ตัวอย่างที่พระพุทธองค์ทรงบัญญัติขึ้นนี้ได้แก่ พิธีบรรพชา พิธีอุปสมบทและพิธีกฐิน เป็นต้น

สำหรับส่วนที่สองนั้น เป็นส่วนที่นักปราชญ์และพุทธบริษัทประยุคต์ขึ้นมาใช้ให้เหมาะสมกับสังคมและยุคสมัยและได้ถือปฏิบัติสืบต่อกันมาเป็นระยะเวลาอันยาวนานตั้งแต่อดีตกาลจนกระทั่งปัจจุบันนี้ อย่างเช่น พิธีมาฆะบูชา วิสาขบูชา และอาสาฬหบูชา เป็นต้น ซึ่งล้วนแต่เป็นพิธีที่สำคัญทางพระพุทธศาสนาที่พุทธศาสนิกชนให้การยอมรับนับถือและปฏิบัติสืบต่อกันมา

การแบ่งประเภทพุทธศาสนพิธีอีกอย่างหนึ่งซึ่งต้องการจะนำมาแสดงไว้ในนี้คือการแบ่งพุทธศาสนพิธีออกเป็น 2 ส่วน

- 1) ศาสนพิธีหรือพิธีกรรมอันเป็นส่วนของพระภิกษุโดยเฉพาะ
- 2) ศาสนพิธีหรือพิธีกรรมอันเป็นส่วนที่พระภิกษุสงฆ์และฆราวาสพึงกระทำร่วมกัน

ศาสนพิธีในส่วนหนึ่งนั้นเป็นพิธีกรรมของพระสงฆ์พึงกระทำโดยเฉพาะเท่านั้นฆราวาสไม่อาจเข้าไปร่วมพิธีกรรมนั้นๆได้ซึ่งพุทธศาสนิกชนเรียกว่า พิธีกรรมของพระสงฆ์ หรือสังฆกรรม อย่างเช่น พิธีสวดและฟังพระปาฏิโมกข์ ตามพระวินัยบัญญัติของพระภิกษุและการกระทำสังฆปวารณาในวันออกพรรษา เป็นต้นและพิธีอุปสมบทและพิธีทอดกฐินโดยเฉพาะในส่วนที่เป็นพิธีของพระสงฆ์จริงๆนั้นจะไม่ให้ฆราวาสนั่งอยู่ในหัตถบาทเลย

ในส่วนที่สองนั้นเป็นส่วนที่พระสงฆ์กับฆราวาสสามารถประกอบพิธีกรรมร่วมกันได้ อย่างเช่น พิธีเจริญพระพุทธมนต์ พิธีไหว้พระสวดมนต์ พิธีเวียนเทียนในวันสำคัญต่างๆและพิธีถวายทาน รับศีล เป็นต้น กล่าวโดยสรุป ศาสนพิธีแบ่งออกเป็นส่วนใหญ่คือ

- 1) พุทธศาสนพิธีในส่วนที่พระพุทธรูปองค์บัญญัติขึ้น
 - 2) พุทธศาสนพิธีในส่วนที่ประยุกต์ขึ้นในภายหลัง
- และอีกอย่าง พิธีสามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ๆคือ
- 1) พิธีกรรมหรือศาสนพิธีสำหรับพระภิกษุโดยเฉพาะ
 - 2) พิธีกรรมสำหรับพระภิกษุและฆราวาสพึงปฏิบัติร่วมกัน

1.8 การจัดหมวดหมู่พุทธศาสนพิธีทั้ง 4 หมวด

1.8.1 หมวดที่ 1 กุศลพิธี

กรมการศาสนา (2545:121) ได้ให้ความหมายไว้ว่า กุศลพิธี เป็นพิธีกรรมสำหรับปฏิบัติในการบำเพ็ญกุศลอันเกี่ยวข้องการอบรมความดีงามทางพระพุทธศาสนา แบ่งเป็น 2 อย่างคือ พิธีที่พุทธบริษัทพึงปฏิบัติในเบื้องต้นอย่างสามัญและพิธีกรรมที่สงฆ์พึงปฏิบัติ

- 1) พิธีที่พุทธบริษัทพึงปฏิบัติในเบื้องต้นอย่างสามัญกล่าวโดยย่อมี 3 อย่าง พิธีแสดงตนเป็นพุทธมามกะ พิธีรักษาอุโบสถและพิธีเวียนเทียนในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา
- 2) พิธีกรรมที่สงฆ์พึงปฏิบัติ เป็นพิธีกรรมที่ปฏิบัติเพื่อความดีงามในพระวินัยทั้งส่วนตัวผู้ปฏิบัติและหมู่คณะของสงฆ์ที่สำคัญได้แก่ พิธีเข้าพรรษา พิธีถือณิสัย พิธีทำสามัคยกรรม พิธีทำวัตรสวดมนต์ พิธีกรรมวันธรรมสวนะ พิธีสังฆอุโบสถ เป็นต้น

พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช ,2549:13) ได้ให้ความหมายไว้ว่า กุศลพิธี คือ พิธีสร้างที่ดีในพระพุทธศาสนาของคนผู้ฉลาดเพราะเป็นเรื่องการอบรมคุณงามความดีและสร้างประโยชน์แก่ตนเองผู้ประกอบกุศลพิธีนี้ได้ชื่อว่าทำความดีเว้นหนีความชั่ว ตั้งตัวไว้ในทางที่สมควร กุศลพิธีจะเกิดมีเฉพาะผู้ทำความดีด้วยความฉลาดทั้งต้องทำให้ถูกต้องหลักเกณฑ์วิธีการจึงจะได้ผลสำเร็จสมประสงค์ดังนั้นจุดมุ่งหมายที่แท้จริงในการให้มีกุศลพิธีขึ้นก็เพื่อให้พุทธศาสนิกชนทุกคนทำความดีอย่างคนฉลาด

กุศลพิธีนั้นดีมากแต่ผู้วิจัยจะกล่าวพิธีกรรมอันเป็นเบื้องต้นที่ควรทราบและนำไปปฏิบัติได้ในชีวิตประจำวันได้รวม 5 พิธี คือ

1) พิธีแสดงตนเป็นพุทธมามกะ

สุเมธ เมธาวิทยกุล (2532:183) กล่าวไว้ว่า เป็นพิธีประกาศตนเพื่อให้คนอื่นทราบว่า ตนเป็นผู้ยอมรับนับถือพระรัตนตรัยว่าเป็นที่พึ่งของตนเป็นจุดเริ่มของการยอมรับเอาหลักธรรม ศาสนามาปฏิบัติเพื่อพัฒนาจิตของตน

วิธีแสดงตนเป็นพุทธมามกะเริ่มจากผู้แสดงตนเข้าไปหาพระเพื่อมอบตัวแก่ท่านถ้าเป็นนักเรียนก็ต้องมีผู้ปกครองหรือหัวหน้านำไปและถวายรายชื่อด้วยเมื่อแจ้งความประสงค์และท่านรับทราบแล้ว ก็นัดวันเวลาและสถานที่ที่จะประกอบพิธีเมื่อถึงเวลากำหนดผู้จะแสดงตนนุ่งขาวห่มขาวหรือแต่งเครื่องแบบเข้าไปนั่งรอ ณ สถานที่อันสมควร เช่น โบสถ์ วิหาร พระผู้เป็นประธานพร้อมทั้งพระอันดับอย่างน้อย 3 รูปเข้าไปนั่งประจำที่

ผู้แสดงตนเป็นพุทธมามกะ จุดธูปเทียน นั่งคุกเข่า แล้วกล่าวคำบูชาพระรัตนตรัย ว่า อิมินา สักกาเรนะ ฯลฯ จบแล้วกราบเบญจางคประดิษฐ์ 3 หนแล้ว น้อมพานเครื่องสักการะถวายพระกราบอีก 3 หน นั่งคุกเข่าประนมมือแล้วตั้งนะโม 3 จบแล้วกล่าวคำปฏิญาณเป็นพุทธมามกะว่า

“เอเต มะยัง ภันเต (ชาย) เอตา มะยัง ภันเต (หญิง) สุจิระประวิณีพุดัมปิ ตัง ภะคะวัน ตัง สะระณัง คัจฉามะ ธัมมัญจะ สังฆัญจะ พุทธมามะกาติ โน สังโฆ ธาเรตุ” ข้าแต่พระสงฆ์ผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลาย ขอถึงพระผู้มีพระภาคเจ้าพระองค์นั้น แม้บริณีพพานไปนานแล้ว พร้อมทั้งพระธรรมและพระสงฆ์เป็นที่พึ่ง ขอพระสงฆ์จงจำข้าพเจ้าทั้งหลายไว้ว่า เป็นพุทธมามกะ คือ ผู้นับถือพระพุทธเจ้า เมื่อกล่าวจบแล้วพระสงฆ์ทั้งหมดจะประนมมือรับว่า “สาธุ” พร้อมกัน ลำดับต่อไปผู้ปฏิญาณตนพืงนั่งพับเพียบเก็บปลายเท้า ประนมมือ พระอาจารย์ให้โอวาทเมื่อจบโอวาทผู้ปฏิญาณเปล่งอุทานว่า “สาธุ” แล้วอาราธนาศีลและสมาทานศีลจบแล้วกราบเบญจางคประดิษฐ์ 3 หนเป็นอันเสร็จพิธี

2) การเวียนเทียนในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช ,2549:15) ได้ความหมายการเวียนเทียนไว้ว่า คือ การถือดอกไม้ธูปเทียนทำการประทักษิณ รอบปูชนียวัตถุหรือปูชนียสถาน 3 รอบ ด้วยอาการสำรวม พร้อมทั้งน้อมใจระลึกถึงคุณพระรัตนตรัยในขณะที่ทำการประทักษิณเป็นการแสดงความเคารพต่อพระรัตนตรัยด้วย กาย วาจา และใจอย่างสูงสุดจัดเป็นบุญกิริยาวัตถุอย่างหนึ่ง

ความมุ่งหมายที่ท่านกำหนดให้มีพิธีเวียนเทียนในวันสำคัญทางศาสนาขึ้นมาก็คือเพื่อประกาศเกียรติคุณเทิดทูนพระคุณสมบัติของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าให้สมกับพระองค์เป็นศาสดาของเทวดาและมนุษย์ทั้งหลายเพื่อเป็นการเตือนให้ชาวพุทธศาสนิกชนให้ซาบซึ้งในพระคุณพระรัตนตรัย ดังปรากฏตามความในประกาศคณะสงฆ์ เมื่อวันที่ 1 พฤษภาคม พุทธศักราช 2496 ใจความว่า การเวียนเทียนที่เรียกว่า ทำประทักษิณนั้นมีความมุ่งหมายแสดงความเคารพต่อองค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าผู้เป็นศาสดาของพุทธศาสนิกทั้งปวง

การบูชาพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่มุ่งหมายให้ทำในวันเวียนเทียนนั้นมี 2 อย่าง คือ

1. อามิสบูชา การบูชาด้วยสิ่งของ เช่น ดอกไม้ ธูปเทียน เป็นต้น
2. ปฏิบัติบูชา การบูชาด้วยการปฏิบัติตามคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เช่น ให้ท่านรักษาศีล เว้นจากการทำชั่วทุจริตทุกชนิด อบรมจิตให้สงบให้หนึ่งด้วยการเจริญภาวนาทำสมาธิ หรือฟังธรรม อ่านหนังสือธรรม สนทนาธรรมเพื่อให้เกิดปัญญา เป็นต้น

การบูชาพระรัตนตรัยด้วยการเวียนเทียนก็ดี ด้วยการปฏิบัติที่ดีเยี่ยมเกิดผลดีต่อผู้กระทำเอง คือ

1. ได้ชื่อว่าเป็นศาสนิกชนที่ดีปฏิบัติกิจทางศาสนาตามหน้าที่ที่พึงกระทำแสดงถึงความไม่ย่อมนทางจิตใจและศรัทธาต่อพระศาสนา
2. ได้รับความเข้มแข็งเบิกบานใจหลังจากได้ประกอบพิธีนั้นแล้ว
3. ได้สั่งสมบุญบารมีอันเกิดจากการให้ท่าน รักษาศีลและเจริญภาวนาอันจะส่งผลให้ได้รับประโยชน์คือโภคสมบัติสืบไป
4. ได้ทำชีวิตตนให้มีค่ายิ่งขึ้นด้วยการงดเว้นจากอบายมุข มุ่งปฏิบัติธรรมความดีเพิ่มพูนยิ่งขึ้น
5. ได้ชื่อว่าได้บูชาพระรัตนตรัยด้วยการบูชาอย่างยิ่งย่อมได้มงคลในชีวิตตลอดไป

3) การประกอบพิธีเวียนในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

การประกอบพิธีเวียนเทียนในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาที่นิยมกันนั้น ท่านกำหนดไว้ 4 วัน ดังต่อไปนี้

- 3.1) วันวิสาขบูชา ตรงกับวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 6 (เดือนวิสาข) หรือขึ้น 15 ค่ำ เดือน 7 ในปีอธิกมาส (ปีมีเดือน 8 สองหน) ที่กำหนดวันนี้เป็นสำคัญเพราะเป็นวันคล้ายวันที่พระพุทธเจ้า ประสูติ ตรัสรู้และปรินิพพาน มาตรงกันในวันเดียวกันนี้ทั้ง 3 กาล นับเป็นอัศจรรย์หาไม่ได้ในบุคคลอื่น จึงนิยมทำการบูชาเป็นกรณีพิเศษและกำหนดเป็นวันสำคัญทางศาสนาแต่ครั้งกรุงสุโขทัยเป็นราชธานี

3.2) วันอาสาฬหบูชา ตรงกับวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 8 (เดือนอาสาฬหะ) มีเหตุการณ์ที่สำคัญเกิดขึ้นในประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนาตามประกาศสำนักสังฆนายกเรื่องกำหนดพิธีอาสาฬหบูชาวันที่ 14 กรกฎาคม พุทธศักราช 2501 ซึ่งเป็นวันแรกที่ทำให้พิธีเวียนเทียนในวันอาสาฬหะขึ้นรวม 4 ประการ คือ

- 1) เป็นวันที่พระพุทธเจ้าทรงประกาศพุทธศาสนาครั้งแรก
- 2) เป็นวันที่ทรงแสดงพระธรรมจักรกับปาวตนสูตรอันเป็นองค์แห่งพระสัมมาสัมโพธิญาณครั้งแรก
- 3) เป็นวันที่มีพระสงฆ์เกิดขึ้นครั้งแรกในโลก คือพระอัญญาโกณฑัญญะได้รับประทานเอหิภิกขุอุปสัมปทาในวันนั้น
- 4) เป็นวันสมบุรณ์ด้วยพระรัตนตรัย คือ พระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์

3.3) วันมาฆบูชา ตรงกับวัน 15 ค่ำ เดือน 3 (เดือนมาฆะ) หรือเพ็ญเดือน 4 ในปีอธิกมาส มีเหตุการณ์เกิดขึ้นที่สำคัญที่วัดเวฬุวัน เมืองราชคฤห์ หรือเรียกว่า “จตุรงคสันนิบาต” หมายถึง การประชุมพร้อมกันด้วยองค์ 4 คือ

- 1) พระอรหันต์ 1,250 รูปมาประชุมพร้อมกัน
- 2) ล้วนแต่ได้รับการบวชจากพระพุทธเจ้าโดยตรง
- 3) มาประชุมกันโดยมิได้นัดหมาย
- 4) วันที่ประชุมเป็นวันเพ็ญเดือน มาฆะ (วันนี้แม้ทางศาสนาพราหมณ์ถือว่าเป็นวันสำคัญในศาสนาของตน เรียกว่า วันศิวาราตรี) และในวันนี้พระพุทธเจ้าทรงแสดงโอวาทปาติโมกข์ในที่ประชุมนั้นเป็นครั้งแรกและครั้งเดียวเท่านั้น โอวาทปาติโมกข์จัดเป็นหลักการของพระพุทธศาสนาเป็นคำสอนโดยย่อของพระพุทธเจ้าและเป็นแนวทางในการปฏิบัติของสาวกทั้งหลาย

วันมาฆบูชานี้ได้ถูกกำหนดว่าเป็นวันสำคัญทางศาสนาตั้งแต่สมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์

3.4) วันอัฐมีบูชา ตรงกับวันแรม 8 ค่ำ เดือน 6 (หรือเดือน 7 ในปีอธิกมาส) เป็นวันคล้ายวันถวายพระเพลิงพระพุทธสรีระที่มกุฏพันธนเจดีย์ เมืองกุสินารา กำหนดให้เป็นวันสำคัญเพราะเป็นวันสุดท้ายที่พระสรีระของพระพุทธองค์ดำรงอยู่ในโลกและเป็นวันที่พระบรมสารีริกธาตุอุบัติขึ้นครั้งแรกในโลกเพราะเมื่อถวายพระเพลิงพระพุทธสรีระแล้วส่วนที่เหลืออยู่คือพระบรมสารีริกธาตุ

อนึ่งอาจถือได้ว่า วันวิสาขบูชาจัดเป็นวันพระพุทธเพราะเหตุการณ์ที่เกี่ยวกับพระพุทธเจ้าโดยตรงจึงกำหนดเป็นวันสำคัญของชาวพุทธ วันมาฆบูชา จัดเป็นวันพระธรรมเพราะ

เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเป็นเรื่องของการวางรากฐานพระธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า วันอาสาฬหบูชา จัดเป็นวันพระสงฆ์เพราะว่าวันนี้เป็นวันที่พระสงฆ์อุบัติขึ้นเป็นครั้งแรกนี่เป็นความนึกคิดและความเชื่อถือต่อกันมาเท่านั้นใครจะเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยไม่มีการบังคับ แต่วันสำคัญเหล่านี้ถูกกำหนดขึ้นมาเพื่อให้หวนนึกถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในอดีตเพื่อความจรรโลงใจและศรัทธาในพระรัตนตรัยยิ่งขึ้น

โดยสรุป การเวียนเทียนในพระไตรปิฎก ใช้คำว่า เวียนประทักษิณาวัตร เป็นการแสดงออกซึ่งการเคารพบูชาต่อสิ่งนั้นๆ การเวียนเทียนในปัจจุบันกระทำในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เช่น วันวิสาขบูชา อาสาฬหบูชา มาฆบูชา และอัฐมีบูชา ประโยชน์ที่แท้จริงการเวียนเทียนในวันสำคัญคือ เป็นการส่งเสริมให้ชาวพุทธแสดงความกตัญญูกตเวทิต่อองค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่ทำให้ชาวพุทธทั้งหลายมีโอกาสที่จะรับคำสอนที่สำคัญเพื่อนำมาปฏิบัติให้เกิดความสงบสุขแก่ตนเองและสังคมประเทศชาติอย่างแท้จริง

4) การทำวัตรสวดมนต์และการสวดมนต์ก่อนนอน

การทำวัตร คือการทำการกิจที่ต้องทำจนเป็นกิจวัตรประจำวัน ซึ่งเป็นหน้าที่ของพระภิกษุสามเณรและอุบาสกอุบาสิกาทั่วไปจะละเว้นเสียไม่เป็นการสมควรเพราะหน้าที่โดยตรง การทำนियมทำกันวันละ 2 เวลา คือเช้ากับเย็นเรียกว่า ทำวัตรเช้าและทำวัตรเย็น

การสวดมนต์ คือ การสวดสถายายบทพุทธมนต์ต่างๆที่เป็นสูตรก็มีเป็นพระปริตรก็มี เป็นคาถานियมที่กำหนดขึ้นเพื่อนำมาสวดประกอบในการสวดมนต์เป็นประจำก็มีการสวดมนต์นियมสวดต่อทำวัตร

ในสมัยที่พระพุทธเจ้ายังทรงพระชนม์อยู่พระภิกษุจักพากันไปเข้าเฝ้าพระพุทธเจ้าในตอนหัวค่ำของทุกวันๆในโอกาสนั้นนอกจากจะได้พบพระพุทธเจ้าแล้วยังได้ฟังโอวาทนุสาสนีและรับรู้ระเบียบวินัยที่ทรงบัญญัติขึ้นใหม่ด้วย การเข้าเฝ้านี้ถือว่าเป็นกิจวัตรประจำวัน อุบาสกอุบาสิกาก็ได้เข้าเฝ้าพระพุทธเจ้าเช่นเดียวกัน แต่เป็นเวลาบ่ายพระพุทธองค์ก็ทรงถือว่าเป็นการให้พระภิกษุทายาทายิกาเข้าเฝ้าในเวลานั้นๆเป็นกิจวัตรประจำวันไม่เสด็จไปไหนในเวลานั้นต่อมาเมื่อพระพุทธองค์ปรินิพพานแล้ว เกิดมีประเพณีสร้างพระพุทธรูปขึ้นเป็นเครื่องหมายเคารพสักการะแทนพระพุทธเจ้าและประดิษฐานไว้ ณ สถานที่สำคัญของวัด เช่น โรงอุโบสถ วิหาร ศาลาการเปรียญ เป็นต้น สถานที่ประดิษฐานพระพุทธรูปจัดเป็นเอกเทศและสะอาดสวยงามชาวพุทธจึงนิยมเข้าไปยังสถานที่นั้นๆโดยปฏิบัติเหมือนกับว่าได้เข้าเฝ้าพระพุทธเจ้าทุกเช้าเย็นและพากันสวดมนต์สรรเสริญคุณพระรัตนตรัย ซึ่งเรียกว่า ทำวัตรและสวดพระสูตรพระปริตรต่างๆซึ่งเป็นพุทธพจน์เท่ากับได้ฟังโอวาทของ

พระพุทธเจ้าทุกเช้าเย็น การกระทำเช่นนี้นิยมแพร่หลายขึ้นเรื่อยๆจนเกิดเป็นระเบียบพิธีขึ้นจนทุกวันนี้

4.1) ประโยชน์การทำวัตรสวดมนต์การทำวัตรสวดมนต์เป็นอุบายทำความดีซึ่งเป็นบุญอย่างหนึ่งฉะนั้นเมื่อทำจนเกิดเป็นนิสัยประจำวันแล้วย่อมได้รับอานิสงส์หลายประการ เช่น

- ได้รับความชื่นใจสบายใจทำให้เกิดพุทธานุสสติ ธัมมานุสสติ สังฆานุสสติเหมือนได้เข้าเฝ้าพระพุทธเจ้าต่อพระพักตร์ทุกวัน

- ได้บำเพ็ญพระกรรมฐานอบรมจิตใจให้เป็นสมาธิมีความแน่วแน่ สงบเย็น ไม่ฟุ้งซ่านทำให้จิตมีอำนาจมีพลัง สามารถควบคุมอารมณ์ข่มกิเลสและควบคุมตัวเองได้ดี

- ได้มีโอกาสแผ่ส่วนบุญกุศลให้แก่ผู้อื่น

- ได้รับความนับถือและยกย่องจากพระภิกษุสามเณรด้วยกันและทายกทายิกาทั่วไปว่าเป็นพุทธศาสนิกชนที่ดี ไม่ละเว้นหน้าที่ที่จะต้องทำ รักษาระเบียบประเพณีไว้ได้ เป็นการสร้างแบบอย่างที่ดีไว้แก่นุชนรุ่นหลัง ทำให้เป็นผู้อาจหาญในหมู่ ไม่ติดขัดเก้อเขินในเวลาทำพิธีเพราะเป็นผู้คล่องแคล่วในมนต์ต่างๆ

4.2) การสวดมนต์ก่อนนอน เป็นการควบคุมจิตใจให้เป็นสมาธิ สงบนิ่ง ไม่ให้ฟุ้งซ่านไปตามอารมณ์ภายนอก ทำให้ใจเย็นอารมณ์เย็นบังเกิดความแจ่มใสเบิกบานมีสติปัญญาเห็นแจ้งในการคิดแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันได้ เท่ากับเป็นการพักผ่อนจิตใจที่ตื่นรณกวัดแกว่ง

4.3) วิธีการปฏิบัติสวดมนต์ก่อนนอน

ถ้าที่บ้านมีหิ้งบูชาพระ ให้แต่งตัวเรียบร้อย จุดธูปเทียนก่อน (ถ้าไม่มีก็ไม่ต้อง) แล้วกล่าวคำบูชาพระรัตนตรัยแล้วกราบเบญจางคประดิษฐ์ 3 หน ถ้าไม่มีพระบูชา ก็ใช้วิธีสวดบนเตียงนอน โดยกราบหมอน 3 หน เมื่อกราบเสร็จแล้วให้นั่งพับเพียบประนมมือไว้ที่ทรงอก ตั้งใจสวดมนต์โดยสวดเป็นลำดับ ดังนี้

- 1) สวดบทนอบน้อมพระพุทธเจ้า (ตั้งนะโม 3 จบ)
- 2) บทพระไตรสรณคมน์ (พุทฺธัง ธัมมํ สังฆัง สรรณัง คัจฉามิ)
- 3) บทพระพุทธานุสสติ (อิติโส ภาคะวา)
- 4) บทพระธรรมคุณ (สวากขาโต ภาคะวะตา ธัมโม)
- 5) บทพระสังฆคุณ (สุปฏิปันโน ภาวะโต สวากะสังโฆ)
- 6) บทสวดมนต์อื่นๆเท่าที่ตนจำได้
- 7) แผ่เมตตา (นึกถึงท่านผู้มีอุปการคุณ)
- 8) บทกรวดน้ำ (นึกถึงท่านผู้มีอุปการคุณ)
- 9) กราบเบญจางคประดิษฐ์ 3 หน เป็นเสร็จพิธี

5) การสมาทานศีล

การสมาทานศีล เรียกกันทั่วไปว่า การรับศีล ก็เพื่อปฏิญาณตนต่อหน้าภิกษุผู้ให้ศีลและต่อตนเองว่าจะไม่ล่วงละเมิดข้อห้ามนั้นๆ จะรักษาปกติของตนไว้เป็นการยกระดับจิตใจให้สูงขึ้นเป็นเบื้องต้น โดยงดเว้นความชั่วทางกายและวาจา เพราะผู้มีจิตใจสูงด้วยคุณธรรมมีความประพฤติเป็นปกติดีย่อมบรรลุคุณธรรมชั้นสูงต่อไปได้ง่าย (พระมหาวิ มหาปญฺญ .2551:46)

วิธีสมาทานศีล การทำตนให้มีศีลโดยทั่วไปมักเข้าใจว่า ต้องไปรับกับพระภิกษุเท่านั้นจึงจะใช้ได้และจึงเป็นศีลถูกต้องมีอานิสงส์มาก ความจริงการรักษาศีลหรือทำตนให้มีศีลนั้นมีหลายวิธีด้วยกัน ในพระพุทธศาสนาท่านสอนวิธีสมาทานศีล 3 แบบ คือ

1) แบบสัมปัตติวิธี แบบนี้ไม่ต้องรับจากพระ ไม่ต้องกล่าววาจาใดๆทั้งสิ้น แต่เกิดจากสามัญสำนึกในการงดเว้นจากความชั่วทุจริตต่างๆเกิดจากความรู้สึกผิดชอบชั่วดีด้วยตนเอง แล้วเว้นจากทำผิดทั้งที่มีโอกาสทำผิดแต่ก็ไม่ทำอย่างนี้ก็เป็นศีลเหมือนกัน แม้การงดเว้นจากการล่วงละเมิดศีลข้ออื่นๆก็จัดเป็นศีลแบบสัมปัตติวิธีเช่นกัน

2) แบบสมาทานวิธี แบบนี้เป็นการรับจากผู้มีศีลคือต้องมีบุคคลอื่นเป็นสักขีพยานก่อนจึงรักษา แบบนี้เป็นที่นิยมใช้กันอยู่ทั่วไป เรียกว่า รักษาศีลด้วยการเจตนาตั้งใจรับโดยสมาทานจากผู้อื่น

3) แบบสมุจเฉทวิธี มีความตั้งใจเด็ดเดี่ยวที่จะงดเว้นจากบาปทุจริตต่างๆโดยเด็ดขาดตั้งใจรักษาศีลตลอดไปเรียกว่า “รักษาศีลตลอดชีพ” แบบนี้เคร่งครัดมากมีผลอานิสงส์มากเพราะเป็นแบบพระอรหันต์ ซึ่งคนเราสามารถจะดำเนินรอยตามได้ โดยวิธีตั้งใจงดเว้นทุกวันก่อนนอนหรือก่อนออกไปทำงานนอกบ้าน

การรักษาศีล เป็นการป้องกันชีวิตของเราไม่ให้พบกับความทุกข์ความเดือดร้อนอันเนื่องมาจากการเบียดเบียนกันและกันเพื่อให้เกิดความดีงามเกิดความร่มเย็นแก่ครอบครัวและสังคมแต่เมื่อรักษาศีลดีแล้ว สมาธิก็เกิดและเมื่อสมาธิเกิด ปัญญาก็เกิดตามก็สามารถกำจัดกิเลสอาสวะและบรรลุมรรคผลนิพพานได้ ดังนั้นการรักษาศีลจึงเป็นไปเพื่อประโยชน์อย่างยิ่ง คือ ประโยชน์นิพพานอย่างนี้

อานิสงส์การรักษาศีล 5 ประการ

1) โภคสัมปทัง เป็นเหตุให้ได้ทรัพย์สมบัติ สามารถบริโภคใช้สอยที่เกิดมีแก่ตนได้เต็มอิมโดยไม่ต้องหวาดระแวงอะไร

2) กัลยาณะมิตตัง เป็นเหตุให้มีชื่อเสียงดี มีเกียรติคุณพุ่งขจรไปว่าเป็นคนไว้ใจได้เพราะได้รับความไว้วางใจในความประพฤติดีงาม

3) สมุทฺติสราทัง เป็นเหตุให้แก้กลัวกลัว อาจหาญสง่าผ่าเผยในเวลาเข้าสังคม

- 4) อสัมมุพฺพิทัง เป็นเหตุให้เป็นคนไม่หลงสติ ไม่หลงเพื่อคืนรณเวลาใกล้ตาย
- 5) สุกฺคตฺติปรายณัง เป็นเหตุให้เข้าถึงสุคติเมื่อตายไปแล้ว

6) การแผ่เมตตา

เมตตา หมายถึง การปรารถนาดีต่อกัน ต้องการให้มีความสุขความเจริญยิ่งขึ้นไปโดยปราศจากความอิจฉาริษยาและความมีไมตรีจิตต่อกันด้วยความจริงใจ ดังนั้นการแผ่เมตตาจึงได้แก่การส่งกระแสจิตของตนไปสู่ผู้อื่นด้วยความหวังดีที่จะให้เขามีความสุขได้รับความสมหวังในชีวิตเป็นการแสดงออกซึ่งน้ำใจที่เปี่ยมด้วยเมตตาธรรมของผู้แผ่เมตตา

การแผ่เมตตาเป็นสิ่งที่โบราณกบฏชิตทั้งหลายปฏิบัติต่อกันมาตามลำดับเพราะจะทำให้ผู้ปฏิบัติเป็นประจำมีจิตเยือกเย็นได้ ด้วยเหตุการณแผ่เมตตานี้จะทำให้มนุษย์และสัตว์อยู่ด้วยความมีน้ำใจรักใคร่และหันหน้าเข้าหากันด้วยใบหน้ายิ้มแย้มแจ่มใสทำให้อยู่ด้วยกันด้วยความอบอุ่นปราศจากความระแวงและเป็นเหตุไม่เบียดเบียนกัน

การแผ่เมตตานี้ควรแผ่ให้ตนเองก่อน คือ ต้องปรารถนาความสุขให้แก่ตนโดยวิธีสร้างความรักตัวเองในทางที่ถูกต้องและขยายวงเมตตาออกไปยังผู้อื่นและสัตว์อื่นตามลำดับ แม้ผู้อื่นจะไม่ใช่ผู้ที่ตนรักใคร่หรือเป็นศัตรูกันก็ตามที ถ้าหากสามารถแผ่เมตตาไปให้แก่บุคคลเหล่านั้นได้ แสดงว่าผู้นั้นได้ยกระดับจิตให้พ้นจากอำนาจของความโกรธหรือความอิจฉาริษยาได้ ตนก็จะประสบความสุขทางใจไม่มีความเดือดร้อนใจ จึงควรแผ่เมตตาทุกวันอย่างน้อยก่อนทุกคืน

คำแผ่เมตตาสำหรับตนเอง

อะหัง สุขิโต โหมิ นิททุกโข อะเวโร อัปยาปัชฌโม อะนีโฆ สุขี อุตตานัง ปะริหะรามิฯ
ข้าพเจ้าจงถึงความสุข ปราศจากทุกข์ ไม่มีเวร ไม่มีภัย ไม่มีความคับแค้นใจจงมีแต่ความสุขกายสุขใจ รักษาตนให้พ้นจากทุกข์ภัยทั้งปวงเถิดฯ

คำแผ่เมตตาไปสู่ผู้อื่น

สัพเพ สัตตา สุขิตา โหนตุ นิททุกโข อะเวรา อัปยาปัชฌมา อะนีฆา สุขี อุตตานัง ปะริหะรันตุฯ
ขอสัตว์ทั้งหลายทั้งปวงจงถึงความสุขปราศจากทุกข์ ไม่มีเวร ไม่มีภัย ไม่มีความคับแค้นใจจงมีความสุขกายสุขใจรักษาตนให้พ้นจากทุกข์ภัยทั้งปวงเถิดฯ

คำแผ่เมตตาทั่วไป

สัพเพ สัตตา สัตว์ทั้งหลายที่เป็นเพื่อนทุกข์เกิดแก่เจ็บตายด้วยกันทั้งหมดทั้งสิ้น

อเวรา จงเป็นสุขเป็นสุขเถิด อย่าได้มีเวรแก่กันและกันเลย

อัปยาปัชฌมา จงเป็นสุขเป็นสุขเถิด อย่าได้เบียดเบียนซึ่งกันและกันเลย

อนินชา จงเป็นสุขเป็นสุขเถิด อย่าได้มีความทุกข์กายทุกข์ใจเลย

สุชี อุตตานัง ปริหรัณตุ จงสุขกายสุขใจรักษาตนให้พ้นจากทุกข์ภัยทั้งสิ้นเถิดฯ

อานิสงส์การแผ่เมตตา

สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสไว้ในพระบาลีอังคตตรนิกาย ว่า ผู้แผ่เมตตาเป็นประจำ ย่อมได้รับอานิสงส์ 11 ประการดังนี้

- 1) หลับเป็นสุข คือหลับสบาย หลับสนิท
- 2) ตื่นเป็นสุข เมื่อตื่นแล้วก็สบายตัวสบายใจหายอ่อนเพลียไม่มีอาการง่วง
- 3) ไม่ฝันร้าย คือไม่ฝันเห็นสิ่งที่เลวร้ายทำให้สะดุ้งตื่นกลางคืน
- 4) เป็นที่รักของคนทั่วไป คือเป็นคนมีเสน่ห์ไปที่ใดก็ปราศจากศัตรูผู้คิดร้าย
- 5) เป็นที่รักของอมนุษย์ทั่วไป คือปลอดภัยจากเขี้ยวทุกชนิด
- 6) เทวดารักษาคุ้มครอง
- 7) ไฟ ศาตรา ยาพิษ ไม่แผ้วพาน
- 8) จิตเป็นสมาธิเร็ว
- 9) ผีวพรรณผ่องใส
- 10) ไม่หลงเวลาตาย ไม่หลงเพื่อละเมอหรือโวยวาย ไม่ตื่นทรมนทรมายเป็นที่น่าเวทนาของผู้พบเห็น ลืมใจอย่างสงบหรือนอนหลับไปจะนั้น
- 11) เมื่อไม่อาจบรรลุดุธรรมขั้นสูงย่อมเข้าถึงพรหมโลก ผู้มีเมตตาจิตเป็นประจำแม้ไม่ได้บรรลุดุธรรมขั้นสูงย่อมสามารถไปบังเกิดในพรหมโลกได้

1.8.2 หมวดที่ 2 บุญพิธี

สุเมธ เมธาวิทยกุล (2532:165) ได้ให้ความหมายไว้ว่า บุญพิธี ได้แก่ พิธีทำบุญที่ พุทธศาสนิกชนปฏิบัติกัน ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันเป็นความหมายของชาวพุทธที่จะปฏิบัติตามคำสอนที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้ในโอวาทปาติโมกข์ คือให้ทำความดีหรือบุญเพื่อเป็นพื้นฐานแห่งคุณธรรม เบื้องสูงขึ้นไป เกี่ยวกับการทำบุญนี้ ทรงแสดงบุญกิริยาวัตถุ ได้แก่ ทาน คือ การเสียสละสิ่งอันเป็นของตนให้เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น ศีล คือ การฝึกอบรมกาย วาจา ใจ ให้สงบเรียบร้อยไม่เป็นโทษแก่สังคมและภาวณา คือการฝึกอบรมจิตให้เป็นกุศลจนสามารถเอาชนะกิเลสได้ ตามหลักการนี้ พิธีทำบุญในพุทธศาสนาจึงมีอยู่ 3 ประเภทใหญ่ๆคือ ทานพิธี กุศลพิธีและบุญพิธีตามความนิยมของชาวพุทธสมัยปัจจุบัน

คุณ โทชันท์ (2548:15) ได้ให้ความหมายว่า บุญพิธี เป็นระเบียบพิธีทำบุญเนื่องด้วยประเพณีในครอบครัวของพุทธศาสนิกชนเป็นประเพณีเกี่ยวกับชีวิตของคนไทยพุทธทั่วไป ส่วนมาก

ทำกันเรื่องฉลองบ้านบ้าง ต้องการเพื่อความเป็นสิริมงคลบ้าง เรื่องเจ็บป่วย ตายบ้าง เป็นต้น เพราะเรื่องเหล่านี้เลยทำให้นิยมทำบุญจึงเกิดพิธีกรรมที่จะต้องปฏิบัติและยึดถือปฏิบัติสืบๆกันมาเป็นประเพณีนิยมตั้งแต่โบราณกาล พิธีทำบุญดังกล่าวส่วนมากแล้วจะมีขึ้นเพราะการปรารภเหตุต่างๆ ทั้งฝ่ายดีและไม่ดีจึงแยกออกเป็น 2 ประเภท คือ งานมงคลและอวมงคล

พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช 2548:65) ได้ให้ความหมายว่า บุญพิธี ซึ่งเป็นพิธีกรรมทางศาสนาที่ถือปฏิบัติกันมาเพื่อความถูกต้องและเป็นอย่างเดียวกันในที่ทั่วไป บุญพิธีนี้จึงเป็นสัญลักษณ์ของพระพุทธศาสนาอย่างหนึ่งการศึกษาเรื่องบุญพิธีให้เข้าใจเป็นสิ่งที่ควรทำเพื่อนำไปปฏิบัติให้ถูกหลักเกณฑ์อันจักนำผลมาสู่ผู้ปฏิบัติตามต้องการซึ่งมีขั้นตอนการปฏิบัติดังนี้

1) หลักเกณฑ์ในการทำบุญ

หลักเกณฑ์ในการทำบุญในพระพุทธศาสนา ท่านแนะไว้ 3 หลัก คือ หลักแห่งการให้ทาน หลักแห่งการรักษาศีล และหลักแห่งการเจริญจิตภาวนา 3 หลักนี้เป็นหลักใหญ่ๆดังนั้นในการทำบุญทุกครั้งถ้าจะให้ผลบริบูรณ์ต้องทำให้ครบทั้ง 3 จะขาดอย่างใดอย่างหนึ่งเสียมิได้เพราะจะทำให้ผลบุญลดน้อยลง

2) ประเภทการทำบุญ

การทำบุญแยกออกเป็นประเภทใหญ่ๆตามเหตุที่ปรารภได้ 2 ประเภทคือ

2.1) ทำบุญงานมงคล คือการทำบุญปรารภเหตุดีเป็นมูล ทำเพื่อความ สุขความเจริญก้าวหน้าในชีวิต เพื่อความเป็นมงคลเกี่ยวกับการฉลองความสำเร็จในชีวิต เช่น ฉลองพระบวชใหม่ ฉลองยศตำแหน่ง เป็นต้นบ้าง เกี่ยวกับการเริ่มต้นชีวิตใหม่ที่ดี เช่น ทำบุญขึ้นบ้านใหม่ ทำบุญมงคลสมรส เป็นต้นบ้าง การทำบุญแบบนี้มีส่วนมากปรารภตนเองและทำเพื่อตนเอง

2.2) ทำบุญงานอวมงคล คือ การทำบุญปรารภเหตุไม่สู้ดีเป็นมูล ส่วนมากปรารภการตายของวงศ์ญาติญาติ ทำเพื่อให้สำเร็จประโยชน์เกื้อกูลและความสุขแก่ผู้ล่วงลับไปแล้ว เช่น ทำบุญอุทิศ ทำบุญอุทิศให้ผู้ตาย เป็นต้นพิธีทำบุญเลี้ยงพระ ส่วนมากนิยมทำกันที่บ้านของเจ้าภาพ มี 2 แบบ คือ

1) แบบแรก นิมนต์พระสงฆ์มาเจริญพระพุทธมนต์ที่บ้านในตอนเย็นแล้วตักบาตรถวายภัตตาหารแด่พระพิธีในตอนเช้าหรือตอนเพลตามสะดวกแบบนี้เรียกว่า สวดมนต์เย็นฉันเช้าหรือหรือสวดมนต์เย็นฉันเพลเป็นที่นิยมมาแต่โบราณ

2) แบบที่สอง นิมนต์พระสงฆ์มาเจริญพุทธมนต์ในตอนเช้าหรือเพลแล้วตักบาตรถวายภัตตาหารต่อกันไปเลยเพื่อประหยัดเวลาให้เสร็จในคราวเดียวกันเป็นที่นิยมในปัจจุบัน

แต่แบบใดก็ตามผู้เป็นเจ้าของภาพคือเจ้าของงานหรือทายาทที่เจ้าภาพเชิญมาเป็นพิธีกร จะต้องเตรียมการต่างๆไปตามลำดับขั้นตอนดังต่อไปนี้

1) นิมนต์พระสงฆ์, ตกแต่งสถานที่พิธี, เตรียมที่ตั้งพระพุทธรูปและเครื่องบูชา, ด้ายสายสิญจน์, ปูลาดอสนะสำหรับพระสงฆ์, เตรียมเครื่องรับรองพระสงฆ์ตามฐานะตั้งภาชนะสำหรับทำน้มนต์

2) ต้อนรับพระ, จุดธูปเทียนที่โต๊ะบูชา, อาราธนาศีลและรับศีล, อาราธนาพระปริตร, ฟังเจริญพระพุทธรูป, และจุดเทียนน้มนต์

3) ถวายข้าพระพุทธรูป, ถวายภัตตาหารเลี้ยงพระ, ถวายไทยธรรม, กรวดน้ำ, ประพรมน้ำพระพุทธรูป, และส่งพระ

หมายเหตุ กิจต่างๆเจ้าภาพควรจะทำเองไม่ควรปลีกตัวไปทำกิจอื่นโดยปล่อยให้ผู้อื่นทำแทนนอกจากมีช่องโอกาสพอไปทำได้ เช่น ในขณะที่พระกำลังฉันเป็นต้นจึงสมควรปลีกตัวไปทำ

3. การนิมนต์พระสงฆ์

การนิมนต์พระสงฆ์ไปในงานพิธีต่างๆมีคำเรียกอีกอย่างคือ อาราธนา ทั้งสองคำนี้ใช้แทนกันได้การนิมนต์พระสงฆ์นี้ควรนิมนต์พระก่อนจะถึงงาน หากว่าเจาะจงพระยังเป็นพระเถระผู้ใหญ่ควรให้ท่านกำหนดงานให้แล้วนิมนต์ท่านเลย ไม่เช่นนั้นท่านอาจติดกิจนิมนต์ที่อื่นไม่อาจไปฉลองศรัทธาได้ จะนิมนต์ด้วยวาจาหรือหนังสือก็ได้แต่นิมนต์ด้วยหนังสือถือว่าเหมาะที่สุดซึ่งเรียกว่า วางฎีกา ข้อความในฎีกานั้นต้องแจ้งว่าทำบุญงานอะไรระบุนวันที่ เดือน ปี เวลาและชื่อที่อยู่ของผู้อาราธนาให้เรียบร้อยจะให้ท่านไปเองหรือจัดพาหนะรับส่งท่านอย่างไรต้องหมายเหตุไว้ทำฎีกาด้วยความสะดวกรทั้งสองฝ่ายหรือจะให้พระท่านทำอะไรและนำอะไรที่ตนต้องการ เช่น นำบาตร ปิ่นโต เป็นต้นไปในงานด้วยก็ให้บอกไว้ในหมายเหตุ

สำหรับจำนวนพระที่จะนิมนต์นั้นไม่กำหนดข้างมาก กำหนดเพียงข้างน้อย ไม่ต่ำกว่า 4 รูปเพราะถือว่า 4 รูปขึ้นไปครบองค์สงฆ์แล้วส่วนมากในงานมงคลนิยมมนต์เป็นจำนวนคี่ คือ 5-7-9 รูป เว้นงานมงคลสมรสซึ่งนิยมเป็นจำนวนคู่และถือนิมิตคำว่า “คู่” เป็นเหตุในส่วนงานหลวงปัจจุบันนิยมนิมนต์เป็นจำนวนคู่ 10 รูปเป็นพื้น

ข้อควรปฏิบัติในการนิมนต์พระสงฆ์

1. ถ้านิมนต์ในงานมงคลใช้คำว่านิมนต์ว่า “ขออาราธนา เจริญพระพุทธรูป” ถ้านิมนต์ไปในงานอวมงคลใช้ว่า “ขออาราธนาสวดพระพุทธรูป” ควรใช้ให้ถูกแบบนิยม

2. อย่ำระบุนุชื่ออาหารที่จะทำถวายหากระบุนุชื่ออาหารพระรับนิมนต์แล้วฉันอาหารชนิดนั้น แล้วผิดพระวินัยของพระภิกษุ จึงควรใช้คำนิมนต์เป็นกลางๆว่า “นิมนต์ฉันภัตตาหารเช้าหรือเพล” หรือ “นิมนต์รับอาหารบิณฑบาตเช้า” เป็นต้น

1.8.3 หมวดที่ 3 ทานพิธี

พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรโตโช:2549:153) กล่าวไว้ว่า ทาน แปลว่า การให้ คือการเสียสละสิ่งที่มีค่าเพื่อประโยชน์แก่บุคคลอื่นด้วยน้ำใจ มีความมุ่งหมาย 2 ประการ คือ

1) เป็นการจำจัดโลภะ กำจัดความตระหนี่ ความเห็นแก่ตัวลงได้ทำให้จิตเกิดมีเมตตา กรุณาเห็นอกเห็นใจและโอบอ้อมอารีขึ้นมาแทนการให้อย่างนี้นิยมเรียกว่า “ทำบุญ”

2) เป็นการอนุเคราะห์ผู้ที่ขาดแคลน เช่น คนยากจน เป็นต้น เป็นเหตุให้เกิดความรัก ความปรารถนาดีต่อกันอย่างจริงใจและเป็นบ่อเกิดแห่งความสามัคคีของคนในชาติเพราะผู้ให้ได้แสดงความเสียสละช่วยเหลือเกื้อกูลด้วยน้ำใจ การให้ทานแบบนี้นิยมเรียกว่า “ทำทาน”

ทาน การให้นี้จัดเป็นบ่อเกิดบุญที่เรียกว่า “ทานมัยบุญ” นอกจากจะเป็นเหตุให้ได้ อานิสงส์อื่นๆอีกคือ

- 1) ทำให้เป็นคนมีเสน่ห์เป็นที่รักของคนทั่วไป
- 2) ทำให้เป็นที่น่าคบหาของคนดีมีพวกพ้องที่เป็นคนดีจำนวนมาก
- 3) ทำให้มีชื่อเสียงเกียรติคุณดี
- 4) ทำให้แก้แค้นล้างอาชญาในที่ทุกสถาน
- 5) ทำให้บังเกิดในสุคติภูมิหลังจากสิ้นชีวิตแล้ว

วัตถุที่ควรให้หรือใช้เป็นทาน ท่านเรียกว่า “ทานวัตถุ” มี 10 อย่าง

- 1) ภัตตาหาร หมายถึง ของขบเคี้ยวต่างๆ
- 2) น้ำรวมทั้งเครื่องดื่มที่สมควรแก่พระสงฆ์
- 3) เครื่องนุ่งห่ม ได้แก่ จีวร ผ้าเช็ดตัว ผ้าห่ม ฯลฯ
- 4) ยานพาหนะรวมทั้งการสงเคราะห์ด้วยค่าโดยสารยานพาหนะ
- 5) ดอกไม้เครื่องบูชาต่างๆ
- 6) ของหอม ฐูปเทียนบูชาพระ
- 7) เครื่องอุปโภค ได้แก่ สบู่ เป็นต้น
- 8) เครื่องนอน เสื้อ มุ้ง หมอน เป็นต้น
- 9) ที่อยู่อาศัยและเสนาสนะอื่นๆเช่น กุฏิ ศาลา เติง ใต้ะ เป็นต้น
- 10) เครื่องประทีปโคมไฟรวมทั้งอุปกรณ์ต่างๆเช่น หลอดไฟฟ้าน้ำมันตะเกียง เป็นต้น

การให้ทาน จะมีผลมากก็ต่อเมื่อได้ทำถูกหลักเกณฑ์ครบองค์ประกอบและทำถูกวิธีแล้วเท่านั้น หลักเกณฑ์ที่ควรรู้และควรทำมี 3 คือ

- 1) วัตถุประสงค์ คือ ของที่ให้ต้องบริสุทธิ์ได้มาโดยสุจริตชอบธรรม
- 2) เจตนาบริสุทธิ์ คือ เจตนาของผู้ให้จะต้องบริสุทธิ์
- 3) บุคคลบริสุทธิ์ คือ ทั้งผู้รับและผู้ให้เป็นผู้มีศีลบริสุทธิ์มีกายวาจาสงบเรียบร้อยดี

งาม

สรุปแล้ว ทานพิธี ก็คือวิธีให้ทานเพื่อให้เกิดประโยชน์และเกิดบุญแบบต่างๆตามหลักศาสนาทานพิธีนั้นมีมากด้วยกันในที่นี้จะแสดงเฉพาะพิธีที่สำคัญที่พึงปฏิบัติให้ถูกต้องและเป็นพิธีที่ทำกันทั่วไป ซึ่งประกอบด้วย เช่น การตักบาตร การถวายสังฆทาน การถวายผ้าอาบน้ำฝน การตักบาตรเทโวโรหณะ การทอดผ้าป่าและการทอดกฐิน เป็นต้น การให้ทานเป็นการสละความตระหนี่ การเห็นแก่ตัวเพื่อประโยชน์สุขแก่สังคม

1.8.4 หมวดที่ 4 ปกิณกพิธี

พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช : 2549:201-207) ปกิณกะ หมายถึง เบ็ดเตล็ด ได้รวบรวมพิธีกรรมที่เบ็ดเตล็ด เช่น วิธีแสดงความเคารพ วิธีประเคนของพระและวิธีรับประเคนวิธีอาราธนาต่างๆ วิธีกรวดน้ำ วิธีสวดมนต์ไหว้พระของนักเรียน

1) วิธีแสดงความเคารพ

ความเคารพหมายถึงการตระหนักในความดีของบุคคลอื่นผู้มีความดีอยู่ในตัวเป็นการยอมรับความสำคัญของผู้อื่นด้วยน้ำใสใจจริงแล้วแสดงออกซึ่งความนับถือนั้นด้วยการวาทที่อ่อนน้อมและถูกต้องทั้งต่อหน้าและลับหลังทำให้เห็นเด่นชัดว่าผู้ที่มีความเคารพนับถืออย่างจริงใจมิได้เสแสร้งแกล้งทำหรือถูกบังคับให้ทำอย่างใด นี่คือความหมายของความเคารพ

1.1. ความมุ่งหมายในการแสดงความเคารพมีหลายประการ คือ

1. เพื่อแสดงให้เห็นปรากฏว่าตนมีความนับถือด้วยกาย วาจา และใจโดยตระหนักและยอมรับผู้ที่ตนเคารพมีความดีควรค่าแก่ความเคารพจริง
2. เพื่อตอบสนองความงามความดีของผู้ที่ตนเคารพนั้นด้วยความอ่อนน้อม ถ่อมตนทางกายวาจาจัดเป็นการบูชาพระคุณอย่างหนึ่ง
3. เพื่อรักษาระเบียบวัฒนธรรมอันดีงามเพราะการแสดงความเคารพเป็นวัฒนธรรมของชาติมาแต่โบราณกาลและสอดคล้องกับหลักพระพุทธศาสนา
4. เพื่อให้บุคคลยอมรับความดีของบุคคลอื่นไม่มองข้ามหรือปิดความดีนั้นเสียด้วยอำนาจทิฐิมานะเป็นการลดทิฐิมานะของบุคคลได้ทางหนึ่ง

5. เพื่อฝึกให้บุคคลมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน
6. เพื่อเปิดเผยคุณความดีของผู้ถูกเคารพและผู้แสดงความเคารพ

1.2 บุคคลที่ควรเคารพ

ผู้บุคคลผู้ประกอบคุณงามความดีมีผลงานและการปฏิบัติตนเป็นไปเพื่อประโยชน์แก่มวลมนุษยชาติประกอบด้วยเมตตากรุณาและความไม่เห็นแก่ตัวเป็นพื้นฐานสงเคราะห์หรืออนุเคราะห์ชาวโลกให้ร่มเย็นเป็นสุขแนะนำสิ่งที่ดีงามให้ประพฤติปฏิบัติตามเป็นผู้เสียสละเพื่อผู้อื่นด้วยใจจริงโดยมิหวังสิ่งตอบแทนจากผู้รับ จึงจัดบุคคลผู้ควรแก่การความเคารพดังต่อไปนี้

1. พระพุทธเจ้า เป็นผู้ควรแก่ความเคารพของพุทธศาสนิกชนทั่วไป
2. พระสงฆ์ เป็นผู้ควรแก่ความเคารพของบุคคลทั่วไป
3. พระมหากษัตริย์ เป็นผู้ควรแก่ความเคารพของพลสกนิกรทั่วไป
4. บิดามารดา เป็นผู้ควรแก่ความเคารพของบุตรธิดาทุกคน
5. ครูอาจารย์ เป็นผู้ควรแก่ความเคารพของศิษย์ทุกคน
6. ญาติผู้ใหญ่ เป็นผู้ควรแก่ความเคารพของวงศ์ญาติทุกคน
7. พี่ เป็นผู้ควรแก่ความเคารพของน้องๆ

การแสดงความเคารพมีหลายวิธีซึ่งส่วนใหญ่เป็นการแสดงออกทางกาย ทั้งนี้เป็นไปตามกาลเทศะและฐานะของบุคคลผู้ควรเคารพ ส่วนมากตามประเพณีวัฒนธรรมไทยซึ่งอนุโลมตามหลักพระพุทธศาสนาได้แสดงวิธีแสดงความเคารพไว้หลายวิธี ตั้งแต่ง่ายไปถึงยาก เช่น การหลีกเลี่ยงให้การลุกขึ้นยืนรับ การให้ที่นั่ง การประนมมือ การไหว้ การกราบ

1.3 ประโยชน์ที่ได้รับจากการแสดงความเคารพ

- 1) ทำให้เกิดมงคลแก่ผู้ทำ คือ ย่อมเจริญด้วย อายุ วรรณะ สุขะ พละ
- 2) ทำให้เป็นคนน่ารักน่าเอ็นดูเพราะมีสัมมาคารวะดี
- 3) ทำให้เกิดเมตตากรุณามีไมตรีจิตต่อกัน ไม่มีเวรภัยและไม่มีศัตรูปองร้าย
- 4) ทำให้เกิดในตระกูลสูงในทุกภพทุกชาติ
- 5) เป็นอุปนิสัยติดตามไปทุกภพทุกชาติ

2. วิธีประเคนของพระและรับประเคน

การประเคนพระ คือ การยกสิ่งของถวายพระด้วยอาการเคารพเพราะวินัยห้ามมิให้พระภิกษุรับหรือหยิบสิ่งของมาขบฉันโดยไม่มีผู้ประเคน สิ่งของที่ควรประเคนนั้นคืออาหารคาวหวานทุกชนิด ผงไม้ เครื่องดื่มทุกชนิด เว้นแต่น้ำเปล่าที่ไม่ผสมสี เช่น น้ำฝน น้ำประปา เป็นต้นซึ่งจะ

ไม่ประเคนก็ได้ การประเคนของพระภิกษุที่ถูกต้องตามหลักพระวินัยนั้นมีลักษณะที่กำหนดไว้ 5 ข้อ คือ

- 1) สิ่งของที่ประเคนต้องไม่ใหญ่เกินไป ขนาดคนพอมีกำลังปานกลางยกขึ้นได้ถ้าหากใหญ่เกินไปไม่ต้องประเคน
- 2) ผู้ประเคนต้องอยู่ในหัตถบาสนีคืออยู่ห่างจากพระผู้รับประมาณ 1 ศอก
- 3) ผู้ประเคนน้อมสิ่งของเข้ามาส่งให้พระด้วยมือที่อ่อนน้อมเป็นการเคารพ
- 4) การน้อมเข้ามานั้นจะส่งให้พระด้วยมือก็ได้ใช้ของเนื่องด้วยกาย เช่น ทัพพี ช้อนตักอาหารใส่ในบาตรพระที่ท่านถืออยู่หรือสะพานอยู่ก็ได้
- 5) พระผู้รับจะรับด้วยมือก็ได้รับด้วยของเนื่องด้วยกาย เช่น ใช้ผ้าทอดรับ ใช้บาตรรับ ใช้จานรับก็ได้

2.1 วิธีประเคนของพระ

- ถ้าเป็นผู้ชาย ให้นำสิ่งของเข้าหน้าพระห่างจากท่านประมาณ 1 ศอก ยกของที่จะประเคนส่งให้ท่านได้เลย
- ถ้าเป็นผู้หญิง ให้นำของที่จะประเคนลงบนผ้ารับประเคนที่ท่านทอดออกมา รับแล้วปล่อยมือเพื่อพระท่านจะได้หยิบของนั้น
- เมื่อประเคนเสร็จแล้วให้กราบ 3 ครั้งหรือไหว้ 1 ครั้งก็ได้ถ้าของที่จะประเคนมีมากขึ้นก็ประเคนให้หมดก่อนจึงกราบหรือไหว้ไม่นิยมกราบไหว้ทุกครั้งที่ประเคน
- ถ้าพระผู้รับนั่งเก้าอี้หรืออยู่บนอาสนะสูงผู้ประเคนไม่อาจนั่งประเคนได้ก็ให้ถอดรองเท้าเสียก่อนแล้วยืนประเคนตามวิธีที่กล่าวแล้ว
- ของที่ประเคนแล้วห้ามคลุกหัดแต่ต้องอีก หากแต่จะต้องของเรานั้นโดยเจตนาหรือไม่เจตนาก็ตามถือว่าเป็นเรื่องไม่เหมาะสมไม่ควรสิ่งของที่ไมใช่ของเคี้ยวของฉัน เช่น กระจิโถง ช้อน แก้วเปล่า กระจาด เป็นต้นไม่นิยมประเคน

1.9 แนวคิดเกี่ยวกับหลักการปฏิบัติพุทธศาสนพิธี

การเรียนรู้ในเรื่องศาสนพิธีก่อให้เกิดความเข้าใจในธรรมเนียมปฏิบัติในพิธีกรรมทางศาสนาซึ่งเป็นรูปแบบเดียวกันทั่วไป นอกจากนี้ความรู้เรื่องศาสนพิธียังรู้กว้างขวางและประณีตยิ่งขึ้นเพียงใดก็ย่อมเป็นประโยชน์อันไพศาลแก่ศาสนาเพียงนั้น เพราะพิธีแต่ละอย่างที่เกิดขึ้นเป็นความนิยม ย่อมมีเหตุมีผลและมีจุดหมายทุกพิธีถ้าไม่ศึกษาให้รู้เหตุผลและจุดหมายอย่างลึกซึ้งแท้จริงแล้วอาจไม่เข้าใจเรื่องพิธีบางประการก็ได้และอาจเป็นความรุ่มร่ามไร้สาระหรือไม่ก็มลายใน

การปฏิบัติผิดเพี้ยนจนเกินกว่าเหตุได้ ดังนั้นก็เพราะกาลเวลาที่เกิดพิธีนิยมบางอย่างล่วงเลยมานาน จึงต้องศึกษาให้ละเอียดลึกซึ้งเป็นขั้นๆขึ้นไปตามลำดับจะได้เป็นประโยชน์แก่ตนและแก่ พระพุทธศาสนาอย่างแท้จริง (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ,2546:208)

1.9.1 การสวดมนต์ไหว้พระ

การสวดมนต์ไหว้พระเป็นการสร้างมนต์ชีวิตไว้ประจำตัว เป็นการดำรงชีวิตอยู่อย่างไม่ประประมาทและสร้างพลังจิตยังความมั่นคงให้เกิดขึ้นกับตนเอง การสวดมนต์ไหว้พระจัดอยู่ใน พุทธศาสนพิธีซึ่งกระทรวงศึกษาธิการวางระเบียบปฏิบัติไว้ตั้งแต่ พ.ศ.2503 เพื่อให้ปฏิบัติใน สถานศึกษาเพื่อส่งเสริมศีลธรรมจรรยา มารยาท และฝึกอบรมให้นักเรียนมีจิตใจและนิสัยอันดีงาม ประพฤติตนในทางที่ดีที่ชอบ จึงวางระเบียบที่เกี่ยวกับการสวดมนต์ไหว้พระไว้ดังนี้ คือ

1) ให้ระเบียบนี้ใช้ในโรงเรียนและสถานศึกษาในสังกัดและในความควบคุมของ กระทรวงศึกษาธิการ

2) ให้ผู้บริหารจัดให้นักเรียนสวดมนต์ไหว้พระเวลาเช้าแถวภายหลังเชิญธงชาติ ก่อนเข้าเรียนทุกวันและตอนหลังเลิกเรียนในวันสุดท้ายของสัปดาห์เฉพาะโรงเรียนที่มีนักเรียน ประจำก็จัดให้นักเรียนสวดมนต์ไหว้พระตอนก่อนที่จะเข้านอนเป็นประจำทุกคืน

3) การสวดมนต์ไหว้พระทุกครั้งให้ครูอาจารย์ทุกคนเข้าร่วมสวดมนต์ไหว้พระโดย พร้อมเพรียงกัน

4) ตอนเลิกเรียนในวันสุดท้ายของสัปดาห์ภายหลังการสวดมนต์ไหว้พระให้ครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ ผู้อำนวยการหรือผู้ทรงคุณวุฒิเป็นผู้ให้โอวาทแก่นักเรียนเสร็จแล้วให้ร้องเพลง สรรเสริญพระบารมี

5) ในกรณีที่นักเรียนมิได้นับถือศาสนาพุทธเรียนอยู่ด้วย เวลาสวดมนต์นักเรียนนั้น ไม่ต้องสวด แต่ถ้านักเรียนนับศาสนาอื่นจำนวนมากเมื่อทางโรงเรียนเห็นสมควรจะจัดให้มีการสวด มนต์ตามแบบศาสนานั้นๆด้วยก็ได้โดยแยกนักเรียนไว้ตามลัทธิศาสนา

6) ให้ใช้ระเบียบนี้ตั้งแต่วันที่ 29 เมษายน 2503 เป็นต้นไป

ก่อนสวดมนต์ไหว้พระทุกครั้งสิ่งที่เป็นหลักปฏิบัติก็คือการกราบพระและต้องเป็นการ กราบแบบเบญจางคประดิษฐ์เท่านั้น ตามที่กำหนดไว้ต้องกราบให้สวยงามและถูกต้อง เช่น

1) ทำอัญชลี มือทั้งสองข้างที่ประนมต้องชิดกันในลักษณะกระพุ่มมือเป็นรูป คล้ายดอกบัวตูมอยู่ระหว่างอก

2) ทำวันทา ปลายนิ้วชี้ทั้งสองข้างต้องจดหน้าผากหรือไผ่ผมห้วแม่มือต้องจรดระหว่างคิ้ว

3) ทำอภิวาท มือทั้งสองแบลงกับพื้นนิ้วทั้งห้าจะต้องชิดกันและวางมือทั้งสองห่างกันประมาณพอดีกับหน้าผากไม่ชิดกันหรือห่างเกินไป หน้าผากต้องจรดพื้นอยู่ระหว่างมือทั้งสองข้างนั้นศอกทั้งสองข้างแนบกับพื้นตลอดเวลาถ้าเป็นชายศอกต้องต่อเข้าด้วยทุกครั้งจะต้องพยายามอย่าให้ก้นโด่งมากดูแล้วไม่งาม กราบ3ครั้งจบแล้วให้ยกมือขึ้น “วันทา” อีก 1 ครั้ง

การแสดงความเคารพ

การแสดงวิธีเคารพพระที่นิยม 3 วิธี คือ 1)การประนมมือ 2)การไหว้ 3)การกราบ

1) การประนมมือ ตรงกับคำบาลีว่า “อัญชลี” หมายถึง การกระพุ่มมือทั้งสองขึ้นประนมระหว่างอกเป็นการแสดงความเคารพแบบธรรมดาๆในกรณีนั่งฟังพระเจริญพระพุทธมนต์ ฟังเทศน์ สนทนากับพระสงฆ์ เป็นต้น

วิธีทำ ยกมือทั้งสองขึ้นให้ฝ่ามือประกบกันนิ้วทุกนิ้วแบบชิดตรงกันชี้ขึ้นข้างบน กระพุ่มมือทำเป็นรูปดอกบัวตูม ตั้งกระพุ่มนี้ไว้ระหว่างทรวงอก ปลายนิ้วชี้ขึ้นตรงๆไม่อง้ง่าไปข้างหน้า ไม่ยกสูงเกินไปจนถึงค้ำคางหรือจดปากหรือห้อยต่ำลงมาแต่สะดือหรือวางไว้แค่เขา ศอกทั้งสองแนบชิดชายโครงไม่แก่งข้อจนเกินไปวางทำให้สบายๆตั้งใจทำให้เรียบร้อยด้วยความตั้งใจ

2) การไหว้ ตรงกับบาลีว่า “นมัสการ”หรือ “วันทา” หมายถึง การยกกระพุ่มมือที่ประนมแล้วนั้นขึ้นจรดหน้าผากเป็นการแสดงความเคารพที่สูงขึ้นไป ควรทำในกรณีที่พระนั่งบนเก้าอี้หรือยืนอยู่ในเวลาพบพระระหว่างทาง เวลาจะลากลับหรือเวลาประเคนของเสร็จแล้ว

วิธีทำ ให้ประนมมือขึ้นก่อนแล้วยกกระพุ่มมือนั้นสูงเสมอหน้า โดยให้นิ้วหัวแม่มือจรดถึงระหว่างคิ้ว ปลายนิ้วชี้จรดไผ่ผมห้ว พร้อมกับก้มศีรษะลงเล็กน้อยพองามแล้วลดมือลงทำอย่างนี้เพียงครั้งเดียว เวลายกมือขึ้นและลดมือลงขณะไหว้อย่าทำให้เร็วนักอย่าให้ช้านักควรทำโดยละมุนละไมจึงจะงามและเหมาะสม

3) การกราบ ตรงกับคำบาลีว่า“อภิวาท” หมายถึง การหมอบราบลงกับพื้นเป็นการแสดงความเคารพแบบสูงสุดได้รวมการประนมมือและการไหว้ไว้ในวิธีทำด้วย การกราบใช้ในกรณีเข้าไปหาพระ ลาพระและเมื่อประเคนของพระเสร็จแล้ว เป็นต้น การกราบพระที่ถูกต้องกราบให้ได้หลักเรียกว่า เบญจางคประดิษฐ์ คือ ให้องค์อวัยวะห้าส่วนจรดพื้น คือ เข่า 2 ฝ่ามือ 2 หน้าผาก 1 การกราบนี้มีวิธีปฏิบัติสำหรับหญิงและชายต่างกันดังนี้

วิธีกราบแบบชาย ท่าเตรียม นั่งคุกเข่าให้หัวเข่าห่างกันประมาณ 1 ศอก นั่งทับส้นเท้าตั้งฝ่าเท้าทั้งสองขึ้นให้ตรงและชิดกันตั้งกายให้ตรง

จังหวะที่ 1 ยกมือทั้งสองขึ้นประนม

จังหวะที่ 2 ยกมือที่ประนมแล้วขึ้นเสมอหน้า ให้น้อมศีรษะลงมารับ ให้นิ้วหัวแม่มือจรดระหว่างคิ้ว นั่งท่านี้เรียกว่า “นั่งท่าพรหม”

จังหวะที่ 3 หมอบกราบหรืออภิวาท โดยลดมือลงให้ทั้งสองเรียบลงตามลำตัวแล้วจึงค่อยยื่นฝ่ามือไปข้างหน้าพร้อมทั้งน้อมตัวลง

- ศอก ให้วางต่อเข้าตรงไปข้างหน้าทั้งสองข้างไม่ให้เหลื่อมเข้าข้างใน
- ฝ่ามือ ให้วางราบกับพื้นห่างกันประมาณ 1 ฝ่ามือนิ้วทั้งหมดแนบชิดกัน
- หน้าผาก ให้วางแตะพื้นระหว่างฝ่ามือทั้งสอง ให้คิ้วอยู่ในระดับปลาย

นิ้วหัวแม่มือ

- หลัง ให้แบนราบระดับเดียวกัน ไม่ให้หลังโก่งขึ้นไม่ให้ก้นกระดก มองดูไม่งาม

วิธีการกราบแบบหญิง ท่าเตรียม นั่งคุกเข่าราบโดยเหยียดหลังเท้าราบกับพื้นข้างหลัง ปลายเท้าทั้งสองทับกันเล็กน้อยแล้วนั่งลงไปบนฝ่าเท้าในส่วนเข้าทั้งสองชิดกัน

จังหวะที่ 1 ยกมือทั้งสองขึ้นประนมเรียกว่าอัญชลี

จังหวะที่ 2 ยกมือที่ประนมแล้วขึ้นเสมอหน้าก้มศีรษะลงมารับเล็กน้อย ให้นิ้วหัวแม่มือจรดระหว่างคิ้ว เรียกว่า วันทา นั่งท่านี้เรียกว่า “นั่งท่าเทพธิดา”

จังหวะที่ 3 หมอบกราบเรียกว่าอภิวาท โดยลดมือลงให้มือทั้งสองเรียบลงตามลำตัวหรือค่อยๆน้อมตัวลงตาม

- ศอก ให้งอพับลงขนานเข้าทั้งสองไว้
- ฝ่ามือ ให้วางราบกับพื้น ห่างกันประมาณ 1 ฝ่ามือนิ้วทั้งหมดแนบชิดกัน
- หน้าผาก ให้วางแตะพื้นระหว่างฝ่ามือทั้งสอง ให้คิ้วอยู่ในระดับปลายนิ้วหัวแม่มือ
- หลัง ให้แบนราบอยู่ระดับเดียวกัน ไม่ให้โก่งขึ้น ไม่ให้ก้นกระดกขึ้น มองดูไม่งาม

เมื่อหน้าผากแตะพื้นแล้วให้เงยหน้าตั้งตัวตรง เริ่มจังหวะที่ 1-2-3 ใหม่ติดต่อกันไปจนกราบครบ 3 ครั้งแล้ว ให้เงยหน้าแล้วทำจังหวะที่ 1 และที่ 2 อีกครั้งเป็นเสร็จพิธี

1.9.2 การอาราธนา

การอาราธนา คือ การกล่าวเชิญพระสงฆ์ที่นิมนต์มาประกอบพิธีกรรมเพื่อให้ท่านทราบล่วงหน้าว่าตอนนั้นต้องทำอะไรบ้าง

พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช 2548:1354) ได้ให้ความหมายของคำอาราธนาว่า อาราธนา (อ่านว่าอาราดทะนา) แปลว่าการทำให้ยินดี ทำให้ดีใจ ทำให้ชอบทำให้สำเร็จอาราธนาในคำวัด ใช้ในความหมายว่า เชิญ เชื้อเชิญ อ้อนวอน หรือร้องขอให้ทำสิ่งใดให้สำเร็จ เช่น อาราธนา

ศีล คือ การขอให้พระให้ศีล การอาราธนาพระปริตร คือ ร้องขอให้พระสวดมนต์ การอาราธนาพระธรรม เป็นการเชื่อเชิญให้พระแสดงธรรม

การอาราธนา คือ การเชื่อเชิญพระสงฆ์ให้ทำศาสนกิจอย่างใดอย่างหนึ่งเป็นเครื่องหมายว่าจะมีพิธีอะไรต่อไปและเป็นการบอกให้พระรับทราบว่าคุณต้องการอะไรเป็นการสะดวกทั้งผู้ต้องการและผู้ให้ ตามปกติการอาราธนามี 3 มีประเภท 1) การอาราธนาศีล เป็นการเชื่อเชิญพระให้ศีล 2) การอาราธนาพระปริตร เป็นการเชื่อเชิญให้พระเจริญพระพุทธมนต์ 3) การอาราธนาพระธรรม เป็นการเชื่อเชิญให้พระแสดงธรรม

เพราะฉะนั้นก่อนที่จะรับศีล ก่อนที่พระจะเจริญพระพุทธมนต์ และก่อนที่พระจะแสดงธรรมจึงต้องกล่าวคำอาราธนา ก่อน เพื่อให้ถูกต้องตามธรรมเนียมศาสนพิธี

พระธรรมวโรดม (บุญมา คุณสมฺปนฺโน :2546:115) ได้อธิบายรายละเอียดถึงลำดับการกล่าวคำอาราธนาไว้ในหนังสือระเบียบปฏิบัติของชาวพุทธดังนี้

ก่อนที่พระสงฆ์จะเริ่มเจริญพระพุทธมนต์นิยมกล่าวคำอาราธนาพระปริตรพระสงฆ์จะแสดงธรรม กล่าวคำอาราธนาศีล เมื่อรับศีลแล้วก็กล่าวคำอาราธนาสืบไป

งานบำเพ็ญกุศลที่มีเทศน์ก่อนแล้วมีพระสงฆ์สวดพระพุทธมนต์ภายหลัง พิธีกรนิยมกล่าวคำอาราธนาดังนี้ ก่อนที่พระสงฆ์จะเทศน์นิยมกล่าวคำอาราธนาศีลเมื่อรับศีลแล้วก็กล่าวคำอาราธนาพระธรรม ก่อนที่พระจะเทศน์นิยมกล่าวคำอาราธนาศีล เมื่อรับศีลแล้วก็กล่าวคำอาราธนาพระธรรม ก่อนที่พระสงฆ์จะสวดพระพุทธมนต์นิยมกล่าวคำอาราธนาเฉพาะพระปริตรอย่างเดียว ไม่ต้องกล่าวคำอาราธนาศีลอีก ส่วนวิธีบำเพ็ญกุศลสวดพระอภิธรรมพิธีกรนิยมกล่าวคำอาราธนาศีลก่อน เมื่อรับศีลแล้วจึงกล่าวคำอาราธนาธรรมสืบต่อไป

การอาราธนาศีล 5

การอาราธนาศีล คือ การขอให้พระสงฆ์ให้ศีล 5 จะได้สมาทานเพื่อความบริสุทธิ์ก่อนพิธีทำบุญในงานมงคลทุกประเภทเมื่อรับศีลแล้วจึงอาราธนาพระปริตรภายหลัง

วิธีปฏิบัติในการอาราธนาศีลเริ่มต้นด้วยการกราบแบบเบญจางคประดิษฐ์ 3 ครั้ง กล่าวคำบูชาพระรัตนตรัยดังนี้

อิมีนา สักกาเรนะ พุทฺธัง อภิปุชฺชยามะ

อิมีนา สักกาเรนะ ฐัมมัง อภิปุชฺชยามะ

อิมีนา สักกาเรนะ สังฆัง อภิปุชฺชยามะ

กล่าวจบยกมือ วันทา 1 ครั้ง ลดมือลงมาอยู่ในท่าอัญชลีแล้วกล่าวคำนโมัสการพระรัตนตรัยว่า

อะระหัง สัมมาสัมพุทฺโธ ภาคะวา พุทฺธัง ภาคะวันตัง อภิวาเทมิ (กราบ)

ชะวากขาโต ภะคะวะตา ธัมโม ธัมมัง นะมัสสามิ (กราบ)

สุปะฏิปันโน ภะคะวะโต สาวะกะสังโฆ สังฆัง นะมามิ (กราบ)

กราบเสร็จประนมมืออยู่ในท่าอัญชลี กล่าวคำอาราธนาศีล 5 ดังนี้

มะยัง ภันเต วิสุงวิสูงุ รักขะณัตถายะ ติสระระเณนะ สะหะ ปัญจะ สีลานิ ยาจามะ
 ทุตียัมปิ มะยังภันเต วิสุงวิสูงุ รักขะณัตถายะ ติสระระเณนะ สะหะ ปัญจะ สีลานิ ยาจามะ
 ตะติยัมปิ มะยัง ภันเต วิสุงวิสูงุ รักขะณัตถายะ ติสระระเณนะ สะหะ ปัญจะ สีลานิ ยาจามะ
 กล่าวจบแล้วยกมือขึ้นวันทา 1 ครั้ง ลดมือลงมาอยู่ในท่าอัญชลีเพื่อฟังพระให้ศีล ทุกคนต้องตั้งใจ
 กล่าวสมาทานศีลคือว่าตามพระสงฆ์ที่ละข้อจนจบ

- 1) ปาณาติปาตา เวระมะณี สิกขาปะทัง สะมาทิยามิ
- 2) อทินนาทานา เวระมะณี สิกขาปะทัง สะมาทิยามิ
- 3) กาเมสุมิจฉาจจรา เวระมะณี สิกขาปะทัง สะมาทิยามิ
- 4) มุสาวาทา เวระมะณี สิกขาปะทัง สะมาทิยามิ
- 5) สุราเมระยะมัชชะปะมาทัฏฐาณา เวระมะณี สิกขาปะทัง สะมาทิยามิ

เมื่อกกล่าวจบให้หนึ่งประนมมือสงบนิ่งสักครู่ เมื่อพระสรูปอาณิสงส์ของศีลซึ่งจะจบลงด้วย
 คำว่า “วิโสระเย” ต้องยกมือขึ้นวันทาแล้วกล่าวคำว่า “สาธุ” ต่อจากนั้นจึงกล่าวคำอาราธนาพระ
 ปริตร

การอาราธนาพระปริตร

การอาราธนาพระปริตร คือ การขอให้พระสงฆ์สวดพระปริตรโดยการกล่าวคำว่า
 อาราธนาเป็นภาษาบาลี ใช้ในงานมงคล ถ้าเป็นการกระทำต่อจากการรับศีลไม่ต้องกราบพระยังคง
 ประนมมืออยู่ในอิริยาบถที่รับศีลดังกล่าว เมื่ออาราธนาพระปริตรจบให้กราบ 3 ครั้ง

พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช 2548:536) ได้ให้ความหมายของคำว่า ปริตรไว้ว่า
 แปลว่า ความต้านทาน การป้องกันรักษา เครื่องต้านทาน เครื่องป้องกันรักษา รวมถึง เครื่องวางของ
 ขลัง ของที่ช่วยบรรเทาวิธีป้องกันรักษา ปริตรในคำวัด หมายถึง พระพุทธรณ์ คือ บทสวดที่เป็น
 ภาษาบาลี เช่น พระสูตร ในเจ็ดตำนาน สิบสองตำนาน ซึ่งถือกันว่าศักดิ์สิทธิ์สามารถคุ้มครองรักษา
 ป้องกันอันตรายต่างๆและกำจัดทุกข์ภัยโรคได้เรียกเต็มว่า พระปริตร

หนังสือการเจริญพระพุทธรณ์และเจริญชัยมงคลคาถา เพื่อถวายพระพรชัยมงคล แต่
 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเนื่องในโอกาสสมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 80 พรรษา 5 ธันวาคม
 2551 กล่าวถึงความเป็นมาและอาณิสงส์การสวดพระปริตร ว่าสมัยหนึ่งพระโลกนาถเจ้า
 ทอดพระเนตรเห็นพระโมคคัลลานะเถระและพระมหากัสสปะอาพาธได้รับความลำบากจึงแสดง

โพชฌงค์ 7 ประการให้ท่านทั้งสองฟัง ท่านทั้งสองต่างชื่นชมยินดีพระธรรมเทศนานั้นแล้วกลับหายจากโรคทันทีด้วยการคำสัจนี้ ขอความสวัสดิ์จึงมีแก่ท่านทุกเมื่อ ครั้งหนึ่งพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงพระประชวรรับสั่งให้พระจุนทะกล่าวโพชฌงค์ 7 ประการถวายด้วยความเคารพ ทรงบันเทิงพระหฤทัยหายจากพระประชวรนั้น ด้วยอานิสงส์ของการสวดพระปริตรดังกล่าวจึงทำให้เกิดพิธีการกล่าวคำอาราธนาพระปริตรขึ้นตามพุทธศาสนพิธี

ในงานมงคลทุกครั้ง หลังจากพระสงฆ์ให้ศีลแล้วผู้เป็นเจ้าภาพจะต้องกล่าวคำอาราธนาพระปริตรเพื่อเป็นการขอให้พระสงฆ์เจริญพระพุทธมนต์เพื่อความเป็นสิริมงคล ดังนี้

คำกล่าวอาราธนาพระปริตร

วิบัติติปฏิพาหายะ	สัพพะสัมปัตติสีทิตยา
สัพพะทุกขะวินาสายะ	ปะริตตัง พุทธะ มังคะลัง
วิบัติติปฏิพาหายะ	สัพพะสัมปัตติสีทิตยา
สัพพะภะยะวินาสายะ	ปะริตตัง พุทธะ มังคะลัง
วิบัติติปฏิพาหายะ	สัพพะสัมปัตติสีทิตยา
สัพพะโรคะวินาสายะ	ปะริตตัง พุทธะ มังคะลัง

กล่าวจบแล้วยกมือขึ้น “วันทา 1 ครั้งแล้วลดมือลงมาในท่าเตรียม

การอาราธนาธรรม

สุวัณณ์ จันทรจันง (2540:315) ได้ให้ความหมายของคำว่า การอาราธนาธรรม คือ การขอให้พระสงฆ์แสดงธรรมเป็นภาษาไทย ซึ่งนิยมใช้ในการฟังธรรมและให้พระสงฆ์สวดพระพุทธมนต์ในงานอวมงคลความเป็นมาของการอาราธนาธรรม คือสมัยเมื่อพระพุทธเจ้าตรัสรู้ใหม่ๆ ทรงท้อแท้ที่จะแสดงธรรมเพราะทรงเห็นว่าธรรมะที่พระองค์ตรัสรู้นั้นละเอียดลึกซึ้งยากที่จะมีบุคคลรู้ตามได้จนกระทั่งท้าวสหัมบดีพรหมมากราบทูลให้พระองค์ทรงแสดงธรรมเพื่อเห็นแก่บุคคลผู้มีกิเลสเบาบางพระพุทธเจ้าทรงแยกวิเคราะห์บุคคลตามระดับปัญญาซึ่งแตกต่างไปจากหลักการของนักวิชาการอื่นๆ ทรงแสดงธรรมตามความเหมาะสมของบุคคลทรงมองเห็นว่าบุคคลมีความสามารถทางปัญญาแตกต่างกันเป็น 4 ระดับ คือ

1) อุกษติตัญญู ได้แก่ ผู้มีภูมิปัญญาที่สามารถเรียนรู้และเข้าใจพระธรรมคำสอนได้ทันทีเมื่อได้ฟังเปรียบเสมือนดอกบัวเจริญเต็มที่ที่ผลิโผล่เหนือระดับน้ำเตรียมที่จะบานได้ทันทีเมื่อได้รับแสงจากดวงอาทิตย์

2) วิปจิตัญญุ ได้แก่ ผู้สามารถเรียนรู้ได้เมื่อมีการอธิบายขยายความเพิ่มเติม เปรียบเสมือนดอกบัวที่ชูก้านมาถึงระดับพื้นน้ำรอที่จะโผล่พ้นน้ำวันรุ่งขึ้นและเตรียมจะบานเมื่อได้รับแสงพระอาทิตย์

3) เนยยะ ได้แก่ ผู้อาจเรียนรู้ธรรมด้วยอาศัยความเพียรอย่างยิ่งยวดทั้งด้วยการ ฟัง การคิด การถาม การท่องบ่น เปรียบเสมือนดอกบัวที่อยู่ใต้น้ำต้องการเวลาในการโผล่ขึ้นสู่พื้นผิวน้ำเพื่อเบ่งบานในโอกาสต่อไป

4) ปทปรมะ ได้แก่ผู้ไม่อาจเรียนรู้เข้าใจในพระธรรมแม้จะฟัง คิดและท่องบ่น อย่างไรก็ตามเปรียบเสมือนบัวที่จมติดอยู่ใต้น้ำ

พระพุทธองค์จึงทรงรับที่จะแสดงธรรมและเป็นที่มาของการอาราธนาธรรมตั้งแต่บัดนั้น เมื่อถึงเวลาที่พระจะแสดงธรรมทุกครั้งผู้เป็นเจ้าภาพอาราธนาศีล 5 และรับศีลแล้วให้กราบเบญจางคประดิษฐ์ 3 ครั้ง แล้วลดมือลงมาประนมมือในท่าอัญชลีแล้วกล่าวคำอาราธนาธรรมดังนี้

พรหมมา จะ โลกาทิปะติ สะหัมปะติ กัตถัญชะลี อันทิระวัง อะยาจะถะ

สันตีระ สัตตาปะระชะคชะชาติกา เทเสตุ ธัมมัง อะนุกัมปิมัง ปะชัง

แล้วกราบเบญจางคประดิษฐ์ 3 ครั้งลดมือลงวางไว้ที่ขาทั้งสองข้าง (ท่าเตรียม)

กล่าวโดยสรุป พุทธศาสนพิธี คือแบบแผนระเบียบปฏิบัติของพุทธศาสนิกชนทั่วไป และการอาราธนาเป็นการเชื้อเชิญให้พระสงฆ์กระทำการใดสิ่งหนึ่งตามความต้องการของผู้อาราธนา

2. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับวัยรุ่น

2.1. ความหมายของวัยรุ่น

วัยรุ่น (Adolescent) ตามความหมายขององค์การอนามัยโลก หมายถึง ผู้ที่มีลักษณะ 3 ประการตามที่ เจนเซน เบนสัน และโบแบค (Jansen, Benson and Bobak. 1981 : 718) กล่าวไว้ คือ มีพัฒนาการด้านร่างกายโดยมีวุฒิภาวะทางเพศ มีการพัฒนาการทางด้านจิตใจโดยการเปลี่ยนจากเด็กเป็นผู้ใหญ่ และมีการเปลี่ยนแปลงด้านสภาวะเศรษฐกิจจากการพึ่งพาผู้อื่นในครอบครัวเป็นการพึ่งพาตนเองได้ วัยรุ่น มาจากภาษาละติน “adolescere” ซึ่งมีความหมายว่า “ to grow “ หรือ to grow to maturity “ การเปลี่ยนแปลงในวัยนี้จะเปลี่ยนทั้งในด้านร่างกาย จิตใจและสังคมวัยนี้เป็นวัยเปลี่ยนหรือวัยต่อที่สำคัญมากช่วงอายุอยู่ระหว่าง 13 -21 ปี

สไตน์เบิร์ก (Steinberg. 1993 : 4) ได้ให้ความหมายว่า วัยรุ่น หมายถึงวัยที่กำลังเจริญเติบโตเข้าสู่วุฒิภาวะโดยมีการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกายจิตใจสังคมและเศรษฐกิจ

สุชา จันทรเอม (2538:2-3) ได้ให้ความหมายว่า วัยรุ่น หมายถึงวัยสิ้นสุด ความเป็นเด็ก เป็นวัยที่เป็นสะพานไปหาวัยผู้ใหญ่ไม่มีเส้นขีดขึ้นที่แน่นอนว่าเริ่มเมื่อใดสิ้นสุดเมื่อใดแต่เป็นการ กำหนดที่ความเปลี่ยนแปลงทางร่างกายและรูปร่างเป็นสำคัญ

ฮอลล์ (มลวิภา ทรงวุฒิสีล.2526:249 อ้างอิงจาก Hall 1904) กล่าวถึงวัยรุ่นว่าเป็นวัย ของพายุและความกดดันวัยรุ่นเป็นวัยของการกระทำที่เหมือนเด็กและเหมือนผู้ใหญ่ด้วยระยะเวลา ของวัยรุ่นจัดว่าเป็นระยะเวลาที่ยาวนานคือเริ่มตั้งแต่วัยเด็กตอนปลายจนย่างเข้าสู่วัยผู้ใหญ่ เพราะฉะนั้นในช่วงวัยรุ่นจึงยังคงมีการแสดงออกถึงการกระทำที่ยังเป็นเด็กอยู่หลายอย่างแม้ว่าจะ เป็นระยะเวลาที่เด็กกำลังเจริญเติบโตขึ้นเรื่อยๆก็ตามวัยรุ่นถูกจัดว่าเป็นช่วงเวลาที่ไม่สมควร ได้รับการปฏิบัติเยี่ยงเด็กแต่ก็ยังไม่พร้อมที่จะได้รับการปฏิบัติดังเช่นผู้ใหญ่ช่วงเวลาจึงคาบเกี่ยวอยู่ ระหว่างวัยเด็กกับวัยผู้ใหญ่ซึ่งนำไปสู่ปัญหาด้านการปฏิบัติตนอย่างมากมาย

สโตนและเชิร์ท(จิราพร เชาวน์ประยูร(2530:16;อ้างอิงจาก Stone and Church.1985:5) กล่าวว่าวัยรุ่นเป็นช่วงวัยที่เด็กพัฒนาไปสู่ความเป็นผู้ใหญ่ทั้งทางด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม ในระยะนี้เด็กเริ่มให้ความสนใจในตนเองค้นหาตนเองแสวงหาค่านิยมและปรัชญาชีวิต และขณะเดียวกันก็มักจะมีควมวิตกกังวลเกี่ยวกับตนเองส่วนทางด้านร่างกายจิตใจนั้น วัยรุ่นจะพัฒนา ใสด้านความรู้สึกนึกคิดและอารมณ์แตกต่างไปจากวัยเด็กทั้งนี้เป็นผลสืบเนื่องมาจากลักษณะการ เปลี่ยนแปลงทางร่างกายซึ่งเป็นสาเหตุให้เกิดความแปรปรวนทางอารมณ์จึงมีการแสดงออก ทางด้านอารมณ์ ไม่ว่าจะเป็นรัก โกรธ ดีใจ เสียใจ ค่อนข้างจะรุนแรง

จากคำจำกัดความของคำว่า วัยรุ่น ที่นักจิตวิทยาและนักการศึกษาได้กล่าวไว้จึงสรุป ความหมายของคำว่า วัยรุ่น ได้ว่า เป็นวัยที่ถูกกำหนดว่าเป็นวัยสิ้นสุดความเป็นวัยเด็กไปสู่วัย ผู้ใหญ่เป็นวัยที่มีความเจริญเติบโตทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจทางด้านร่างกาย คือ ร่างกายจะ พัฒนาจนเห็นได้ชัดว่าไม่เป็นเด็กอีกต่อไปส่วนทางด้านจิตใจคือการรู้จักให้เหตุผลรู้จักควบคุม อารมณ์ รวมทั้งสามารถเข้าร่วมกลุ่มหรือทำกิจกรรมต่างๆร่วมกับผู้ใหญ่ในสังคมได้

นอกจากนี้การเข้าสู่วัยรุ่นของเพศชายและเพศหญิงจะเริ่มไม่พร้อมกันโดยจะถือเกณฑ์ การเข้าสู่วัยรุ่นจากการเปลี่ยนแปลงทางร่างกาย รูปร่าง และการเจริญด้านวุฒิภาวะทางเพศอย่าง สมบูรณ์ซึ่งโดยปกติเพศหญิงจะเข้าสู่วัยรุ่นเร็วกว่าเพศชายประมาณ 1-2 ปี ช่วงอายุของวัยรุ่นใน เพศหญิง

2.2. ปัจจัยทางสิ่งแวดล้อมที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของเด็กวัยรุ่น

พรพิมล เจียมนาครินทร์ (2539:246-250) ได้กล่าวถึงสิ่งที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของวัยรุ่นไว้ดังนี้

1. สภาพทางครอบครัว

ครอบครัวที่ขาดวินัย ขาดความรับผิดชอบ ครอบครัวที่มีแต่การทะเลาะเบาะแว้ง ครอบครัวแตกแยกไม่มีความสนใจใยดีกัน เด็กที่อยู่ในมาตรฐานทางศีลธรรมต่ำ ครอบครัวที่ทำการฝ่าฝืนกฎหมายไม่มีศีลธรรม ไม่เคารพกฎหมาย ลักขโมยเป็นเด็กที่ชอบฝ่าฝืนสังคมเห็นการทำผิดในเรื่องร้ายแรงเป็นเรื่องธรรมดาหรือเกิดจากเด็กที่มาจากครอบครัวที่มีมาตรฐานทางศีลธรรมสูง ไม่มีความอดทน ไม่รับผิดชอบ ไม่อดทนต่อความผิดหวัง บางคนมาจากครอบครัวที่มีความสัมพันธ์ห่างเหิน เช่น พ่อแม่ยุ่งกับการทำมาหากินไม่มีเวลาเอาใจใส่กับลูก บางครอบครัวไม่เคยชมมีแต่การดุด่า ทำให้เด็กขาดความรู้สึกภาคภูมิใจในตนเองมีความว่าเหวมีปมด้อยในใจหาทางออกด้วยการเรียกร้องความสนใจแบบผิดมีพฤติกรรมไม่เหมาะสม

2. สภาพของสถานศึกษา

สภาพของสถานศึกษาได้แก่ ปัญหาจากโรงเรียน ปัญหาจากกลุ่มเพื่อนนักเรียน ปัญหาจากครู ภาวะเยียบของโรงเรียน ปัญหาจากตัวนักเรียนเอง

3. สื่อมวลชน

สื่อมวลชนสามารถโน้มน้าวจิตใจเด็กให้ทำในสิ่งที่เลวร้ายได้หรือเห็นจนชินตาคิดว่าเป็นเรื่องธรรมดาไม่เป็นความผิดแต่อย่างใดการแพร่ภาพทางหน้าหนังสือพิมพ์โทรทัศน์ภาพยนตร์ในด้านอาชญากรรมบรรยายวิธีการหรือการทำแผนอาชญากรรมซึ่งทำให้เด็กเห็นภาพความโหดร้ายทารุณในรูปแบบต่างๆ ได้อย่างชัดเจนเด็กอาจประทับใจในความเก่งกาจของผู้กระทำผิดจนถึงขั้นทดลองปฏิบัติเองบ้าง สื่อมวลชนที่ขาดหลักจริยธรรมและเผยแพร่ภาพและข่าวที่ไร้สาระแต่มีอิทธิพลต่อเด็กวัยรุ่นมาก เช่น การโฆษณาสินค้าฟุ่มเฟือยประเภทต่างๆ ที่ทำให้เกิดการเอาอย่างอย่างไรเหตุผล

นอกจากนี้ อัมพล สุอำพัน (2541:96-98) ได้กล่าวถึงลักษณะธรรมชาติของวัยรุ่นที่สำคัญๆไว้ดังนี้

1. ต้องการความเป็นอิสระ ชอบที่จะมีความเป็นส่วนตัว อยากที่จะทำอะไรได้ตามอิสระ ไม่ชอบการตรวจสอบ ไม่ชอบการตรวจค้น

2. ลักษณะต่อต้านผู้ใหญ่ คือ เมื่อต้องการความเป็นอิสระก็จะรู้สึกต่อต้านการถูกควบคุมต่อต้านผู้ใหญ่ วัยรุ่นมักจะไม่ฟังคำแนะนำสิ่งที่ผู้ใหญ่พูดให้ฟังจึงทำให้ผู้ใหญ่หงุดหงิดและเกิดความรู้สึกเข้าใจผิดกันบ่อยๆ

3. ไว้ต่อความรู้สึกมาก การถูกตำหนิในเรื่องเล็กๆน้อยๆในเรื่องที่ผู้ใหญ่ไม่เห็นด้วยวัยรุ่นจะมีความรู้สึกมากจนบางครั้งอาจแสดงพฤติกรรมต่อต้านที่น่าเกลียดไม่เหมาะสมออกมา
4. มีความรู้สึกสองจิตสองใจตัดสินใจอะไรไม่ค่อยแน่นอนเปลี่ยนแปลงง่าย
5. มีความรู้สึกว่าเพื่อนมีความสำคัญมากลักษณะนี้เป็นพัฒนาการตามปกติที่วัยรุ่นทุกคนจะต้องพัฒนามาถึงจุดที่เขามีความรู้สึกว่าเพื่อนมีอิทธิพลกับเขามากจนดูเหมือนว่าเพื่อนจะมีความสำคัญมากกว่าพ่อแม่

ด้วยพัฒนาทางสังคมของวัยรุ่นมีความก้าวหน้าอย่างมากมายทำให้วัยรุ่นหันเหความสนใจจากพ่อแม่ไปสู่เพื่อนใช้เวลาไปกับเพื่อนได้อย่างมีความสุขจนลืมเวลาพยายามทำตัวให้เข้ากับกลุ่มทั้งกิจกรรมนันทนาการและการแต่งกาย ณ จุดหักเหนี้วัยรุ่นคบกับกลุ่มเพื่อนที่ดีก็จะมีแนวคิดที่ดีและถูกต้องแต่ถ้าเขาเข้ากับกลุ่มเพื่อนที่มีปัญหาเขาจะแนวโน้มตามกลุ่มที่มีปัญหานั้น

2.3. การปฏิบัติตนของวัยรุ่น

วัยรุ่นเป็นวัยที่มีความสำคัญเพราะเป็นวัยหัวเลี้ยวหัวต่อของมนุษย์เนื่องจากเป็นวัยที่มีอารมณ์รุนแรง และโดยสภาพทั่วไปวัยรุ่นมักจะละเลยต่อศาสนาเพราะชีวิตกำลังสนุกสนานโลดโผน การพาตัวเขาศึกษาธรรมหรือปฏิบัติทางศาสนาจึงเป็นการฝืนจากความต้องการของวัยรุ่น การที่วัยรุ่นจะใช้ศาสนาเป็นเครื่องช่วยในการแก้ปัญหาของวัยรุ่นโดยเฉพาะอย่างยิ่งหลักของศีลซึ่งถือเป็นขั้นแรกในการขัดเกลาจิตใจและเป็นแนวทางการปฏิบัติตนของวัยรุ่นให้เป็นไปตามทางที่ถูกที่ควรตรงตามหลักคำสอนในพระพุทธศาสนาซึ่งสอดคล้องกับ ส.ศิวลักษณะ (2525:213) กล่าวว่าพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติไทย มาเป็นเวลาช้านาน อาจกล่าวได้ว่าหลักธรรมคำสั่งสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้หยั่งรากลึกกลงในแผ่นดินไทยเป็นระยะยาวนานดังนั้นการนำหลักธรรมในพระพุทธศาสนามาแก้ปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นในสังคมไทยจึงเป็นเรื่องปกติธรรมดาแม้ปัญหาวัยรุ่นก็เช่นเดียวเดียว สามารถนำหลักธรรมคำสั่งสอนในพระพุทธศาสนามาใช้ในการแก้ปัญหาหรือเสริมสร้างการปลูกฝังคุณธรรมและศีลธรรมได้ดี กล่าวคือ หากวัยรุ่นได้รับการปลูกฝังคุณธรรมตามแนวทางพระพุทธศาสนาแล้ว ย่อมห่างจากการทำชั่ว อันจะก่อให้เกิดความเดือดร้อนแก่สังคมได้

ปัจจุบันนี้วัยรุ่นมีการปฏิบัติตนในวันสำคัญทางศาสนาที่แตกต่างไปจากวัยรุ่นในอดีตคือ การทำธุระส่วนตัวอยู่กับบ้านทำงานบ้านหรือไปเที่ยวกับเพื่อนฝูงซึ่งจากวัยรุ่นในอดีตที่มักจะทำบุญตักบาตร ฟังเทศน์และปฏิบัติธรรมที่วัดแต่ปัจจุบันวัยรุ่นมีความเห็นว่าการปฏิบัติตนในพระพุทธศาสนานั้นเป็นเรื่องของผู้ใหญ่ส่วนความรู้เกี่ยวกับศาสนาวัยรุ่นจะไม่สนใจเนื่องจากไม่สนุก ไม่น่าสนใจและไม่มีศรัทธาที่จะศึกษา ซึ่งแสง จันทรงาม (2534:5) กล่าวว่าอาจเป็นไปได้ว่าเนื่องจากปัจจุบันสังคมไทยได้พัฒนาเป็นสังคมเมืองซึ่งมีความสลับซับซ้อนปรากฏมีสถานเริงรมย์

ให้วัยรุ่นใช้เป็นแหล่งมั่วสุมอยู่ทั่วไป ไม่ว่าจะเป็นโรงมหรสพ บาร์ คอฟฟี่ชอปและอื่นๆอีกมากมาย ซึ่งผิดกับวัยรุ่นในอดีตที่จะรวมกลุ่มกันเล่นหรือกระทำการกรรมต่างๆภายในวัด พ่อแม่จะพาเด็กผู้ชายไปเรียนหนังสือที่วัดกับพระเป็นต้นวัยรุ่นไทยในอดีตจึงมีความสนใจและผูกพันอยู่กับธรรมะของพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามากกว่าวัยรุ่นไทยในปัจจุบันอีกประการหนึ่งที่ทำให้วัยรุ่นไทยในปัจจุบันขาดความสนใจในหลักธรรมคำสั่งสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าก็คือ การขาดต้นแบบผู้ที่สนใจในพระพุทธศาสนาอย่างจริงจัง เช่น การที่บุคคลในครอบครัวไม่สนใจไปฟังเทศน์ที่วัด วัยรุ่นก็ย่อมจะขาดความสนใจในการไปฟังเทศน์เช่นเดียวกันประกอบวัยรุ่นส่วนใหญ่เห็นว่า ศาสนาเป็นสิ่งที่น่าเบื่อ ไม่สนุกและเหมาะกับผู้ใหญ่เท่านั้นจึงทำให้วัยรุ่นไทยขาดความสนใจในธรรมะเท่าที่ควร

พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตโต 2535:485) กล่าวว่าถึงปัญหาเรื่องศีลธรรมในสังคมไทยว่าปัจจุบันสังคมไทยเสื่อมโทรมมากด้านศีลธรรม เพราะเราปล่อยปละละเลยมานานจนเป็นปัญหารุนแรงมากจึงยากแก่การแก้ไขโดยเฉพาะวัยรุ่นถ้าพิจารณาตามหลักการปฏิบัติตนในด้านศีลธรรมพบว่า ประเทศไทยในปัจจุบันเป็นประเทศที่ขาดศีลธรรมมากจนแทบจะพูดได้ว่าเป็นประเทศที่ไร้ศีลธรรมโดยเฉพาะปัญหาการทะเลาะวิวาท อาชญากรรมด้านที่เกี่ยวกับลักขโมยอะไรต่างๆ ตลอดจนการคอร์รัปชันก็แพร่หลายส่วนสามข้อท้ายคือ กาเม,มุสา,และสุรา ก็ระบาดไปทั่วปัญหาสังคมเรานี้พรรณนากันไปได้ไม่รู้จักจบสิ้น ถ้ามาฆ่พูดเรื่องรายละเอียดปัญหาจริยธรรมก็คงไม่ต้องทำอะไรอย่างอื่นก็ได้แต่พูดถึงปัญหากันอยู่นั่นเอง

จากการรวบรวมเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติตนของวัยรุ่นสามารถสรุปได้ว่าปัจจุบันวัยรุ่นมีการปฏิบัติตนไม่เหมาะสม เช่น ชอบทะเลาะวิวาท ลักขโมย ปัญหาชู้สาว การใช้ภาษาในการสื่อสารไม่สุภาพ พูดคำหยาบและปัญหายาเสพติด ดังนั้นผู้วิจัยมีความเห็นว่าการพัฒนาแนวทางการปฏิบัติตนของวัยรุ่นให้ถูกต้องตามหลักพุทธศาสนาเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งเพื่อความสุขสงบทั้งตัววัยรุ่นและสังคมรวมไปถึงประเทศชาติ

3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมกลุ่ม

3.1 ความหมายของกิจกรรมกลุ่ม

กิจกรรมกลุ่มมีผู้เรียกชื่อเป็นอย่างอื่นหลายๆ เช่น พลังกลุ่ม พลวัตกลุ่ม กลศาสตร์กลุ่ม กระบวนการกลุ่มและกลุ่มสัมพันธ์แม้แต่ในภาษาอังกฤษก็มีหลายคำที่มีความหมายอย่างเดียวกันคือ Group dynamics Group process (ทิสนา แชมมณี.2545:1) ซึ่งได้มีผู้ให้ความหมายของกิจกรรมกลุ่มไว้พอสรุปได้ดังนี้

โอห์ลเซน (Ohlsen. 1970:6-7) ได้ให้ความหมายของกิจกรรมกลุ่ม 2 ประการ ดังนี้

1. กิจกรรมกลุ่มที่ผู้ นำเป็นผู้ให้ข้อมูลรายละเอียดต่างๆแก่สมาชิกหรือผู้นำการอภิปราย เพื่อที่สมาชิกได้บรรลุถึงความหมายต่างๆของกลุ่มโดยปกติผู้นำกลุ่มแบบนี้จะให้ข้อมูลเกี่ยวกับการศึกษา อาชีพ และสังคมและส่งเสริมให้สมาชิกในกลุ่มนำข้อมูลเหล่านั้นมาอภิปรายเพื่อประโยชน์ของตนเอง เช่น การปฐมนิเทศ การปัจฉิมนิเทศ หรือกิจกรรมต่างๆที่จัดในชั่วโมงเป็นการทำกิจกรรมกลุ่มแบบนี้ครูจะเป็นผู้ดำเนินการวางแผนให้สมาชิกเป็นต้น

2. กิจกรรมกลุ่มต่างๆที่สมาชิกเป็นผู้ดำเนินการ คือ ได้วางแผนร่วมกันจัดขึ้นเอง เช่นกลุ่มอภิปรายในเรื่องต่างๆที่นักเรียนสนใจหรือกิจกรรมเสริมหลักสูตรเป็นต้น

ทศพร มณีศรีขำ (2539:30) กล่าวว่า ความหมายของกระบวนการกลุ่มหรือกลุ่มสัมพันธ์ที่สื่อให้เข้าใจได้ร่วมกันคือ วิชาที่ว่าด้วยการศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของคนและกลุ่มคนซึ่งหมายถึงการเรียนรู้ว่าคนหรือกลุ่มคนมีอิทธิพลต่อกันอย่างไรและทำอย่างไรจึงจะอยู่ร่วมกันอย่างเป็นปกติสุขมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันทำงานร่วมกันได้ดีและได้ผลงานที่ดี

พงษ์พันธ์ พงษ์ไสภา (2544:3) กล่าวว่ากิจกรรมกลุ่มจะเริ่มขึ้นนับตั้งแต่มีบุคคล 2 คนขึ้นไปมาทำกิจกรรมร่วมกัน โดยมีวัตถุประสงค์เดียวกัน เมื่อมนุษย์เข้ามาช่วยกลุ่มสามารถที่จะขัดเกลาลักษณะท่าทีของสมาชิกในกลุ่มให้แปรเปลี่ยนไปได้เราจึงได้เห็นความเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงสถานภาพของกลุ่มที่เกิดขึ้นอยู่เสมอไม่ว่าจะเป็นไปในทิศทางที่สร้างสรรค์พัฒนาหรือล้าหลังเลวลงก็ตามทั้งนี้ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการในกลุ่ม

ติศนา แชมมณี (2545:138) กล่าวว่า กลุ่มสัมพันธ์ (Group dynamics) หมายถึง ความรู้เกี่ยวกับการรวมตัวกันของกลุ่มเพื่อปฏิบัติงานอย่างใดอย่างหนึ่งให้บรรลุเป้าหมายซึ่งการปฏิบัติงานจะเป็นไปในทิศทางใดนั้นขึ้นอยู่กับพลังผลักดันที่เกิดขึ้นจากองค์ประกอบและปฏิสัมพันธ์กับองค์ประกอบต่างๆของกลุ่ม เช่นผู้นำกลุ่ม แบบแผนการสื่อสารและการนำไปใช้อำนาจของกลุ่มปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันในกลุ่มและปัญหาต่างๆของกลุ่มเป็นต้น

นิสร่า คำมณี (2544:25-26) กล่าวถึง กิจกรรมกลุ่ม คือกระบวนการที่เกิดจากบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปมีวัตถุประสงค์เดียวกันมาร่วมในการวางแผนกระทำกิจกรรมกลุ่มอย่างใดอย่างหนึ่งร่วมกันมีปฏิสัมพันธ์กันเพื่อให้บรรลุในวัตถุประสงค์ที่ได้ตั้งไว้ร่วมกันโดยวิเคราะห์พฤติกรรมของสมาชิกและผู้เข้าร่วมกิจกรรมเพื่อนำไปประยุกต์ในการพัฒนาตนเองได้

คมเพชร ฉัตรศุภกุล (2546:25-26) กล่าวว่าพลวัตแห่งกลุ่ม(Group dynamics)จะช่วยอธิบายของการเปลี่ยนแปลงต่างๆที่ปรากฏขึ้นภายในกลุ่มจะเกี่ยวข้องกับการศึกษาพลังหรือเงื่อนไขต่างๆที่มีอิทธิพลต่อกันในส่วนรวมและกระบวนการตีความหมายของพฤติกรรมของบุคคลแต่ละคนโดยอาศัยประสบการณ์ของกลุ่มพลวัตยังช่วยให้เข้าใจกระบวนการในการทำงานร่วมกันและการเลือกจุดมุ่งหมายของกลุ่มการเสนอแนะและประเมินผลวิธีดำเนินการ การตัดสินใจการวางแผนเพื่อ

การปฏิบัติและการดำเนินการตามแผนนั้นซึ่งช่วยให้มีความคุ้นเคยกับการเป็นผู้นำ การเป็นสมาชิก ช่วยให้บุคคลสามารถฝึกฝนตนเองและผู้อื่นเพื่อประโยชน์ต่อกลุ่มให้สามารถวัดและประเมินความก้าวหน้าด้านความมั่งคั่งของกลุ่มได้

จากความหมายของกิจกรรมกลุ่มดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่าการจัดประสบการณ์ให้แก่ผู้เรียน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตัวเอง โดยมีการปฏิสัมพันธ์กันระหว่างสมาชิกภายในกลุ่มให้ทุกคนได้มีส่วนร่วมแก้ปัญหา วิเคราะห์ และแสดงความคิดเห็นสรุปประโยชน์ที่ได้จากกิจกรรมอันก่อให้เกิดการพัฒนาบุคคลในด้านต่างๆ

3.2. จุดมุ่งหมายของกิจกรรมกลุ่ม

เบนเนท (Bennett, 1963:5-9) ได้สรุปจุดมุ่งหมายโดยทั่วไปของกิจกรรมกลุ่มไว้ ดังนี้

1. เป็นการเปิดโอกาสให้สมาชิกของกลุ่มได้เรียนรู้ทางด้านการศึกษาอาชีพสังคมและส่วนตัวได้แก่
 - 1.1. เพื่อการปฐมนิเทศสมาชิกใหม่เพื่อประโยชน์ของสมาชิกเอง
 - 1.2. เพื่อให้ได้มีโอกาสศึกษาถึงปัญหาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในกลุ่ม อันจะช่วยให้พฤติกรรมของบุคคลและกลุ่มเป็นไปในทางที่ดีสังคมยอมรับ
 - 1.3. เพื่อให้รู้จักปรับตัวได้อย่างเหมาะสมมีเหตุผล
 - 1.4. เพื่อให้เกิดเจตคติที่ดีต่อตนเองพัฒนาความสนใจความสามารถบุคลิกภาพลักษณะเด่นของตนเองการปรับตัวทางสังคมและส่วนตัว
 - 1.5. เพื่อหาวิธีการที่มีประสิทธิภาพที่จะส่งเสริมการเรียนรู้
 - 1.6. เพื่อศึกษาถึงเรื่องชีวิตการทำงานปัญหาของการปรับตัวต่ออาชีพและความก้าวหน้าทางด้านอาชีพ
 - 1.7. ช่วยในการเรียนรู้วิธีการที่จะสร้างโครงการและวางแผนการศึกษาและอาชีพในระยะยาวที่เหมาะสม
 - 1.8. ช่วยพัฒนามาตรฐาน ค่านิยมบุคคลอันจะช่วยให้บุคคลสามารถเลือกประสบการณ์ในด้านต่างๆของชีวิตและพัฒนาปรัชญาของตนเองได้
2. ก่อให้เกิดผลทางการบำบัดรักษาจากการที่มีโอกาสปลดปล่อยความตึงเครียดทางอารมณ์ได้มีความเข้าใจและได้ข้อคิดในปัญหาต่างๆของบุคคลมากขึ้นทั้งศึกษาปัญหาของคนที่คล้ายคลึงกันในบรรยากาศที่อ่อนโยนผ่อนตามนำมาแก้ไขปรับปรุงบุคลิกภาพวิถีทางชีวิตและได้วินิจฉัยตนเองและผู้อื่น
3. ช่วยการแนะนำบุคคลอย่างประหยัดและมีประสิทธิภาพมากกว่าเป็นรายบุคคล

4. ช่วยการให้คำปรึกษาเป็นรายบุคคลมีประสิทธิภาพมากขึ้นเพราะช่วยให้เข้าใจภูมิหลังและลักษณะทั่วไปของปัญหาต่างๆ

แทรกซ์เลอร์และนอร์ท (สุวิภา ภาคย์อิต.2547:17อ้างอิงจาก.ทองเรียน อมรัชกุล 2520:5-6;Traxler and North. 1957:320) ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของกิจกรรมกลุ่มไว้ดังนี้

1. เพื่อให้การศึกษอบราแก่บุคคลที่ยังไม่คุ้นเคยกับสิ่งแวดล้อมโดยเฉพาะอย่างยิ่งในมหาวิทยาลัยหรือในโรงเรียนโดยการจัดโครงการปฐมนิเทศนักเรียนใหม่หรือนำไปจัดในรูปของการแนะแนวได้

2. เพื่อเสริมสร้างประสบการณ์ที่แตกต่างไปจากประสบการณ์ที่ได้รับในหลักสูตร โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดกิจกรรมกลุ่มในโรงเรียนเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพในการศึกษาเล่าเรียน การใช้ห้องสมุดการศึกษาในโอกาสต่างๆหรือเรื่องส่วนตัวต่างๆที่อยู่ในความสนใจของนักเรียน

3. เพื่อเป็นรากฐานในการที่จะนำไปสู่การให้คำปรึกษาเป็นรายบุคคลเพราะทำให้นักเรียนคุ้นเคยกับครูแนะแนวในขณะที่เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม

4. เพื่อการปรับตัวการบำบัดรักษาและความเจริญงอกงามบุคคลของกลุ่มนอกจากนี้ กิจกรรมกลุ่มยังสามารถนำมาเป็นเครื่องช่วยในการแก้ไขเรื่องส่วนตัวได้ เช่น การปรับปรุงบุคลิกภาพ และการพัฒนาทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ เป็นต้น

นอกจากนี้คมเพชร ฉัตรสุภากุล (2546:149-151) กล่าวถึงความมุ่งหมายของกิจกรรมกลุ่มไว้ดังนี้

1. เพื่อสร้างความเข้าใจในตนเองได้อย่างถูกต้องโดยปกติคนทั่วไปอาจจะคิดว่าตนเองไม่จำเป็นต้องให้คนอื่นช่วยชี้แจงว่าตนเป็นอย่างไร ในทางจิตวิทยาแล้วมนุษย์ย่อมเข้าใจตนเอง แต่ในบางครั้งอาจจะไม่เข้าใจตนเองได้ดีเท่าที่ควรหรือบางครั้งก็เข้าใจตนเองผิดพลาดได้ ทั้งนี้เพราะว่าแต่ละคนมีการปรับตัวกับสิ่งแวดล้อมโดยใช้กลวิธีการป้องกันตัวที่แตกต่างกันไปด้วย เหตุนี้กิจกรรมกลุ่มก็อาจช่วยให้มนุษย์ได้โดยเป็นกระจกเงาสະທ້ອນให้เห็นภาพของตนเองทุกๆด้าน

2. เพื่อสร้างความเข้าใจบุคคลอื่นมนุษย์มีความต้องการที่จะอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขปัจจัยที่สำคัญประการหนึ่งคือ การเข้าใจในสมาชิกของกลุ่ม ความเข้าใจในบุคคลอื่นจะทำให้เกิดการยอมรับพฤติกรรมที่บุคคลแสดงออกมอดังนั้นในการทำกิจกรรมกลุ่มร่วมกันของสมาชิก จะเปิดโอกาสให้สมาชิกเกิดการเรียนรู้ลักษณะต่างๆของคนได้เป็นอย่างดี

3. เพื่อสร้างความสามารถในการทำงานร่วมกันระหว่างสมาชิกซึ่งนอกจากอาศัยความรู้ความสามารถและประสบการณ์ของสมาชิกแต่ละคนแล้วสิ่งที่สำคัญและมีความหมายต่อความสำเร็จของกลุ่ม คือ ความร่วมมือ ซึ่งถ้าขาดความร่วมมือที่ดีจะทำให้การทำงานของกลุ่มไม่

ประสบความสำเร็จเท่าที่ควรตั้งนั้นในการทำกิจกรรมกลุ่มจึงมีจุดมุ่งหมายที่จะเสริมสร้างคุณลักษณะที่ดีให้แก่สมาชิกกลุ่มให้มีทักษะที่จำเป็นต่อการทำงานร่วมกับผู้อื่น

จากข้อความดังกล่าวสรุปได้ว่า กิจกรรมกลุ่มมีจุดมุ่งหมายพัฒนาบุคคลโดยเปิดโอกาสให้บุคคลปรับปรุงเปลี่ยนแปลงความคิดเห็น ความรู้สึก พฤติกรรมต่างๆ และสามารถทำความเข้าใจกับตนเองและผู้อื่นด้วย

3.3. ขนาดของกลุ่มที่ใช้ในกิจกรรมกลุ่ม

ชอร์ (Shaw:1977:3) กล่าวว่า กลุ่มย่อยนั้นควรมีสมาชิก 10 คน เป็นอย่างมากถ้าจำนวนในสมาชิก 30 คนขึ้นไปจะจัดเป็นกลุ่มใหญ่แต่ก็อาจจัดเป็นกลุ่มย่อยได้และมีความเห็นว่าการจำนวนสมาชิคนั้นมิใช่สิ่งที่สำคัญในองค์ประกอบอื่น ๆ ซึ่งได้แก่ ความสัมพันธ์ของสมาชิกและการร่วมมือกันในการทำงานของสมาชิกจะมีความสำคัญต่อการทำงานของกลุ่มมากกว่า

ฮ็อตตาเวย์ (Ottaway:1966:7) กล่าวว่ากลุ่มควรมีขนาดเล็กเพราะจะช่วยให้สมาชิกได้มีโอกาสแสดงออกอย่างมีอิสระโดยทั่วถึงกันดังนั้นกลุ่มควรมีขนาดอย่างมากที่สุด 12 คนหรือถ้ามากกว่านั้นก็ไม่เกิน 15 คน มิฉะนั้นจะทำให้แบบแผนพฤติกรรมผิดไปจากเดิมขนาดกลุ่มที่เหมาะสมที่สุดควรมีจำนวน 9-10 คนจึงทำให้การทำงานบังเกิดผลดีที่สุด

จินดาร์ตน์ ปีมณี (2545:59) ขนาดของกลุ่มที่เหมาะสมในการทำกิจกรรมกลุ่มจะทำให้การทำงานได้ผลดีควรมีขนาดตั้งแต่ 4-5 คน เพื่อที่สมาชิกจะได้มีโอกาสออกได้อย่างทั่วถึงมีงานทำในกลุ่มและมีโอกาสได้ใช้ทักษะของตนทั่วถึงกันแต่สามารถยืดหยุ่นได้ตามความจำเป็นในสถานการณ์นั้นๆ

คมเพชร ฉัตรศุภกุล (2546:111) ได้กล่าวว่า จำนวนสมาชิกของกลุ่มที่จะเหมาะสมนั้นซึ่งบุคคลต่างๆได้มีความคิดเห็นแตกต่างกันออกไป แต่อย่างไรก็ตามในการทำวิจัยที่แสดงให้เห็นว่าจำนวนสูงสุดควรเป็นกี่คน จากรายงานการศึกษาโดยทั่วไปพบว่า จำนวนของสมาชิกจะอยู่ในระหว่าง 6-15 คน ถึงแม้ว่าบางคนอาจจะคิดว่าจำนวนที่ดีที่สุดคือ 6 บางคนคิดว่า 8 แต่อย่างไรก็ตามขนาดของกลุ่มในการทำงานกลุ่มไม่ควรเกิน 15 ซึ่งจำนวนต้องขึ้นอยู่กับสถานการณ์ จุดมุ่งหมายของกลุ่มแหล่งที่จะให้ความช่วยเหลือของกลุ่มระดับวุฒิภาวะของบุคคลในกลุ่ม

นิสรา คำมณี (2544:32) กล่าวถึงกิจกรรมกลุ่ม ควรมีสมาชิกของกลุ่มตั้งแต่ 9-10 คน และมากที่สุดไม่ควรเกิน 15 คน จึงเหมาะสมที่สุดเพราะถ้าหากสมาชิกกลุ่มนั้นมีมากเกินไปกว่านี้จะมีผลเสียต่อการปฏิสัมพันธ์และความร่วมมือภายในกลุ่มของสมาชิก

จากข้อความดังกล่าวสรุปได้ว่าขนาดของกลุ่มที่เหมาะสมในการทำกิจกรรมกลุ่มควรมีขนาด 5-15 เพื่อที่สมาชิกจะได้มีโอกาสแสดงออกอย่างทั่วถึงมีงานทำในกลุ่มมีโอกาสได้ใช้ทักษะ

ของตนและสามารถยืดหยุ่นได้ตามความจำเป็น สถานการณ์ และเหตุผลอื่นสำหรับการศึกษารั้งนี้ ผู้วิจัยใช้กลุ่มขนาด 14 คนเพื่อให้สมาชิกทุกคนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมและจะใช้เวลาในการเข้าร่วมกิจกรรมครั้ง 50 นาที

3.4. คุณค่าของกิจกรรมกลุ่ม

จากการศึกษาพบว่า มีผู้ให้คุณค่าของกิจกรรมกลุ่มดังต่อไปนี้

โรเจอร์ (Roger.1970:121-122) ได้กล่าวถึง วิธีการกลุ่มจะให้ผลส่งเสริมสร้างสรรค์ทางด้านจิตวิทยามาก กล่าวคือ

1. จะมีการเปลี่ยนแปลงทางการรับรู้ทางความรู้สึกตลอดจนเปิดเผยความรู้สึกที่มีความจริงใจจะเป็นไปตามธรรมชาติ มีการเปลี่ยนแปลงทางความสามารถในการควบคุมความรู้สึกต่างๆของตนเองและการแสดงพฤติกรรมที่ตรงกับความรู้สึกของตนเอง

2. มีการตระหนักถึงความรู้สึกของตนเองและผู้อื่นมากขึ้น

3. มีแนวทางในการสร้างแรงจูงใจ หมายถึง การเข้าใจตนเอง (Self-actualization) การรู้จักตัดสินใจด้วยตนเอง

4. มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านทัศนคติทั้งต่อตนเองและผู้อื่น หมายความว่า บุคคลจะยอมรับตนเอง พัฒนาในเรื่องคุณค่าของตน เข้าใจตนเองและมีความมั่นคงมากยิ่งขึ้นในด้านทัศนคติที่ดีต่อผู้อื่นได้แก่ การใช้อำนาจลดน้อยลงมีการยอมรับผู้อื่นมากขึ้น ลดการสั่งสอนและควบคุมผู้อื่นมีส่วนร่วมในกิจกรรมมากขึ้นและมีความรู้สึกพึ่งพากันและกันเชื่อในความสามารถ

พนม ลิ้มอารีย์ (2522 :56-57) กล่าวถึงคุณค่าและประโยชน์ของกิจกรรมกลุ่มดังนี้

1. สมาชิกได้ทดสอบและแสดงความสามารถ เช่น ในกรณีที่คนพูดเก่ง แต่ไม่มีโอกาสจะพูดที่ไหนก็อาศัยกลุ่มเป็นที่ทดสอบหรือแสดงความสามารถให้คนในกลุ่มเห็น

2. ได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์เจตคติ ความคิดเห็น และปรับปรุงเจตคติและนิสัยใจคอรวมทั้งเป็นกำลังใจให้แก่กันและกัน

3. ช่วยเสริมสร้างความมีวินัยและความอดทนให้แก่ตนเองจากการที่ต้องปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ร่วมกัน

4. ช่วยให้เกิดความรู้สึกปลอดภัย อบอุ่นมีกำลังใจ มีความรักช่วยบำรุงขวัญของสมาชิกช่วยให้เข้าใจตนเองดีขึ้น รู้สึกมั่นคงปลอดภัยและเชื่อมั่นในตนเองขึ้น

รัชนี เหล่าเรืองธนา (2542:81) ได้ศึกษากิจกรรมกลุ่มมีคุณค่าและประโยชน์ต่อผู้เข้าร่วมกิจกรรมอย่างมากจะเห็นได้ว่ากิจกรรมกลุ่มสามารถตอบสนองความต้องการพื้นฐานของบุคคลและ

เป็นพื้นฐานความเข้าใจเบื้องต้นของการอยู่ร่วมกันก่อให้เกิดพัฒนาการทางด้านต่างๆของบุคคล นอกจากนี้ยังใช้กิจกรรมกลุ่มในด้านการบำบัดรักษาและการวินิจฉัยอีกด้วย

จินดารัตน์ ปิรมณี (2545:59) ได้ศึกษากิจกรรมกลุ่มสามารถช่วยให้สมาชิกได้พัฒนาตนเองในด้านอารมณ์ สังคมและรู้จักควบคุมตนเอง นอกจากนี้ยังสามารถรับผิดชอบตนเองและมีทัศนคติที่ดีต่อบุคคลอื่นเพื่อเป็นการเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลได้ดี

ทิตินา เขมมณี (2545:3) ได้แบ่งประโยชน์ของกลุ่มสัมพันธ์ตามสาขาวิชาชีพต่างๆไว้ดังนี้

1. กระบวนการกลุ่มกับการรวมกลุ่มทางสังคม (Social work group) กระบวนการกลุ่มมีประโยชน์ในการร่วมกลุ่มทางสังคม เช่น กลุ่มเพื่อสันทนาการ (Recreation group) สโมสร (Club) ค่ายพักแรม (Camps) เป็นต้น การจัดฝึกอบรมในการฝึกความเป็นผู้นำ ผู้ตาม และกระบวนการทำงานของกลุ่มสามารถช่วยเสริมสร้างทัศนคติและพฤติกรรมของสมาชิกกลุ่ม

2. กระบวนการกลุ่มในวงการแพทย์ มีผู้นำไปใช้ในการบำบัดผู้ป่วยทางจิตต่อมานำวิธีการจิตบำบัดหมู่ไปใช้ในการวิเคราะห์ทางจิตแก่บุคคลปกติที่ไม่มีคามผิดปกติทางจิต เช่น วงการทหารทำงานของกลุ่มสามารถช่วยเสริมสร้างทัศนคติและพฤติกรรมของสมาชิกกลุ่ม

3. กระบวนการในวงการบริหาร (Administration) กระบวนการกลุ่มมีประโยชน์กับวงการบริหารเป็นอย่างยิ่งเพราะเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการวางแผนงาน การประสานงานและมนุษย์สัมพันธ์เนื่องจากผู้บริหารจะต้องทำงานเกี่ยวกับกลุ่มและบุคคลในวงกว้างขวาง

4. กระบวนการกลุ่มในวงการศึกษ (Education) กระบวนการกลุ่มได้เข้ามามีบทบาทในวงการศึกษโดยมีผู้นำเอาหลักการพลังกลุ่มมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนการจัดการศึกษาผู้ใหญ่การอบรมครูประจำการและการฝึกนักเรียนฝึกหัดครูก่อนฝึกสอนอย่างกว้างขวาง

คมเพชร ฉัตรศุภกุล (2546:20-24) กล่าวถึง คุณค่าของกิจกรรมกลุ่มไว้ดังนี้

1. คุณค่าในการพัฒนาการ (Development Values) กิจกรรมกลุ่มสามารถสร้างพัฒนาการให้กับบุคคลในกลุ่มได้เป็นอย่างดีกิจกรรมแต่ละประเภทสนองความพึงพอใจของบุคคลแตกต่างกันไปคุณค่าด้านพัฒนาการที่เกิดขึ้นมีดังนี้

1.1. การสนองความต้องการพื้นฐานต่อบุคคล เช่น ความต้องการเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มความต้องการความปลอดภัยต้องการการยอมรับจากหมู่คณะ

1.2. การสร้างพัฒนาการด้านอบรมและสังคมเมื่อบุคคลเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มจะได้มีโอกาสเรียนรู้เรื่องการปฏิบัติตนในสังคม และในขณะเดียวกันจะได้เรียนรู้เรื่องการควบคุมการแสดงออกทางอบรมด้วย

1.3. การพัฒนาด้านทัศนคติ ความสนใจ ความสามารถและปกติวิสัยทางสังคมในการดำรงชีวิตในสังคม บุคคลจะต้องมีทัศนคติที่บุคคลอื่นมีการเคารพบุคคลอื่นจึงจะทำให้อยู่ร่วมกับกลุ่มได้ ถ้าหากไม่มีคุณสมบัติดังกล่าวแล้วจะทำให้ไม่สามารถปรับตัวได้กับสมาชิกในกลุ่ม

1.4. คุณค่าทางอาชีพ กิจกรรมกลุ่มบางประเภท เช่น กิจกรรมกลุ่มในโรงเรียน นอกจากจะให้ข้อสังเกตทางด้านอาชีพแล้วยังให้ประสบการณ์ที่เป็นประโยชน์ต่ออาชีพต่างๆ เช่น ดนตรี ศิลปะ หนังสือพิมพ์ เป็นต้น

1.5. ความเจริญงอกงามด้านความรู้และทักษะในขณะที่บุคคลได้มีโอกาสได้ทำกิจกรรมกลุ่มนั้นอาจได้รับความรู้ทักษะบางประการ เช่น การพูดในที่สาธารณะ การอภิปรายกลุ่ม กฎระเบียบในการทำงานเป็นหมู่คณะ

2. คุณค่าด้านวินิจฉัย (Diagnostic Values) สำหรับผู้นำกลุ่มเมื่อมีการทำกิจกรรมกลุ่ม จะทำให้มีโอกาสที่จะสังเกตสมาชิกในกลุ่มแต่ละคนให้ได้รับความเข้าใจอย่างดีในตัวสมาชิก

3. คุณค่าด้านการบำบัด (Therapeutic Values) ในการรวมกลุ่มของบุคคลนั้นจะมีค่าต่อการบำบัดเป็นอย่างดีสำหรับบุคคลที่มีปัญหาจะได้รับประโยชน์จากการร่วมกิจกรรม กลุ่มสามารถแก้ปัญหาได้ เช่น ปัญหาทางอบรม การพัฒนานิสัยของตนเอง เป็นต้น

4. คุณค่าต่อโรงเรียนและชุมชน (Values to the school and community) บุคคลที่เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มมีโอกาสในการพัฒนาตนเองให้ด้านต่างๆทำให้เป็นบุคคลที่มีความสามารถมีคุณค่าสร้างประโยชน์ให้แก่สังคมได้

จากข้อความข้างต้นจะเห็นได้ว่ากิจกรรมกลุ่มสามารถช่วยให้สมาชิกได้พัฒนาความมีวินัยและความอดทนในตนเองช่วยให้เข้าใจตนเองได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ เจตคติ ความคิดเห็น ปรับปรุงเจตคติและนิสัยใจคอได้เป็นกำลังใจให้แก่กันและกันช่วยให้เกิดความรู้สึกร่วมกัน มั่นคงปลอดภัย เกิดความรักและกำลังใจ ซึ่งเป็นสิ่งเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลได้ดีนอกจากนี้ ยังมีประโยชน์ในด้านต่างๆเช่นด้านพัฒนาการด้านการวินิจฉัยด้านการบำบัดและเป็นประโยชน์ต่อโรงเรียนและชุมชน

3.5. ขั้นตอนการจัดกิจกรรมกลุ่ม

ผกา บุญเรือง (2525 :101) ได้เสนอขั้นตอนในการจัดกิจกรรมกลุ่มไว้ดังต่อไปนี้

1. ขั้นนำ คือ การปูพื้นผู้เรียนให้มีความพร้อมในการเรียนหรือการสร้างบรรยากาศให้เหมาะสมต่อการเรียนรู้ที่จะตามมา

2. **ขั้นกิจกรรม** คือ การให้ผู้เรียนลงมือทำอะไรอย่างใดอย่างหนึ่งซึ่งผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติตามกิจกรรมที่เตรียมไว้เพื่อให้ผู้เรียนเกิดประสบการณ์ตรงที่จะสามารถนำมาวิเคราะห์ได้ในภายหลัง

3. **ขั้นอภิปรายและวิเคราะห์** คือ การให้ผู้เรียนได้มีโอกาสแสดงความรู้สึกความคิดเห็นหลังจากได้ทำกิจกรรมเสร็จไปแล้ว ในขั้นนี้ผู้ดำเนินการจะต้องเป็นผู้นำทางช่วยให้ผู้เรียนได้วิเคราะห์พฤติกรรมต่างๆและอภิปรายร่วมกันจนเกิดการเรียนรู้ตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้

4. **ขั้นประยุกต์ให้และสรุป** เมื่อผู้เรียนได้เกิดความเข้าใจตามที่ต้องการแล้วผู้ดำเนินการจะต้องช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนคิดต่อไปถึงการนำเอาการเรียนรู้ที่ได้รับไปใช้ใน ชีวิตจริงเสร็จแล้วผู้ดำเนินการและผู้เรียนช่วยกันสรุปถึงการเรียนรู้ที่ได้รับไปใช้ใน ชีวิตจริงเสร็จแล้วผู้ดำเนินการและผู้เรียนช่วยกันสรุปถึงการเรียนรู้ทั้งหมดที่เกิดขึ้น

ศุภาวดี บุญญวงค์ (2527:133-134) กล่าวถึงขั้นตอนในการดำเนินกิจกรรมกลุ่มไว้ดังนี้

1. **ขั้นการมีส่วนร่วม** ภายใต้นี้นักเรียนจะเข้ามามีส่วนร่วมในฐานะสมาชิกคนหนึ่งของกลุ่มและเป็นผู้ลงมือปฏิบัติหรือคิดค้นแสวงหาสิ่งที่ต้องการเรียนรู้ด้วยตนเองผลการเรียนรู้จะเกิดจากผู้เรียนโดยตรงผู้ที่มีส่วนร่วมมากก็จะได้รับผลการเรียนรู้มากขึ้นด้วย

การมีส่วนร่วมของนักเรียนในการทำกิจกรรมการเรียนรู้เป็นการมีส่วนร่วมในด้านต่างๆ ดังนี้

1.1. **ทางด้านร่างกาย** คือ การเรียนรู้ที่นักเรียนลงมือปฏิบัติหรือกระทำกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเองการมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นหรือการค้นคว้าสืบสวนสิ่งที่ต้องการเรียนรู้ด้วยตนเองซึ่งจะต้องอาศัยการแสดงออกทางกาย วาจา ในการสื่อความหมายกับผู้อื่นเพื่อก่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน

1.2. **ทางด้านจิตใจ** คือ การที่นักเรียนเกิดความรู้สึกเกี่ยวกับสิ่งที่ได้ลงมือปฏิบัติ นั้นอย่างแท้จริงความรู้สึกที่เกิดขึ้นนี้จะนำไปสู่การรับรู้แนวคิดและการเรียนรู้ทางด้านเนื้อหาเป็นอย่างดีและช่วยให้นักเรียนสามารถจำเนื้อหาได้นานอีกด้วย

1.3. **ทางด้านสติปัญญาหรือสมอง** คือ การเรียนรู้ที่เกิดจากการเห็นจริงมีการค้นพบสิ่งที่ต้องการเรียนรู้มีการสร้างแนวความคิดจากสิ่งที่ได้รับรู้จะทำให้การเรียนรู้โดยตรงในการทำงานการตัดสินใจการวิเคราะห์และสรุปสิ่งที่เรียนรู้นั้นด้วยตนเอง

2. **ขั้นวิเคราะห์** นักเรียนจะร่วมกันวิเคราะห์ประสบการณ์เรียนรู้ที่ทันที่ซึ่งจะช่วยให้ นักเรียนมีความรู้กว้างขวางสามารถประเมินความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในกลุ่มวิธีการผลของการเรียนรู้ตลอดจนช่วยให้นักเรียน เรียนรู้จักตนเองดีขึ้น

3. **ขั้นสรุปและประยุกต์หลักการ** ขั้นนี้นักเรียนจะรวบรวมแนวความคิดที่ตนค้นพบและแนวคิดที่ได้จากการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้อื่นแล้วสรุปเป็นหลักการของตนเองซึ่งจะทำได้ 2 ลักษณะ คือ

3.1. การประยุกต์เพื่อการปรับปรุงบุคลิกภาพหรือการพัฒนาตนเองให้เหมาะสมยิ่งขึ้นรวมทั้งปรับตัวให้เข้ากับคนอื่นตลอดจนการเสริมสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่นหรือการมีมนุษยสัมพันธ์อันดีกับผู้อื่น

3.2. การประยุกต์เพื่อใช้กับการแก้ปัญหาต่างๆในอนาคตและเพื่อใช้ในการปรับปรุงควบคุมธรรมชาติและสังคมให้ดีขึ้นกว่าเดิมตลอดจนช่วยกันคิดประดิษฐ์สิ่งใหม่ๆขึ้น

4. **ขั้นประเมินผล** นักเรียนจะเป็นผู้ประเมินผลการเรียนรู้ของตนเองและของกลุ่มจากการอภิปรายให้ข้อเสนอแนะและติชมร่วมกับสมาชิกคนอื่นๆในกลุ่ม

สมพงษ์ จิตระดับ (2530:43-44) ได้เสนอขั้นตอนของกิจกรรมกลุ่มไว้ดังต่อไปนี้คือ

ขั้นนำ ได้แก่ การเริ่มบทเรียนที่น่าสนใจการให้คำแนะนำการติดตามคำสั่งต่างๆการแบ่งกลุ่มการรับมอบหมายงานที่กำหนดให้เพื่อให้การดำเนินกิจกรรมในขั้นต่อไปเกิดความเข้าใจตรงกันและสามารถดำเนินไปได้ด้วยดีและควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ศึกษาทบทวนและซักถามความเข้าใจด้วย

ขั้นกิจกรรม ได้แก่ การดำเนินบทบาทและหน้าที่หรือกิจกรรมตามที่ได้รับมอบหมาย การแยกย้ายกลุ่มตามเสนอความคิดเห็น การหาข้อสรุปคำตอบที่ต้องการการเสนอผลงานและการแสดงออก

ขั้นอภิปราย ได้แก่ การซักถาม การวิพากษ์วิจารณ์การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์และการเสนอแนววิธีการต่างๆ

ขั้นสรุปและการนำไปใช้ ได้แก่ การประมวลเนื้อหากิจกรรมประสบการณ์และความคิดเห็นใน 2 ลักษณะคือสรุปสิ่งที่เรียนรู้ทั้งหมดตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้และเกิดความคิดรวบยอดเป็นหลักการแนวคิดที่ชัดเจนมีแนวทางข้อเสนอหลายๆด้านที่เป็นประโยชน์และสามารถปฏิบัติได้

3.6. เทคนิคที่ใช้ในกิจกรรมกลุ่ม

จินดารัตน์ ปีมณี (2545:61-62) กล่าวว่าไว้ว่า ในการดำเนินการกิจกรรมกลุ่มสามารถใช้เทคนิคต่างๆเพื่อก่อให้เกิดความสำเร็จได้โดยแต่ละวิธีการนั้นจะถูกนำไปใช้แตกต่างกันไปตามความเหมาะสมตัวอย่างเทคนิคที่ใช้ในการดำเนินกิจกรรมกลุ่ม ได้แก่

1. การอภิปรายกลุ่ม (Group Discussion) เป็นการสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นหรือหัวข้อที่กลุ่มตัดสินใจร่วมกันโดยสมาชิกจะได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมเป็นอย่างดีและเป็นธรรมชาติ (Morris.1965:12) นอกจากนี้ยังถือได้ว่าเป็นแกนของประชาธิปไตยเพราะมีส่วนร่วมให้สมาชิกทุกคนได้ฝึกตนเองให้เป็นผู้มีคุณสมบัติที่ดีเหมาะกับการเป็นสมาชิกในสังคมประชาธิปไตยการอภิปรายกลุ่มจะช่วยก่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ในสังคมการมีสัมพันธภาพกันใหม่การบูรณาการความคิดและความต้องการซึ่งกันและกัน

2. การแสดงบทบาทสมมติ (Role-playing) เป็นการจัดสถานการณ์เพื่อให้ผู้แสดงได้มีโอกาสแสดงออกตามธรรมชาติโดยอาศัยบุคลิกภาพหรือเปิดโอกาสให้บุคคลได้แสดงบุคลิกภาพของเขาอย่างอิสระโดยผู้นำกลุ่มจะเป็นผู้เตรียมสถานการณ์ไว้ล่วงหน้าซึ่งอาจเป็นเรื่องการขัดแย้งระหว่างบุคคลหรือสถานการณ์การประชุมในการแสดงผู้แสดงจะบทบาทและบุคลิกภาพของตนเองโดยไม่มีการซ้อมหรือเตรียมการมาก่อนเพียงแต่ผู้นำกลุ่มจะให้ผู้แสดงได้ทราบจุดมุ่งหมายที่จำเป็นบางประการหรือสถานการณ์ที่กำหนดให้ผู้แสดงคนเดียวหรือหลายคนก็ได้เวลาที่ผู้แสดงจะเป็นช่วงสั้นๆภายหลังการแสดงจะมีการวิเคราะห์บทบาทโดยอาศัยการสังเกตและการอภิปรายของกลุ่ม

3.กรณีตัวอย่าง (Cases) เป็นวิธีการใช้ตัวอย่างหรือเรื่องราวต่างๆที่เกิดขึ้นจริงนำมาดัดแปลงและใช้เป็นตัวอย่างในการให้ผู้เรียนได้ศึกษาวิเคราะห์และอภิปรายกันเพื่อสร้างความเข้าใจและฝึกฝนหาทางแก้ปัญหาที่วิธีนี้จะช่วยให้ผู้เรียนได้รู้จักคิดและพิจารณาข้อมูลที่ได้รับอย่างถี่ถ้วนรวมทั้งการนำเอากรณีต่างๆซึ่งคล้ายคลึงกับชีวิตจริงมาใช้จะช่วยให้การเรียนรู้มีลักษณะใกล้เคียงกับความเป็นจริงซึ่งมีส่วนทำให้การเรียนรู้มีความหมายสำหรับผู้เรียนมากขึ้น

4. เกม (Games) เป็นกิจกรรมที่สมาชิกต้องลงมือกระทำด้วยตนเองซึ่งผลจะออกมาในรูปแบบการแพ้หรือชนะโดยจะเน้นในเรื่องการตัดสินใจของผู้เล่นหรือสมาชิกและจะขึ้นอยู่กับโครงสร้างหรือกติกาของเกมผู้นำกลุ่มกำหนดเอาไว้ให้ องค์ประกอบของเกมได้แก่

4.1. กติกา เพื่อให้สมาชิกได้ทำกิจกรรมอย่างระเบียบเรียบร้อยบรรลุจุดมุ่งหมายที่ต้องการโดยไม่ต้องพะวงอยู่กับสิ่งนอกประเด็น

4.2. วิธีการ เป็นขั้นตอนของการเล่นซึ่งจะมีผลต่อบรรยากาศของการเล่นเกม

4.3. จุดมุ่งหมายของเกมเป็นเป้าหมายที่ผู้นำกลุ่มต้องการให้สมาชิกได้บรรลุจุดมุ่งหมายนั้น

4.4. อารมณ์การแสดงออกและการใช้ความคิดเป็นพฤติกรรมและความรู้สึกที่สมาชิกที่เล่นเกมได้แสดงออกและรับรู้ซึ่งกันและกัน

5. สถานการณ์จำลอง(Simulation) เป็นการจำลองสถานการณ์ให้คล้ายคลึงกับความเป็นจริง เพื่อให้สมาชิกได้เรียนรู้และสัมผัสความรู้สึกจริงๆ ในสถานการณ์ที่จำลองขึ้นโดยต้องอาศัยกิจกรรมอื่นเป็นส่วนประกอบ เช่น เกม หรือบทบาทสมมติ

6. การฝึกปฏิบัติ (Exercise) เป็นการนำทฤษฎีหรือแนวคิดตามที่ได้เรียนรู้มาทดลองปฏิบัติในขั้นตอนสุดท้ายของการฝึกอบรมภายใต้การดูแลของผู้ให้การอบรม ผู้ให้การอบรมต้องเตรียมกิจกรรมหรือสิ่งที่ให้ฝึกปฏิบัติไว้ล่วงหน้าหลังจากการอบรมภาคทฤษฎีมาแล้ว อาจมีการสาธิตหรือกระทำให้ดูก่อนและให้การอบรมทดลองทำตาม ข้อดีของการฝึกปฏิบัติ คือผู้รับการทดลองได้ฝึกปฏิบัติจริงก่อนที่จะทักษะไปใช้และทุกคนได้เรียนรู้ด้วยตนเองและเป็นเทคนิคที่จูงใจให้คนอยากเรียนรู้

ทิศนา ชวนมนต์ (2545:152) ได้กล่าวถึงการจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์โดยการสอนหลายวิธีดังต่อไปนี้

1. เกม (Games) เป็นวิธีการวิธีหนึ่งซึ่งนำมาใช้ในการสอนกลุ่มสัมพันธ์ได้ดีโดยครูผู้สอนสร้างสถานการณ์หรือเกมการเล่นขึ้นแล้วให้ผู้เรียนลงเล่นด้วยตนเองภายในข้อตกลงหรือกติกาบางอย่างที่กำหนดไว้ซึ่งผู้เรียนจะต้องตัดสินใจทำอย่างใดอย่างหนึ่งอันจะมีผลออกมาในรูปของการแพ้การชนะวิธีการนี้จะช่วยให้ผู้เรียนฝึกการแก้ปัญหาและเอาชนะอุปสรรคต่างๆ ได้

2. บทบาทสมมติฐาน (Role-play) วิธีการนี้เป็นสถานการณ์สมมติเช่นเดียวกับเกมแต่มีการกำหนดบทบาทของผู้เล่นในสถานการณ์ที่สมมติขึ้นมาแล้วให้นักเรียนสวมบทบาทขึ้นและแสดงออกตามธรรมชาติโดยอาศัยบุคลิกภาพประสบการณ์และความรู้สึกคิดของตนเองเป็นหลัก ดังนั้นวิธีการนี้มีส่วนช่วยเหลือให้ผู้เรียนได้มีโอกาสศึกษาวิเคราะห์ถึงความรู้สึกและพฤติกรรมของตนเองและผู้อื่นจะก่อให้เกิดความเข้าใจในตนเองและผู้อื่นอย่างลึกซึ้ง

3. กรณีตัวอย่าง (Case) เป็นวิธีการสอนอีกวิธีหนึ่งซึ่งใช้กรณีหรือเรื่องราวต่างๆ ที่เกิดขึ้นจริงนำมาดัดแปลงและใช้เป็นตัวอย่างในการให้ผู้เรียนได้ศึกษาวิเคราะห์และอภิปรายร่วมกันเพื่อสร้างความเข้าใจและฝึกฝนทางแก้ไขปัญหาที่นั่นวิธีการนี้จะช่วยให้ผู้เรียนได้รู้จักคิดและพิจารณาข้อมูลที่ตนได้รับมาอย่างถี่ถ้วนและการอภิปรายจะช่วยให้ผู้เรียนได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนข้อมูลซึ่งกันและกันรวมทั้งนำเอากรณีตัวอย่างซึ่งคล้ายกับชีวิตจริงมาใช้จะช่วยให้การเรียนรู้มีลักษณะใกล้เคียงกับความจริงซึ่งมีส่วนทำให้การเรียนรู้มีความหมายสำหรับผู้เรียนมากยิ่งขึ้นนอกจากนี้ยังเป็นวิธีการที่ช่วยให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนการเผชิญและแก้ปัญหาโดยไม่ต้องรอให้พบกับปัญหาจริง

4. สถานการณ์จำลอง(Simulation) คือการจำลองสถานการณ์จริงเพื่อให้ผู้เรียนได้ลงไปอยู่ในสถานการณ์นั้นและได้เรียนรู้เกี่ยวกับความเป็นจริงในเรื่องนั้น วิธีการนี้จะช่วยให้ผู้เรียนได้มี

โอกาสทดลองแสดงพฤติกรรมต่างๆซึ่งในสถานการณ์จริง ผู้เรียนอาจไม่กล้าแสดงเพราะอาจเป็นการเสี่ยงต่อผลที่จะได้รับจนเกินไป

5. ละคร (Acting on dramatization) เป็นวิธีการที่ให้ผู้เรียนได้ทดลองแสดงบทบาทตามบทที่เขียนหรือกำหนดไว้ โดยผู้แสดงจะต้องพยายามแสดงให้สมตามบทที่กำหนดไว้ โดยไม่นำเอาบุคลิกภาพและความรู้สึกนึกคิดของตนเข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องอันจะทำให้เกิดผลเสียต่อการแสดง บทบาทนั้นๆวิธีการนี้เป็นวิธีการที่ช่วยทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้สาระโดยช่วยกันนำสาระมาแสดงให้เห็นชัดเจนที่ผู้เรียนได้มีโอกาสแสดงละครร่วมกันจะช่วยฝึกให้นักเรียนเกิดความรับผิดชอบในการเรียนร่วมกันและได้ฝึกการทำงานร่วมกัน

6. การอภิปรายกลุ่มย่อย (Small group discussion) เป็นวิธีการที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนทุกคนได้มีส่วนในการแสดงออกและช่วยทำให้ผู้เรียนได้รับข้อมูลเพิ่มเติมมากขึ้นการจัดกลุ่มย่อยมีหลายแบบต่างๆกัน แล้วแต่วัตถุประสงค์ผู้จัด เช่น อภิปรายกลุ่มแบบระดมสมอง (Brainstorming) การอภิปรายกลุ่มแบบฟิลลิป 66 (Phillip 66) หรือ แบบกลุ่มหึ่ง (Buzz group) การอภิปรายกลุ่มแบบเวียนรอบวง (Circular response) และการอภิปรายกลุ่มแบบช้อน (Fishbowl technique) เป็นต้น

จากข้อความข้อข้างต้นจะเห็นได้ว่าเทคนิคที่ใช้ในการดำเนินกิจกรรมกลุ่มสามารถใช้ได้หลายวิธี เช่น การอภิปรายกลุ่ม การแสดงบทบาทสมมติ กรณีตัวอย่าง เกมและสถานการณ์จำลอง เป็นต้นสำหรับการศึกษาค้นคว้าวิจัยจะใช้เทคนิคต่างๆในการดำเนินกิจกรรมทั้ง 5 เทคนิคตามความเหมาะสม

3.7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จินดาพร แสงแก้ว (2541:134) ได้ศึกษาผลของการใช้กลุ่มสัมพันธ์กับกลุ่มสัมพันธ์แบบมาราธอน เพื่อพัฒนาความภาคภูมิใจในตนเองของเด็กบ้านอุปถัมภ์ มูลนิธิสร้างสรรค์เด็กกรุงเทพมหานคร ปี พ.ศ. 2540 ช่วงอายุ 12-18 ปี จำนวน 24 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 2 กลุ่ม กลุ่มทดลองที่ 1 ใช้กลุ่มสัมพันธ์ โปรแกรมกลุ่มสัมพันธ์ใช้เวลาทดลอง 12 ครั้งๆละ 50 นาที เป็นเวลา 6 สัปดาห์ 2 วัน กลุ่มทดลอง 5 วัน 4 คืน คิดเป็นเวลา ประมาณ 32 ชั่วโมง โดยจัดเป็นการไปเข้าค่ายอยู่ร่วมกัน ผลการศึกษาพบว่า เด็กบ้านอุปถัมภ์มีความภาคภูมิใจที่เข้ากลุ่มสัมพันธ์ทั้ง 2 แบบอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 และเด็กบ้านอุปถัมภ์ที่เข้ากลุ่มสัมพันธ์และเด็กบ้านอุปถัมภ์ที่เข้ากลุ่มแบบมาราธอนมีความภาคภูมิใจในตนเองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01

นิสรา คำมณี (2544:48-50) เป็นการศึกษากิจกรรมกลุ่มเพื่อพัฒนาความเฉลียวฉลาดด้านการรู้จักตนเองของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสาธิต มหาวิทยาลัยศิลปากร จังหวัด

นครปฐม กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนที่มีคะแนนความเฉลียวฉลาดด้านการจูงใจตนเองตั้งแต่ T45 ลงมาจำนวน 30 คนแล้วสุ่มอย่างง่ายเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 15 คน โดยให้กลุ่มทดลองได้เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มเพื่อพัฒนาความเฉลียวฉลาดด้านการจูงใจตนเอง จำนวน 16 ครั้ง ส่วนกลุ่มควบคุมไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรมเพื่อพัฒนาความเฉลียวฉลาดด้านการจูงใจตนเองสรุปผลการวิจัยพบว่า 1) นักเรียนมีความเฉลียวฉลาดด้านการจูงใจตนเองสูงขึ้นหลังจากได้เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มเพื่อพัฒนาความเฉลียวฉลาดด้านการจูงใจตนเองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01 2) นักเรียนที่ได้เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มมีความเฉลียวฉลาดด้านการจูงใจตนเองสูงกว่านักเรียนที่ไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01

สุวิภา ภาคย์อัฐ (2547:36-39) ทำการวิจัยโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาการตระหนักรู้ในตนเองด้วยกิจกรรมกลุ่มของนิสิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กลุ่มตัวอย่างเป็นนิสิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒระดับปริญญาตรี ปีการศึกษา 2546 ชั้นปีที่ 1 คณะมนุษยศาสตร์ที่อาสาสมัครเข้าร่วมรับการฝึกอบรมทำการสุ่มนิสิตมาจำนวน 40 คน แบ่งเป็นเป็นนิสิตชาย 20 คน และนิสิตหญิง 20 คนเพื่อเข้ากลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมกลุ่มละ 10 คน โดยให้กลุ่มทดลองได้เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มพัฒนาการตระหนักรู้ในตนเองจำนวน 9 ครั้ง ส่วนกลุ่มควบคุมไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มพัฒนาการตระหนักรู้ในตนเอง ผลการวิจัยพบว่า 1) นิสิตที่ได้รับการพัฒนาการตระหนักรู้ในตนเองด้วยกิจกรรมกลุ่มในกลุ่มทดลองมีการตระหนักรู้ในตนเองสูงกว่านิสิตที่ไม่ได้รับการพัฒนาเมื่อสิ้นสุดการอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 2) นิสิตหญิงที่ได้รับการพัฒนาการตระหนักรู้ในตนเองด้วยกิจกรรมกลุ่มมีการตระหนักรู้ในตนเองสูงกว่านิสิตชายที่ได้รับการพัฒนาการตระหนักรู้ในตนเองด้วยกิจกรรมกลุ่มเมื่อสิ้นสุดการพัฒนาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05

เดวิส (Davis.1988:3264) ได้ทำการศึกษา ผลของการใช้ทักษะกระบวนการกลุ่มในการเรียนคณิตศาสตร์หน่วยการแก้ปัญหามีต่อผลสัมฤทธิ์และทัศนคติในการเรียนวิชาดังกล่าวของนักเรียนเกรด 7 จำนวน 104 คน โดยการแบ่งเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม พบว่า ผลสัมฤทธิ์และทัศนคติในการเรียนของนักเรียนทั้ง 2 กลุ่ม แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติแต่ในขณะเดียวกันก็พบว่านักเรียนกลุ่มทดลองมีการปฏิสัมพันธ์ต่อกันดีกว่านักเรียนในกลุ่มควบคุม

บอर्डแมน (Boarman.1988:1952) ได้ศึกษาผลจากการนำกระบวนการกลุ่มไปใช้ในโปรแกรมการเลิกสูบบุหรี่ให้กับอาสาสมัคร 67 คน พบว่า กระบวนการกลุ่มช่วยเพิ่มประสิทธิภาพของโปรแกรมดังกล่าวได้โดยเฉพาะในเพศที่เป็นผู้หญิง

เดอริชมิทท์ (Durschmidt. 1978:3953-A) ได้ทำการศึกษาผลของการใช้กระบวนการกลุ่มเพื่อพัฒนาความเข้าใจในตนเองของนักศึกษาในกลุ่มทดลองจำนวน 38 คน โดยการให้เข้าร่วม

กลุ่มการสัมมนาที่เปิดโอกาสให้แต่ละคนได้แสดงศักยภาพที่แท้จริงของตนเอง ส่วนกลุ่มควบคุมจำนวน 63 คน ยังคงให้เรียนตามปกติ ผลปรากฏว่า เมื่อเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมแล้วกลุ่มทดลองมีการยอมรับตนเองดีขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนการเข้าใจตนเองของทั้งสองกลุ่มนั้นไม่แตกต่างกัน

เทรปปา: และไฟรค์ (Treppa; & Frike. 1972:466-467) ได้ศึกษาเกี่ยวกับกลุ่มมาราธอนที่มีต่อความเข้าใจตนเอง โดยแบ่งเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มทดลองมีการเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับความเข้าใจในตนเองดีขึ้น มีความสามารถในการควบคุมตนเองมากขึ้น เห็นคุณค่าของการมีชีวิตอยู่ยอมรับตนเอง เข้าใจในความเป็นมนุษย์มีความสามารถในการสร้างมนุษย์สัมพันธ์และมีความคิดเกี่ยวกับตนเองในอุดมคติ

จากเอกสารและงานวิจัยดังกล่าว จะเห็นได้ว่า กิจกรรมกลุ่มสามารถพัฒนาตนเองและผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพและกิจกรรมกลุ่มเป็นกระบวนการที่ในแต่ละกิจกรรมจะมีการให้ข้อมูลย้อนกลับกับผู้เข้าร่วม เพื่อให้เกิดความเข้าใจในกิจกรรมนั้นๆ ว่าส่งผลอย่างไร ความต่อเนื่องและระยะเวลาในการทำกิจกรรมจะทำให้ผู้เข้าร่วมค่อยๆ ซึมซับในเรื่องของการเข้าใจตนเองและผู้นำไปสู่การพัฒนาที่ดีขึ้น

4. เอกสารข้อมูลเกี่ยวกับการสร้างแบบทดสอบวัดความรู้

4.1 ความหมายของแบบทดสอบ

บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์ (2542:72) ให้ความหมายแบบทดสอบว่าเป็นวิธีการเชิงระบบที่ใช้ในการเปรียบเทียบพฤติกรรมของบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไป ณ เวลาหนึ่งหรือของบุคคลคนเดียวหรือหลายคนในเวลาต่างกัน

บราวน์ (อ้างในบุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์, 2542:72) ให้ความหมายแบบทดสอบว่าเป็นวิธีการเชิงระบบที่ใช้สำหรับวัดตัวอย่างพฤติกรรมตามความหมายแบบทดสอบจะมีลักษณะที่สำคัญ 3 ประการ

- 1) แบบทดสอบเป็นวิธีเชิงระบบ (Systematic Procedure) หมายความว่าแบบทดสอบนั้นจะต้องมีกฎเกณฑ์แน่นอนเกี่ยวกับโครงการบริหารจัดการและการให้คะแนน
- 2) แบบทดสอบเป็นการวัดพฤติกรรม (Behaviors) ซึ่งจะวัดเฉพาะพฤติกรรมที่วัดได้เท่านั้นโดยผู้ตอบสนองตอบต่อข้อคำถามที่กำหนดให้มีใช้เป็นการวัดโดยตรง
- 3) แบบทดสอบเป็นเพียงส่วนหนึ่งของพฤติกรรมที่ต้องการวัดทั้งหมด (Sample of all possible items) ตามความเป็นจริงไม่มีแบบทดสอบชุดใดที่จะมีข้อคำถามวัดพฤติกรรมที่ต้องการได้ทั้งหมด ฉะนั้นจึงต้องตกลงว่าข้อคำถามในแบบทดสอบเป็นตัวแทนของข้อคำถาม

ทั้งหมดที่ใช้วัดพฤติกรรมนั้นและถ้าผู้ตอบ ตอบข้อคำถามใด คำถามหนึ่งก็จะต้องให้คะแนนเท่ากัน

อุทุมพร จามรมาน (2545) แบบทดสอบได้แก่ เครื่องมือตรวจสอบทางการศึกษาที่กระตุ้นสมองให้แสดงพฤติกรรมออกมาในเชิงความสามารถของบุคคลนั้นๆ ประกอบด้วยข้อสอบจำนวนหนึ่งซึ่งข้อสอบได้แก่ ข้อความหรือข้อคำถามที่เกี่ยวข้องกับจุดมุ่งหมายในการทดสอบและเนื้อหาสาระที่ทดสอบเฉพาะอย่างและเกี่ยวข้องกับบุคคลที่ถูกทดสอบในการวัดความรู้จะใช้แบบทดสอบซึ่งความรู้ในนี้มาจากคำว่า Knowledge ซึ่งพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตสถาน (2542:232) ได้ให้ความหมายว่า ความรู้ หมายถึง สิ่งที่สั่งสมมาจากการศึกษาเล่าเรียน การค้นคว้า หรือประสบการณ์ รวมทั้งความสามารถเชิงปฏิบัติและทักษะซึ่งความรู้เป็นความจริงที่มีถูกและผิด ซึ่งถูกผิดเป็นไปตามหลักวิชาและเหตุผลเชิงวิทยาศาสตร์ที่สามารถตรวจสอบและพิสูจน์ได้ ระดับความรู้ บลูม (Bloom) ได้แบ่งระดับความรู้ออกเป็นด้านต่างๆดังนี้

1. ความจำ ได้แก่ ความสามารถในการจดจำหรือระลึกถึงเรื่องราวที่เคยเรียนรู้เคยมีประสบการณ์มาก่อน

1.1. ความรู้จำเฉพาะเรื่องเป็นการระลึกข้อมูลในส่วนย่อยที่เฉพาะเรื่องและแยกเป็นส่วนใดคๆ

1.2. ความรู้จำวิถีทางและวิธีการดำเนินการเฉพาะเรื่องเป็นการระลึกข้อมูลที่เกี่ยวกับระเบียบแบบแผนประเพณีแนวโน้มน้ำและลำดับก่อนหลังแยกประเภทและจัดหมวดหมู่

1.3. ความรู้จำเรื่องสากลและนามธรรมเป็นการระลึกข้อมูลเกี่ยวกับหลักการข้อสรุปทั่วไปทฤษฎีและโครงสร้าง

2. ความเข้าใจ ความสามารถในการอธิบายสื่อความหมายและขยายความในเรื่องราวและเหตุการณ์ต่างๆด้วยคำพูดหรือภาษาของตนพฤติกรรมที่ใช้วัดความเข้าใจ ได้แก่

2.1. การแปลความ เป็นการให้ความหมายจับใจความให้ถูกต้องตรงความเป็นจริงของสิ่งหรือเรื่องราวต่างๆที่ต้องการสื่อความหมายรวมทั้งการแปลใจความ

2.2. การตีความเป็นการอธิบายความหมายและสรุปเรื่องราวด้วยการจัดระเบียบหรือเรียบเรียงเนื้อหาใหม่

2.3. การขยายความ เป็นการขยายแนวความคิดให้กว้างไกลไปจากข้อมูลเดิมอย่างสมเหตุสมผลซึ่งต้องอาศัยทั้งการแปลความและตีความประกอบกันจึงจะสามารถขยายความหมายของเรื่องราวนั้นได้

3. การนำไปใช้ เป็นความสามารถนำความรู้ความเข้าใจในเรื่องที่เรียนรู้มาแล้วไปแก้ปัญหาที่แปลกใหม่ หรือสถานการณ์ใหม่ที่ไม่เคยพบเห็นมาก่อนแต่อาจใกล้เคียงหรือคล้ายคลึงกับเรื่องเคยพบเห็นมาก่อนได้ในวิธีการ หลักการแนวคิดหรือนามธรรมเรื่องนั้นๆ

4. การวิเคราะห์เป็น เป็นความสามารถในการแยกแยะจัดเรียงลำดับของส่วนย่อยๆ นั้นให้เห็นความสำคัญ ทำให้สามารถมองเห็นความสัมพันธ์กันได้อย่างชัดเจน สามารถค้นหาความจริงต่างๆ ที่ซ่อนอยู่ในเนื้อเรื่องนั้นๆ ได้

5. การสังเคราะห์เป็นความสามารถในการรวมผลผสมผสานส่วนย่อยๆ เข้าด้วยกันให้เป็นเรื่องเดียวในลักษณะการจัดรวบรวมที่มีแบบแผนหรือโครงสร้างใหม่ที่ไม่เคยมีมาก่อน

6. การประมาณค่าเป็นความสามารถในการตัดสินคุณค่าของสิ่งต่างๆ ทั้งเนื้อหาและวิธีการเพื่อให้สอดคล้องกับวิธีการที่เกิดขึ้นอาจจะกำหนดขึ้นเองจากความรู้ประสบการณ์

4.2 การสร้างแบบทดสอบเพื่อวัดความรู้

ขั้นตอนการสร้างแบบวัดความรู้แบ่งเป็น 6 ขั้นตอน

1. กำหนดเนื้อหาและพฤติกรรมที่ต้องการวัด
2. เลือกชนิดและรูปแบบคำถาม
3. เขียนข้อคำถาม
4. จัดเรียงทำและทำรูปเล่ม
5. ตรวจสอบปรับปรุงแก้ไข
6. ตรวจสอบคุณภาพ

ประเภทของแบบทดสอบ (บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์, 2542) แบ่งได้แตกต่างกันตามเกณฑ์ที่ใช้

- 1) แบ่งตามลักษณะทางจิตวิทยาที่ใช้วัด แบ่งเป็น 3 ประเภทได้แก่

1.1) แบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ (Achievement Test) เป็นแบบทดสอบที่ใช้วัดความรู้ความเข้าใจตามพุทธิพิสัย (Cognitive domain) ซึ่งเกิดขึ้นจากการเรียนรู้แบบทดสอบประเภทนี้แบ่งออกเป็น 2 ชนิด คือ

1.1.1) แบบทดสอบที่ครูสร้างเอง (Teacher-Made Test) เป็นแบบทดสอบที่สร้างขึ้นโดยทั่วไปเมื่อต้องการใช้ก็สร้างขึ้น ใช้แล้วก็เลิกกัน ถ้านำไปใช้อีกก็ต้องดัดแปลงปรับปรุงแก้ไขเพราะเป็นแบบทดสอบที่สร้างขึ้นใช้เฉพาะครั้งอาจยังไม่มีการวิเคราะห์หาคุณภาพ

1.1.2) แบบทดสอบมาตรฐาน (Standardized Test) เป็นแบบทดสอบที่ได้มีการพัฒนาด้วยการวิเคราะห์สถิติมาแล้วหลายครั้งหลายหนจนมีคุณภาพสมบูรณ์ทั้งด้านความตรง

ความเที่ยงความยากง่ายอำนาจจำแนกความเป็นปรนัยและมีเกณฑ์ปกติไว้เปรียบเทียบด้วย รวมความแล้วต้องมีมาตรฐานทั้งด้านการดำเนินการสอบและแปลผลคะแนนที่ได้

1.2. แบบทดสอบความถนัด (Aptitude Test) เป็นแบบทดสอบที่ใช้วัดสมรรถภาพทางสมองของคนว่ามีความรู้ ความสามารถมากน้อยเพียงใดและมีความสามารถทางด้านใดเป็นพิเศษแบบทดสอบประเภทนี้แบ่งออกเป็น 2 ชนิด คือ

1.2.1) แบบทดสอบความถนัดทางการเรียน (Scholastic Aptitude Test) เป็นแบบทดสอบความถนัดที่วัดความสามารถทางวิชาการมีความถนัดในวิชาอะไรซึ่งจะแสดงถึงความสามารถในการเรียนต่อแขนงวิชานั้นและจะสามารถเรียนไปได้มากน้อยเพียงใด

1.2.2) แบบทดสอบความถนัดพิเศษ (Specific Aptitude Test) เป็นแบบทดสอบที่ใช้วัดความสามารถพิเศษของบุคคล เช่น ความถนัดทางดนตรี ทางการแพทย์ ทางศิลปะ เป็นต้น

4.3 ประเภทแบบทดสอบ

ภักตรา นิคมานนท์ (2538: 63) ได้แบ่งประเภทแบบทดสอบจำแนกได้ 2 ประเภทดังนี้

1. แบบทดสอบอัตนัย (Subjective test) แบบทดสอบประเภทนี้มีจุดมุ่งหมายที่จะให้ผู้สอบได้ตอบยาวๆ แสดงความคิดเห็นอย่างเต็มที่ผู้สอบมีความรู้ในเนื้อหาอันนั้นมากน้อยเพียงไรก็เขียนออกมาให้หมดในเวลาที่กำหนดให้ แบบทดสอบประเภทนี้เหมาะสำหรับวัดความสามารถหลายๆ ด้าน ในแต่ละข้อ เช่น วัดความสามารถในด้านความคิดเห็น ความสามารถในการใช้ภาษา เป็นต้น

2. แบบทดสอบปรนัย (Objective test) เป็นแบบทดสอบที่ถามให้ผู้สอบตอบสั้นๆ ในขอบเขตจำกัดคำถามแต่ละข้อวัดความสามารถเพียงเรื่องใดเรื่องหนึ่งเพียงเรื่องเดียวผู้สอบไม่มีโอกาสแสดงความคิดเห็นได้อย่างกว้างขวางเหมือนแบบทดสอบอัตนัยการตอบทำได้ง่ายๆ โดยกากบาท แวงทึบ ทำวงกลม โยงเส้นหรือเขียนเครื่องหมายถูกหรือผิดเท่านั้นแบบทดสอบปรนัยที่รู้จักกันทั่วไปได้แก่ แบบทดสอบถูก-ผิด (True-False) เติมคำ (Completion) แบบจับคู่ (Matching) และแบบเลือกตอบ (Multiple choices)

4.4 การสร้างแบบทดสอบอัตนัย

แบบทดสอบอัตนัยเป็นแบบทดสอบที่เปิดโอกาสให้ผู้ตอบได้สามารถแสดงออกโดยใช้ภาษาของตนเองในการทำแบบทดสอบประเภทนี้ผู้สอบต้องมีความสามารถในการจัดระเบียบของความรู้แสดงความคิดริเริ่มและรู้จักสังเคราะห์ข้อความได้อย่างเหมาะสม

แบบทดสอบอัตนัยแบ่งออกเป็น 2 ชนิด คือ

1. แบบไม่จำกัดคำตอบ (Unstricted-response Type) แบบทดสอบเป็นเน้นความลึกและขอบเขตของความรู้เน้นเสรีภาพของการแสดงออกยั่วยุให้ผู้สอบเกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

2. แบบจำกัดคำตอบ (Restricted-response Type) แบบทดสอบคือต้องการคำตอบเฉพาะเจาะจงที่จัดระเบียบของความคิดเป็นอย่างดีมีการกำหนดของเขตในการตอบให้

4.5 การสร้างแบบทดสอบแบบปรนัย

แบบทดสอบปรนัยที่นิยมใช้และเป็นที่ยอมรับกันดีมี 4 ประเภท คือ

1. แบบถูกผิด (True-False)
2. แบบเติมคำ (Completion)
3. แบบจับคู่ (Matching)
4. แบบเลือกตอบ (Multiple Choices)

1. แบบถูกผิด (True-False)

แบบทดสอบแบบถูก-ผิดคือแบบเลือกตอบที่มี 2 ตัวเลือกผู้ตอบมีโอกาสเลือกตอบเพียงอย่างใดอย่างหนึ่ง อาจตอบว่าใช่-ไม่ใช่ ถูก-ผิด จริง-ไม่จริงอย่างใดอย่างหนึ่ง

2. แบบเติมคำ (Completion)

แบบทดสอบแบบเติมคำเป็นแบบทดสอบประเภทให้ตอบสั้นๆ มีขอบเขตในการตอบภาคคำถามอาจอยู่ในคำถามหรือในรูปประโยคบอกเล่าที่เป็นข้อความไม่สมบูรณ์โดยเว้นช่องว่างสำหรับให้เติมคำ

3. แบบจับคู่ (Matching)

แบบทดสอบแบบจับคู่เป็นแบบทดสอบปรนัยประเภทกำหนดคำหรือข้อความเป็น 2 แถวแล้วให้ผู้ตอบเลือกคำหรือข้อความจากแถวหนึ่งไปใส่ในคำให้มีความสัมพันธ์และสอดคล้องกัน

4. แบบทดสอบแบบเลือกตอบ (Multiple Choices)

แบบทดสอบแบบเลือกตอบเป็นแบบทดสอบปรนัยที่นิยมใช้กันมากกว่าแบบทดสอบปรนัยแบบอื่น แบบทดสอบประเภทนี้มีส่วนประกอบที่สำคัญอยู่ 2 ส่วน คือ

1. ตอหน้าหรือตัวคำถาม (Stem)
2. ตัวเลือก (Choices หรือ Options) ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ
 - ตัวถูก (Correct Choice)
 - ตัวลวง (Decoys หรือ Distracters)

แบบทดสอบแบบเลือกตอบที่ดีนั้น ตัวเลือกทุกตัวจะมีน้ำหนักพอกันถ้าดูเผินๆ หรือไม่มีความรู้ในข้อนั้นจริงๆ จะเห็นว่าถูกหมดทุกข้อ และในการตอบแต่ละครั้งตัวเลือกแต่ละตัวจะมีโอกาสถูกเลือกพอกันสำหรับแบบทดสอบแบบเลือกตอบที่มีลักษณะถูกหรือผิดอย่างเด่นชัดทำให้แบบทดสอบขาดคุณค่าและขาดคุณลักษณะความเป็นประนีประนอมอันเป็นคุณสมบัติสำคัญของแบบทดสอบประเภทนี้

4.6 การสร้างแบบทดสอบแต่ละประเภทมีเทคนิคต่างกันดังนี้

การสร้างแบบทดสอบอัตนัย ควรวัดพฤติกรรมที่ลึกซึ้งมากกว่าความจำควรอธิบายวิธีตอบให้ชัดเจนว่าต้องการให้ตอบในแง่ใดมีขอบเขตเพียงใดให้เวลาพอเหมาะกับความยาวของข้อสอบและความสามารถของผู้สอบไม่ควรมีการเลือกตอบบางข้อเพราะก่อให้เกิดความไม่ยุติธรรมแก่ผู้สอบ

แบบทดสอบปรนัยมีหลายประเภทมีหลักในการสร้างต่างกันดังนี้ 1) แบบทดสอบแบบถูกผิด ควรเขียนข้อความในข้อสอบให้ชัดเจน ไม่ควรใช้ข้อความปฏิเสธใช้คำที่มีความเป็นปรนัยคือชัดแจ้งในตัวเอง หลีกเลี่ยงการใช้ข้อความที่เป็นคำสั่งหรือลอกข้อความจากหนังสือมาเป็นคำถาม จำนวนข้อถูกผิดควรให้กระจายและมีจำนวนพอกัน 2) แบบทดสอบแบบเติมคำ ควรเขียนคำสั่งให้ชัดเจนว่าต้องการให้นักเรียนตอบอย่างไร ไม่ควรเว้นข้อความบางตอนซึ่งลอกมาจากหนังสือให้เติมคำเพราะจะกลายเป็นวัดความจำไป ช่องว่างสำหรับเติมควรอยู่ตอนท้ายของประโยคและไม่ควรให้เติมหลายแห่งในแต่ละข้อและช่องว่างที่ให้เติมในแต่ละข้อควรมีความยาวเท่าๆกันเพื่อไม่เป็นการแนะนำคำตอบ 3) แบบทดสอบแบบจับคู่ หรือคำข้อความในแถวหนึ่งควรจับคู่ได้กับคำหรือข้อความในอีกแถวหนึ่งเท่านั้นตัวเลือกขวามือควรมีจำนวนมากกว่าตัวคำถามทางซ้ายมือและตัวเลือกควรเรียงลำดับตัวอักษรหรือลำดับตัวเลขเพื่อความสะดวกในการค้นหาคำตอบคำที่นำมาจับคู่กันในแต่ละตอนควรเป็นเรื่องราวหรือเนื้อหาเดียวกันไม่ควรใช้หลายเนื้อหาวิชาในตอนเดียวกันเพราะจะทำให้เห็นคำตอบเด่นชัด 4) แบบทดสอบแบบเลือกตอบ ควรเขียนตอนนำให้เป็นประโยคคำถามที่สมบูรณ์และเน้นเรื่องที่จะถามให้ชัดเจนและตรงจุดใช้ภาษาในข้อสอบให้สั้นกะทัดรัดและเหมาะสมกับระดับผู้สอบ หลีกเลี่ยงการใช้คำถามปฏิเสธหรือปฏิเสธซ้อนใช้ตัวเลือกปลายเปิดให้เหมาะสมถามให้คู้มงานสอบข้อเดียวต้องมีคำตอบเดียว เขียนตัวถูกผิดให้ถูกหรือผิดตามหลักวิชาเขียนตัวเลือกให้เป็นอิสระขาดจากกันเรียงลำดับคำถามที่แนะนำตอบซึ่งได้แก่การที่คำตอบใช้คำซ้ำกับคำถามการถามเนื้อหาเดียวกันซ้ำๆหลายข้ออาจทำให้เฉลยกันเอง ตัวถูกผิด ยาวไม่สม่ำเสมอกันตัวถูกใช้ภาษาแปลกกว่าตัวอื่น คำตอบหรือตัวถูกหรือผิดเด่นชัดเกินไป คำถามกับตัวถูกไม่รับกันใช้คำขยายไม่ถูกที่ถามเรื่องที่เด็กคล่องปากและคำตอบไม่กระจาย

4.7 แบบทดสอบสามารถถามพฤติกรรมตามจุดประสงค์ด้านสติปัญญาได้ 6 ระดับ คือ

1. ความรู้ ความจำ หมายถึงความสามารถระลึกถึงเรื่องราวต่างๆที่เคยมีประสบการณ์มาก่อน คำถามอาจถามความหมายของศัพท์และนิยามของคำต่างๆถามกฎและความจริงเฉพาะเรื่อง ระเบียบแบบแผน แนวโน้มและลำดับชั้น การจำแนกประเภทหรือจัดหมวดหมู่ความรู้เรื่องเกณฑ์ในการเปรียบเทียบหรือตัดสิน ระเบียบวิธีที่เคยปฏิบัติมาหลักวิชาและการขยายหลักวิชา ทฤษฎีและโครงสร้าง

2. ความเข้าใจ หมายถึง ความสามารถในการแปลความ ตีความขยายความได้ คำถามประเภทนี้ควรเป็นข้อความใหม่ที่ครูกำหนดสถานการณ์ขึ้น โดยเลียนแบบของเก่าหรือใช้เนื้อความเก่ามาเรียบเรียงใหม่

3. การนำไปใช้ เป็นการถามให้นำความรู้ที่ได้เรียนมาแก้ไขปัญหาแต่อาจคล้ายคลึงกับเรื่องที่เคยพบเห็นมาก่อน การใช้ตัวเลือกคงที่เหมาะสมสำหรับใช้วัดคำถามการนำไปใช้

4. การวิเคราะห์ คือ ความสามารถในการแยกแยะ หาเหตุผล ค้นหาแง่มุมต่างๆตามกฎเกณฑ์

5. การสังเคราะห์ เป็นการนำสิ่งต่างๆตั้งแต่ 2 สิ่งขึ้นไปมาผสมผสานกันโดยได้ผนวกความคิดเห็นส่วนตัวเข้าไปแล้วเกิดเป็นสิ่งใหม่ขึ้นมา

6. การประเมินค่า เป็นความสามารถในการตัดสินเกี่ยวกับคุณค่าของเนื้อหาและวิธีการต่างๆโดยสรุปอย่างมีหลักเกณฑ์ว่า เหมาะสม มีคุณค่า ดี-เลวเพียงไรการประเมินค่าต้องอาศัยเกณฑ์ประกอบตัดสินใจซึ่งมี 2 ลักษณะ ได้แก่ 1) การตัดสินโดยอาศัยข้อเท็จจริงหรือเกณฑ์ภายในเนื้อเรื่องและ 2) การตัดสินโดยอาศัยเกณฑ์ภายนอก

6.1. การตัดสินโดยอาศัยข้อเท็จจริงหรือเกณฑ์ภายในเนื้อเรื่อง (Judgment in term of internal evidence) เป็นการประเมินหรือตัดสินโดยยึดความถูกต้องเนื้อเรื่องเนื้อหานั้นๆ หรือตามข้อมูลที่ปรากฏอยู่

6.2. การตัดสินภายนอก (Judgment in terms of external criteria) เป็นการตัดสินโดยใช้เกณฑ์ที่ไม่ได้ปรากฏตามเนื้อเรื่องนั้นๆแต่ใช้เกณฑ์ที่กำหนดขึ้นมาใหม่ซึ่งอาจเป็นเกณฑ์ตามเหตุผลทางตรรกศาสตร์ การยอมรับของสังคมสภาพความเป็นจริงความยุติธรรม เป็นต้น

จากข้อความดังกล่าวสรุปได้ว่า การสร้างแบบทดสอบมี 2 วิธี คือ แบบทดสอบปรนัยและแบบทดสอบอัตนัย แบบทดสอบปรนัยเป็นการวัดความจำ ความเข้าใจส่วนแบบทดสอบอัตนัยเป็นการวัดความสามารถในการจัดระเบียบความรู้และแสดงความคิดริเริ่มรู้จักการสังเคราะห์ข้อความได้อย่างเหมาะสม

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. กำหนดประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง
2. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล

ประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า

ตอนที่ 1 การศึกษาแนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธีของนักเรียนวัยรุ่น

ผู้วิจัยใช้ประชากรทั้งหมดเป็นแหล่งข้อมูลในการศึกษาแนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธี ได้แก่ นักเรียนโรงเรียนวัดเขาปิ่นทอง อำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2553 จำนวน 130 คน

ตอนที่ 2 การพัฒนาแนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธีของนักเรียนวัยรุ่น

กลุ่มตัวอย่าง คือนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 โรงเรียนวัดเขาปิ่นทอง ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2553 มีคะแนนแนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธีต่ำกว่าเปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 25 ได้จำนวน 32 คน ได้สุ่มอย่างง่าย(Simple Random Sampling) จากนักเรียนที่สมัครใจเข้าร่วมโปรแกรมพัฒนาแนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธี จำนวน 14 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ประกอบด้วย

1. แบบสอบถามข้อมูลส่วนตัว ได้แก่ เพศ ระดับชั้น
2. แบบสอบถามความรู้ด้านพุทธศาสนพิธี
3. แบบสอบถามแนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธี
4. โปรแกรมการพัฒนาแนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธี

วิธีดำเนินการสร้างเครื่องมือ

1. แบบสอบถามแนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธี

1.1. ศึกษาเอกสารแนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธี นำมาสร้างนิยามศัพท์เฉพาะเพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม

1.2. ผู้วิจัยสร้างแบบสอบถามแนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธีซึ่งมีลักษณะมาตราส่วนประเมินค่า (Rating scale) ชนิด 4 ระดับ คือ บ่อยที่สุด บ่อยๆ นานๆ ครั้ง ไม่เคย จำนวน 37 ข้อ มาให้ประธานผู้ควบคุมปริญญาโท คือ ท่านอาจารย์ ผศ.ดร ทศพร มณีศรีขำและกรรมการผู้ดูแลปริญญาโท คือ ท่านอาจารย์ ดร.สกล วรเจริญศรี ตรวจสอบความถูกต้อง

1.3. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่แก้ไขตามประธานและกรรมการมาให้ผู้เชี่ยวชาญผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน คือ รองศาสตราจารย์ ดร. คมเพชร ฉัตรสุภกุล อาจารย์ ดร.ธีระภาพ เพชรมาลัยกุล และอาจารย์ ดร.ครรชิต แสนอุบล ตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างข้อคำถาม กับนิยามศัพท์เฉพาะ (Item objective Congruence; IOC) ได้แบบสอบถามตั้งแต่ .66-1.00 แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสมตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ

1.4. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามแนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธีไปใช้ในการทดลองเครื่องมือ (Try Out) กับนักเรียนโรงเรียนคุรุราษฎร์รังสฤษดิ์ซึ่งมีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 100 คน แล้วนำแบบสอบถามจำนวน 37 ข้อมาตรวจวิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนกเป็นรายข้อและหาความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach, 1990:50) ได้ค่าอำนาจจำแนกระหว่าง .200 ขึ้นไป นำไปใช้ซึ่งแต่ละด้านมีค่าความเชื่อมั่นดังนี้

ด้านกุศลพิธี มีจำนวน 16 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่นที่ .875

ด้านบุญพิธี มีจำนวน 9 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่นที่ .869

ด้านทานพิธี มีจำนวน 7 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่นที่ .789

ด้านปกิณกะพิธี มีจำนวน 5 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่นที่ .803

รวมทั้งฉบับแบบสอบถามแนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธี 37 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.93

1.5. ผู้วิจัยเลือกแบบสอบถามแนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธีข้อ 1.4. หาค่าอำนาจจำแนกและค่าความเชื่อมั่นจำนวน 37 ข้อ นำไปใช้ในการวิจัยต่อไป

ตัวอย่างแบบวัดแนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธี

ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลส่วนตัว

คำชี้แจง แบบสอบถามนี้เป็นแบบสอบถามด้านส่วนตัวของนักเรียน เมื่ออ่านข้อความแล้วโปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน () หน้าข้อความที่ตรงกับความเป็นจริงของนักเรียน

1. เพศ

() ชาย () หญิง

2. ระดับชั้นปีที่กำลังศึกษา

() ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 () ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 2 () ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3

ตอนที่ 2 แบบวัดความรู้ด้านพุทธศาสนพิธี

คำชี้แจง ให้นักเรียนอ่านข้อความในแต่ละข้อแล้วพิจารณาว่าข้อใดที่นักเรียนเห็นว่าถูกแล้วทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความเห็นของนักเรียนมากที่สุดเพียงข้อเดียวและกรุณาตอบทุกข้อ โดยมีเกณฑ์การเลือกดังนี้

ตอบถูกได้ 1 คะแนน

ตอบผิดได้ 0 คะแนน

ข้อที่	ข้อความ	ใช่	ไม่ใช่
	ข้อคำถาม แบบวัดความรู้ด้านพุทธศาสนพิธี		
	ด้านกุศลพิธี		
	การไหว้พระสวดมนต์ชายนั่งท่าเทพบุตรหญิงนั่งท่าเทพธิดา		
	การไหว้พระสวดมนต์เป็นหน้าที่ของชาวพุทธ		
	หมวดบุญพิธี		
	การนิมนต์พระสงฆ์เรียกอีกอย่างว่าอาราธนา		
	การนิมนต์พระสงฆ์ในงานบุญต่างๆไม่จำกัดจำนวนรูป		
	หมวดทานพิธี		
	การทำบุญตักบาตรควรทำเฉพาะวันเกิดของตน		
	ข้าพเจ้าถอดรองเท้าทุกครั้งก่อนทำบุญตักบาตร		
	หมวดปกิณกะพิธี		
	การกราบเบญจางคประดิษฐ์เป็นการแสดงความเคารพพระรัตนตรัย		
	การประนมมือ การไหว้ และการกราบเป็นการแสดงความรพพระสงฆ์		

เกณฑ์การประเมินความรู้ด้านพุทธศาสนพิธี	
ร้อยละ 80 ขึ้นไป	หมายถึง ดีมาก
ร้อยละ 70 – 79	หมายถึง ดี
ร้อยละ 60 – 69	หมายถึง ปานกลาง
ร้อยละ 50 – 59	หมายถึง พอใช้
ต่ำกว่าร้อยละ 50	หมายถึง ไม่ผ่านเกณฑ์

ตอนที่ 3 แบบวัดแนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธี

คำชี้แจง ให้นักเรียนอ่านข้อความในแต่ละข้อแล้วพิจารณาว่าข้อความแต่ละข้อเป็นจริงสำหรับตัวนักเรียนมากน้อยเพียงใดโดยให้นักเรียนทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความเป็นจริงของนักเรียนมากที่สุดเพียงข้อเดียวและกรุณาตอบทุกข้อ โดยมีเกณฑ์การเลือกดังนี้

บ่อยที่สุด	หมายถึง	ข้อความนั้นทำบ่อยที่สุด
บ่อย	หมายถึง	ข้อความนั้นทำบ่อย
นานๆ ครั้ง	หมายถึง	ข้อความนั้นนานๆ ทำครั้ง
ไม่เคย	หมายถึง	ข้อความนั้นไม่เคยกระทำเลย

ข้อที่	ข้อความ	บ่อยที่สุด	บ่อย	นานๆ ครั้ง	ไม่เคย
	แนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธี				
	ด้านกุศลพิธี				
	ข้าพเจ้าไหว้พระสวดมนต์ก่อนนอนทุกครั้ง				
	ข้าพเจ้าไหว้พระสวดมนต์ออกเสียงทุกครั้ง				
	หมวดบุญพิธี				
	ข้าพเจ้ากราบอาราธนาพระสงฆ์มาเจริญพระพุทธมนต์ในมงคล เช่น งานทำขึ้นบ้านใหม่ งานแต่งงาน เป็นต้น				
	ข้าพเจ้ากราบอาราธนานิมนต์พระสงฆ์มาสวดพระพุทธมนต์ในงานอวมงคล เช่น งานศพ งานทำบุญ 100 วัน ทำบุญอุทิศ เป็นต้น				

	หมวดทานพิธี				
	ข้าพเจ้าทำบุญตักบาตรตอนเช้า				
	ข้าพเจ้าถอดรองเท้าทุกครั้งก่อนใส่บาตร				
	หมวดปกิณกะพิธี				
	ข้าพเจ้าแสดงความเคารพพระพุทธรูป พระธรรม พระสงฆ์ และพระบรมสารีริกธาตุด้วยการกราบเบญจางค์ประดิษฐ์				
	ข้าพเจ้าแสดงความเคารพพระสงฆ์ด้วยการไหว้เมื่อพบท่านเดินผ่านไป				

ซึ่งมีเกณฑ์ในการให้คะแนนแต่ละระดับ ดังนี้

ระดับความคิดเห็น	คำถามทางบวก	คำถามทางลบ
บ่อยที่สุด	ให้ 4 คะแนน	ให้ 1 คะแนน
บ่อย	ให้ 3 คะแนน	ให้ 2 คะแนน
นานๆครั้ง	ให้ 2 คะแนน	ให้ 3 คะแนน
ไม่เคย	ให้ 1 คะแนน	ให้ 4 คะแนน

การแบ่งช่วงคะแนนเฉลี่ยซึ่งใช้เป็นเกณฑ์มาตรฐาน เพื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับค่าคะแนนที่คำนวณได้ตามขั้นที่ระบุไว้โดยเกณฑ์ ดังนี้

ค่าคะแนนเฉลี่ย	ความหมายค่าคะแนนเฉลี่ย
3.01 - 4.00	หมายถึง มีแนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธีอยู่ในระดับมาก
2.01 - 3.00	หมายถึง มีแนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธีอยู่ในระดับปานกลาง
1.00 - 2.00	หมายถึง มีแนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธีในระดับน้อย

ตอนที่ 4 โปรแกรมพัฒนาแนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธี

การสร้างโปรแกรมพัฒนาแนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธี ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างโปรแกรมพัฒนาแนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธี ตามลำดับขั้นตอนดังนี้

1. ผู้วิจัยศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธีและกิจกรรมกลุ่มเพื่อใช้เป็นแนวทางการสร้างโปรแกรมพัฒนาแนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธี

2. ผู้วิจัยนำโปรแกรมพัฒนาแนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธีที่สร้างขึ้นไปให้ประธานผู้ควบคุมปริญญาโท คือ อาจารย์ ผศ.ดร.ทศพร มณีศรีขำและคณะกรรมการผู้ควบคุมปริญญาโท คือ อาจารย์ ดร.สกล วรเจริญศรี ตรวจสอบในเรื่องความสอดคล้องระหว่างนิยามศัพท์ จุดมุ่งหมายกิจกรรม เนื้อหาและวิธีดำเนินการจำนวน 10 ครั้ง

3. ผู้วิจัยนำโปรแกรมพัฒนาแนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธีที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นไปให้กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน คือ รองศาสตราจารย์ ดร.คมเพชร ฉัตรสุภกุล อาจารย์ ดร.ธีระภาพ เพชรมาลัยกุล อาจารย์ ดร.ครรชิต แสนอุบล ตรวจสอบพิจารณาความสอดคล้องระหว่างนิยามศัพท์ จุดมุ่งหมาย เนื้อหา วิธีดำเนินการและการประเมินผลแล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ

4. ผู้วิจัยนำโปรแกรมพัฒนาแนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธีที่แก้ไขปรับปรุงไปทดสอบใช้ (try out) กับนักเรียนโรงเรียนคุรุราชบุรีรังษฤษฎีที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 10 คน เพื่อหาข้อบกพร่องของโปรแกรม ด้านภาษาและเวลาที่ใช้ แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขพัฒนาความเหมาะสมอีกครั้งหนึ่งก่อนนำไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่าง

ตัวอย่าง โปรแกรมการพัฒนาแนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธีของนักเรียนวัยรุ่น ครั้งที่ 1 ปทุมธานี

จุดมุ่งหมาย

1. เพื่อให้เกิดสัมพันธภาพระหว่างผู้วิจัยและนักเรียน
2. เพื่อให้นักเรียนรู้จักและคุ้นเคยซึ่งกันและกัน
3. เพื่อให้นักเรียนได้เข้าใจจุดมุ่งหมายวิธีการและกฎระเบียบในการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม

และประโยชน์ที่จะได้รับในการเข้าร่วมโปรแกรมการพัฒนาแนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธี

เวลาที่ใช้ 50 นาที

สถานที่ หอประชุมเฉลิมพระเกียรติ 60

อุปกรณ์

1. สลาก 14 ชิ้น (เขียนชื่อคำที่เป็นคู่กัน)

วิธีดำเนินการ

1. ผู้วิจัยกล่าวแนะนำตนเองและทักทายนักเรียนจากนั้นให้นักเรียนแนะนำตนเอง
2. ผู้วิจัยให้นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรม “สองหัวใจเดียวกัน” โดยให้นักเรียนจับสลาก

ที่ผู้วิจัยเตรียมมา หลังจากเปิดฉลากแล้วให้นักเรียนตามหาคู่ซึ่งมีคำเป็นคู่กัน ได้แก่ นินทา-

สรรเสริญ

มีลาภ-เสียลาภ มียศ-เสื่อมยศ มีทุกข์- มีสุข ความดี- ความชั่ว สวรรค์ - นรก

3. ผู้วิจัยให้นักเรียนได้สัมภาษณ์คู่ของตนในหัวข้อดังนี้ ชื่อ – สกุล ชื่อเล่น สิ่งที่ชอบ สิ่งที่ไม่ชอบ เรื่องที่ทำให้เสียใจมากที่สุด เรื่องที่ทำให้ดีใจมากที่สุด เรื่องที่ทำให้โกรธมากที่สุด เรื่องที่ทำให้กลัวมากที่สุด เป็นต้น โดยให้นักเรียนจำข้อมูลของตนให้มากที่สุด

4. ผู้วิจัยให้นักเรียนแต่ละคู่ออกมาแนะนำคู่ของตนโดยผลัดกันแนะนำตัว

5. ผู้วิจัยอธิบายให้นักเรียนทราบถึงวัตถุประสงค์ บทบาทหน้าที่ของนักเรียน วิธีการ ระยะเวลา จำนวนครั้งที่ใช้ สถานที่และประโยชน์ที่จะได้รับจากการเข้าร่วมโปรแกรมการพัฒนาแนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธี

6. ผู้วิจัยเปิดโอกาสให้นักเรียนซักถามข้อสงสัยเกี่ยวกับรายละเอียดต่างๆที่ชี้แจงไป
7. ผู้วิจัยตอบข้อคำถามของนักเรียนและสรุปเพิ่มเติม
8. ผู้วิจัยนัดหมาย วันเวลาและสถานที่เข้าร่วมกลุ่มต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

วิธีดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามลำดับขั้นตอนดังนี้

1. ขอหนังสือรับรองจากบัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒขอความร่วมมือจากโรงเรียนวัดเขาปิ่นทอง อำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
2. การเก็บข้อมูลผู้วิจัยได้นำหนังสือขอความอนุเคราะห์เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลถึงผู้อำนวยการโรงเรียนวัดเขาปิ่นทอง อำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรีและทำการแจกแบบสอบถามให้กับผู้ตอบแบบสอบถามด้วยตนเองจำนวน 130 ชุด
3. ทดลองโปรแกรมการพัฒนาแนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธี กับกลุ่มตัวอย่าง 14 คน
4. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามวัดแนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธีมาตรวจให้คะแนนและนำข้อมูลมาวิเคราะห์ทางสถิติต่อไป

ตาราง 1 การเข้าร่วมโปรแกรมพัฒนาแนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธีของนักเรียนวัยรุ่น

ครั้งที่	วัน/เดือน/ปี	กิจกรรม	คุณลักษณะ
1	วันพฤหัสบดี 25 มีนาคม 2554 09.30 -10.30 น.	ปฐมนิเทศ	สร้างความคุ้นเคย
2	วันพฤหัสบดี 25 มีนาคม 2554 12.30 -13.30 น.	ทำดีเพื่อเป็นทุน	การปฏิบัติตนด้านกุศลพิธี
3	วันพฤหัสบดีที่ 25 มีนาคม 2554 14.00-15.00 น.	มารยาทชาวพุทธ	การปฏิบัติตนด้านกุศลพิธี
4	วันพฤหัสบดี 25 มีนาคม 2554 15.15 -16.15 น.	การฝึกสติ	การปฏิบัติตนด้านกุศลพิธี
5	วันศุกร์ 26 มีนาคม 2554 09.30 -10.30 น.	การทำบุญขึ้นบ้านใหม่	การปฏิบัติตนด้านบุญพิธี
6	วันศุกร์ 26 มีนาคม 2554 12.30 -13.30 น.	การทำบุญเนื่องในงานศพ	การปฏิบัติตนด้านบุญพิธี
7	วันศุกร์ 26 มีนาคม 2554 14.00-15.00 น.	กิจกรรมการถวายสังฆทาน	การปฏิบัติตนด้านทานพิธี
8	วันศุกร์ 26 มีนาคม 2554 15.15 -16.15 น.	กิจกรรมการทำบุญตักบาตร	การปฏิบัติตนด้านทานพิธี
9	วันเสาร์ 27 มีนาคม 2554 9.00- 11.30 น.	มารยาทชาวพุทธที่ควรปฏิบัติต่อพระสงฆ์	การปฏิบัติตนด้านปกิณกะพิธี
10	วันเสาร์ 27 มีนาคม 2554 13.00-14.00 น.	ปัจฉิมนิเทศ	สรุปผล

แบบแผนการทดลอง

การทดลองครั้งนี้เป็นการทดลองแบบกลุ่มเดียว (One Group Pretest Posttest Design) ซึ่งมีแบบแผนการทดลองดังนี้ (ชูศรี วงศ์รัตน์.2541:326)

กลุ่ม	ทดสอบก่อน	ทดลอง	ทดสอบหลัง
E	T1	X	T2

ความหมายของสัญลักษณ์

E	แทน	กลุ่มทดลอง
T1	แทน	การทดสอบก่อน
T2	แทน	การทดสอบหลัง
X	แทน	การใช้โปรแกรมพัฒนาแนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธี

วิธีการดำเนินการทดลอง

1. ขั้นก่อนการทดลอง

ผู้วิจัยให้นักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างที่มีแนวทางการปฏิบัติตนต่ำเฉพาะกลุ่มทดลองตอบแบบวัดแนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธีที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นและใช้คะแนนที่ได้นี้เป็นคะแนนก่อนการทดลอง

2. ขั้นดำเนินการทดลอง

ผู้วิจัยดำเนินการทดลองโดยให้กลุ่มทดลองเข้าร่วมโปรแกรมเพื่อพัฒนาแนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธี เป็นเวลา 3 วันติดต่อกันวันๆละ 4 ชั่วโมง ในวันพฤหัสบดี วันศุกร์และวันเสาร์ เริ่มเวลา 09.30 -16.15 นาที รวมทั้งสิ้น 10 ครั้ง

3. ขั้นหลังการทดลอง

เมื่อเสร็จสิ้นการทดลองผู้วิจัยให้นักเรียนกลุ่มทดลองตอบแบบสอบถามความรู้ด้านพุทธศาสนพิธีและแบบสอบถามแนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธี ชุดเดียวกันกับฉบับที่ใช้ก่อนการทดลองแล้วเก็บไว้เป็นคะแนนหลังการทดลอง

4. นำข้อมูลที่ได้จากข้อที่ 1 และข้อ 3 ไปทำการวิเคราะห์ทางสถิติต่อไป
การจัดทำและการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการศึกษาค้นคว้าในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับดังนี้

1. ศึกษาแนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธีของนักเรียนวัยรุ่น โรงเรียนวัดเขาปิ่นทอง อำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี
2. เปรียบเทียบแนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธีของนักเรียนก่อนและหลังเข้าร่วมโปรแกรมการพัฒนาแนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธี

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติพื้นฐาน ได้แก่
 - 1.1. คะแนนเฉลี่ย (Mean)
 - 1.2. ค่าคะแนนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)
 - 1.3. ค่าเปอร์เซ็นต์ไทล์ (Percentiles)
2. สถิติสำหรับวิเคราะห์คุณภาพเครื่องมือ
 - 2.1. วิเคราะห์ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) แบบสอบถามแนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธีของนักเรียนโดยหาค่าดัชนีความสอดคล้องIOC; Item Objective Congruence ของผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อตรวจสอบความถูกต้องระหว่างข้อคำถามกับนิยามศัพท์ที่กำหนดไว้
 - 2.2. วิเคราะห์ค่าอำนาจจำแนกรายข้อของแบบสอบถามแนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธีโดยการวิเคราะห์ค่าระหว่างข้อกับคะแนน(Item total Correlation) และค่าความเชื่อมั่นความสอดคล้องภายในโดยหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของครอนบัก
 - 2.3. หาค่าอำนาจจำแนกของแบบสอบถามแนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธีโดยใช้สูตรสหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation Coefficient 1998:191)
3. สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน
 - 3.1 การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยแนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธีของนักเรียนวัยรุ่นที่เป็นกลุ่มทดลองใช้ t-test for dependent samples
 - 3.2. เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยแนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธีของนักเรียนวัยรุ่นที่เป็นกลุ่มทดลองใช้ t-test for Independent samples
 - 3.3. เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยแนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธีของนักเรียนวัยรุ่นที่เป็นกลุ่มทดลองโดยทดสอบความแปรปรวนทางเดียว (One way analysis of

variance) หรือทดสอบค่า F ถ้าหากพบว่าผลการทดสอบมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติจึงทำการทดสอบความแตกต่างตามวิธีของ Scheffe

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูล และแปลความหมายผลของการวิเคราะห์ข้อมูลวิจัยได้กำหนดสัญลักษณ์ต่างๆ ที่ใช้แทนความหมายดังนี้

N	แทน	จำนวนประชากร
n	แทน	กลุ่มตัวอย่าง
\bar{X}	แทน	ค่าคะแนนเฉลี่ย
S.D.	แทน	ค่าคะแนนความเบี่ยงเบนมาตรฐาน
t	แทน	ค่าสถิติที่ใช้ทดสอบความแตกต่างระหว่างคะแนนเฉลี่ย 2 กลุ่ม (t-test)
F	แทน	ค่าสถิติที่ใช้ทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ย 3 กลุ่ม (F-test)
SS	แทน	ขั้นแห่งความอิสระ (Sum of Square)
df	แทน	ผลบวกกำลังสองของคะแนน (Degree of freedom)
MS	แทน	ค่าเฉลี่ยของผลบวกกำลังสองของคะแนน (Mean Square)

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

1. เพื่อศึกษาแนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธีของนักเรียนวัยรุ่นโดยรวมและรายด้าน
2. เพื่อเปรียบเทียบแนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธีของนักเรียนวัยรุ่นจำแนกตามเพศ ระดับชั้นและความรู้ด้านพุทธศาสนพิธี
3. เพื่อเปรียบเทียบแนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธีของนักเรียนก่อนและหลังเข้าร่วมโปรแกรมการพัฒนาแนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธีของนักเรียนวัยรุ่น

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 การศึกษาข้อมูลส่วนตัว แนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธีของนักเรียน
วัยรุ่น

1.1. เพศ ระดับชั้นเรียนและความรู้ด้านพุทธศาสนพิธี ผลการวิเคราะห์ ปრაกฏดัง
ตาราง 3

ตาราง 3 ข้อมูลส่วนตัวของนักเรียนวัยรุ่น (N =130)

ข้อมูลส่วนบุคคล		จำนวน	ร้อยละ
เพศ	ชาย	60	46.2
	หญิง	70	53.8
	รวม	130	100.0
ระดับชั้น	ม.1	48	36.9
	ม.2	43	33.1
	ม.3	39	30.0
	รวม	130	100.0
ความรู้ด้านพุทธศาสนพิธี	ดีมาก	103	79.2
	ดี	23	17.7
	ปานกลาง	3	2.3
	พอใช้	1	0.8
	ต่ำกว่าเกณฑ์	-	-
	รวม	130	100

จากตาราง 3 พบว่า นักเรียนเพศหญิงจำนวน 70 คน คิดเป็นร้อยละ 53.8 และเพศชาย
จำนวน 60 คน คิดเป็นร้อยละ 46.2 ด้านระดับชั้น นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 48 คน
คิดเป็นร้อยละ 36.9 ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 43 คน คิดเป็นร้อยละ 33.1 และระดับชั้น
มัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 39 คน คิดเป็นร้อยละ 30.0 ตามลำดับ ส่วนด้านความรู้ นักเรียนมีความรู้
ด้านพุทธศาสนพิธีอยู่ในระดับดีมากจำนวน 103 คน คิดเป็นร้อยละ 79.2 อยู่ในระดับดีจำนวน 23
คน คิดเป็นร้อยละ 17.7 อยู่ในระดับปานกลางจำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 2.3 อยู่ในระดับพอใช้
จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 0.8 ตามลำดับ

1.2. ระดับแนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธีของนักเรียนวัยรุ่น ผลการวิเคราะห์ ปรากฏดังตาราง 4

ตาราง 4 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานแนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธีโดยรวมและรายด้าน (N =130)

ด้านแนวทางการปฏิบัติตน	จำนวนข้อ	\bar{X}	S.D.	การแปลผล
1. ด้านกุศลพิธี	16	2.35	.46	ปานกลาง
2. ด้านบุญพิธี	9	2.26	.60	ปานกลาง
3. ด้านทานพิธี	7	2.55	.57	ปานกลาง
4. ด้านปกิณกะพิธี	5	2.69	.64	ปานกลาง
รวม	37	2.46	.48	ปานกลาง

จากตาราง 4 พบว่า นักเรียนมีแนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธีโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=2.46$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ค่าคะแนนเฉลี่ย ด้านปกิณกะพิธี $\bar{X} = 2.69$ ด้านทานพิธี $\bar{X}=2.55$ ด้านกุศลพิธี $\bar{X}=2.35$ ด้านบุญพิธี $\bar{X}=2.26$ อยู่ในระดับปานกลางตามลำดับ

ตอนที่ 2 เปรียบเทียบแนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธีของนักเรียนวัยรุ่นที่จำแนกตามเพศ

2.1. แนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธี จำแนกตามเพศ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปรากฏดังตาราง 5

ตาราง 5 แนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธีของนักเรียนวัยรุ่นจำแนกตามเพศ ผลวิเคราะห์ข้อมูลปรากฏดังตาราง 5

ด้าน	เพศ	\bar{X}	S.D.	t	p
1. ด้านกุศลพิธี	ชาย	2.30	.41	1.000	.319
	หญิง	2.38	.49		
2. ด้านบุญพิธี	ชาย	2.31	.61	.982	.328
	หญิง	2.21	.59		
3. ด้านทานพิธี	ชาย	2.54	.52	.337	.736
	หญิง	2.57	.61		
4. ด้านปกิณกะพิธี	ชาย	2.67	.59	.395	.693
	หญิง	2.71	.69		
รวม	ชาย	2.45	.45	.166	.868
	หญิง	2.47	.50		

จากตาราง 9 พบว่า นักเรียนวัยรุ่นชายหญิงมีแนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธีโดยรวม แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า นักเรียนชายและหญิงมีแนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธี แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

2.2 แนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธีของนักเรียนวัยรุ่น จำแนกตามระดับชั้นเรียน ผลการวิเคราะห์ข้อมูล ปรากฏดังตาราง 6 -7

ตาราง 6 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานแนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธีของนักเรียนวัยรุ่นจำแนกตามระดับชั้น

ด้าน	ชั้น	\bar{X}	S.D.	การแปลผล
1. ด้านกุศลพิธี	ม.1	2.28	.53	ปานกลาง
	ม.2	2.39	.43	ปานกลาง
	ม.3	2.38	.39	ปานกลาง
2. ด้านบุญพิธี	ม.1	2.23	.72	ปานกลาง
	ม.2	2.33	.49	ปานกลาง
	ม.3	2.21	.55	ปานกลาง
3. ด้านทานพิธี	ม.1	2.47	.61	ปานกลาง
	ม.2	2.63	.54	ปานกลาง
	ม.3	2.56	.54	ปานกลาง
4. ด้านปกิณกะพิธี	ม.1	2.61	.76	ปานกลาง
	ม.2	2.76	.62	ปานกลาง
	ม.3	2.71	.49	ปานกลาง
รวม	ม.1	2.40	.59	ปานกลาง
	ม.2	2.53	.43	ปานกลาง
	ม.3	2.47	.36	ปานกลาง

จากตาราง 6 พบว่า แนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธีโดยรวมและรายด้านที่จำแนกตามระดับชั้นเรียน โดยรวมของนักเรียนวัยรุ่นทุกระดับชั้น อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาในแต่ละด้านอยู่ในระดับปานกลางตามลำดับ

ตาราง 7 เปรียบเทียบแนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธี จำแนกตามระดับชั้นเรียน

ด้าน	แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	f	p
1. ด้านกุศลพิธี	ระหว่างกลุ่ม	2.628	2	1.314	.658	.519
	ภายในกลุ่ม	253.380	127	1.995		
	รวม	256.008	129			
2. ด้านบุญพิธี	ระหว่างกลุ่ม	23.633	2	11.816	1.889	.156
	ภายในกลุ่ม	794.644	127	6.257		
	รวม	818.277	129			
3. ด้านทานพิธี	ระหว่างกลุ่ม	5.594	2	2.797	2.571	.080
	ภายในกลุ่ม	138.137	127	1.088		
	รวม	143.731	129			
4. ด้านปกิณกะพิธี	ระหว่างกลุ่ม	1.435	2	.718	.632	.533
	ภายในกลุ่ม	144.288	127	1.136		
	รวม	145.723	129			
5. รวมทั้ง 4 ด้าน	ระหว่างกลุ่ม	31.975	2	15.987	.970	.382
	ภายในกลุ่ม	2094.056	127	16.489		
	รวม	2126.031	129			

จากตาราง 7 พบว่า แนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธีของนักเรียน แต่ละระดับชั้นเรียน แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งแนวทางการปฏิบัติโดยรวมและรายด้าน

2.2 แนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธีของนักเรียนวัยรุ่น จำแนกตามความรู้ด้านพุทธศาสนพิธี ผลการวิเคราะห์ข้อมูล ปรากฏดังตาราง 8 - 9

ตาราง 8 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานแนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธีของนักเรียนวัยรุ่น จำแนกตามความรู้ ด้านพุทธศาสนพิธี (N=130)

ด้าน	ความรู้	\bar{X}	S.D.	การแปลผล
1. ด้านกุศลพิธี	ดีมาก	2.36	.47	ปานกลาง
	ดี	2.31	.44	ปานกลาง
	ปานกลาง	2.08	.46	ปานกลาง
	พอใช้	2.44	.00	ปานกลาง
	ต่ำกว่าเกณฑ์	-	-	
2. ด้านบุญพิธี	ดีมาก	2.28	.61	ปานกลาง
	ดี	2.16	.60	ปานกลาง
	ปานกลาง	2.22	.39	ปานกลาง
	พอใช้	2.44	.00	ปานกลาง
	ต่ำกว่าเกณฑ์	-	-	
3. ด้านทานพิธี	ดีมาก	2.59	.56	ปานกลาง
	ดี	2.48	.60	ปานกลาง
	ปานกลาง	2.14	.14	ปานกลาง
	พอใช้	2.29	.00	ปานกลาง
	ต่ำกว่าเกณฑ์	-	-	
4. ด้านปกิณกะพิธี	ดีมาก	2.75	.65	ปานกลาง
	ดี	2.52	.59	ปานกลาง
	ปานกลาง	2.13	.50	ปานกลาง
	พอใช้	2.60	.00	ปานกลาง
	ต่ำกว่าเกณฑ์	-	-	

ตาราง 8 (ต่อ)

ด้าน	ความรู้	\bar{X}	S.D.	การแปลผล
รวม	ดีมาก	2.49	.48	ปานกลาง
	ดี	2.37	.48	ปานกลาง
	ปานกลาง	2.15	.37	ปานกลาง
	พอใช้	2.44	.00	ปานกลาง
	ต่ำกว่าเกณฑ์	-	-	

จากการเปรียบเทียบแนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธีจำแนกตามความรู้ด้านพุทธศาสนพิธีโดยรวม พบว่า นักเรียนที่มีความรู้ในระดับดีมาก มีการปฏิบัติตนอยู่ในระดับปานกลาง นักเรียนที่มีความรู้ในระดับดี มีการปฏิบัติตนอยู่ในระดับปานกลาง นักเรียนที่มีความรู้ในระดับปานกลาง มีการปฏิบัติตนอยู่ในระดับปานกลาง และนักเรียนที่มีความรู้ในระดับพอใช้ มีการปฏิบัติตนอยู่ในระดับปานกลาง

ตาราง 9 เปรียบเทียบแนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธี จำแนกตามระดับความรู้ด้านพุทธศาสนพิธี

ด้าน	แหล่งความแปรปรวน	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1. ด้านกุศลพิธี	ระหว่างกลุ่ม	.277	3	.092	.433	.730
	ภายในกลุ่ม	26.911	126	.214		
	รวม	27.188	129			
2. ด้านบุญพิธี	ระหว่างกลุ่ม	.279	3	.093	.255	.858
	ภายในกลุ่ม	45.944	126	.365		
	รวม	46.223	129			
3. ด้านทานพิธี	ระหว่างกลุ่ม	.812	3	.271	.843	.473
	ภายในกลุ่ม	40.454	126	.321		
	รวม	41.266	129			
4. ด้านปกิณกะพิธี	ระหว่างกลุ่ม	1.908	3	.636	1.567	.201
	ภายในกลุ่ม	51.141	126	.406		
	รวม	53.049	129			
5. รวมทั้ง 4 ด้าน	ระหว่างกลุ่ม	.601	3	.200	.885	.451
	ภายในกลุ่ม	28.545	126	.227		
	รวม	29.147	129			

จากตาราง 9 พบว่า แนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธีที่จำแนกตามความรู้ด้านพุทธศาสนพิธีมีความแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งแสดงให้เห็นว่า นักเรียนที่มีระดับความรู้ต่างกัน มีแนวปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธี แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ตอนที่ 2 การใช้โปรแกรมพัฒนาแนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธีของนักเรียนวัยรุ่น ผลการวิเคราะห์ ปรากฏดังตาราง 10

ตาราง 10 การเปรียบเทียบแนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธี ของกลุ่มตัวอย่าง ก่อนและหลัง เข้าร่วมโปรแกรมพัฒนาแนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธีทั้ง 4 ด้าน (n = 14)

ด้าน	ก่อนทดลอง		หลังทดลอง		t	p
	\bar{X}	S.D	\bar{X}	S.D		
กุศลพิธี	2.10	0.36	2.88	.36	714**	.000
บุญพิธี	2.17	0.53	2.60	0.41	2.277*	.032
ทานพิธี	2.39	0.48	3.11	0.43	4.217**	.000
ปกิณกะพิธี	2.81	0.63	3.33	.38	2.599*	.015
รวม	2.37	0.40	2.98	0.27	4.491**	.000

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01

จากตาราง 12 พบว่า แนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธีของนักเรียน ก่อนและหลัง เข้าโปรแกรมพัฒนา มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 01. แสดงให้เห็นว่า นักเรียนที่เข้าร่วมโปรแกรมการพัฒนาแนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธี มีคะแนนเข้าร่วมโปรแกรมสูงกว่าก่อนเข้าร่วมโปรแกรม

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ความมุ่งหมายของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ตั้งความมุ่งหมาย ดังนี้

1. เพื่อศึกษาแนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธีของนักเรียนวัยรุ่นโดยรวมและรายด้าน
2. เพื่อเปรียบเทียบแนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธีของนักเรียนวัยรุ่น ที่จำแนกตามเพศ ระดับชั้นและความรู้ด้านพุทธศาสนพิธี
2. เพื่อเปรียบเทียบแนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธีของนักเรียนก่อนและหลังเข้าร่วมโปรแกรมการพัฒนาแนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธี

สมมติฐานของการศึกษาค้นคว้า

1. นักเรียนวัยรุ่นที่มีเพศ ระดับชั้นเรียน และความรู้ด้านพุทธศาสนพิธีต่างกัน มีแนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธีแตกต่างกัน
2. นักเรียนวัยรุ่นที่เข้าร่วมโปรแกรมการพัฒนาแนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธี มีคะแนนแนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธีเพิ่มขึ้น

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

ในการวิจัยครั้งนี้แบ่งเป็น 2 ตอน

ตอนที่ 1 การศึกษาแนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธีของนักเรียนวัยรุ่น

ผู้วิจัยใช้ประชากรทั้งหมดเป็นแหล่งข้อมูลในการศึกษาแนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธี ได้แก่ นักเรียนโรงเรียนวัดเขาปิ่นทอง จังหวัดราชบุรี ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2553 จำนวน 130 คน

ตอนที่ 2 การพัฒนาแนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธีของนักเรียนวัยรุ่น

กลุ่มตัวอย่าง คือนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 โรงเรียนวัดเขาปิ่นทอง ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2553 ที่มีคะแนนแนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธีต่ำกว่าเปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 25 ได้จำนวน 32 คน ได้สุ่มอย่างง่าย(Simple Random Sampling) จากนักเรียนที่สมัครใจเข้าร่วมโปรแกรมพัฒนาแนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธี จำนวน 14 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า

1. แบบสอบถามข้อมูลส่วนตัว ได้แก่ เพศ ระดับชั้น
2. แบบสอบถามความรู้ด้านพุทธศาสนพิธี
3. แบบสอบถามแนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธี
4. โปรแกรมการพัฒนาแนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธี

วิธีการดำเนินการทดลอง

1. ขั้นก่อนการทดลอง

ผู้วิจัยให้นักเรียนที่เป็นกลุ่มทดลอง จำนวน 14 คน ตอบแบบสอบถามแนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธีที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นและเก็บคะแนนไว้ก่อนการทดลอง

2. ขั้นตอนการทดลอง

ผู้วิจัยดำเนินการทดลองโดยให้กลุ่มตัวอย่างเข้าร่วมโปรแกรมพัฒนาแนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธี เป็นเวลา 3 วันติดต่อกันวันละ 4 ชั่วโมง ในวันพฤหัสบดี วันศุกร์และวันเสาร์ เวลา 09.30-16.15 นาฬิกา รวมทั้งสิ้น 10 ครั้ง

3. ขั้นหลังการทดลอง

เมื่อเสร็จสิ้นการทดลองผู้วิจัยให้นักเรียนกลุ่มทดลองตอบแบบสอบถามแนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธี ชุดเดียวกันกับฉบับที่ใช้ก่อนการทดลองแล้วเก็บไว้เป็นคะแนนหลังการทดลอง

4. นำข้อมูลที่ได้จากข้อที่ 1 และข้อ 3 ไปทำการวิเคราะห์ทางสถิติต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ศึกษาแนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธีของนักเรียนวัยรุ่น
2. เปรียบเทียบแนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธี จำแนกตาม เพศ ระดับชั้นเรียน และความรู้ด้านพุทธศาสนพิธีของนักเรียนวัยรุ่น
3. เปรียบเทียบแนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธีของนักเรียนก่อนและหลังเข้าร่วมโปรแกรมการพัฒนาแนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธี

สรุปผลการวิจัย

1. นักเรียนวัยรุ่นมีแนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธีโดยรวม อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านปกิณกะพิธี ด้านทานพิธี ด้านกุศลพิธีและด้านบุญพิธีมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลางโดยมีค่าคะแนนเฉลี่ย $\bar{X} = 2.69$, $\bar{X} = 2.55$, $\bar{X} = 2.35$, $\bar{X} = 2.26$, ตามลำดับ

2. นักเรียนวัยรุ่นมีแนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธีที่จำแนกตามเพศ ระดับชั้น และความรู้ด้านพุทธศาสนพิธีมีรายละเอียดดังนี้

2.1. ด้านเพศ พบว่า เพศชายและเพศหญิงมีแนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธีโดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

2.2. ด้านระดับชั้นเรียน พบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 มีแนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธีโดยรวมและรายด้าน แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

2.3. ด้านความรู้พุทธศาสนพิธี พบว่า นักเรียนวัยรุ่นชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 มีแนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธีแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

3. นักเรียนที่เข้าร่วมโปรแกรมการพัฒนาแนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธี มีคะแนนแนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธีเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยเกี่ยวกับการศึกษาและการพัฒนาแนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธีของนักเรียนวัยรุ่น ที่จำแนกตาม เพศ ระดับชั้นเรียนและความรู้ด้านพุทธศาสนพิธี ของนักเรียนวัยรุ่นโรงเรียนวัดเขาปิ่นทอง จังหวัดราชบุรี สามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

1. นักเรียนวัยรุ่นมีแนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธีโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านปกิณกะพิธี ด้านทานพิธี ด้านกุศลพิธีและด้านบุญพิธีมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.69$, $\bar{X} = 2.55$, $\bar{X} = 2.35$, $\bar{X} = 2.26$.) ตามลำดับ เนื่องจากพระพุทธศาสนามีอิทธิพลและมีบทบาทต่อการดำเนินชีวิตของประชาชนเป็นอย่างมาก เพราะพุทธศาสนาถูกจริตนิสัยคนไทยหลักศาสนาสอนเหตุผลเสรีประชาธิปไตย ถือหลักสังฆกรรม ดำเนินชีวิตโดยยึดหลักศีล สมาธิ และปัญญา อีกทั้งวิถีชีวิตของคนไทยทั้งอดีตและปัจจุบันก็ผูกพันกับพุทธศาสนพิธีมีความเชื่อถือและยึดหลักการปฏิบัติตนตามหลักคำสอนในพระพุทธศาสนาเป็นที่พึ่งที่ระลึก นักเรียนวัยรุ่นที่เกิดในครอบครัวชาวพุทธย่อมได้รับอิทธิพลและการปลูกฝังแนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธีมาตั้งแต่เยาว์วัยจากบิดามารดา ปู่ ย่า ตา ยาย เป็นต้นซึ่งนิยมเข้าวัดทำบุญตามประเพณีไทย ทำให้นักเรียนมีพื้นฐานและประสบการณ์ด้านพุทธศาสนพิธีอยู่บ้าง จาก

การได้รู้ ได้เห็นและการปฏิบัติบ้างเป็นบางโอกาส และด้วยความเป็นวัยรุ่นที่ยังรักความสนุกสนาน รื่นเริงและอยู่ในวัยกำลังศึกษาตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาขั้นพื้นฐานจึงได้ให้ความใส่ใจกับการ ปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธีไม่มากนักทำให้นักเรียนวัยรุ่นมีแนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสน พิธีอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ นรา ตริรัญญา (ยศวินทร์ เจียมใจจิต 2552:108 อ้างอิงจาก นรา ตริรัญญา) เรื่อง การศึกษาการนำหลักธรรมวิชาพระพุทธศาสนาไป ประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ที่สัมพันธ์กับชีวิตประจำวันของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียน มัธยมศึกษาจังหวัดชัยภูมิ ผลการศึกษาพบว่า การนำหลักธรรมวิชาพระพุทธศาสนาไปประยุกต์ใช้ ในสถานการณ์ที่สัมพันธ์กับชีวิตประจำวันของนักเรียนสัมพันธ์กับชีวิตประจำวันอยู่ในระดับปาน กลาง

2. การเปรียบเทียบแนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธีของนักเรียนวัยรุ่นที่จำแนก ตามเพศ ระดับชั้นและความรู้ด้านพุทธศาสนพิธีผู้วิจัยได้แยกอภิปรายดังนี้

2.1. ด้านเพศ พบว่า นักเรียนวัยรุ่นมีคะแนนแนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธี แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้เนื่องจากใน สภาพสังคมปัจจุบันระบบข้อมูลข่าวสารเจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว เพศหญิงและเพศชายมีสิทธิ เสรีภาพเท่าเทียมกัน ความแตกต่างระหว่างเพศชายและเพศหญิงจึงไม่ใช่ปัญหาและอุปสรรคใน การปฏิบัติตนตามหลักพระพุทธศาสนาตามด้านพุทธศาสนพิธี ซึ่งสอดคล้องกับกัญญา สุวรรณแสง (2532:161) กล่าวไว้ว่าเพศหญิงและเพศชายสามารถเรียนรู้สิ่งต่างๆ ได้ทัดเทียมขึ้นอยู่กับความ สนใจของแต่ละบุคคลและยังสอดคล้องกับงานวิจัย นิลวรรณ ศิริอังกุล (2535:110) ซึ่งได้ศึกษา สุขภาพจิตของนักเรียนชุมชนแออัดเขตห้วยขวาง กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่าสุขภาพจิตของ นักเรียนชายและหญิงไม่แตกต่าง

2.2. ด้านระดับชั้นเรียน พบว่า นักเรียนวัยรุ่น มีแนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสน พิธีโดยรวมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจ เป็นเพราะว่า การจัดการเรียนรู้พระพุทธศาสนาเป็นกิจกรรมหนึ่งในกลุ่มสาระการเรียนรู้ เวลาที่ใช้ ในการศึกษาและปฏิบัติตามหลักศาสนาหรือศาสนพิธีนั้นค่อนข้างน้อย นักเรียนมีเวลาในการเรียน วิชาพระพุทธศาสนา 1 ครั้งต่อสัปดาห์ซึ่งน้อยเกินไปทำให้นักเรียนไม่เห็นความสำคัญกับวิชา พระพุทธศาสนาและแนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธี ซึ่งยังสอดคล้องกับงานวิจัยพระ มหามยศ เพ็ญสา (2553:125) ได้ศึกษาแรงจูงใจในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาของนักเรียนช่วงชั้น ที่ 3 โดยใช้กิจกรรมกลุ่ม ผลการวิจัยพบว่า แรงจูงใจในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาในระดับชั้น เรียนต่างกันมีแรงจูงใจไม่แตกต่างกันและยังสอดคล้องกับงานวิจัยของยศวินทร์ เจียมใจจิต (2552:104) ศึกษาเรื่องผลสัมฤทธิ์ของการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนพิธีในสถานศึกษา

ศึกษาเฉพาะกรณี ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนชายและนักเรียนหญิงมีสัมฤทธิ์ผลการเรียนการสอน พุทธศาสนพิธีโดยภาพรวม ไม่แตกต่างกันสรุปได้ว่าแนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธีของ นักเรียนวัยรุ่นไม่ได้เพิ่มขึ้นตามระดับชั้นเรียนที่สูงขึ้น

2.3. ด้านความรู้พุทธศาสนพิธี พบว่า นักเรียนวัยรุ่นมีแนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสน พิธีโดยรวม แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ อาจเป็น เพราะ ว่า นักเรียนวัยรุ่นตอนต้นยังไม่บรรลุนิติภาวะการนำแนวทางทางการปฏิบัติตนด้านพุทธ ศาสนพิธีไปปรับใช้ในชีวิตประจำวัน ยังขาดหลักบูรณาการ 3 ประการ ได้แก่ 1. ปริยัติ หมายถึง การศึกษาเล่าเรียนทฤษฎีที่ถูกต้อง 2. ปฏิบัติ หมายถึง การลงมือปฏิบัติตามสิ่งที่ได้ศึกษามาอย่าง ถูกต้อง 3. ปฏิเวธ หมายถึง สิ่งที่เราควรระวังจากการศึกษาและการลงมือปฏิบัติ ซึ่งทั้ง 3 องค์ประกอบนี้จะขาดเสียซึ่งองค์ประกอบใดองค์ประกอบหนึ่งไม่ได้ ซึ่งปัญญา ธีระวิทย์เลิศ (2549:17) ได้กล่าวไว้ว่าการพัฒนาผู้เรียนต้องพัฒนา ด้านพุทธิพิสัย จิตพิสัยและทักษะพิสัยเพื่อให้ บุคลากรของชาติมีพื้นฐานที่สมบูรณ์พร้อมที่จะเผชิญปัญหาทุกด้าน

3. ผลจากการเข้าร่วมโปรแกรมการพัฒนาแนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธีของ นักเรียนวัยรุ่นที่จำแนกตามเพศ ระดับชั้นและความรู้ด้านพุทธศาสนพิธี พบว่า นักเรียนวัยรุ่นมีแนว ทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธีเพิ่มขึ้นหลังจากเข้าร่วมโปรแกรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .05 เทคนิคที่ใช้ในกิจกรรมกลุ่ม ได้แก่ อภิปรายกลุ่ม บทบาทสมมติ สถานการณ์จำลอง กรณี ตัวอย่างและเกม ในการทดลองกิจกรรมกลุ่มผู้วิจัยกำหนดเป็นขั้นตอนดังนี้ ขั้นที่1 ขั้นมีส่วนร่วม ผู้วิจัยให้นักเรียนลงมือปฏิบัติหรือกระทำกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเอง รวมถึงมีส่วนร่วมในการ แสดงความคิดเห็นและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ขั้นที่ 2 ขั้นการวิเคราะห์ ผู้วิจัยให้ นักเรียนร่วมกันวิเคราะห์และสรุปผลจากกิจกรรมที่ได้รับจากการปฏิบัติและอภิปรายร่วมกันเพื่อให้ นักเรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจและทักษะการปฏิบัติมากขึ้นในด้านพุทธศาสนพิธี หลังจากทำ กิจกรรมร่วมกัน ขั้นที่ 3 ขั้นสรุปและประยุกต์หลักการ ผู้วิจัยให้นักเรียนรวบรวมแนวคิดที่ได้จาก การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในกลุ่มมาสรุปเป็นหลักการของตนเองและสามารถนำหลักการที่ได้นั้น มาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับตนเอง ขั้นที่ 4 ขั้นประเมินผล ผู้วิจัยให้นักเรียนร่วมกันประเมินผล การเรียนรู้ของตนเองและจากกลุ่มโดยร่วมกันอภิปรายแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นและให้ข้อเสนอแนะ ร่วมกันของสมาชิกในกลุ่ม ทำให้นักเรียนวัยรุ่นเกิดความซาบซึ้ง ประทับใจ ในคุณค่าของกิจกรรม กลุ่ม และเกิดการเรียนรู้และทักษะการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธีเป็นอย่างดี จึงทำให้นักเรียน วัยรุ่นมีคะแนนแนวทางการปฏิบัติดีขึ้นหลังจากเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม

ดังนั้นจึงทำให้ผู้วิจัยเชื่อมั่นว่าโปรแกรมพัฒนาแนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธีนั้น สามารถพัฒนาการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธีได้จริง ทั้งนี้เนื่องจากโปรแกรมพัฒนาแนวทางการ

ปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธีเป็นโปรแกรมที่สร้างขึ้นโดยบูรณาการเข้าร่วมกับกิจกรรมกลุ่มที่มีความหลากหลาย เพื่อพัฒนาความคิดให้เข้ากับตัวนักเรียนเองและฝึกฝนตนเองเข้าสู่การปฏิบัติตนในทางที่ดีซึ่งมีความสอดคล้องกับคำกล่าวของ พระพรหมคุณาภรณ์ (2549:2) ที่กล่าวว่า เมื่อมนุษย์มีการฝึกฝนพัฒนาทั้งด้านร่างกาย จิตใจและปัญญาจะทำให้เกิดความสมดุลแห่งชีวิตทำให้การดำเนินชีวิตเป็นไปอย่างมีสติ มีปัญญาและเป็นตัวควบคุมเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ดังนั้นการจะเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในการปฏิบัติตนที่ดีด้านพุทธศาสนพิธีต้องอาศัยโปรแกรมกิจกรรมกลุ่มที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเป็นโปรแกรมพัฒนาแนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธีเป็นขั้นเป็นตอนเพื่อให้นักเรียนวัยรุ่นมีส่วนร่วมกันและกันมีส่วนร่วมสำคัญเพื่อปรับพฤติกรรม ซึ่งทศพร มณีศรีขำ (2539:21) ได้ให้ความหมายของกิจกรรมกลุ่มไว้ว่า ผู้ศึกษาสามารถที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในประสบการณ์การเรียนรู้และปฏิบัติงานจริงตามที่กลุ่มจัดขึ้น ซึ่งลักษณะดังกล่าวทำให้ผู้ศึกษาได้ศึกษาด้วยความสนุกสนานมีชีวิตชีวาและท้าทายความคิดความสามารถของแต่ละบุคคล รวมทั้งสมาชิกแต่ละคนยังได้ประสบการณ์การเรียนรู้อย่างกว้างขวางจากสมาชิกคนอื่น ๆ ด้วยทำให้เกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันและพงษ์พันธ์ พงษ์โสภา (2542:3) กล่าวถึงกลุ่มไว้ว่า กลุ่มต้องประกอบด้วยบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปมารวมกันมีการพึ่งพาอาศัยและมีการปฏิสัมพันธ์ต่อกันมีผลประโยชน์ร่วมกัน มีความพึงพอใจ มีการยอมรับและเคารพในความคิดเห็นซึ่งกันและกันมีความรู้สึกว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม ทำให้นักเรียนวัยรุ่นมีแนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธีเพิ่มขึ้นหลังจากเข้าร่วมโปรแกรมกิจกรรมกลุ่ม ฉะนั้นการจัดกิจกรรมกลุ่มจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้เกิดศรัทธาต่อพระพุทธรูปศาสนามีแนวคิดที่จะปฏิบัติตนในการทำดีตามหลักศาสนพิธีและมีแนวทางการปฏิบัติตนได้ถูกต้องสามารถดำเนินชีวิตของตนอย่างมีความสุขในสังคมสืบต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1. ผลการศึกษาวิจัยพบว่า โปรแกรมพัฒนาแนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธีช่วยให้นักเรียนวัยรุ่นมีแนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธีสูงขึ้นดังนั้นโปรแกรมการพัฒนาแนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธีจึงเป็นสิ่งที่น่าสนใจสำหรับครู อาจารย์และบุคคลที่สนใจวิธีการนี้จะได้นำไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมเพื่อพัฒนาแนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธีของนักเรียนวัยรุ่นอีกวิธีหนึ่ง

1.2. ผู้สอนและผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายควรร่วมมือกันพิจารณาและคัดเลือกกิจกรรมให้เหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละระดับชั้นเรียน เพศ และความรู้ด้านพุทธศาสนพิธี เพราะการคำนึงถึง

ความแตกต่างระหว่างบุคคล เพศ ระดับชั้นเรียนและความรู้ด้านพุทธศาสนพิธีจะส่งผลต่อความสามารถในการปฏิบัติตนตามหลักศาสนพิธี

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1. ควรมีการทำวิจัยเกี่ยวกับแนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธี โดยทำการศึกษากับกลุ่มตัวอย่างกลุ่มอื่น ได้แก่ ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย และ ระดับอุดมศึกษา เป็นต้น

2.2. ควรมีการทำวิจัยเกี่ยวกับแนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธีกับนักเรียนวัยรุ่นในกรุงเทพฯหรือต่างจังหวัด

- แก้วจิต มากปาน. (2540). การเปรียบเทียบผลของการฝึกการวิเคราะห์ที่ติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคล กับกิจกรรมกลุ่มที่มีต่ออัตมโนทัศน์ด้านสังคมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนศรีอยุธยา กรุงเทพมหานคร. ปริญญาโท กศ.ม. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- กันยา สุวรรณแสง. (2533). จิตวิทยาทั่วไป. กรุงเทพฯ: บำรุงสาสน์.
- กรมการศาสนา. (2538). ศาสนพิธีสำหรับครูสอนวิชาพระพุทธศาสนา. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์กรมศาสนา.
-(2545). ศาสนพิธีเล่ม 1. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์กรมศาสนา.
- คมเพชร ฉัตรศุภกุล. (2546). กิจกรรมกลุ่มในโรงเรียน. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์พัฒนา.
- คุณ ไทจันทร์. (2548). พุทธศาสนพิธี. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.
- จินดาพร แสงแก้ว. (2541). ผลของการใช้กลุ่มสัมพันธ์แบบมาราธอนเพื่อพัฒนาความภาคภูมิใจในตนเองของบ้านเด็กอุบลรัตน์. กรุงเทพฯ: มุลนิธิเด็ก.
- จินดารัตน์ ปีมณี. (2545). การพัฒนาชั้นตะในการเรียนของนักศึกษาปริญญาตรี ปริญญาโท วท.ด. (การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์) กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- จิราพร เขาวนประยูร. (2530). วิทยุกับดิสโก้:ทัศนคติของกลุ่มผู้ปกครองที่เกี่ยวข้องกับวิทยานิพนธ์ สส.ม.(สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา) กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นิสรา คำมณี. (2544). ผลของกิจกรรมกลุ่มเพื่อพัฒนาความเฉลียวฉลาดทางอารมณ์ด้านการสูงใจในตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศิลปากร จังหวัดนครปฐม. ปริญญาโท กศ.ม.(จิตวิทยาการแนะแนว). กรุงเทพฯ:บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ทีศนา เขมมณี. (2545). กลุ่มสัมพันธ์:เพื่อการทำงานและการจัดการเรียนการสอน. กรุงเทพฯ: นิชนิแดดอเวอรไทซิงกรุ๊ป.
- ทศพร มณีศรีขำ. (2539). กลุ่มสัมพันธ์เพื่อการพัฒนาสำหรับครู. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. กรุงเทพฯ.
- นิลวรรณ ศิริอังกฤษ. (2535). สุขภาพจิตของนักเรียนวัยรุ่นในชุมชนแออัด เขตห้วยขวาง กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์. (2542) เทคนิคการสร้างเครื่องมือนรวบรวมข้อมูลสำหรับการวิจัย. พิมพ์ครั้งที่ 5 กรุงเทพฯ: เจริญดีการพิมพ์.

- ปัญญา ธีระวิทย์เลิศ. (2549). *หลักการวัดและการประเมินการศึกษา*. ม.ป.ป..
- ผกา บุญเรือง. (2525). *กิจกรรมกลุ่มในโรงเรียน*. ชลบุรี: ภาควิชาแนะแนวและจิตวิทยาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ บางแสน.
- พงษ์พันธ์ พงษ์โสภา. (2544). *ทฤษฎีและเทคนิคการให้คำปรึกษา*. กรุงเทพฯ: พัฒนาศึกษา.
- พนม ล้อมอารีย์. (2522). *กลุ่มสัมพันธ์*. กทม.สินธุ์: จินตทัศน์การพิมพ์.
- พระครูอุดมพิทยาการ. (2538). *ศาสนพิธีและวัฒนธรรมไทย เล่ม3*. กรุงเทพฯ: บริษัทประยูรวงศ์จำกัด.
- พระมหาสมยศ เพ็ญสา. (2553). *การศึกษาและพัฒนาแรงจูงใจในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาของ นักเรียนช่วงชั้นที่ 3 โดยใช้กิจกรรมกลุ่ม ปริญญาณิพนธ์ กศ.ม.(จิตวิทยาการแนะแนว)*. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- พรพิมล เจียมนาครินทร์. (2539). *พัฒนาการวัยรุ่น*. กรุงเทพฯ: บริษัทต้นอ่อนแถมมีจำกัด.
- พระเทพเวที (ประยูรย์ ปยุตโต). (2535). *พุทธศาสตร์กับชาติไทย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช). (2548). *คำวัด*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์เลี้ยงเชียงใหม่
-(2549). *แนวปฏิบัติศาสนพิธี*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์เลี้ยงเชียงใหม่.
- พระธรรมวโรดม(บุญมา). (2546). *ระเบียบปฏิบัติของชาวพุทธ*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต). (2546) .*พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม*. พิมพ์ครั้งที่ 12. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
-(2539). *พิธีกรรมใครว่าไม่สำคัญ*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มูลนิธิพุทธธรรม.
-(2543). *ความสำคัญของพระพุทธศาสนาในฐานะศาสนาประจำชาติ*. กรุงเทพฯ: บริษัทสหธรรมิก จำกัด.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต) (2548). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประชาชน*. กรุงเทพฯ องค์การรับส่งสินค้าและวัสดุภัณฑ์.
- พระราชาวิสุทธิญาณ. (2535). *ศาสนพิธีสังเขป*. กรุงเทพฯ: มหามกุฏราชวิทยาลัย.
- พระมหาทวี มหาปัญญา. (2551). *ศีล 5 ปัจจัยพื้นฐานในการกำหนดคุณลักษณะของสังคมที่พึงประสงค์*. ในรวมบทความทางวิชาการพระพุทธศาสนา. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ภัทรา นิคมานนท์. (2538). *การประเมินผลการเรียน*. พิมพ์ที่ทิพย์วิสุทธิการพิมพ์.
- มลวิภา ทรงวุฒิสีล. (2526) *จิตวิทยาเด็กและวัยรุ่น*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (2547) *โรงเรียนวิถีพุทธ*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- ยุพา พูนขำ และ กอบกาญจน์ มัทธโน. (2544, เมษายน –มิถุนายน) “เพศศึกษา:ภูมิคุ้มกันที่วัยรุ่น
ต้องได้รับ” วารสารการส่งเสริมสุขภาพและอนามัยสิ่งแวดล้อม.24(2):28.
- ยศวัฒน์ เจียมใจจิต. (2552). ผลสัมฤทธิ์ของการเรียนการสอนวิชาพุทธศาสนพิธีในสถานศึกษา
ศึกษาเฉพาะกรณี: โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร:
บัณฑิตวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- รัชนี้ เหล่าเรืองธนา. (2542). ผลของการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มที่มีต่อแรงจูงใจในการบำบัดฟื้นฟูฟื้นฟู
สมรรถภาพของผู้ติดยา โรงพยาบาลธัญญารักษ์ จังหวัดปทุมธานี.ปริญญาานิพนธ์ กศ.ม
(จิตวิทยาการแนะแนว). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ศุภวดี บุญญวงค์.(2527). ตำรากิจกรรมกลุ่มในโรงเรียน.สงขลา: ภาควิชาการแนะแนวและจิตวิทยา
การศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา.
- ส.ศิวลักษณ์. (2525). ทัศนะการศึกษา.กรุงเทพฯ: แสงรุ่งการพิมพ์.
- สมสุดา ภูพัฒน์; และคณะ. (2543). ผลกระทบของโครงการปลูกฝังศีลธรรมด้วยการสอบปัญหา
ธรรมะ. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สมพงษ์ จิตระดับ. (2530). การสอนจริยศึกษาในระดับประถมศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 2.ม.ป.ป..
- สุชา จันทน์เอม. (2538).จิตวิทยาวัยรุ่น. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- สุเมธ เมธาวิทยกุล. (2532). สังกัปกรณ์กรรม. พิมพ์ครั้งที่ 1 พิมพ์ที่ ไอ.เอส.พรินติ้ง (วัดซีเหล็ก).
- สุวิภา ภาคย์ออต.(2547). การพัฒนาการหน้กู้ในตนเองด้วยกิจกรรมกลุ่มของนิสิตมหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ.ปริญญาานิพนธ์ จท.ม. (การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์).กรุงเทพฯ:
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.
- สมพงษ์ จิตระดับ.(2530). การสอนจริยศึกษาในระดับประถมศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพฯ:
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- แสง จันทรงาม.(2534). ศาสนศาสตร์. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช
- สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2546). อานิสงส์การสมาทานศีล 5 .กรุงเทพฯ:
โรงพิมพ์การศาสนา.
- สุวัฒน์ จันทรจำนง.(2540).ความเชื่อของมนุษย์เกี่ยวกับปรัชญาและศาสนา.กรุงเทพฯ:
สำนักพิมพ์สุขภาพใจ.
- หนังสือพิมพ์เดลินิวส์: <http://www.thaihealth.or.th/healthcontent/news/5907> วันที่ 24/04/2554
- อัมพล สุอำพัน. (2541). “วัยรุ่นในสังคมปัจจุบัน” ดวงใจพ่อแม่.16 (168): 96-98
- อุทุมพร จารุมาน.(2545). ข้อสอบ:การสร้างและการพัฒนา. พิมพ์ครั้งที่ 4.กรุงเทพฯ:
พินิจพับบลิชชิ่ง.

- อารี วิชาชัย.(2543).พุทธศาสนพิธี. กรุงเทพฯ: ภาคปรัชญาและศาสนา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- อริวดี สืบญาติ.(2543).การพัฒนาชุดการสอนวิชาพระพุทธศาสนาชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เรื่องศาสนพิธี. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาเทคโนโลยีการศึกษา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- Bennett. Margarita E. (1963).*Guidance and counseling in Groups 2 ad ed.* New York McGraw Hill Book company.
- Button, Leslie. (1974). *Developmental Group Work with Adolescents*. London: University of London Press Ltd.
- Boardman, Jean Alexander.(1988).*The Effectiveness of Structured Group Intonation to Enchases Group Process in a Smoking session Program Dissertation Abstracts International.50(1):1952 – A.*
- Davis, Robert Gene.(1988). *A Student on the Effects of Students use of Selected Group Process Skill on Student Achievement and Attitude During A Seventh Grade Corporation leaning Mathematics Problem solving Unit*, Dissertation Abstracts International.49(1):2263 – A.
- Durschmidt,B.J.(1978). *Self – Actualization and the human Potential Group Process in a Community College*, Dissertation Abstracts International.24(3) : 67.
- Jensen, Benson.(1981).*Essentials of Maternity Nursing: The nurse and the childbearing family*. 2 nd. St. Louis The E.V.Mosby company.
- Ohlsen, M,M.(1970). *Group Counseling*. New York: Holt Rinehart.
- Ottaway,a.k.c.(1966).*Learning Through Group Experiences*. London: Rutledge and Keg an Paul.
- Rogers. (1970). *Encounter Group*. New York : Harper and Row.
- Shaw.Marvin.E. (1977). *Group Dynamic: The Psychology of Small Group Behavior*. New York: McGraw-Hill Book Co.
- Steinberg ,Laurence D.(1993). *Adolescence.3rd ed.* International Edition: McGraw-Hill.
- Treppa,J.A.;& Frike,L.(1972,September). *Effects of Marathon Group Experience*. Journal of Counseling Psychology. p. 466-468.

ภาคผนวก ก

1. ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสอบถามของผู้เชี่ยวชาญ
2. ค่าอำนาจจำแนกรายข้อ และค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับของแบบสอบถามแนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธี
3. แบบสอบถามความรู้ด้านพุทธศาสนพิธี
4. แบบสอบถามแนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธีของนักเรียนวัยรุ่น
5. โปรแกรมการพัฒนาแนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธีของนักเรียนวัยรุ่น

ตารางค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) แบบสอบถามวัดแนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธี
ของนักเรียนวัยรุ่นของผู้เชี่ยวชาญ

ข้อ	ข้อความ	ความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ				
		คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	รวม	ผล IOC
	ด้านกุศลพิธี					
1	ข้าพเจ้าไหว้พระสวดมนต์ก่อนนอนทุกครั้ง	1	1	1	3	1
2	ข้าพเจ้าไหว้พระสวดมนต์ก่อนนอนออกเสียงทุกครั้ง	1	1	1	3	1
3	ข้าพเจ้าไหว้พระสวดมนต์ก่อนนอนเพื่อป้องกัน อันตรายจากภูตผีปีศาจและฝันร้าย	1	1	1	3	1
4	ข้าพเจ้าแม่เมตตาให้แก่เจ้ากรรมนายเวรและสัตว์ ทั้งหลาย	1	1	1	3	1
5	ข้าพเจ้าแม่เมตตาให้กับตนเองมีความสุขปราศจาก ทุกข์	1	1	1	3	1
6	ข้าพเจ้าแม่เมตตาเพื่อทำตนไม่ให้เป็นคนโหดร้าย	1	1	1	3	1
7	ข้าพเจ้านั่งสมาธิเพื่อฝึกทำให้สงบ	1	1	1	3	1
8	ข้าพเจ้านั่งสมาธิเพื่อฝึกสติรู้เท่าทันอารมณ์ที่เกิดขึ้น	1	1	1	3	1
9	ข้าพเจ้านั่งสมาธิเพื่อฝึกควบคุมตนไม่ให้เกิด ความคิดทางไม่ดีกับผู้อื่น เช่น อิจฉา ริษยา ปองร้าย และผูกใจเจ็บเป็นต้น	1	1	1	3	1
10	ข้าพเจ้าสมาทานศีล5แล้วได้รักษาศีลอย่างเคร่งครัด ไม่ฆ่าสัตว์ ไม่ลักขโมยของผู้อื่น ไม่ประพฤติผิดใน กามคุณ ไม่พูดโกหกและไม่ดื่มสุราเมรัย	1	1	1	3	1
11	ข้าพเจ้าตั้งสัจจะอธิฐานทำความดีด้วยการรักษาศีล 5 เป็นประจำทุกวันพระ	1	1	1	3	1
12	ข้าพเจ้ารักษาศีล 5 ครบบริบูรณ์ อย่างน้อยได้วันหนึ่ง และคืนหนึ่งหลังจากที่รับศีลจากพระสงฆ์	1	1	1	3	1

ตารางค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) แบบสอบถามวัดแนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธี
ของนักเรียนวัยรุ่นของผู้เชี่ยวชาญ

ข้อ	ข้อความ	ความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ				
		คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	รวม	ผล IOC
13	ข้าพเจ้าเข้าร่วมกิจกรรมในวันสำคัญทางศาสนาที่มีการเวียน เช่น วันมาฆบูชา วิสาขบูชาและอาสาฬหบูชา	1	1	1	3	1
14	ข้าพเจ้าได้ฟังพระธรรมเทศนาในวันสำคัญทางศาสนา เช่น วันมาฆบูชา วิสาขบูชา อาสาฬหบูชา วันธัมมัสสวน(วันพระ)เป็นต้น	1	1	1	3	1
15	ข้าพเจ้าจะแต่งกายสุภาพเมื่อจะไปเที่ยวพุทธศาสนสถานสำคัญทางพุทธศาสนา เช่น วัด โบสถ์ วิหารสังฆนียสถาน เป็นต้น	1	1	1	3	1
16	ข้าพเจ้าเมื่อเข้าเขตพุทธศาสนสถานสำคัญทางศาสนาจะสำรวมกาย วาจาให้เรียบร้อยเช่น ไม่พูดคำหยาบ ไม่หยอกล้อเล่นกัน เป็นต้น	1	1	1	3	1
	หมวดบุญพิธี					
17	ข้าพเจ้ากราบอาราธนาพระสงฆ์มาเจริญพระพุทธมนต์ในมงคล เช่น งานทำขึ้นบ้านใหม่ งานแต่งงาน เป็นต้น	1	1	0	2	0.66
18	ข้าพเจ้ากราบอาราธนาภิกษุสงฆ์มาสวดพระพุทธมนต์ในงานอวมงคล เช่น งานศพ งานทำบุญ 100 วัน ทำบุญอุทิศ เป็นต้น	1	1	0	2	0.66
19	ข้าพเจ้ากล่าวคำอาราธนาศีล5ในงานบุญต่างๆเช่น งานขึ้นบ้านใหม่ งานศพ เป็นต้น	1	1	1	3	1
20	ข้าพเจ้ากล่าวคำอาราธนาพระปริตรในงานมงคล	1	1	1	3	1
21	ข้าพเจ้ากล่าวคำอาราธนาพระธรรมในการเชื่อเชิญให้พระสงฆ์แสดงพระธรรมเทศนา	1	1	1	3	1

ตารางค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) แบบสอบถามวัดแนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธี
ของนักเรียนวัยรุ่นของผู้เชี่ยวชาญ

ข้อ	ข้อความ	ความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ				
		คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	รวม	ผล IOC
22	ข้าพเจ้าจะแต่งกายสุภาพเมื่อไปร่วมงานบุญ	1	1	1	3	1
23	ข้าพเจ้าได้ร่วมถวายภัตตาหารแด่พระสงฆ์ในงานบุญต่างๆ	1	1	1	3	1
24	ข้าพเจ้าได้ร่วมกล่าวคำถวายภัตตาหารแด่พระสงฆ์ในงานบุญต่างๆ	1	1	1	3	1
25	ข้าพเจ้าได้กรวดน้ำรับพรจากพระสงฆ์เมื่อทำบุญเสร็จ	1	1	1	3	1
	หมวดทานพิธี					
26	ข้าพเจ้าทำบุญตักบาตรในตอนเช้า	1	1	1	3	1
27	ข้าพเจ้าถอดรองเท้าทุกครั้งก่อนใส่บาตร	1	1	1	3	1
28	ข้าพเจ้ากล่าวคำอธิษฐานทุกครั้งก่อนใส่บาตร	1	1	1	3	1
29	ข้าพเจ้าทำบุญถวายสังฆทานแด่พระสงฆ์ในโอกาสต่างๆเช่น ถวายสังฆทานเนื่องในครบรอบวันเกิด ถวายอุทิศให้แก่บุพพการีชนผู้ล่วงลับและเจ้ากรรมนายเวร เป็นต้น	1	1	1	3	1
30	ข้าพเจ้าจะกล่าวคำถวายสังฆทานก่อนถวายพระสงฆ์	1	1	1	3	1
31	ข้าพเจ้าได้ตั้งจิตอธิษฐานเมื่อทำบุญผ้าป่า	1	1	1	3	1
32	ข้าพเจ้าทำบุญผ้าป่าเพื่อลดความตระหนี่ในจิตใจ	1	1	1	3	1

ตารางค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) แบบสอบถามวัดแนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธี
ของนักเรียนวัยรุ่นของผู้เชี่ยวชาญ

ข้อ	ข้อความ	ความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ				
		คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	รวม	ผล IOC
	หมวดปกิณกะพิธี					
33	ข้าพเจ้าแสดงความเคารพพระพุทธรูป พระธรรม พระสงฆ์ และพระบรมสารีริกธาตุด้วยการกราบ เบญจางค์ประดิษฐ์	1	1	1	3	1
34	ข้าพเจ้าแสดงความเคารพพระสงฆ์ด้วยการไหว้เมื่อ พบท่านเดินผ่านไป	1	1	1	3	1
35	ข้าพเจ้าแสดงความเคารพพระสงฆ์ด้วยการประนม มือเมื่อมีการสนทนากับท่าน	1	1	1	3	1
36	ข้าพเจ้ายกสิ่งของประเคนพระสงฆ์ด้วยอาการเคารพ แล้วไหว้ 1 ครั้ง	1	1	1	3	1
37	ข้าพเจ้าประเคนปัจจัย 4 แต่พระสงฆ์ เช่น ผ้า อาหาร เครื่องใช้สอยและยารักษาโรคเป็นต้น	1	1	1	3	1

ตารางแสดงค่าอำนาจจำแนกเป็นรายข้อของแบบสอบถามแนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสน
พิธีของนักเรียนวัยรุ่น

ข้อ	ข้อความ	ค่า r	การพิจารณา
	ด้านกุศลพิธี		
1	ข้าพเจ้าไหว้พระสวดมนต์ก่อนนอนทุกครั้ง	.330	นำไปใช้
2	ข้าพเจ้าไหว้พระสวดมนต์ก่อนนอนออกเสียงทุกครั้ง	.445	นำไปใช้
3	ข้าพเจ้าไหว้พระสวดมนต์ก่อนนอนเพื่อป้องกันอันตรายจากภูตผีปีศาจและฝันร้าย	.489	นำไปใช้
4	ข้าพเจ้าแม่เมตตาให้แก่เจ้ากรรมนายเวรและสัตว์ทั้งหลาย	.483	นำไปใช้
5	ข้าพเจ้าแม่เมตตาให้กับตนเองมีความสุขปราศจากทุกข์	.481	นำไปใช้
6	ข้าพเจ้าแม่เมตตาเพื่อทำตนไม่ให้เป็นคนโหดร้าย	.500	นำไปใช้
7	ข้าพเจ้านั่งสมาธิเพื่อฝึกทำให้สงบ	.587	นำไปใช้
8	ข้าพเจ้านั่งสมาธิเพื่อฝึกสติรู้เท่าทันอารมณ์ที่เกิดขึ้น	.511	นำไปใช้
9	ข้าพเจ้านั่งสมาธิเพื่อฝึกควบคุมตนไม่ให้เกิดความคิดทางไม่ดีกับผู้อื่น เช่น อิจฉา ริษยา ปองร้ายและผูกใจเจ็บ เป็นต้น	.508	นำไปใช้
10	ข้าพเจ้าสมาทานศีล 5 แล้วได้รักษาศีลอย่างเคร่งครัด ไม่ฆ่าสัตว์ ไม่ลักขโมยของผู้อื่น ไม่ประพฤตินอกใจในกามคุณ ไม่พูดโกหกและไม่ดื่มสุราเมรัย	.551	นำไปใช้
11	ข้าพเจ้าตั้งสัจจะอธิฐานทำความดีด้วยการรักษาศีล 5 เป็นประจำทุกวันพระ	.645	นำไปใช้
12	ข้าพเจ้ารักษาศีล 5 ครบบริบูรณ์ อย่างน้อยได้วันหนึ่งและคืนหนึ่งหลังจากที่รับศีลจากพระสงฆ์	.471	นำไปใช้
13	ข้าพเจ้าเข้าร่วมกิจกรรมในวันสำคัญทางศาสนามีการเวียน เช่น วันมาฆบูชา วิสาขบูชาและอาสาฬหบูชา	.297	นำไปใช้
14	ข้าพเจ้าได้ฟังพระธรรมเทศนาในวันสำคัญทางศาสนา เช่น วันมาฆบูชา วิสาขบูชา อาสาฬหบูชา วันอัมมัสสวน(วันพระ) เป็นต้น	.622	นำไปใช้
15	ข้าพเจ้าจะแต่งกายสุภาพเมื่อจะไปเที่ยวพุทธศาสนสถานสำคัญทางพุทธศาสนา เช่น วัด โบสถ์ วิหาร สัมณสถาน เป็นต้น	.433	นำไปใช้

ตารางแสดง (ต่อ) ค่าอำนาจจำแนกเป็นรายชื่อของแบบสอบถามแนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนาพืชนักเรียนวัยรุ่น

ข้อ	ข้อความ	ค่า r	การพิจารณา
16	ข้าพเจ้าเมื่อเข้าเขตพุทธศาสนสถานสำคัญทางศาสนาจะสวมมกยวาจ่าให้เรียบร้อยเช่น ไม่พูดคำหยาบ ไม่หยอกล้อเล่นกัน เป็นต้น	.414	นำไปใช้
	หมวดบุญพิธี		
17	ข้าพเจ้ากราบอาราธนาพระสงฆ์มาเจริญพระพุทธมนต์ในมงคล เช่น งานทำขึ้นบ้านใหม่ งานแต่งงาน เป็นต้น	.605	นำไปใช้
18	ข้าพเจ้ากราบอาราธนาหมื่นต์พระสงฆ์มาสวดพระพุทธมนต์ในงานอวมงคล เช่น งานศพ งานทำบุญ100 วัน ทำบุญอุทิศ เป็นต้น	.656	นำไปใช้
19	ข้าพเจ้ากล่าวคำอาราธนาศีล5ในงานบุญต่างๆเช่น งานขึ้นบ้านใหม่ งานศพ เป็นต้น	.696	นำไปใช้
20	ข้าพเจ้ากล่าวคำอาราธนาพระปริตรในงานมงคล	.609	นำไปใช้
21	ข้าพเจ้ากล่าวคำอาราธนาพระธรรมในการเชื่อเชิญให้พระสงฆ์แสดงพระสัทธรรมเทศนา	.785	นำไปใช้
22	ข้าพเจ้าจะแต่งกายสุภาพเมื่อไปร่วมงานบุญ	.384	นำไปใช้
23	ข้าพเจ้าได้ร่วมถวายภัตตาหารแด่พระสงฆ์ในงานบุญต่างๆ	.554	นำไปใช้
24	ข้าพเจ้าได้ร่วมกล่าวคำถวายภัตตาหารแด่พระสงฆ์ในงานบุญต่างๆ	.652	นำไปใช้
25	ข้าพเจ้าได้กรวดน้ำรับพรจากพระสงฆ์เมื่อทำบุญเสร็จ	.493	นำไปใช้
	หมวดทานพิธี		
26	ข้าพเจ้าทำบุญตักบาตรตอนเช้า	.342	นำไปใช้
27	ข้าพเจ้าถอดรองเท้าทุกครั้งก่อนใส่บาตร	.420	นำไปใช้
28	ข้าพเจ้ากล่าวคำอธิษฐานก่อนใส่บาตรทุกครั้ง	.606	นำไปใช้
29	ข้าพเจ้าทำบุญถวายสังฆทานแด่พระสงฆ์ในโอกาสต่างๆเช่น ถวายสังฆทานเนื่องในครบรอบวันเกิด ถวายอุทิศให้แก่บุพพการีชนผู้ล่วงลับและเจ้ากรรมนายเวร เป็นต้น	.620	นำไปใช้
30	ข้าพเจ้าจะกล่าวคำถวายสังฆทานก่อนถวายพระสงฆ์	.669	นำไปใช้

ตารางแสดง (ต่อ) ค่าอำนาจจำแนกเป็นรายชื่อของแบบสอบถามแนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนาพินิจของนักเรียนวัยรุ่น

ข้อ	ข้อความ	ค่า r	การพิจารณา
31	ข้าพเจ้าได้ตั้งจิตอธิษฐานเมื่อทำบุญผ้าป่า	.601	นำไปใช้
32	ข้าพเจ้าทำบุญผ้าป่าเพื่อลดความตระหนี่ในจิตใจ	.581	นำไปใช้
	หมวดปกิณกะพิธี		
33	ข้าพเจ้าแสดงความเคารพพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ และพระบรมสารีริกธาตุด้วยการกราบเบญจางค์ประดิษฐ์	.446	นำไปใช้
34	ข้าพเจ้าแสดงความเคารพพระสงฆ์ด้วยการไหว้เมื่อพบท่านเดินผ่านไป	.618	นำไปใช้
35	ข้าพเจ้าแสดงความเคารพพระสงฆ์ด้วยการประนมมือเมื่อมีการสนทนากับท่าน	.612	นำไปใช้
36	ข้าพเจ้ายกสิ่งของของพระเคนพระสงฆ์ด้วยอาการเคารพแล้วไหว้ 1 ครั้ง	.728	นำไปใช้
37	ข้าพเจ้าประเคนปัจจัย 4 แก่พระสงฆ์ เช่น ผ้า อาหาร เครื่องใช้สอย และยารักษาโรคเป็นต้น	.549	นำไปใช้

ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ = 0.93

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรื่อง การศึกษาและพัฒนาแนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธีของนักเรียนวัยรุ่น
คำชี้แจงในการตอบแบบสอบถาม

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ มีจุดประสงค์เพื่อการวิจัยเรื่อง การศึกษาและพัฒนาแนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธีของนักเรียนวัยรุ่น

2. แบบสอบถามมี 3 ตอน

2.1. ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลส่วนตัว

2.2. ตอนที่ 2 แบบสอบถามวัดความรู้ด้านพุทธศาสนพิธี

2.3. ตอนที่ 3 แบบสอบถามวัดแนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธีของนักเรียนวัยรุ่น

3. ในการตอบแบบสอบถามนักเรียนสามารถเลือกตอบอย่างอิสระคำตอบของนักเรียนไม่มีข้อใดถูกหรือผิดและไม่มีผลกระทบในทางลบต่อตัวนักเรียนหรือมีผลต่อการใช้ชีวิตประจำวันแต่อย่างใดจึงขอให้นักเรียนตอบแบบสอบถามให้ตรงกับสภาพความเป็นจริงของนักเรียนมากที่สุดและโปรดตอบให้ครบทุกข้อ

4. เมื่อนักเรียนได้ตอบแบบสอบถามเสร็จแล้ว กรุณาตรวจสอบดูอีกครั้งว่าได้ตอบครบทุกข้อแล้วหรือไม่แบบสอบถามที่ตอบที่ตอบครบทุกข้อเท่านั้นจะเป็นแบบสอบถามที่สมบูรณ์และนำมาใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้

ขอเจริญพรขอบคุณทุกๆคน ที่ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีในการตอบแบบสอบถามครั้งนี้

พระมหาวรพงษ์ สารวงษ์

นิสิตปริญญาโท สาขาจิตวิทยาการแนะแนว

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

แบบวัดความรู้ด้านพุทธศาสนพิธี

ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลส่วนตัว

คำชี้แจง แบบสอบถามนี้เป็นแบบสอบถามด้านส่วนตัวของนักเรียน เมื่ออ่านข้อความแล้วโปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน () หน้าข้อความที่ตรงกับความเป็นจริงของนักเรียน

1. เพศ

() ชาย () หญิง

2. ระดับชั้นปีที่กำลังศึกษา

() ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 () ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 2 () ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3

ตอนที่ 2 แบบวัดความรู้ด้านพุทธศาสนพิธี

คำชี้แจง ให้นักเรียนอ่านข้อความในแต่ละข้อแล้วพิจารณาว่าข้อใดที่นักเรียนเห็นว่าถูกแล้วทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความเห็นของนักเรียนมากที่สุดเพียงข้อเดียวและกรุณาตอบทุกข้อ โดยมีเกณฑ์การเลือกดังนี้

ตอบถูกได้ 1 คะแนน

ตอบผิดได้ 0 คะแนน

ข้อที่	ข้อความ	ใช่	ไม่ใช่
	หมวดกุศลพิธี		
1	การไหว้พระสวดมนต์ชายนั่งท่าเทพบุตรหญิงนั่งท่าเทพธิดา		
2	การไหว้พระสวดมนต์เป็นหน้าที่ของชาวพุทธ		
3	การแผ่เมตตาเป็นการปรารถนาให้ผู้อื่นมีความสุข		
4	การแผ่เมตตาทำให้เป็นที่รักใคร่ของคนทั่วไป		
5	การนั่งสมาธินิยมเอาขาขวาทับขาซ้ายมือขวาทับมือซ้ายแล้วตั้งกายตรง		
6	การนั่งสมาธิเป็นวิธีการทำให้ใจสงบ		

ตอนที่ 2 (ต่อ) แบบสอบถามวัดความรู้ด้านพุทธศาสนพิธี

ข้อที่	ข้อความ	ใช่	ไม่ใช่
	หมวดกุศลพิธี		
7	การสรวมกายวาจาให้เรียบร้อยคือการรักษาศีล		
8	ศีล5เป็นการรักษาสำหรับบุคคลทั่วไป		
9	การเวียนเทียนในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาเป็นการระลึกถึงคุณของพระรัตนตรัย		
10	ในขณะที่เวียนเทียนควรสรวมกาย วาจาและใจให้อยู่ในอาการอันสงบแล้วทำการประทักษิณพุทธศาสนสถาน 3 รอบ		
11	เมื่อเข้าเขตพุทธศาสนสถานควรแต่งกายสุภาพและสรวมกาย วาจา		
12	เมื่อเข้าเขตพุทธศาสนสถานสำคัญทางศาสนาเช่นพระอุโบสถควรทอดรองเท้าและหมวกเพื่อเป็นการแสดงความเคารพ		
	หมวดบุญพิธี		
13	การนิมนต์พระสงฆ์เรียกอีกอย่างว่าอาราธนา		
14	การนิมนต์พระสงฆ์ในงานบุญต่างๆไม่จำกัดจำนวนรูป		
15	การจัดตั้งโต๊ะหมู่บูชาใช้ในงานมงคลและอวมงคล		
16	การจัดตั้งโต๊ะหมู่บูชาควรจัดตั้งหมู่ 9 เท่านั้น		
17	ในการจัดรูปเทียนที่โต๊ะหมู่บูชาจุดด้านซ้ายมือเราขวามือพระประธาน		
18	การจัดรูปเทียนที่โต๊ะหมู่บูชาควรเป็นเจ้าภาพผู้จัดงาน		
19	การอาราธนาศีล5ใช้ในงานบุญทุกประเภท		
20	การอาราธนาศีลเป็นการขอศีลจากพระ		
21	การกล่าวคำอาราธนาพระปริตรเป็นการเชิญให้พระสงฆ์เจริญพระพุทธมนต์		
22	การกล่าวคำอาราธนาพระปริตรใช้ในงานมงคล		
23	การฟังพระสงฆ์เจริญพระพุทธมนต์ต้องสรวมกายวาจาใจให้เรียบร้อย		
24	การฟังพระสงฆ์เจริญพระพุทธมนต์ต้องนั่งพับเพียบ ประนมมือ		
25	การถวายข้าวพระพุทธเพื่อเป็นการบูชาพระพุทธเจ้า		

ตอนที่ 2 (ต่อ) แบบสอบถามวัดความรู้ด้านพุทธศาสนพิธี

ข้อที่	ข้อความ	ใช่	ไม่ใช่
	หมวดบุญพิธี		
26	การถวายข้าวพระพุทธรูปต้องกล่าวคำถวาย		
27	การถวายข้าวพระพุทธรูปใช้ในงานบุญต่างๆ		
28	การถวายภัตตาหารเป็นการนำอาหารคาวหวานไปถวายพระสงฆ์		
29	ในการถวายภัตตาหารควรถวายอาหารคาวก่อนอาหารหวาน		
30	การถวายปัจจัยและเครื่องไทยธรรมควรเป็นเจ้าภาพเป็นผู้ถวายก่อน		
31	การถวายปัจจัยและเครื่องไทยธรรมควรไหว้ 1 ครั้ง		
32	การกรวดน้ำเป็นอุทิศส่วนกุศลให้แก่เจ้ากรรมนายเวรและสัตว์ที่ล่วงลับไปแล้ว		
33	การกรวดน้ำต้องใช้น้ำเปล่าที่สะอาดเท่านั้น		
34	การส่งพระถือเป็นมารยาทของเจ้าภาพ		
35	การส่งพระสงฆ์เจ้าภาพควรเป็นผู้ส่งให้ถึงประตูบ้านและจัดพานะรับส่งเตรียมรอไว้ให้พร้อม		
	หมวดทานพิธี		
36	การทำบุญตักบาตรควรทำเฉพาะวันเกิดของตน		
37	ข้าพเจ้าถอดรองเท้าทุกครั้งก่อนทำบุญตักบาตร		
38	ทำบุญตักบาตรควรกล่าวคำอธิษฐานก่อนใส่บาตรทุกครั้ง		
39	การถวายสังฆทานควรถวายสงฆ์ตั้งแต่ 4 รูปขึ้นไป		
40	การทำบุญสังฆทานทำได้ทั้งงานมงคลและอวมงคล		
41	การทำบุญทอดผ้าป่าทำได้ไม่จำกัดเวลา		
42	การทำบุญผ้าป่าเป็นการชำระกิเลสคือความตระหนี่		

ตอนที่ 2 (ต่อ) แบบสอบถามวัดความรู้ด้านพุทธศาสนพิธี

ข้อที่	ข้อความ	ใช่	ไม่ใช่
	หมวดปกิณกะพิธี		
43	การกราบเบญจางคประดิษฐ์เป็นการแสดงความเคารพพระรัตนตรัย		
44	การประนมมือ การไหว้ และการกราบเป็นการแสดงความรพพระสงฆ์		
45	อัญชลี วันทา อภิวาท มีความหมายว่า การประนมมือ การไหว้ การกราบ		
46	การไหว้เป็นการแสดงความเคารพพระสงฆ์ยืนอยู่หรือพบระหว่างทาง		
47	การประเคนของพระสงฆ์ควรห่างท่านประมาณ1ศอก		
48	การประเคนสิ่งของแด่พระสงฆ์ตามทำเนียบปฏิบัติในศาสนพิธีสำหรับ ผู้หญิงวางสิ่งทีประเคนไว้บนผ้ารับประเคน ชายยกขึ้นถวายส่งถึงมือท่าน ได้		

ตอนที่ 3 แบบวัดแนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธี

คำชี้แจง ให้นักเรียนอ่านข้อความในแต่ละข้อแล้วพิจารณาว่าข้อความแต่ละข้อเป็นจริงสำหรับตัวนักเรียนมากน้อยเพียงใดโดยให้นักเรียนทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความเป็นจริงของนักเรียนมากที่สุดเพียงข้อเดียวและกรุณาตอบทุกข้อ โดยมีเกณฑ์การเลือกดังนี้

บ่อยที่สุด	หมายถึง	ข้อความนั้นทำบ่อยที่สุด
บ่อย	หมายถึง	ข้อความนั้นทำบ่อย
นานๆครั้ง	หมายถึง	ข้อความนั้นนานๆทำครั้ง
ไม่เคย	หมายถึง	ข้อความนั้นไม่เคยกระทำเลย

ข้อที่	ข้อความ แนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธี	บ่อยที่สุด	บ่อย	นานๆครั้ง	ไม่เคย
	ด้านกุศลพิธี				
1	ข้าพเจ้าไหว้พระสวดมนต์ก่อนนอนทุกครั้ง				
2	ข้าพเจ้าไหว้พระสวดมนต์ก่อนนอนออกเสียงทุกครั้ง				
3	ข้าพเจ้าไหว้พระสวดมนต์ก่อนเพื่อป้องกันอันตรายจากภูตผีปีศาจและผีร้าย				
4	ข้าพเจ้าแม่เมตตาให้แก่เจ้ากรรมนายเวรและสรรพสัตว์ทั้งหลาย				
5	ข้าพเจ้าแม่เมตตาให้กับตนเองมีความสุขปราศจากทุกข์				
6	ข้าพเจ้าแม่เมตตาเพื่อทำตนไม่ให้เป็นคนโหดร้าย				
7	ข้าพเจ้านั่งสมาธิเพื่อฝึกทำใจให้สงบ				
8	ข้าพเจ้านั่งสมาธิเพื่อฝึกสติรู้เท่าทันอารมณ์ที่เกิดขึ้น				
9	ข้าพเจ้านั่งสมาธิเพื่อฝึกควบคุมตนไม่ให้เกิดความคิดทางไม่ดีกับผู้อื่น เช่น อิจฉา ริษยา ปองร้ายและผูกใจเจ็บเป็นต้น				
10	ข้าพเจ้าสมาทานศีล5แล้วได้รักษาศีลอย่างเคร่งครัด ไม่ฆ่าสัตว์ไม่ลักขโมยของผู้อื่น ไม่ประพฤติผิดในกามคุณ ไม่พูดโกหกและไม่ดื่มสุราเมรัย				

ตอนที่ 3 (ต่อ) แบบสอบถามวัดแนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธีของนักเรียนวัยรุ่น

ข้อที่	ข้อความ แนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธี	บ่อยที่สุด	บ่อย	นานๆครั้ง	ไม่เคย
11	ข้าพเจ้าตั้งสัจจะอธิฐานทำความดีด้วยการรักษาศีล 5 เป็นประจำทุกวันพระ				
12	ข้าพเจ้ารักษาศีล 5 ครบบริบูรณ์อย่างน้อยได้วันหนึ่งและคืนหนึ่งหลังจากที่รับศีลจากพระสงฆ์				
13	ข้าพเจ้าเข้าร่วมกิจกรรมในวันสำคัญทางศาสนามีการเวียน เช่น วันมาฆบูชา วิสาขบูชาและอาสาฬหบูชา				
14	ข้าพเจ้าได้ฟังพระธรรมเทศนาในวันสำคัญทางศาสนา เช่น วันมาฆบูชา วิสาขบูชา อาสาฬหบูชา วันฉัตรมงคล(วันพระ) เป็นต้น				
15	ข้าพเจ้าจะแต่งกายสุภาพเมื่อจะไปเที่ยวพุทธศาสนสถานสำคัญทางพุทธศาสนา เช่น วัด โบสถ์ วิหาร สังฆมณฑล เป็นต้น				
16	ข้าพเจ้าเมื่อเข้าเขตพุทธศาสนสถานสำคัญทางศาสนาจะสำรวมกาย วาจาให้เรียบร้อยเช่น ไม่พูดคำหยาบ ไม่หยอกล้อเล่นกัน เป็นต้น				
	หมวดบุญพิธี				
17	ข้าพเจ้ากราบอาราธนาพระสงฆ์มาเจริญพระพุทธรูปในมงคล เช่น งานทำขึ้นบ้านใหม่ งานแต่งงาน เป็นต้น				
18	ข้าพเจ้ากราบอาราธนาภิกษุสงฆ์มาสวดพระพุทธรูปในงานอวมงคล เช่น งานศพ งานทำบุญ 100 วัน ทำบุญอุทิศ เป็นต้น				
19	ข้าพเจ้ากล่าวคำอาราธนาศีล 5 ในงานบุญต่างๆ เช่น งานขึ้นบ้านใหม่ งานศพ เป็นต้น				
20	ข้าพเจ้ากล่าวคำอาราธนาพระปริตรในงานมงคล				
21	ข้าพเจ้ากล่าวคำอาราธนาพระธรรมในการเชื่อเชิญให้พระสงฆ์แสดงพระธรรมเทศนา				

ตอนที่ 3 (ต่อ) แบบสอบถามวัดแนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธีของนักเรียนวัยรุ่น

ข้อที่	ข้อคำถาม แนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธี	บ่อยที่สุด	บ่อย	นานๆครั้ง	ไม่เคย
22	ข้าพเจ้าจะแต่งกายสุภาพเมื่อไปร่วมงานบุญ				
23	ข้าพเจ้าได้ร่วมถวายภัตตาหารแด่พระสงฆ์ในงานบุญต่างๆ				
24	ข้าพเจ้าได้ร่วมกล่าวคำถวายภัตตาหารแด่พระสงฆ์ในงานบุญต่างๆ				
25	ข้าพเจ้าได้กรวดน้ำรับพรจากพระสงฆ์เมื่อทำบุญเสร็จ				
	หมวดทานพิธี				
26	ข้าพเจ้าทำบุญตักบาตรตอนเช้า				
27	ข้าพเจ้าถอดรองเท้าทุกครั้งก่อนใส่บาตร				
28	ข้าพเจ้ากล่าวคำอธิษฐานก่อนใส่บาตรทุกครั้ง				
29	ข้าพเจ้าทำบุญถวายสังฆทานแด่พระสงฆ์ในโอกาสต่างๆเช่น ถวายสังฆทานเนื่องในครบรอบวันเกิด ถวายอุทิศให้แก่บุพพการีชนผู้ล่วงลับและเจ้ากรรมนายเวร เป็นต้น				
30	ข้าพเจ้าจะกล่าวคำถวายสังฆทานก่อนถวายพระสงฆ์				
31	ข้าพเจ้าได้ตั้งจิตอธิษฐานเมื่อทำบุญผ้าป่า				
32	ข้าพเจ้าทำบุญผ้าป่าเพื่อลดความตระหนี่ในจิตใจ				
	หมวดปกิณกะพิธี				
33	ข้าพเจ้าแสดงความเคารพพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ และพระบรมสารีริกธาตุด้วยการกราบเบญจางค์ประดิษฐ์				
34	ข้าพเจ้าแสดงความเคารพพระสงฆ์ด้วยการไหว้เมื่อพบท่านเดินผ่านไป				
35	ข้าพเจ้าแสดงความเคารพพระสงฆ์ด้วยการประนมมือเมื่อมีการสนทนากับท่าน				
36	ข้าพเจ้ายกสิ่งของประเคนพระสงฆ์ด้วยอาการเคารพแล้วไหว้ 1 ครั้ง				
37	ข้าพเจ้าประเคนปัจจัย 4 แด่พระสงฆ์ เช่น ผ้า อาหาร เครื่องใช้สอย และยารักษาโรค เป็นต้น				

ตารางการพัฒนาแนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธีของนักเรียนวัยรุ่น

ครั้งที่	สิ่งที่พัฒนา	จุดมุ่งหมาย	เทคนิค	ชื่อกิจกรรม
1	ปฐมนิเทศ	1. เพื่อให้เกิดสัมพันธภาพระหว่างผู้วิจัยและนักเรียน 2. เพื่อสร้างบรรยากาศที่ดีและเป็นกันเองภายในกลุ่ม 3. เพื่อให้นักเรียนได้เข้าใจ จุดมุ่งหมายวิธีการและกฎระเบียบในการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม	เกม	สองกายหัวใจเดียวกัน
2	การปฏิบัติตนด้านกุศลพิธี ได้แก่ การไหว้พระสวดมนต์ก่อนนอน การแผ่เมตตา การนั่งสมาธิ การรักษาศีล	1. เพื่อให้นักเรียนสามารถเข้าใจวิธีการปฏิบัติตนด้านกุศลพิธีได้ถูกต้อง 2. เพื่อให้นักเรียนเกิดความตระหนักและเห็นคุณค่าในการทำความดี การไหว้พระสวดมนต์ก่อนนอน การแผ่เมตตา การนั่งสมาธิ การรักษาศีล 3. เพื่อให้นักเรียนมีทักษะในการปฏิบัติตนด้านกุศลพิธี ได้แก่ การสวดมนต์ไหว้พระก่อนนอน การแผ่เมตตา การนั่งสมาธิ การรักษาศีล	อภิปราย กลุ่มและ ระดม สมอง	การฝึกสติ

ตารางการพัฒนาแนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธีของนักเรียนวัยรุ่น

ครั้งที่	สิ่งที่พัฒนา	จุดมุ่งหมาย	เทคนิค	ชื่อกิจกรรม
3	การปฏิบัติตนด้านกุศลพิธีได้แก่ การไหว้พระสวดมนต์ก่อนนอน การแผ่เมตตา การนั่งสมาธิ การรักษาศีล	<p>1. เพื่อให้ นักเรียนสามารถเข้าใจวิธีการปฏิบัติตนด้านกุศลพิธีได้ถูกต้อง</p> <p>2. เพื่อให้ นักเรียนเกิดความตระหนักและเห็นคุณค่าในการทำ ความดี การไหว้พระสวดมนต์ก่อนนอน การแผ่เมตตา การนั่งสมาธิ การรักษาศีล</p> <p>3. เพื่อให้นักเรียนมีทักษะในการปฏิบัติตนด้านกุศลพิธี ได้แก่ การสวดมนต์ไหว้พระก่อนนอน การแผ่เมตตา การนั่งสมาธิ การรักษาศีล</p>	สถานการณ์จำลอง	ทำดีเพื่อเป็นทุน
4	การให้ความสำคัญในการเข้าร่วมกิจกรรมในวันสำคัญทางศาสนา และการแสดงความเคารพต่อพุทธศาสนสถาน	<p>1. เพื่อให้ นักเรียนเกิดความตระหนักและเห็นคุณค่าในการเข้าร่วมกิจกรรมในวันสำคัญทางศาสนาได้แก่ การเวียนเทียน ในวันมาฆบูชา วิสาขบูชา และอาสาฬหบูชา</p> <p>2. เพื่อให้นักเรียนมีทักษะการปฏิบัติตนด้าน การแสดงความเคารพต่อพุทธศาสนสถานสำคัญทางศาสนา</p>	บทบาทสมมติ	มายาทชาวพุทธ

ตารางการพัฒนาแนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธีของนักเรียนวัยรุ่น

ครั้งที่	สิ่งที่พัฒนา	จุดมุ่งหมาย	เทคนิค	ชื่อกิจกรรม
5	แนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธีของนักเรียนเกี่ยวกับการประกอบพิธีการทำบุญขึ้นบ้านใหม่	<ol style="list-style-type: none"> 1. เพื่อให้นักเรียนเข้าใจขั้นตอนพิธีทำบุญขึ้นบ้านใหม่อย่างถูกต้องตามหลักพุทธศาสนพิธี 2. เพื่อให้นักเรียนตระหนักและเห็นความสำคัญของขั้นตอนและวิธีการทำบุญขึ้นบ้านใหม่ที่ถูกต้องตามหลักพุทธศาสนพิธี 3. เพื่อให้นักเรียนเกิดทักษะการปฏิบัติในพิธีทำบุญขึ้นบ้านใหม่อย่างถูกต้องตามหลักพุทธศาสนพิธี 	<p>สถานการณ์จำลอง</p>	ทำบุญขึ้นบ้านใหม่
6	แนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธีของนักเรียนเกี่ยวกับการทำบุญเนื่องในงานศพ (งานสวดพระอภิธรรมศพ)	<ol style="list-style-type: none"> 1. เพื่อให้นักเรียนเข้าใจขั้นตอนพิธีทำบุญเนื่องในงานศพอย่างถูกต้องตามหลักพุทธศาสนพิธี 2. เพื่อให้นักเรียนตระหนักและเห็นความสำคัญของขั้นตอนและวิธีการทำบุญเนื่องในงานศพที่ถูกต้องตามหลักพุทธศาสนพิธี 3. เพื่อให้นักเรียนเกิดทักษะการปฏิบัติพิธีทำบุญเนื่องในงานศพได้อย่างถูกต้องตามหลักพุทธศาสนพิธี 	<p>สถานการณ์จำลอง</p>	ทำบุญงานศพ

ตารางการพัฒนาแนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธีของนักเรียนวัยรุ่น

ครั้งที่	สิ่งที่พัฒนา	จุดมุ่งหมาย	เทคนิค	ชื่อกิจกรรม
7	แนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธีของนักเรียนเกี่ยวกับการทำบุญตักบาตรแด่พระสงฆ์	<ol style="list-style-type: none"> 1. เพื่อให้ นักเรียน เข้าใจข้อปฏิบัติในการทำบุญตักบาตรที่ถูกต้อง 2. เพื่อให้ นักเรียน เห็นความสำคัญการทำบุญตักบาตร 3. เพื่อให้ นักเรียน เกิดทักษะการทำบุญตักบาตรได้อย่างถูกต้องตามหลักพุทธศาสนพิธี 	<p>แสดง บทบาท สมมติ</p>	การตักบาตรพระสงฆ์
8	แนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธีของนักเรียนเกี่ยวกับการประกอบพิธีทำบุญถวายสังฆทาน	<ol style="list-style-type: none"> 1. เพื่อให้ นักเรียน เข้าใจขั้นตอนการทำบุญถวายสังฆทานที่ถูกต้องตามหลักพุทธศาสนพิธี 2. เพื่อให้ นักเรียน เกิดทักษะการปฏิบัติในการทำบุญถวายสังฆทานได้อย่างถูกต้องตามหลักพุทธศาสนพิธี 	<p>สถานการณ์จำลอง</p>	ถวายสังฆทาน
9	แนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธีในหมวดปกิณกะพิธีเกี่ยวกับการประเคนสิ่งของแด่พระสงฆ์ การแสดงความเคารพพระสงฆ์	<p>เพื่อให้ นักเรียน เกิดทักษะการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธีในการประเคนสิ่งของและการแสดงความเคารพต่อพระสงฆ์ได้ถูกต้อง</p>	<p>บทบาทสมมติ</p>	มารยาทชาวพุทธที่ควรปฏิบัติต่อพระสงฆ์

ตารางการพัฒนาแนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธีของนักเรียนวัยรุ่น

ครั้งที่	สิ่งที่พัฒนา	จุดมุ่งหมาย	เทคนิค	ชื่อกิจกรรม
10	ปัจฉิมนิเทศ	<p>1.เพื่อให้นักเรียนได้แสดงความ คิดเห็นต่อการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม</p> <p>2.เพื่อให้นักเรียนแลกเปลี่ยนความ คิดเห็นและความรู้สึกดีๆและให้เกิด ความสามัคคีที่มีให้กันตลอด ระยะเวลาการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม</p> <p>3.เพื่อให้นักเรียนได้สรุปผลของการ เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม</p> <p>4.เพื่อให้นักเรียนได้นำข้อคิดและ วิธีการปฏิบัติจากกิจกรรมกลุ่มไป พัฒนาแนวทางการปฏิบัติตนด้าน พุทธศาสนพิธีได้ถูกต้อง</p>		

ใบตารางกำหนดการเข้าร่วมกิจกรรม
โปรแกรมพัฒนาแนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธีของนักเรียนวัยรุ่น

ในการเข้าร่วมโปรแกรมพัฒนาแนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธี ระยะเวลา3วันๆ ละ 4 ชั่วโมง พุธหัดสบดี ศุกร์และเสาร์ มีทั้งหมด10 ครั้งดังนี้

ครั้งที่	วัน/เดือน/ปี	กิจกรรม
1	25 วันพุธหัดสบดี มีนาคม 2554 09.30 -10.30	ปฐมนิเทศ
2	25 วันพุธหัดสบดี มีนาคม 2554 12.30 -13.30	ทำดีเพื่อเป็นทุน
3	25 วันพุธหัดสบดีที่ มีนาคม 2554 14.00-15.00	มารยาทชาวพุทธ
4	25 วันพุธหัดสบดี มีนาคม 2554 15.15 -16.15	การฝึกสติ
5	26 วันศุกร์ มีนาคม 2554 09.30 -10.30	การทำบุญขึ้นบ้านใหม่
6	26 วันศุกร์ มีนาคม 2554 12.30 -13.30	การทำบุญเนื่องในงานศพ
7	26 วันศุกร์ มีนาคม 2554 14.00-15.00	กิจกรรมการถวายสังฆทาน
8	26 วันศุกร์ มีนาคม 2554 15.15 -16.15	กิจกรรมการทำบุญตักบาตร
9	27 วันเสาร์ มีนาคม 2554 9.00- 11.30	มารยาทชาวพุทธที่ควรปฏิบัติต่อพระสงฆ์
10	27 วันเสาร์ มีนาคม 2554 13.00-14.00	ปัจฉิมนิเทศ

โปรแกรมการพัฒนาแนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธี ครั้งที่ 1

เรื่อง	ปฐมนิเทศ
ชื่อกิจกรรม	สองกายหัวใจเดียวกัน
จุดมุ่งหมาย	<ol style="list-style-type: none"> 1. เพื่อให้เกิดสัมพันธภาพระหว่างผู้วิจัยและนักเรียน 2. เพื่อสร้างบรรยากาศที่ดีและเป็นกันเองภายในกลุ่ม 3. เพื่อให้นักเรียนได้เข้าใจจุดมุ่งหมายวิธีการและกฎระเบียบในการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม
เวลาที่ใช้	50 นาที
เทคนิคที่ใช้	เกม
สถานที่	หอประชุมเฉลิมพระเกียรติ 60
อุปกรณ์	<ol style="list-style-type: none"> 1. สลาก 14 ชิ้น (เขียนชื่อคำที่เป็นคู่กัน)
วิธีดำเนินการ	<p style="text-align: center;">ขั้นที่ 1 ขั้นการมีส่วนร่วม</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ผู้วิจัยแนะนำตนเองและบอกวัตถุประสงค์ระเบียบวิธีในการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม 2. ผู้วิจัยได้ใช้กิจกรรม"สองหัวใจเดียวกัน"เพื่อที่จะให้นักเรียนแนะนำซึ่งกันและกันซึ่งมีขั้นตอนดังนี้ <ol style="list-style-type: none"> 2.1. ให้นักเรียนนั่งรอบเป็นวงกลม 2.2. ผู้วิจัยแจกสลากให้นักเรียนแต่ละคนซึ่งมีคำเป็นคู่กัน ได้แก่ นินทา-สรรเสริญ มีลาภ - เสื่อมลาภ มียศ-เสื่อมยศ มีทุกข์- มีสุข ความดี- ความชั่ว สวรรค์ - นรก ชาย-หญิง 2.3. ผู้วิจัยให้สัญญาณเริ่ม ให้นักเรียนทุกคนเปิดสลากของตนเอง ซึ่งเป็นคำตรงกันข้ามแล้วรีบไปหาคู่ของตนเอง 2.4. เมื่อนักเรียนแต่ละคนได้คู่ของตนเองแล้วให้แต่ละคู่ซักถามกันในหัวข้อดังต่อไปนี้ <ol style="list-style-type: none"> 2.4.1. ชื่อเล่น 2.4.2. ชอบอะไร - ไม่ชอบอะไร และมีคติประจำใจอะไร เป็นต้น

2.4.3. เมื่อหมดเวลาที่กำหนดให้ทุกคนเข้าร่วมกลุ่มใหญ่แล้วให้ผลัดกันออกมาแนะนำเพื่อนในกลุ่ม

3. ผู้วิจัยสรุปการจัดกิจกรรมในการให้จับคู่เพื่อให้นักเรียนเกิดความคุ้นเคยระหว่างนักเรียนด้วยกันและสรุปกิจกรรม ให้นักเรียนตระหนักและเห็นคุณค่าในการทำ ความดีและผลจากการทำความชั่วส่งผลให้กับผู้ทำอย่างไรต่อจากนั้นแจกตารางการเข้าร่วมกิจกรรมโปรแกรมการพัฒนาแนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธี

ขั้นที่ 2 ขั้นการวิเคราะห์

ผู้วิจัยและนักเรียนร่วมกันอภิปรายและซักถามเกี่ยวกับกิจกรรมสองกายหัวใจเดียวกันว่ามีประโยชน์อะไรบ้างในการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มในครั้งนี้

ขั้นที่ 3 ขั้นสรุปและประยุกต์หลักการ

1. นักเรียนร่วมกันสรุปจุดมุ่งหมายของกิจกรรมและผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติมว่ากิจกรรมนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้นักเรียนและผู้วิจัยได้รู้จักกันมากขึ้นและให้นักเรียนตระหนักเห็นคุณค่าในการทำ ความดีด้านการปฏิบัติตนตามหลักศาสนพิธี
2. ผู้วิจัยชี้แจงจุดมุ่งหมายตลอดจนวิธีการและหน้าที่ของนักเรียนในการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม
3. ผู้วิจัยนัดหมายเกี่ยวกับวัน เวลา และสถานที่ในการเข้าร่วมกิจกรรมโปรแกรมการพัฒนาแนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธี ในครั้งต่อไป

ขั้นที่ 4 ขั้นประเมินผล

1. สังเกตจากความสนใจในการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม
2. สังเกตจากการแสดงความคิดเห็นและข้อซักถามของนักเรียน

โปรแกรมการพัฒนาแนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธี ครั้งที่ 2

สิ่งที่พัฒนา การปฏิบัติตนด้านกุศลพิธี ได้แก่ การไหว้พระสวดมนต์ก่อนนอน การแผ่เมตตา การนั่งสมาธิ การรักษาศีล

ชื่อกิจกรรม การฝึกสติ

จุดมุ่งหมาย

1. เพื่อให้นักเรียนสามารถเข้าใจวิธีการปฏิบัติตนด้านกุศลพิธีได้ถูกต้อง
2. เพื่อให้นักเรียนเกิดความตระหนักและเห็นคุณค่าในการทำความดีได้แก่ การไหว้พระสวดมนต์ก่อนนอน การแผ่เมตตา การนั่งสมาธิ การรักษาศีล
3. เพื่อให้นักเรียนมีทักษะในการปฏิบัติตนด้านกุศลพิธี ได้แก่ การไหว้พระสวดมนต์ก่อนนอน การแผ่เมตตา การนั่งสมาธิ การรักษาศีล

เทคนิคที่ใช้ การอภิปรายกลุ่ม / ระดมความคิด

เวลาที่ใช้ 60 นาที

สถานที่ หอประชุมเฉลิมพระเกียรติ 60 ปี ครองราชย์

อุปกรณ์

1. โน้ตบุ๊ก (เปิดเพลงประกอบ)
2. เอกสารการฝึกสติ

วิธีดำเนินการ

ขั้นที่ 1 ขั้นมีส่วนร่วม

1. ผู้วิจัยกล่าวทักทายนักเรียนทบทวนกิจกรรมครั้งที่ผ่านมานำเข้าสู่การสำรวจตัวเอง
2. ผู้วิจัยนำพานักเรียนสวดมนต์ไหว้พระและนั่งสมาธิกำหนดลมหายใจเข้า ลมหายใจออก ใช้เวลา 20 นาที โดยเปิดเพลงสวดมนต์แบบธิเบต คลอไปเบาๆเพื่อสร้างบรรยากาศ
3. หลังจากคลายออกจากสมาธิแล้วผู้วิจัยให้นักเรียนทบทวนความรู้สึกตัวเองว่ารู้สึกอย่างไรบ้างก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มโดยให้นักเรียนแสดงความรู้สึก ความคิดเห็น และพูดคุยกันอย่างเต็มที่
4. ผู้วิจัยแนะนำวิธีการฝึกสติโดยการนั่งสมาธิ ไปฝึกปฏิบัติที่บ้านก่อนนอน ทุกๆวัน

ขั้นที่ 2 ขั้นการวิเคราะห์

ผู้วิจัยแบ่งกลุ่มให้นักเรียนเป็น 3 กลุ่มๆละ 4 คน ให้ระดมสมองความคิดวิเคราะห์ร่วมกัน แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและอภิปรายหาข้อสรุปว่า

- การไหว้พระสวดมนต์ก่อนนอนมีประโยชน์และอันธงส์อย่างไรบ้างต่อผู้ปฏิบัติ
- การทำความดีด้วยการแผ่เมตตา การนั่งสมาธิ และการรักษาศีลมีอันธงส์ต่อผู้ปฏิบัติอย่างไร
- เมื่อมีเหตุการณ์ใดเกิดขึ้นนักเรียนถึงจะได้มีไหว้พระสวดมนต์และแผ่เมตตา
- นักเรียนได้ข้อคิดอะไรบ้างจากกิจกรรมนี้

ขั้นที่ 3 ขั้นสรุปและประยุกต์หลักการ

1. ผู้วิจัยและนักเรียนได้ร่วมกันสรุปถึงสิ่งที่ได้เรียนรู้ในกิจกรรมนี้โดยการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับสมาชิกภายในกลุ่ม

2. ผู้วิจัยให้นักเรียนร่วมกันสรุปกิจกรรมครั้งนี้โดยใช้คำถามดังนี้

- นักเรียนได้รับประโยชน์อะไรบ้างจากการได้เข้าร่วมทำกิจกรรมนี้
- นักเรียนจะนำความรู้และประโยชน์ที่ได้รับจากกิจกรรมนี้ไปประยุกต์ใช้ใน

ชีวิตประจำวันได้อย่างไร

3. ผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติมเกี่ยวกับกิจกรรมและประโยชน์ที่ได้รับจากการทำกิจกรรมและเปิดโอกาสให้ซักถาม

ขั้นที่ 4 ขั้นประเมินผล

1. ผู้วิจัยสังเกตจากความสนใจการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของนักเรียน

2. ผู้วิจัยสังเกตจากการแสดงความคิดเห็นการซักถามข้อสงสัยต่างๆเกี่ยวกับการฝึกสติให้ระลึกอยู่กับปัจจุบันและการรู้เท่าทันความเป็นจริง

กิจกรรมการฝึกสติ

การฝึกจิตโดยการกำหนดลมหายใจเข้า-ออกเป็นอารมณ์ได้แก่ อานาปานสติสมาธิอันเป็นวิธีฝึกจิตอย่างหนึ่งในจำนวนการฝึกสมาธิ 40 วิธีในพระพุทธศาสนาเพราะการฝึกจิตด้วยการกำหนดลมหายใจนี้เหมาะสำหรับคนทั่วไปทั้งเป็นกรรมฐานที่ทำได้ด้วยกันทุกคนและทำได้ไม่ยากด้วยเพราะทุกคนมีลมหายใจอยู่แล้วโดยมีขั้นตอนการฝึกดังนี้ คือ

ขั้นตอนการฝึกจิต

1. บูชาพระรัตนตรัย

อะระหัง สัมมาสัมพุทธโ ภะคะวา พุทธัง ภะคะวันตัง อภิวาเทมิ (กราบ)

สวากขาโต ภะคะวะตา ธัมโม ธัมมัง นะมัสสามิ (กราบ)

สุปะฏิปันโน ภะคะวะโต สาวะกะสังโฆ สังฆัง นะมามิ (กราบ)

2. สมาทานศีล 5

ตั้งนะโม 3 จบ และสมาทานศีล 5 ดังต่อไปนี้ คือ

1. ปาณาติปาตา เวระมะณี สิกขาปะทัง สะมาทิยามิ
2. อทินนาทานา เวระมะณี สิกขาปะทัง สะมาทิยามิ
3. กามเมสุมิจฉาจารา เวระมะณี สิกขาปะทัง สะมาทิยามิ
4. มุสาวาทา เวระมะณี สิกขาปะทัง สะมาทิยามิ
5. สุราเมระยะมัชชะปะมาทัฏฐานาเวระมะณี สิกขาปะทัง สะมาทิยามิ

3. แผ่เมตตาให้กับตนเอง

อะหัง สุขิโต โหมิ ขอให้ข้าพเจ้ามีความสุข

นิททุกโข โหมิ ขอให้ข้าพเจ้าปราศจากทุกข์

อะเวโร โหมิ ขอให้ข้าพเจ้าไม่มีเวร

อัปยาปัชโณ โหมิ ขอให้ข้าพเจ้าอย่าได้มีภัย

อะนีโฆ โหมิ ขอให้ข้าพเจ้าจงเป็นสุขเถิด อย่าได้มีความทุกข์กาย ทุกข์ใจ

สุโข อุตตานัง ประวิहरามิ ขอให้ข้าพเจ้าจงรักษาตนให้พ้นจากทุกข์ภัยทั้งปวงเถิดฯ

4. แม่เมตตาให้กับสรรพสัตว์ทั้งหลาย

สัตว์เพศตดา สัตว์ทั้งหลายที่เป็นเพื่อนทุกข์ เกิด แก่ เจ็บตาย ด้วยกันทั้งหมดทั้งสิ้น

อะเวรา โหนตุ จงเป็นสุข เป็นสุขเถิด อย่าได้มีเวรแก่กันและกันเลย

อัพยาปัชฌา โหนตุ จงเป็นสุข เป็นสุขเถิด อย่าได้พยาบาทเบียดเบียนซึ่งกันและกันเลย

อะนีฆา โหนตุ จงเป็นสุขเป็นสุขเถิด อย่าได้มีความทุกข์กายทุกข์ใจเลย

สุขี อุตตานัง ปะริหะรันตุ จงมีแต่ความสุขกาย สุขใจ รักษาตนให้พ้นจากทุกข์ภัยทั้งสิ้นเถิด

ท่านที่ได้ทุกข์ ขอให้พ้นจากทุกข์ ท่านที่ได้สุขขอให้สุขยิ่งขึ้นไปเทอญ

อานิสงส์การแผ่เมตตา

1. นอนหลับก็เป็นสุข
2. ตื่นนอนก็เป็นสุข
3. ขณะนอนหลับไม่ฝันร้าย
4. มีจิตใจเมตตา กรุณาต่อสัตว์
5. มีอารมณ์สดชื่นแจ่มใสเสมอ

5. เตรียมตัว

1. นั่งในท่าที่สบาย ให้กล้ามเนื้อทุกส่วนได้พัก นั่งขัดสมาธิโดยเท้าขวาทับเท้าซ้าย มือขวาทับมือซ้ายให้ปลายนิ้วหัวแม่มือทั้งสองข้างจรดกัน

2. ละทิ้งความกังวลต่างๆชั่วขณะ

3. สูดลมหายใจลึกๆแล้วผ่อนลมหายใจออกช้าๆ

4. ต้องมีความเชื่อว่าบุญบาปมีจริง เราทำสิ่งใด ย่อมได้ผลสิ่งนั้น คือ

4.1. ทำกรรมชั่ว ย่อมได้ผลชั่ว

4.2. ทำกรรมดี ย่อมได้ผลดี

5. ต้องมีความอดทนต่ออุปสรรคต่างๆได้แก่

5.1. อดทนต่อความทุกข์ยากลำบากต่างๆ เช่น อากาศร้อน แสงรบกวน

5.2. อดทนต่อทุกขเวทนาที่กำลังได้รับอยู่ เช่น ปวดศีรษะ หรือมีอาการไม่สบาย

ต่างๆเป็นต้น

5.3. อดทนต่อความยั่วยวนด้วยกิเลสตัณหา เช่น อยากนอน อยากดูโทรทัศน์

อยากดื่มเหล้า อยากเที่ยว มีจิตใจฟุ้งซ่านและมีจิตใจเศร้าหมอง

6. ชั้นฝึกจิต

1. นั่งหลับตา ในท่าที่สบาย หลังตรง ไม่เอียงซ้าย ไม่ก้มหน้าหรือเงยหน้าจนเกินไป
2. ละอารมณ์ ความวิตกกังวลต่างๆออกไปชั่วขณะ
3. มีเจตนาที่จะละความชั่วออกไปจากจิตใจของเรา เพราะมีความเชื่อด้วยเหตุผลและผลที่ว่าเหตุดี – ผลดีก็ตามมา เหตุชั่ว – ผลชั่วมก็ตามมา
4. พยายามรักษาสติ คือ การระลึกถึงธรรมชาติของลมหายใจเข้า-ออกอยู่ตลอดเวลา

ผลของการฝึกจิต

1. เพื่อให้จิตใจสงบระงับจากความฟุ้งซ่าน รำคาญใจในเรื่องราวต่างๆอยู่กับปัจจุบัน
2. ทำให้ใจสงบ สุขุม เยือกเย็น
3. ทำให้ร่างกายคลายความตึงเครียด
4. เป็นการสร้างเสริมคุณงามความดีให้เกิดมีแก่ตนเอง

หมายเหตุ การฝึกจิตให้เกิดสติ ให้นำไปฝึกต่อทุกๆวันที่บ้านก่อนเข้านอน ประมาณ 10-15 นาที หรือตามความเหมาะสมของนักเรียน

โปรแกรมการพัฒนาแนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธี ครั้งที่ 3

สิ่งที่พัฒนา การปฏิบัติตนด้านกุศลพิธี ได้แก่ การไหว้พระสวดมนต์ก่อนนอน การแผ่เมตตา การนั่งสมาธิ การรักษาศีล

ชื่อกิจกรรม ทำดีเพื่อเป็นทุน

จุดมุ่งหมาย

1. เพื่อให้นักเรียนสามารถเข้าใจวิธีการปฏิบัติตนด้านกุศลพิธีได้ถูกต้อง
2. เพื่อให้นักเรียนเกิดความตระหนักและเห็นคุณค่าในการทำกุศล การไหว้พระสวดมนต์ก่อนนอน การแผ่เมตตา การนั่งสมาธิ การรักษาศีล
3. เพื่อให้นักเรียนมีทักษะในการปฏิบัติตนด้านกุศลพิธี ได้แก่ การสวดมนต์ไหว้พระก่อนนอน การแผ่เมตตา การนั่งสมาธิ การรักษาศีล

เทคนิคที่ใช้ สถานการณ์จำลอง

เวลาที่ใช้ 60 นาที

สถานที่ หอประชุมเฉลิมพระเกียรติ 60 ปี ครองราชย์

อุปกรณ์

1. เอกสารสถานการณ์จำลอง เรื่อง ทำดีเพื่อเป็นทุน
2. เอกสารแบบฝึกหัด

วิธีดำเนินการ

ขั้นที่ 1 ขั้นมีส่วนร่วม

1. ผู้วิจัยกล่าวทักทายนักเรียนและกล่าวถึงกิจกรรมที่ผ่านมาและนำเข้าสู่กิจกรรม สถานการณ์จำลอง
2. ผู้วิจัยชี้แจงวัตถุประสงค์กิจกรรมสถานการณ์จำลองเรื่อง “ทำดีเพื่อเป็นทุน”
3. แจกเอกสารเกี่ยวกับสถานการณ์จำลองให้กับนักเรียนอ่านทำความเข้าใจก่อนฝึกซ้อมก่อนแสดง
4. ผู้วิจัยให้นักเรียนเริ่มแสดงบทบาทตามสถานการณ์จำลองใช้เวลาประมาณ 15 นาที และนักเรียนที่ไม่ได้ร่วมแสดงให้ตั้งใจชมและคอยติดตามไปด้วย

ขั้นที่ 2 ขั้นการวิเคราะห์

- ผู้วิจัยกระตุ้นให้นักเรียนคิดวิเคราะห์ร่วมกันเกี่ยวกับพฤติกรรมของนักแสดงแต่ละคนว่าเป็นอย่างไร แลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและอภิปรายหาข้อสรุปว่า
- การไหว้พระสวดมนต์ก่อนนอนมีประโยชน์อย่างไรบ้าง

- การทำความดีด้วยการแผ่เมตตา การนั่งสมาธิ และการรักษาศีลมีอานิสงส์ต่อผู้ปฏิบัติอย่างไร
- นักเรียนได้ข้อคิดอะไรบ้างจากสถานการณ์จำลองนี้

ขั้นที่ 3 ขั้นสรุปและประยุกต์หลักการ

1. ผู้วิจัยและนักเรียนได้ร่วมกันสรุปถึงสิ่งที่ได้เรียนรู้ในกิจกรรมนี้โดยการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับสมาชิกภายในกลุ่ม
2. ผู้วิจัยให้นักเรียนร่วมกันสรุปกิจกรรมครั้งนี้โดยใช้คำถามดังนี้
 - นักเรียนได้รับประโยชน์อะไรบ้างจากการได้เข้าร่วมทำกิจกรรมนี้
 - นักเรียนจะนำความรู้และประโยชน์ที่ได้รับจากกิจกรรมนี้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างไร
3. ผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติมเกี่ยวกับกิจกรรมและประโยชน์ที่ได้รับจากการทำกิจกรรมและเปิดโอกาสให้ซักถามเกี่ยวกับสถานการณ์จำลองที่ผ่านมา

ขั้นที่ 4 ขั้นประเมินผล

1. ผู้วิจัยให้นักเรียนได้ร่วมกันอภิปรายและบอกถึงประโยชน์ที่ได้รับจากการเข้าร่วมกิจกรรม
2. ผู้วิจัยสังเกตจากการแสดงความคิดเห็นการซักถามข้อสงสัยต่างๆเกี่ยวกับสถานการณ์จำลอง

สถานการณ์จำลอง

เรื่อง การทำความดีเพื่อเป็นทุน

บรรยาย มีคู่สามีภรรยาคนหนึ่งแต่งงานอยู่กินกันมาหลายปีแต่ไม่มีลูกสักคนทั้งสองคนปรารถนาที่จะมีลูกไว้สืบวงศ์ตระกูลและเลี้ยงดูยามแก่เฒ่า ผ่านไปปีแล้วปีเล่าก็ยังไม่มียูกับเขาสักทีจึงได้บนบานศาลกล่าวภาวนาอธิฐานต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ว่า “ข้าแต่ผู้ทรงอิทธิฤทธิ์ขอทรงประทานลูกชายหรือลูกสาวแก่ข้าพเจ้าสักคนด้วยเทอญจะเอาไว้สืบวงศ์ตระกูลและเลี้ยงดูยามแก่เฒ่า” แล้วอยู่มาไม่นานภรรยาเกิดตั้งครรภ์ จะด้วยแรงอธิฐานหรือฟ้าประทานทำให้ตั้งครรภ์สิ่งเหล่านี้ไม่มีใครทราบได้ จนในที่สุดก็คลอดลูกออกมาเป็นลูกชายเลี้ยงดูจนเติบโตใหญ่โตทุกครั้งพ่อกับแม่จะสอนให้ทำความดีอยู่เสมอและเป็นตัวอย่างที่ดีสำหรับลูกเสมอทุกคำเตือนพ่อแม่และแม่สนทนากับลูกว่า

- แม่ ลูกจำวันนี้ทำการบ้านหรือยังละ (พูดด้วยเสียงอันอบอุ่น)
- ลูก ทำแล้วครับแม่ (พูดด้วยเสียงอันอ่อนน้อม)
- แม่ ก่อนนอนอย่าลืมไหว้พระนะลูก (พูดด้วยความห่วงใย)
- ลูก คับแม่
- ลูก แม่ครับทำไมต้องให้ผมไหว้พระสวดมนต์ก่อนนอนทุกครั้ง ไหว้พระยังไม่พอยังมี การแผ่เมตตา และนั่งสมาธิตลอดผมเบื่อไม่อยากจะทำนะ (ถามด้วยความสงสัย)
- แม่ ลูกเอ๋ย การไหว้พระสวดมนต์เป็นการทำความดีเป็นสร้างภูมิป้องกันภัยนะลูก ป้องกันผีร้ายและยังป้องกันภูตผีปีศาจด้วยนะถ้าเราไม่ทำความดีแล้วจะมีดีรักษา หรือลูก (แม่สอนลูกให้ทำความดี)

- บรรยาย** ในขณะที่แม่ลูกกำลังสนทนากันพ่อก็เดินเข้ามาสนทนาด้วยแล้วพูดว่า
- พ่อ พูดคุยอะไรกันแม่ลูกคู่นี้ (พูดด้วยเสียงอันอบอุ่นและกึ่งยิ้ม)
- แม่ กำลังพูดถึงการไหว้พระสวดมนต์ให้ลูกฟังว่ามีประโยชน์อย่างไรละพ่อ
- พ่อ อืม....
- ลูก แล้วการแผ่เมตตาละพ่อทำไมเราต้องแผ่เมตตาให้คนอื่นด้วย (หันไปถามพ่อด้วยความสงสัย)
- พ่อ การแผ่เมตตาเป็นการทำความดีเหมือนกับเราอวยพรให้คนอื่นมีความสุขและเป็น การยกจิตใจของเราให้สูงขึ้น
- ลูก การแผ่เมตตาให้กับสัตว์ที่ตายไปแล้วมีประโยชน์อย่างไรละแม่ (ด้วยความอยากรู้)

- แม่ เมื่อเรากินอาหารที่เป็นสัตว์ ก็จะเข้าไปเป็นเลือด เนื้อ หนังของเรา มันก็เข้าไปอยู่ในตัวเรา อยู่กับเรา แข็งเราจองเวรเรา ทำไรก็ติดขัดไปหมด เราจึงมีการแผ่เมตตาให้กับสัตว์โง่ละลูกให้สัตว์เรานั้นไม่จองเวรกับเราเป็นการขอโทษเขา
- ลูก คับแม่ ผมเข้าใจแล้ว และการนั่งสมาธิมีประโยชน์อย่างไรคับเวลานั่งที่โรงงทุกที่ไม่เห็นมีประโยชน์เลย
- แม่ การนั่งสมาธิทำให้เรามีความจำดี มีสติตลอดเวลาไม่หลงไม่ลืม และที่สำคัญเรียนอะไรก็เข้าใจง่าย
- ลูก คับ แล้วการรักษาศีลห้ามีความสำคัญอย่างไรละพ่อ
- พ่อ การรักษาศีลเป็นการตั้งตนอยู่ในความดีไม่เบียดผู้อื่น ด้วยกายและวาจาทำให้เราไม่มีศัตรูโง่ละและศีลห้าเป็นข้อปฏิบัติสำหรับคนไม่ให้ทำชั่วคนมีศีลไม่ตกนรกนะ
- ลูก
- ลูก คับพ่อ ต่อไปผมจะรักษาศีล 5 เพื่อจะได้ขึ้นสวรรค์ ง่วงแล้วคับพ่อ แม่ ได้เวลานอนแล้วเดี๋ยวผมต้องไหว้สวดมนต์ แผ่เมตตา นั่งสมาธิก่อนนอนผมจะได้ขึ้นสวรรค์
- พ่อ 55555 (หัวเราะด้วยความเอ็นดู)
- แม่ ไปนอนได้แล้ว (พูดด้วยความหวังโยลูกชาย)

แบบฝึกหัด “ทำดีเพื่อเป็นทุน”

ให้นักเรียนตอบคำถามต่อไปนี้

1. การไหว้พระสวดมนต์มีประโยชน์อย่างไรต่อผู้ปฏิบัติ ?

.....

.....

.....

2. การแผ่เมตตาเพื่อประโยชน์อะไร?

.....

.....

.....

3. การนั่งสมาธิมีประโยชน์อย่างไรต่อผู้ปฏิบัติ?

.....

.....

.....

4. การรักษาศีล 5 มีประโยชน์อย่างไรต่อนักเรียน ให้อธิบายตามความเข้าใจ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

โปรแกรมการพัฒนาแนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนา ครั้งที่ 4

สิ่งที่พัฒนา การให้ความสำคัญในการเข้าร่วมกิจกรรมในวันสำคัญทางศาสนาและการแสดงความเคารพต่อพุทธศาสนสถาน

จุดมุ่งหมาย

1. เพื่อให้ นักเกิดความตระหนักและเห็นคุณค่าในการเข้าร่วมกิจกรรมในวันสำคัญทางศาสนาได้แก่ การเวียนเทียน ในวันมาฆบูชา วิสาขบูชา และอาสาฬหบูชา
2. เพื่อให้ นักเรียนมีทักษะการปฏิบัติตนด้าน การแสดงความเคารพต่อพุทธศาสนสถานสำคัญทางศาสนา

ชื่อกิจกรรม มารยาทชาวพุทธที่ควรปฏิบัติ

เทคนิคที่ใช้ บทบาทสมมติ

เวลาที่ใช้ 60 นาที

สถานที่ หอประชุมเฉลิมพระเกียรติ 60 ปีครองราชย์

อุปกรณ์

1. ใบความรู้การแสดงความเคารพ
2. เอกสารบทบาทสมมติเรื่อง มารยาทชาวพุทธที่ควรปฏิบัติ

วิธีดำเนินการ

ผู้วิจัยกล่าวทักทายนักเรียนแล้วเริ่มเข้าสู่กิจกรรมกลุ่มบทบาทสมมติ

ขั้นที่ 1 ชั้นมีส่วนร่วม

1. ผู้วิจัยสนทนา ชักถามนักเรียนเกี่ยวกับกิจกรรมวันสำคัญทางพุทธศาสนาว่ามีอะไรบ้าง และต้องปฏิบัติตนอย่างไรในวันสำคัญทางศาสนาและเมื่อเข้าเขตพุทธศาสนสถานควรแต่งกายอย่างไรถึงจะเหมาะสม
2. ผู้วิจัยแบ่งกลุ่ม 2 กลุ่มๆละ 4-5 คน ให้แสดงบทบาทสมมติที่ผู้วิจัยกำหนดไว้ในเอกสาร
3. ผู้วิจัยแจกเอกสารบทบาทสมมติให้นักเรียน เรื่องมารยาทชาวพุทธที่ควรปฏิบัติและให้นักเรียนเตรียมตัวแสดง
4. ผู้วิจัยให้นักเรียนที่ไม่ได้แสดงบทบาทสมมติเป็นผู้สังเกตการแสดง
5. ก่อนแสดงผู้วิจัยให้นักเรียนลองแสดงบทบาทต่างๆเพื่อช่วยขจัดความตื่นเต้นและความประหม่า

6. เมื่อนักเรียนแสดงบทบาทสมมติเสร็จแล้ว ผู้วิจัยให้นักเรียนทุกคนปรบมือให้กลุ่มที่แสดงไปแล้ว

ขั้นที่ 2 ขั้นการวิเคราะห์

1. ผู้วิจัยให้นักเรียนช่วยกันวิเคราะห์และอภิปรายบทบาทสมมติ เรื่องมารยาทชาวพุทธที่ควรปฏิบัติในหัวข้อดังต่อไปนี้

- ในความคิดเห็นของนักเรียนกิจกรรมในวันสำคัญทางพุทธศาสนามีความสำคัญอย่างไรต่อชาวพุทธ

- วันสำคัญทางพระพุทธศาสนานักเรียนควรปฏิบัติตนอย่างไรจึงจะเหมาะสม

- การเข้าเขตพุทธศาสนสถานสำคัญทางพุทธศาสนาควรแต่งกายอย่างไรถึงจะเหมาะสม

- กิจกรรมดังกล่าวให้ประโยชน์อะไรแก่นักเรียน

2. ผู้วิจัยเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ซักถาม

ขั้นที่ 3 ขั้นสรุปและประยุกต์หลักการ

ให้นักเรียนแต่ละคนช่วยกันสรุปข้อคิดเห็นที่ได้รับจากกิจกรรมโดยการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นภายในกลุ่มแล้วนำมาสรุปเป็นหลักการของตนเองและสามารถนำมาประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาแนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธี ได้แก่ การให้ความสำคัญในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา การให้ความเคารพต่อพุทธศาสนสถานที่สำคัญทางศาสนา

ขั้นที่ 4 ขั้นประเมินผล

1. ผู้ให้นักเรียนได้ร่วมกันอภิปรายและบอกถึงประโยชน์ที่ได้รับจากการเข้าร่วมกิจกรรม

2. ผู้วิจัยและนักเรียนช่วยกันเสนอแนะและติชมร่วมกัน

3. ผู้วิจัยสังเกตความสนใจ ความร่วมมือ และการแสดงความคิดเห็นและการซักถามข้อสงสัยต่างๆของนักเรียน

ใบความรู้

หน้าที่ชาวพุทธ

พุทธศาสนิกชนยึดถือพระพุทธศาสนาเป็นสรณะในการดำรงชีวิต ในประเทศไทยประชาชนมากกว่าร้อยละ 95 นับถือพระพุทธศาสนา เป็นเวลากว่าพันปีแล้วที่พระพุทธศาสนาได้เข้ามาผสมกลมกลืนกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนไทย จนแยกกันไม่ออก ความเจริญหรือความเสื่อมของพระพุทธศาสนาย่อมมีผลกระทบต่อสังคมไทย พวกเราชาวพุทธจึงมีหน้าที่ที่จะทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาให้เจริญมั่นคงสืบไป

มารยาทที่พึงแสดงต่อสถานที่อันควรสักการะ

สถานที่อันควรสักการะ เช่น ศาสนสถาน วัด โบสถ์ ซึ่งควรปฏิบัติดังนี้

1. แต่งกายให้สุภาพเรียบร้อย
2. ถอดหมวก ถอดรองเท้า ลดร่มลง
3. ไม่แสดงอาการเหยียบย่ำคูหาหิน
4. ไม่พูดจาบลบหลู่ เหยียดหยาม หยาบคาย
5. ไม่ส่งเสียงดังและทำความเดือดร้อนให้แก่ผู้อื่น
6. ไม่กล่าวคำทำนองไม่เชื่อ หรือไม่ศรัทธาต่อสถานศักดิ์สิทธิ์นั้น
7. ทำใจให้เป็นกลาง
8. ปฏิบัติตามธรรมเนียมที่เขาปฏิบัติกัน
9. อย่าทำอะไรที่เป็นการทำลายน้ำใจกัน

บทบาทสมมติ เรื่อง “มารยาทชาวพุทธ”

ใบงานกลุ่มที่ 1

บทบาทสมมติ เรื่อง มารยาทชาวพุทธการปฏิบัติตนไม่เหมาะสม

เนื้อหาประกอบด้วย คือ แต่งกายไม่สุภาพ แสดงอาการเหยียบย่ำดูหมิ่น พุดจา
หยาบหยาบคาย เหยียดหยามหยาบคาย ส่งเสียงดัง กล่าวทำนอง
ไม่ศรัทธาต่อสถานศักดิ์ ไม่ปฏิบัติตามธรรมเนียม

ใบงานกลุ่มที่ 2

บทบาทสมมติ เรื่อง มารยาทชาวพุทธการปฏิบัติตนที่เหมาะสม

เนื้อหาประกอบด้วย คือ แต่งกายสุภาพ ไม่แสดงอาการเหยียบย่ำดูหมิ่น ไม่
พุดจาหยาบหยาบคาย เหยียดหยามหยาบคาย ไม่ส่งเสียงดัง
ไม่กล่าวหยาบหยาบต่อสถานศักดิ์ ปฏิบัติตามธรรมเนียม

โปรแกรมการพัฒนาแนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธี

ครั้งที่ 5

สิ่งที่พัฒนา แนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธีของนักเรียนเกี่ยวกับการประกอบพิธีการทำบุญขึ้นบ้านใหม่

ชื่อกิจกรรม การทำบุญขึ้นบ้านใหม่

จุดมุ่งหมาย

1. เพื่อให้นักเรียนเข้าใจขั้นตอนพิธีทำบุญขึ้นบ้านใหม่อย่างถูกต้องตามหลักพุทธศาสนพิธี

2. เพื่อให้นักเรียนตระหนักและเห็นความสำคัญของขั้นตอนและวิธีการทำบุญขึ้นบ้านใหม่ที่ถูกต้องตามหลักพุทธศาสนพิธี

3. เพื่อให้นักเรียนเกิดทักษะการปฏิบัติในพิธีทำบุญขึ้นบ้านใหม่อย่างถูกต้องตามหลักพุทธศาสนพิธี

เวลา 60 นาที

เทคนิคที่ใช้ สถานการณ์จำลอง

อุปกรณ์ที่ใช้

1. ใบความรู้ คำอาราธนาต่างๆ
2. อุปกรณ์การจัดสถานที่ ได้แก่ ชุดโต๊ะหมู่บูชา, พระพุทธรูป 1 องค์, ด้ายสายสิญจน์ 1 มัด, ชันน้ำมนต์ 1 ชัน, เทียนทำน้ำมนต์ 1 เล่ม, ชุดดอกไม้ธูปเทียน 1 ชุด, อาสนะที่นั่งสำหรับพระสงฆ์ จำนวน 9 ชุด, กระจาด 5 อัน, กระจาดชำระ 5 กล้อง, ผ้าปูวางสำหรับอาหาร 2 ชุด, ภาชนะใส่ภัตตาหาร

3. สิ่งของที่เตรียมไว้ถวายแด่พระสงฆ์ ได้แก่ ภัตตาหาร, ดอกไม้ธูปเทียน, ของปัจจัยและเครื่องไทยทาน

4. ใบคำถามเกี่ยวกับจัดกิจกรรมพิธีทำบุญขึ้นบ้านใหม่

สถานที่จัด หอประชุมเฉลิมพระเกียรติ 60 ปี ครองราชย์

วิธีดำเนินการ

ขั้นที่ 1 ชั้นมีส่วนร่วม

1.1 ผู้วิจัยชี้แจงวัตถุประสงค์ ของการจัดกิจกรรมพิธีทำบุญขึ้นบ้านใหม่ให้นักเรียนทราบโดยทั่วกัน

1.2 ผู้วิจัยให้นักเรียนทั้ง 14 คนแบ่งกลุ่ม เป็น 3 กลุ่มๆละ 4-5 คน และแจกเอกสารใบความรู้เกี่ยวกับการประกอบพิธีทำบุญขึ้นบ้านใหม่ให้นักเรียนกลุ่มละ 1 ชุด เพื่อให้

นักเรียนได้ศึกษาและทำความเข้าใจเกี่ยวกับขั้นตอนและวิธีการทำบุญขึ้นบ้านใหม่ที่ถูกต้องตามหลักพุทธศาสนพิธี

1.3 ผู้วิจัยให้นักเรียนทั้งหมดช่วยกันจัดสถานที่ และดำเนินการจำลองการประกอบพิธีทำบุญขึ้นบ้านใหม่

1.4 ในขณะที่นักเรียนจัดพิธีทำบุญขึ้นบ้านใหม่ ผู้วิจัยเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ซักถามข้อสงสัยเกี่ยวกับขั้นตอนและวิธีการได้

ขั้นที่ 2 ขั้นการวิเคราะห์

ผู้วิจัยเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ช่วยกันอภิปราย ดังนี้

1 นักเรียนมีความคิดเห็นอย่างไรเกี่ยวกับขั้นตอนและวิธีการทำบุญขึ้นบ้านใหม่ตามหลักพุทธศาสนพิธี

2 นักเรียนมีโอกาสได้ทำบุญขึ้นบ้านใหม่ นักเรียนคิดว่า จะสามารถเป็นผู้จัดพิธีได้หรือไม่

ขั้นที่ 3 ขั้นสรุปและประยุกต์หลักการ

1 ผู้วิจัยและนักเรียนร่วมกันสรุปสิ่งที่ได้จากการจัดพิธีทำบุญขึ้นบ้านใหม่ ว่าได้รับความรู้ความเข้าใจอะไรบ้างจากการที่นักเรียนได้ร่วมกันประกอบพิธีจำลองสถานการณ์ขึ้น ในขณะเดียวกันก็สรุปประเด็นให้นักเรียนเห็นความสำคัญของการประกอบพิธีทำบุญขึ้นบ้านใหม่แต่ละครั้งต้องจัดพิธีให้ถูกต้องตามหลักพุทธศาสนพิธี

2 ผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติมว่า เมื่อนักเรียนมีความรู้ความเข้าใจในหลักการทำบุญขึ้นบ้านใหม่แล้ว ควรนำความรู้ที่ได้ไปใช้ให้ถูกต้องตามหลักพุทธศาสนพิธีเมื่อมีการทำบุญขึ้นบ้านใหม่ หรือสามารถเป็นผู้ให้คำแนะนำผู้ที่ประกอบพิธีทำบุญขึ้นบ้านใหม่ได้อย่างถูกต้องอีกด้วย

ขั้นที่ 4 ขั้นการประเมินผล

1 ประเมินผลจากการให้นักเรียนร่วมกันอภิปรายและบอกถึงประโยชน์ที่ได้จากการจัดกิจกรรมพิธีทำบุญขึ้นบ้านใหม่

2 ประเมินผลจากการสังเกตความสนใจ การมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม การมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น และการสรุปของนักเรียนแต่ละคน

สถานการณ์จำลองการทำบุญขึ้นบ้านใหม่

ให้นักเรียนจัดสถานการณ์จำลองในพิธีการทำบุญขึ้นบ้านใหม่

1. อุปกรณ์ที่ต้องจัดเตรียม
2. การจัดสถานที่
3. ขั้นตอนการทำบุญ
4. การส่งพระ

ใบความรู้

1. คำบูชาพระรัตนตรัย

นะโม ตัสสะ ภะคะวะโต อะระหะโต สัมมาสัมพุทธัสสะ 3 จบ

อิมิณา สักกาเรนะ พุทธัง อภิษุขยามิ

อิมิณา สักกาเรนะ พุทธัง อภิษุขยามิ

อิมิณา สักกาเรนะ พุทธัง อภิษุขยามิ.

อะระหัง สัมมาสัมพุทธโธ ภะคะวา, พุทธัง ภะคะวันตัง อะภิวาเทมิ,

สวากขาโต ภะคะวะตา ธัมโม, ธัมมัง นะมัสสามิ,

สุปะฏิปันโน ภะคะวะโต สาวะกะสังโฆ, สังฆัง นะมามิ.

2. คำอาราธนาศีล 5

มะยัง ภันเต, วิสุัง วิสุัง รักขะณัตถายะ, ติสระระเณนะ สะหะ, ปัญจะสีลานิ ยาจามะ,
 ทุตติยัมปิ, มะยัง ภันเต, วิสุัง วิสุัง รักขะณัตถายะ, ติสระระเณนะ สะหะ, ปัญจะสีลานิ ยาจามะ,
 ตะติยัมปิ, มะยัง ภันเต, วิสุัง วิสุัง รักขะณัตถายะ, ติสระระเณนะ สะหะ, ปัญจะสีลานิ ยาจามะ.

3. คำอาราธนาพระปริตร

วิปัตติปะฏิพาหายะ, สัพพะสัมปัตติสัทธา,

สัพพะทุกขะวินาสายะ, ประริตตัง พุทธะมังคะลัง,
 วิปตติปะฎิพาหายะ, สัพพะสัมปัตติสัทธา,
 สัพพะภะยะวินาสายะ, ประริตตัง พุทธะมังคะลัง,
 วิปตติปะฎิพาหายะ, สัพพะสัมปัตติสัทธา,
 สัพพะโรคะวินาสายะ, ประริตตัง พุทธะมังคะลัง.

4. คำถวายภัตตาหาร

นะโม ตัสสะ ภะคะวะโต อะระหะโต สัมมาสัมพุทธัสสะ 3 จบ

อิมาโน มะยัง ภันเต, ภัตตานิ, สะปะริวารานิ, ภิกขุสังฆ์สสะ, โยโณชยามะ, สาธุ โน
 ภันเต, ภิกขุสังโฆ, อิมาโน, ภัตตานิ, สะปะริวารานิ, ปะฏิคคัณหาตุ, อัมหากัง, ทีฆะรัตตัง, หิตา
 ยะ, สุขายะฯ

ข้าแต่พระสงฆ์ผู้เจริญ, ข้าพเจ้าทั้งหลาย, ขอน้อมถวายภัตตาหาร, กับทั้งของบริวาร
 เหล่านี้, แต่พระภิกษุสงฆ์, ขอพระภิกษุสงฆ์ จงรับ, ภัตตาหารกับทั้งของบริวารเหล่านี้, ของ
 ข้าพเจ้าทั้งหลาย, เพื่อประโยชน์และความสุข, แก่ข้าพเจ้าทั้งหลาย, สิ้นกาลนาน เทอญฯ

คำถามเกี่ยวกับจัดกิจกรรมพิธีทำบุญขึ้นบ้านใหม่

1. นักเรียนได้รับความรู้ความเข้าใจอะไรบ้างจากการที่นักเรียนได้ร่วมกันจำลองสถานการณ์การประกอบพิธีทำบุญขึ้นบ้านใหม่ ?

.....

.....

.....

.....

.....

2. นักเรียนคิดว่า การประกอบพิธีทำบุญขึ้นบ้านใหม่ให้ถูกต้องตามหลักพุทธศาสนพิธีนั้นมีความสำคัญต่อชาวพุทธอย่างไร ?

.....

.....

.....

.....

.....

3. ถ้านักเรียนมีโอกาสได้ทำบุญขึ้นบ้านใหม่นักเรียนคิดว่าจะสามารถเป็นผู้จัดพิธีด้วยตนเองได้หรือไม่ ?

.....

.....

.....

.....

.....

โปรแกรมการพัฒนาแนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธี ครั้งที่ 6

สิ่งที่พัฒนา การปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธีของนักเรียนเกี่ยวกับการทำบุญในอวมงคล
(งานสวดพระอภิธรรมศพ)

ชื่อกิจกรรม การทำบุญในงานอวมงคล

จุดมุ่งหมาย

1. เพื่อให้นักเรียนเข้าใจขั้นตอนพิธีทำบุญในงานอวมงคลอย่างถูกต้องตามหลัก
พุทธศาสนพิธี

2. เพื่อให้นักเรียนตระหนักและเห็นความสำคัญของขั้นตอนและวิธีการทำบุญใน
งานอวมงคลที่ถูกต้องตามหลักพุทธศาสนพิธี

3. เพื่อให้นักเรียนเกิดทักษะการปฏิบัติพิธีทำบุญในงานอวมงคลได้อย่างถูกต้อง
ตามหลักพุทธศาสนพิธี

เวลา 60 นาที

เทคนิคที่ใช้ สถานการณ์จำลอง

อุปกรณ์ที่ใช้ 1. ใบความรู้

2. อุปกรณ์การจัดสถานที่ ได้แก่ ชุดโต๊ะหมู่บูชา, พระพุทธรูป 1 องค์, ด้ายภูเขาโยง
1 ชุด, ชุดดอกไม้ธูปเทียน 1 ชุด, อาสนะที่นั่งสำหรับพระสงฆ์ จำนวน 4 ชุด, กระจาด 2 , กระจาด
ชำระ 2 ชุด

3. สิ่งของที่เตรียมไว้ถวายแด่พระสงฆ์ ได้แก่ น้ำปานะ 4 ชุด, ดอกไม้ธูปเทียน, ของ
ปัจจัยและเครื่องไทยทาน

4. ใบคำถามเกี่ยวกับจัดกิจกรรมพิธีทำบุญงานอวมงคล

สถานที่จัด หอประชุมเฉลิมพระเกียรติ 60 ปี ครองราชย์

วิธีดำเนินการ

ขั้นที่ 1 ขั้นมีส่วนร่วม

1 ผู้วิจัยชี้แจงวัตถุประสงค์ ของการจัดกิจกรรมพิธีทำบุญในงานอวมงคลให้นักเรียนทราบ
โดยทั่วกัน

2 ผู้วิจัยให้นักเรียนทั้ง 14 คนแบ่งกลุ่ม เป็น 3 กลุ่มๆละ 4-5 คน และแจกเอกสารใบ
ความรู้เกี่ยวกับการประกอบพิธีทำบุญในงานอวมงคลให้นักเรียนกลุ่มละ 1 ชุด เพื่อให้นักเรียนได้
ศึกษาและทำความเข้าใจเกี่ยวกับขั้นตอนและวิธีการทำบุญที่ถูกต้องตามหลักพุทธศาสนพิธี

3 ผู้วิจัยให้นักเรียนทั้งหมดช่วยกันจัดสถานที่ และดำเนินการเข้าสู่การจำลองพิธีทำบุญเนื่องในงานอวมงคล

4 ในขณะที่นักเรียนจัดพิธีทำบุญในงานอวมงคล ผู้วิจัยเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ซักถามข้อสงสัยเกี่ยวกับขั้นตอนและวิธีการได้

ขั้นที่ 2 ขั้นการวิเคราะห์

ผู้วิจัยเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ช่วยกันอภิปราย ดังนี้

1 นักเรียนมีข้อคิดเห็นอย่างไรเกี่ยวกับขั้นตอนและวิธีการทำบุญในงานอวมงคลตามหลักพุทธศาสนพิธี

2 ถ้านักเรียนได้รับมอบหมายให้เป็นผู้ดำเนินการ จัดพิธีทำบุญในงานอวมงคล (งานสวดพระอภิธรรมศพ) ของคนรู้จัก นักเรียนคิดว่าจะสามารถเป็นผู้จัดพิธีได้หรือไม่

ขั้นที่ 3 ขั้นสรุปและประยุกต์หลักการ

1 ผู้วิจัยและนักเรียนร่วมกันสรุปสิ่งที่ได้จากการจัดพิธีทำบุญในงานอวมงคล ว่าได้รับความรู้ความเข้าใจอะไรบ้างจากการที่นักเรียนได้ร่วมกันประกอบพิธีจำลองสถานการณ์ขึ้น ในขณะเดียวกันก็สรุปประเด็นให้นักเรียนเห็นความสำคัญของการประกอบพิธีทำบุญในงานอวมงคล แต่ครั้งต้องจัดพิธีให้ถูกต้องตามหลักพุทธศาสนพิธี

2 ผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติมว่า เมื่อนักเรียนมีความรู้ความเข้าใจในหลักการทำบุญ ควรนำความรู้ที่ได้ไปใช้ให้ถูกต้องตามหลักพุทธศาสนพิธีเมื่อมีการประกอบพิธีหรือ สามารถเป็นผู้ให้คำแนะนำผู้ที่ จะประกอบพิธีทำบุญได้อย่างถูกต้องตามหลักพุทธศาสนพิธีอีกด้วย

ขั้นที่ 4 ขั้นการประเมินผล

1 ประเมินผลจากการให้นักเรียนร่วมกันอภิปรายและบอกถึงประโยชน์ที่ได้จากการจัดกิจกรรมพิธีทำบุญในงานอวมงคล (งานสวดพระอภิธรรมศพ)

2 ประเมินผลจากการสังเกตความสนใจ การมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม การมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น และการสรุปของนักเรียนแต่ละคน

สถานการณ์จำลองการทำบุญในงานอวมงคล

ให้นักเรียนจัดสถานการณ์จำลองการทำบุญเนื่องในงานศพ (งานสวดพระอภิธรรมศพ)

1. อุปกรณ์ที่ต้องจัดเตรียม
2. การจัดสถานที่
3. ขั้นตอนการประกอบพิธีทำบุญในงานอวมงคล
4. การส่งพระ

ใบความรู้

1. คำบูชาพระรัตนตรัย

นะโม ตัสสะ ภะคะวะโต อะระหะโต สัมมาสัมพุทธัสสะ 3 จบ

อิมิณา สักกาเรนะ พุทธัง อภิพฺชยามิ

อิมิณา สักกาเรนะ พุทธัง อภิพฺชยามิ

อิมิณา สักกาเรนะ พุทธัง อภิพฺชยามิ.

อะระหัง สัมมาสัมพุทโธ ภะคะวา, พุทธัง ภะคะวันตัง อะภิวาเทมิ,
สวากขาโต ภะคะวะตา ธัมโม, ธัมมัง นะมัสสามิ,
สุปะฏิปันโน ภะคะวะโต สาวกะสังโฆ, สังฆัง นะมามิ.

2. คำอาราธนาศีล 5

มะยัง ภันเต, วิสุง วิสุง รักขะณัตถายะ, ติสระเรณนะ สะหะ, ปัญจะสีลานิ ยาจาเม,
ทุติยัมปิ, มะยัง ภันเต, วิสุง วิสุง รักขะณัตถายะ, ติสระเรณนะ สะหะ, ปัญจะสีลานิ ยาจาเม,
ตะติยัมปิ, มะยัง ภันเต, วิสุง วิสุง รักขะณัตถายะ, ติสระเรณนะ สะหะ, ปัญจะสีลานิ ยาจาเม.

3. คำอาราธนาธรรม

พรหมมา จะ โลกาทิปะตี สะหัมปะติ กัตถัญชะลี อันธิวะรัง อะยาจะถะ
สันตีธะ สัตตาปะระชั๊กชะชาติกา เทเสตุ ธัมมัง อะนุกัมปิมังปะชัง.

**คำถามเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมพิธีทำบุญในงานอวมงคล
(สวดพระอภิธรรมศพ)**

1. นักเรียนได้รับความรู้ความเข้าใจอะไรบ้างจากการที่นักเรียนได้ร่วมกันจำลองสถานการณ์การประกอบพิธีทำบุญเนื่องในงานอวมงคล ?

.....

.....

.....

.....

2. นักเรียนคิดว่า การประกอบพิธีทำบุญในงานอวมงคล (งานสวดพระอภิธรรมศพ) ให้ถูกต้องตามหลักพุทธศาสนพิธีนั้นมีความสำคัญต่อชาวพุทธอย่างไร ?

.....

.....

.....

.....

3. ถ้านักเรียนได้รับมอบหมายให้เป็นผู้ดำเนินการ จัดพิธีทำบุญในงานอวมงคล (งานสวดพระอภิธรรมศพ) ของคนรู้จัก นักเรียนคิดว่าจะสามารถเป็นผู้จัดพิธีให้ถูกต้องตามหลักพุทธศาสนพิธีได้หรือไม่ ?

.....

.....

.....

.....

โปรแกรมการพัฒนาแนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธี ครั้งที่ 7

สิ่งที่พัฒนา การปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธีของนักเรียนเกี่ยวกับการทำบุญตักบาตร

ชื่อกิจกรรม พิธีทำบุญตักบาตรแด่พระสงฆ์

จุดมุ่งหมาย

1. เพื่อให้นักเรียนเข้าใจข้อปฏิบัติในการทำบุญตักบาตร
2. เพื่อให้นักเรียนเห็นความสำคัญการทำบุญตักบาตร
3. เพื่อให้นักเรียนเกิดทักษะการทำบุญตักบาตรได้อย่างถูกต้องตามหลักพุทธ

ศาสนพิธี

เวลา 50 นาที

เทคนิคที่ใช้ การแสดงบทบาทสมมติ

อุปกรณ์ที่ใช้

1. ใบความรู้เกี่ยวกับการทำบุญตักบาตร
2. บาตรพระสงฆ์ จำนวน 4 ลูก, ภาชนะใส่อาหาร, อาหารและสิ่งของที่เตรียมไว้,
3. ใบคำถามเกี่ยวกับจัดกิจกรรมทำบุญตักบาตร

สถานที่จัด หอประชุมเฉลิมพระเกียรติ 60 ปี ครองราชย์

วิธีดำเนินการ

ขั้นที่ 1 ขั้นมีส่วนร่วม

1. ผู้วิจัยชี้แจงวัตถุประสงค์ การจัดกิจกรรมพิธีทำบุญตักบาตรให้นักเรียนทราบโดยทั่วกัน
2. ผู้วิจัยให้นักเรียนทั้ง 14 คนแบ่งกลุ่ม เป็น 2 กลุ่ม กลุ่มที่ 1 จำนวน 4 คน แสดงบทบาทเป็นพระสงฆ์ กลุ่มที่ 2 จำนวน 10 คน แสดงบทบาทเป็นชาวพุทธที่เตรียมตัวใส่บาตร และแจกเอกสารใบความรู้ให้นักเรียนทั้ง 2 กลุ่มได้ศึกษาทำความเข้าใจเกี่ยวกับขั้นตอนและวิธีการทำบุญตักบาตรที่ถูกต้องตามหลักพุทธศาสนพิธี
3. ผู้วิจัยให้นักเรียนแสดงบทบาทสมมติตามที่แบ่งกลุ่มไว้
4. ในขณะที่นักเรียนทำกิจกรรมแสดงบทบาทสมมตินั้น ผู้วิจัยเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ซักถามข้อสงสัยเกี่ยวกับขั้นตอนและวิธีการได้

ขั้นที่ 2 ขั้นการวิเคราะห์

ผู้วิจัยเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ช่วยกันอภิปราย ดังนี้

1. นักเรียนมีข้อคิดเห็นอย่างไรเกี่ยวกับขั้นตอนและวิธีการทำบุญตักบาตรตามหลักพุทธศาสนพิธี

2 ถ้านักเรียนได้ทำบุญตักบาตร คิดว่าจะสามารถทำได้อย่างถูกต้องหรือไม่

ขั้นที่ 3 ขั้นสรุปและประยุกต์หลักการ

1 ผู้วิจัยและนักเรียนร่วมกันสรุปสิ่งที่ได้จากการจัดพิธีทำบุญตักบาตร ว่าได้รับความรู้ความเข้าใจอะไรบ้างจากการที่นักเรียนได้ร่วมกันแสดงบทบาทสมมติขึ้น ในขณะที่เดียวกันก็สรุปประเด็นให้นักเรียนเห็นความสำคัญของการทำบุญตักบาตรแต่ละครั้งต้องจัดให้ถูกต้องตามหลักพุทธศาสนพิธี

2 ผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติมว่า เมื่อนักเรียนมีความรู้ความเข้าใจในหลักการทำบุญตักบาตรแล้ว ควรนำความรู้ที่ได้ไปใช้ให้ถูกต้องตามหลักพุทธศาสนพิธี หรือ สามารถเป็นผู้ให้คำแนะนำผู้ที่จะทำบุญตักบาตรได้อย่างถูกต้องอีกด้วย

ขั้นที่ 4 ขั้นการประเมินผล

1 ประเมินผลจากการให้นักเรียนร่วมกันอภิปรายและบอกถึงประโยชน์ที่ได้จากการจัดกิจกรรมทำบุญตักบาตร

2 ประเมินผลจากการสังเกตความสนใจ การมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม การมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น และการสรุปของนักเรียนแต่ละคน

ใบความรู้การทำบุญตักบาตร

ความมุ่งหมาย

การทำบุญตักบาตรจัดเป็นหน้าที่ของชาวพุทธ เป็นการช่วยเหลือและเกื้อกูลพระภิกษุสามเณรผู้เป็นศาสนทายาท ดังนั้น การตักบาตรจึงเท่ากับว่าได้ให้กำลังให้สติปัญญาแก่พระภิกษุสามเณรเพื่ออยู่สืบต่อพระศาสนา อนึ่งการตักบาตรนี้เป็นการฝึกให้คนสละความเห็นแก่ตัวฝึกให้ยินดีในการเสียสละ มีน้ำใจช่วยเหลือผู้อื่น

ข้อควรปฏิบัติในการตักบาตร

1. จัดเตรียมอาหารคาวหวานหรือสิ่งของอื่นที่จะถวายพระเท่าจำนวนพระที่ต้องการจะตักบาตรให้พร้อมแต่เช้าหรือจะเตรียมบางอย่างไว้แต่กลางคืนก็ได้
2. การตักบาตรต้องตักบาตรในเวลาอรุณขึ้น คือเวลาสว่างด้วยแสงอาทิตย์อย่าตักบาตรในขณะที่ยังมีมืดซึ่งเป็นเวลาวิกาลเพราะผิดวินัยของพระ
3. เมื่อพระเดินผ่านมาในระยะใกล้ ควรน้อมตัวลงยกมือไหว้แล้วกล่าวนิมนต์ให้ท่านได้ยินว่า “นิมนต์ครับ นิมนต์คะ” เพื่อแสดงความเต็มใจที่จะถวายและเป็นการบอกพระให้ทราบ
4. ก่อนตักบาตรควรถอดรองเท้าและเมื่อถอดรองเท้าแล้วไม่ควรยืนบนรองเท้า
5. ก่อนตักบาตร ควรจับทานเสียก่อน โดยนั่งกระหย่งใช้มือทั้งสองยกขึ้นข้างหรือสิ่งของที่จะตักบาตรขึ้นจับเสมอหน้าผากพร้อมทั้งนึกอธิษฐานในใจว่า

สุทินนัง ะตะ เม ทานัง อาสะวัชชะยะวะหัง โหตุ
 ทานที่ข้าพเจ้าให้ดีแล้วนี้หนอ จงเป็นเครื่องกำจัดอาสวะกิเลสเครื่อง
 เสร้าหมองใจออกไปจากจิตของข้าพเจ้าเถิดฯ

คำถามเกี่ยวกับจัดกิจกรรมทำบุญตักบาตร

1. นักเรียนได้รับความรู้ความเข้าใจอะไรบ้างจากการที่นักเรียนได้ร่วมกันแสดงบทบาทสมมติในการทำบุญตักบาตร ?

.....

.....

.....

.....

2. นักเรียนคิดว่า การทำบุญตักบาตรให้ถูกต้องตามหลักพุทธศาสนพิธีนั้นมีความสำคัญต่อชาวพุทธอย่างไร ?

.....

.....

.....

.....

3. ถ้านักเรียนมีโอกาสได้ทำบุญตักบาตร นักเรียนคิดว่าตัวเองสามารถทำบุญตักบาตรได้อย่างถูกต้องตามหลักพุทธศาสนพิธีหรือไม่ ?

.....

.....

.....

.....

โปรแกรมพัฒนาแนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธี ครั้งที่ 8

สิ่งที่พัฒนา การปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธีของนักเรียนเกี่ยวกับพิธีทำบุญถวายสังฆทาน

ชื่อกิจกรรม ถวายสังฆทาน

จุดมุ่งหมาย

1. เพื่อให้นักเรียนเข้าใจขั้นตอนการทำบุญถวายสังฆทานที่ถูกต้องตามหลักพุทธศาสนพิธี
2. เพื่อให้นักเรียนเกิดทักษะการปฏิบัติในการทำบุญถวายสังฆทานได้อย่างถูกต้องตามหลักพุทธศาสนพิธี

เวลา 50 นาที

เทคนิคที่ใช้ สถานการณ์จำลอง

อุปกรณ์ที่ใช้

1. ใบความรู้เกี่ยวกับการประกอบพิธีทำบุญถวายสังฆทาน
2. อุปกรณ์การจัดสถานที่ ได้แก่ ชุดโต๊ะหมู่บูชา, พระพุทธรูป 1 องค์, ด้ายสายสิญจน์ 1 มัด, ชุดดอกไม้ธูปเทียน 1 ชุด, อาสนะที่นั่งสำหรับพระสงฆ์ จำนวน 4 ชุด, กระจาด 2 อัน, กระจาดน้ำ 2 ก่อง
3. สิ่งของที่เตรียมไว้ถวายแด่พระสงฆ์ ได้แก่ ถวายสังฆทาน 4 ชุด, ดอกไม้ธูปเทียน, ของปัจจัย
4. ใบคำถามเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการทำบุญถวายสังฆทาน

สถานที่จัด หอประชุมเฉลิมพระเกียรติ 60 ปี ครองราชย์

วิธีดำเนินการ

ขั้นที่ 1 ขั้นมีส่วนร่วม

- 1 ผู้วิจัยชี้แจงวัตถุประสงค์ของการจัดกิจกรรมพิธีทำบุญถวายสังฆทานให้นักเรียนทราบโดย
- 2 ผู้วิจัยให้นักเรียนทั้ง 14 คนแบ่งกลุ่ม เป็น 3 กลุ่มๆละ 4-5 คน และแจกเอกสารใบความรู้เกี่ยวกับการประกอบพิธีทำบุญถวายสังฆทานให้นักเรียนกลุ่มละ 1 ชุด เพื่อให้ นักเรียนได้ศึกษาและทำความเข้าใจเกี่ยวกับขั้นตอนและวิธีการทำบุญถวายสังฆทานที่ถูกต้องตามหลักพุทธศาสนพิธี
- 3 ผู้วิจัยให้นักเรียนทั้งหมดช่วยกันจัดสถานที่จำลองพิธีทำบุญถวายสังฆทานและให้นักเรียนดำเนินการเข้าสู่พิธีทำบุญถวายสังฆทาน
- 4 ในขณะที่นักเรียนจัดพิธีทำบุญถวายสังฆทาน ผู้วิจัยเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ซักถามข้อสงสัยเกี่ยวกับขั้นตอนและวิธีการได้

ขั้นที่ 2 ขั้นการวิเคราะห์

ผู้วิจัยเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ช่วยกันอภิปราย ดังนี้

- 1 นักเรียนมีข้อคิดเห็นอย่างไรเกี่ยวกับขั้นตอนและและวิธีการทำบุญถวายสังฆทานตามหลักพุทธศาสนพิธี
- 2 นักเรียนมีโอกาสได้ทำบุญถวายสังฆทานนักเรียนคิดว่า จะสามารถเป็นผู้จัดพิธีได้หรือไม่

ขั้นที่ 3 ขั้นสรุปและประยุกต์หลักการ

- 1 ผู้วิจัยและนักเรียนร่วมกันสรุปสิ่งที่ได้จากการจัดพิธีทำบุญสังฆทาน ว่าได้รับความรู้ความเข้าใจอะไรบ้างจากการที่นักเรียนได้ร่วมกันประกอบพิธีจำลองสถานการณ์ขึ้น ในขณะเดียวกันก็สรุปประเด็นให้นักเรียนเห็นความสำคัญของการประกอบพิธีทำบุญถวายสังฆทาน แต่ละครั้งต้องจัดพิธีให้ถูกต้องตามหลักพุทธศาสนพิธี
- 2 ผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติมว่า เมื่อนักเรียนมีความรู้ความเข้าใจในหลักการทำบุญถวายสังฆทานแล้ว ควรนำความรู้ที่ได้ไปใช้ให้ถูกต้องตามหลักพุทธศาสนพิธีเมื่อมีการประกอบพิธี หรือ สามารถเป็นผู้ให้คำแนะนำผู้ที่ประกอบพิธีทำบุญถวายสังฆทานได้อย่างถูกต้องอีกด้วย

ขั้นที่ 4 ขั้นการประเมินผล

- 1 ประเมินผลจากการให้นักเรียนร่วมกันอภิปรายและบอกถึงประโยชน์ที่ได้จากการจัดกิจกรรมพิธีทำบุญถวายสังฆทาน
- 2 ประเมินผลจากการสังเกตความสนใจ การมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม การมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น และการสรุปของนักเรียนแต่ละคน

ใบความรู้

การถวายสังฆทาน หมายถึง ทานที่ถวายแก่สงฆ์โดยมิได้เจาะจงภิกษุผู้รับรูปใดรูปหนึ่ง

การถวายสังฆทานนิยม มี 2 แบบ คือ

1. แบบแรก นิมนต์พระไปทำพิธีที่บ้าน โดยบอกจำนวนพระที่ต้องการแต่ไม่ระบุว่าจะต้องจะต้องรูปนั้นรูปนี้
2. แบบที่สอง นำไปถวายพระที่วัดโดยจัดอาหารคาวหวานหรือจตุปัจจัยและของใช้สำหรับพระจัดใส่ภาชนะเตรียมไว้ให้พร้อมตามจำนวนพระที่ต้องการอาจเป็นรูปเดียวหรือมากกว่านั้นก็ได้ตามศรัทธา

ขั้นตอนการถวายสังฆทาน

1. จุดธูปเทียนที่โต๊ะหมู่บูชา (ถ้ามี)
2. กล่าวคำบูชาพระรัตนตรัย
3. กล่าวคำอาราธนาศีลแล้วตั้งใจรับศีล
4. กล่าวคำถวายสังฆทาน
5. นำสังฆทานที่เตรียมไว้ประเคนพระสงฆ์
6. พระสงฆ์อนุโมทนาตั้งใจกรวดน้ำรับพร เสร็จพิธี

คำถวายสังฆทานแบบทั่วไป

อิมาณี มะยัง ภันเต ภัตตานิ สะปะริวารานิ

ภิกขุสังฆัสสะ โยโณชยามะ สาธุ โน ภันเต

ภิกขุสังโฆ อิมาณี ภัตตานิ สะปะริวารานิ

ปฏิคฺคัณหตุ อัมหากัง ทีฆะรัตตัง หิตายะ สุขายะ ฯ

ข้าแต่พระสงฆ์ผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลาย ขอน้อมถวายภัตตาหาร กับทั้งของบริวาร เหล่านี้แด่พระสงฆ์ ขอพระสงฆ์จงรับภัตตาหารกับทั้งของบริวารเหล่านี้ของข้าพเจ้าทั้งหลายเพื่อ ประโยชน์และความสุขแก่ข้าพเจ้าทั้งหลาย

สถานการณ์จำลองถวายสังฆทาน

ให้นักเรียนจัดสถานการณ์จำลองเกี่ยวกับพิธีการทำบุญ
ถวายสังฆทานเนื่องในวันเกิด

1. สิ่งที่ต้องเตรียม/จัดสถานที่/สิ่งของ
2. ขั้นตอนการทำบุญ

บทบาทสมมติ เรื่อง ทำบุญถวายสังฆทานเนื่องในวันครบวันเกิด

เนื้อหาประกอบด้วย การกล่าวคำอาราธนาศีล การกล่าวคำถวายสังฆทาน และ
การกรวดน้ำรับพร

คำถามเกี่ยวกับจัดกิจกรรมพิธีทำบุญถวายสังฆทาน

1. นักเรียนได้รับความรู้ความเข้าใจอะไรบ้างจากการที่นักเรียนได้ร่วมกันจำลองสถานการณ์การประกอบพิธีทำบุญถวายสังฆทาน ?

.....

.....

.....

.....

2. นักเรียนคิดว่า การประกอบพิธีทำบุญถวายสังฆทานให้ถูกต้องตามหลักพุทธศาสนพิธี นั้นมีความสำคัญต่อชาวพุทธอย่างไร ?

.....

.....

.....

.....

3. ถ้านักเรียนได้รับมอบหมายให้เป็นผู้ดำเนินการจัดพิธีทำบุญถวายสังฆทาน นักเรียนคิดว่า จะสามารถเป็นผู้จัดพิธีให้ถูกต้องตามหลักพุทธศาสนพิธีได้หรือไม่ ?

.....

.....

.....

.....

โปรแกรมการพัฒนาแนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธี ครั้งที่ 9

สิ่งที่พัฒนา แนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธีในหมวดปกิณกะพิธี เกี่ยวกับการประเคนสิ่งของแด่พระสงฆ์ การแสดงความเคารพพระสงฆ์

ชื่อกิจกรรม มารยาทชาวพุทธที่ควรปฏิบัติต่อพระสงฆ์

จุดมุ่งหมาย

เพื่อให้นักเรียนเกิดทักษะการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธีในการประเคนสิ่งของและการแสดงความเคารพต่อพระสงฆ์ได้ถูกต้อง

เวลาที่ใช้ 70 นาที

เทคนิคที่ใช้ บทบาทสมมติ

สถานที่ หอประชุมอาคารเฉลิมพระเกียรติครองราชย์ 60 ปี

อุปกรณ์

1. ใบความรู้ในการประเคนสิ่งของ
2. ใบความรู้การแสดงความเคารพ
3. เอกสารบทบาทสมมติเรื่องมารยาทชาวพุทธที่ควรปฏิบัติต่อพระสงฆ์
4. เอกสารบทบาทสมมติเรื่อง มารยาทเป็นเสน่ห์
5. กระดาษเอ 4 สำหรับเขียนบท
6. ปากกา
7. น้ำดื่ม (น้ำขวด)
8. ถังล้างจาน

วิธีดำเนินการ

ขั้นที่ 1 ขั้นมีส่วนร่วม

1. ผู้วิจัยกล่าวทักทายนักเรียนและกล่าวถึงกิจกรรมที่ผ่านมาและนำเข้าสู่กิจกรรมบทบาทสมมติ

2. ผู้วิจัยชี้แจงวัตถุประสงค์และอธิบายบทบาทสมมติและแบ่งกลุ่มเป็น 2 กลุ่มๆละ 7 คน เพื่อแสดงบทบาทตามสถานการณ์ที่เตรียมไว้ กลุ่มที่ 1 แสดงบทบาทสมมติเรื่อง มารยาทชาวพุทธที่ควรปฏิบัติต่อพระสงฆ์ กลุ่มที่ 2 แสดงบทบาทสมมติเรื่อง มารยาทเป็นเสน่ห์

3. ผู้วิจัยแจกเอกสารบทบาทสมมติเรื่อง มารยาทชาวพุทธที่ควรปฏิบัติต่อพระสงฆ์และเอกสารบทบาทสมมติเรื่อง มารยาทเป็นเสน่ห์ ให้กลุ่มละ 1 ชุด ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มได้คิดเรื่องราวบทบาทสมมติของแต่ละกลุ่มโดยผู้วิจัยระบุไว้ในเอกสารและเตรียมตัวแสดงบทบาทสมมติ

4. ผู้วิจัยให้นักเรียนตรวจสอบความพร้อมก่อนการแสดงบทบาทสมมติเริ่มแสดงบทบาทสมมติตามสถานการณ์ที่เตรียมไว้ กลุ่มละ 20 นาที และเมื่อแสดงจบให้นักเรียนปรบมือให้กับนักเรียนที่ได้แสดงบทบาทสมมติ

ขั้นที่ 2 ขั้นการวิเคราะห์

1. นักเรียนได้ข้อคิดจากบทบาทสมมติเรื่องมารยาทชาวพุทธที่ควรปฏิบัติต่อพระสงฆ์และมารยาทเป็นเสน่ห์อย่างไร
2. นักเรียนจะนำเรื่องราวบทบาทสมมติเรื่อง มารยาทชาวพุทธที่ควรปฏิบัติต่อพระสงฆ์และบทบาทสมมติเรื่องมารยาทเป็นเสน่ห์ มาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาแนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธีของนักเรียนอย่างไร

ขั้นที่ 3 ขั้นสรุปและประยุกต์หลักการ

1. ผู้วิจัยให้นักเรียนร่วมกันสรุปข้อคิดที่ได้จากกิจกรรมบทบาทสมมติเรื่อง “มารยาทชาวพุทธที่ควรปฏิบัติต่อพระสงฆ์” และกิจกรรมบทบาทสมมติเรื่อง “มารยาทเป็นเสน่ห์”
2. ผู้วิจัยให้นักเรียนเล่าบทบาทของนักเรียนมีความสอดคล้องกับแนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธีของนักเรียนอย่างไร

ขั้นที่ 4 ขั้นประเมินผล

1. นักเรียนร่วมกันแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและบอกถึงประโยชน์ที่ได้รับจากการเข้าร่วมกิจกรรมบทบาทสมมติ
2. สังเกตการณ์มีส่วนร่วมทำกิจกรรมและอภิปราย

ใบความรู้

การประเคนของแด่พระสงฆ์ หมายถึง การถวายของโดยส่งให้ตามวิธีการทางพระวินัย การประเคนของแด่พระสงฆ์ ถ้าเป็นของที่พอยกได้ใช้สองมือยกแล้วประเคนในระยะหัตถบาต ถ้าเป็นของใหญ่เกินกว่าที่จะยกได้ เช่น เรือ รถ หรือกุฎีก็ไม่ต้องยกเพียงกล่าวคำถวายหรือถวาย เอกสารประกอบสิ่งของนั้นก็พอ แล้ว

วิธีการประเคนของ ชายและหญิงปฏิบัติดังนี้คือ

ถ้าพระสงฆ์นั่งกับพื้นถือของเดินเข้าเข้าไปได้ระยะหัตถบาตแล้วยกของขึ้นประเคน

สำหรับชาย ประเคนของแด่พระสงฆ์ในลักษณะมือต่อมือได้เลย

ส่วนหญิง จะต้องวางบนฝ่าที่พระสงฆ์ทอดออกมา จะไหว้หรือกราบแล้วแต่กาลเทศะ ถอยโดยวิธีเดินเข้า เมื่อห่างพอประมาณค่อยลุกขึ้นหันตัวกลับ ในกรณีพระสงฆ์นั่งบนเก้าอี้หรืออาสน์สงฆ์ไม่ต้องเดินเข้า แต่เข้าไปให้ได้ระยะหัตถบาต และประเคนตามวิธีดังกล่าวข้างต้น ถ้ามีของถวายหลายอย่าง ควรประเคนทีละอย่าง แต่ถ้ามีถาดหรือภาชนะใส่ไว้แล้วก็ประเคนทั้งถาดหรือภาชนะได้ แต่ไม่ควรยกโต๊ะอาหารประเคนทั้งโต๊ะ เพราะเป็นของใหญ่หรือหนักเกินประมาณ ซึ่งผิดพระวินัย

หมายเหตุ หัตถบาต แปลว่า “บ่วงมือ” หมายถึง ระยะระหว่างผู้รับประเคนและผู้ถวายไม่เกิน

๑ ศอก

ใบความรู้

การแสดงความเคารพพระสงฆ์ หมายถึง การแสดงกิริยาที่มีความเคารพนับถือออกมาให้ปรากฏทางกายหรือทางวาจาอย่างเด่นชัด เพราะการที่บุคคลมีความเคารพต่อผู้มีคุณงามความดีเป็นสิ่งที่มิอยู่ในจิตใจไม่อาจมองเห็นได้ด้วยตาจึงมีการแสดงออกทางกายและวาจาเป็นการแสดงว่าตนมีความเคารพนับถือ

วิธีการแสดงความเคารพพระสงฆ์ มี 3

1. การประนมมือ
2. การไหว้
3. การกราบ

1. การประนมมือ (อัญชลี) ให้นิ้วมือแนบชิดกัน ฝ่ามือราบ ปลายนิ้วตั้งขึ้น แขนแนบตัวระดับอก ไม่กาง ศอก ทั้งซ้ายและหญิงปฏิบัติเหมือนกัน

2. ไหว้ (วันทนา) เป็นการแสดงความเคารพโดยการประนมมือให้นิ้วชิดกันยกขึ้นไหว้ การไหว้พระ ในกรณีที่ไม่สามารถกราบแบบเบญจางคประดิษฐ์ได้ โดยประนมมือให้ปลาย นิ้วชี้จรดส่วนบนของหน้าผาก

3. การกราบ (อภิวาท) เป็นการแสดงความเคารพด้วย วิธีนี้ประนมมือขึ้นเสมอน้ำผาก แล้วน้อมศีรษะลงจรดพื้นหรือจรดมือ ณ ที่ใดที่หนึ่ง แล้วน้อมศีรษะลงบนมือนั้น

การกราบแบบเบญจางคประดิษฐ์ หมายถึง การ ที่ให้อวัยวะทั้ง 5 คือ เข่าทั้ง 2 มือทั้ง 2 และหน้าผากจรดพื้น การกราบจะมี 3 จังหวะ และจะต้องนั่งอยู่ในท่าเตรียมกราบ

ท่าเตรียมกราบ

ชาย นั่งคุกเข่าปลายเท้าตั้ง นั่ง บนสันเท้า มือทั้งสองวางบนหน้าขาทั้งสองข้าง

หญิง นั่งคุกเข่าปลายเท้าราบ นั่งบนสันเท้า มือทั้งสองวางบน หน้าขาทั้งสองข้าง

จังหวะที่ 1 ยกมือขึ้นประนมระหว่างอก ปลายนิ้วชิดกันตั้งขึ้นแนบตัวไม่กางศอก

จังหวะที่ 2 ยกมือขึ้น พร้อมกับก้มศีรษะ โดยให้ปลายนิ้วชี้จรดหน้า ผาก

จังหวะที่ 3 ทอดมือลง กราบ ให้มือและแขนทั้งสองข้างลงพร้อมกัน มือคว่าห่างกัน

เล็กน้อยพอให้หน้าผากจรด พื้นระหว่างมือได้

ทำสามจังหวะให้ครบสามครั้ง แล้วยก มือขึ้นจบโดยให้ปลายนิ้วชี้จรดหน้าผาก แล้วปล่อยมือลง การกราบไม่ควรให้ช้าหรือ เร็วเกินไป

บทบาทสมมติ“ มารยาทชาวพุทธที่ควรปฏิบัติต่อพระสงฆ์”

ใบงานกลุ่มที่ 1

บทบาทสมมติ เรื่อง มารยาทชาวพุทธที่ควรปฏิบัติต่อพระสงฆ์

เนื้อหาที่มีส่วนประกอบ คือ การประเคนสิ่งของแด่พระสงฆ์

บทบาทสมมติสำหรับนักเรียน ที่ต้องแสดง 1. บทบาทพระสงฆ์ 2. บทบาทอุบาสก
3. บทบาทอุบาสิกา

สถานการณ์ที่ต้องแสดง 1. การประเคนสิ่งของที่ยกได้ ได้แก่ น้ำ อาหาร

2. การประเคนสิ่งของที่ยกไม่ได้ ได้แก่ ศาลา กุฏิ

ให้นักเรียนเขียนบทบาทเองและแสดงบทบาทตามที่นักเรียนได้เขียนตามความเข้าใจของนักเรียน แต่ให้อยู่ในเนื้อหาที่ผู้วิจัยกำหนดไว้

ใบงานกลุ่มที่ 2

บทบาทสมมติ เรื่อง มารยาทเป็นเสนีย์

เนื้อหาที่มีส่วนประกอบ คือ การแสดงความเคารพพระสงฆ์ ได้แก่ การประนมมือ การไหว้ และการกราบ

บทบาทสมมติสำหรับนักเรียนที่ต้องแสดง 1. บทบาทพระสงฆ์ 2. บทบาทอุบาสก
3. บทบาทอุบาสิกา

สถานการณ์ที่ต้องแสดง 1. บทพระสงฆ์นั่ง

2. บทอุบาสกอุบาสิกาที่แสดงความเคารพด้วย อัญชลี วันทา อภิวาท

3. บทบาทพระสงฆ์ยืนหรือเดินผ่าน

4. บทอุบาสกอุบาสิกาแสดงความเคารพด้วยการไหว้

ให้นักเรียนเขียนบทบาทเองและแสดงบทบาทตามที่นักเรียนได้เขียนตามความเข้าใจของนักเรียนแต่ให้อยู่ในเนื้อหาที่ผู้วิจัยกำหนดไว้

โปรแกรมการพัฒนาแนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธี ครั้งที่ 10

เรื่อง	ปัจฉิมนิเทศ
ชื่อกิจกรรม	หัวใจเดียวกัน
จุดมุ่งหมาย	<ol style="list-style-type: none"> 1. เพื่อให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็นต่อการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม 2. เพื่อให้นักเรียนแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและความรู้สึกดี ๆ และให้เกิดความสามัคคีที่มีให้กันตลอดระยะเวลาการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม 3. เพื่อให้นักเรียนได้สรุปผลของการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม 4. เพื่อให้นักเรียนได้นำข้อคิดและวิธีการปฏิบัติจากกิจกรรมกลุ่มไปพัฒนาแนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธีได้ถูกต้อง
เวลาที่ใช้	1 ชั่วโมง
สถานที่	หอประชุมเฉลิมพระเกียรติครองราชย์ 60 ปี
อุปกรณ์	<ol style="list-style-type: none"> 1. กระดาษรูปหัวใจ และปากกา 2. ขงที่ระลีก 14 ชั้น
วิธีดำเนินการ	<p style="text-align: center;">ขั้นที่ 1 ขั้นมีส่วนร่วม</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ผู้วิจัยให้นักเรียนนั่งเป็นวงกลมหันหน้าเข้าหากัน 2. ผู้วิจัยแจกกระดาษรูปหัวใจให้นักเรียนทุกคนแล้วเขียนความรู้สึกทั้งหมดของตัวเองที่ได้รับจากการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มลงในกระดาษรูปหัวใจที่แจกให้ 3. เมื่อเสร็จแล้วนำไปติดที่โปสเตอร์ 4. ให้นักเรียนทุกคนแสดงความรู้สึกในการเข้าร่วมโปรแกรมการพัฒนาแนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธี 5. ให้นักเรียนร่วมกันอภิปรายถึงประโยชน์และข้อคิดที่ได้จากการเข้าร่วมโปรแกรมพัฒนาแนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธี 6. ผู้วิจัยและนักเรียนช่วยกันสรุปผลการเข้าร่วมโปรแกรมการพัฒนาแนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธีและสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ 7. ผู้วิจัยให้นักเรียนตอบแบบสอบถามแนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธีเพื่อนำคะแนนที่ได้เป็นคะแนนหลังการทดลอง

8. ผู้วิจัยกล่าวสรุปเพิ่มเติมและขอให้นักเรียน แจกของที่ระลึกให้กับนักเรียนทุกคนและปิดการเข้าร่วมโปรแกรมการพัฒนาแนวทางการปฏิบัติทางด้านพุทธศาสนพิธี

การประเมินผล

1. สังเกตจากการสรุปผลการเข้าร่วมโปรแกรมการพัฒนาแนวทางการปฏิบัติทางด้านพุทธศาสนพิธี
2. สังเกตจากการสรุปประโยชน์และการนำไปใช้ในชีวิตรประจำวันของนักเรียน

1. รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ
2. หนังสือเชิญผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือ
3. หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูล (Try out)
4. หนังสือขอความอนุเคราะห์ทำการวิจัย

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ

ผู้เชี่ยวชาญตรวจแบบสอบถามวัดแนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธีของนักเรียน
วัยรุ่นและโปรแกรมการพัฒนาแนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธีของนักเรียนวัยรุ่น

1. รองศาสตราจารย์คมเพชร ฉัตรศุภกุล

รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการพิเศษ

มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต

2. อาจารย์ ดร.ธีรภาพ เพชรมาลัยกุล

ภาควิชาการแนะแนวและจิตวิทยาการศึกษา

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

3. อาจารย์ ครรชิต แสนอุบล

ภาควิชาการแนะแนวและจิตวิทยาการศึกษา

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ที่ ศษ 0519.12/๒๖๕๘

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
สุขุมวิท 23 กรุงเทพฯ 10110

30 มีนาคม 2554

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญ

เรียน รองศาสตราจารย์ ดร.อมเพชร ฉัตรศุกกุล

เนื่องด้วย พระมหारพวงษ์ สารวงษ์ นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาจิตวิทยาการแนะแนว มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ทำปริญญานิพนธ์ เรื่อง “การศึกษาและพัฒนาแนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธีของนักเรียนวัยรุ่น” โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทศพร มณีศรีจำ และ อาจารย์ ดร.สกล วรเจริญศรี เป็นคณะกรรมการควบคุมการทำปริญญานิพนธ์ ในกรณีนี้ บัณฑิตวิทยาลัย ขอเรียนเชิญท่าน เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจแบบวัดความรู้ด้านพุทธศาสนพิธี/ แบบวัดแนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธี และ โปรแกรมการพัฒนาแนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธี

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ ได้โปรดพิจารณาเป็นผู้เชี่ยวชาญให้ พระมหारพวงษ์ สารวงษ์ และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สมชาย สันติวัฒนกุล)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. 0-2649-5067

หมายเหตุ : สอบถามข้อมูลเพิ่มเติม กรุณาติดต่อ นิสิต โทรศัพท์ 089-899-5837

ที่ ศธ 0519.12/ ๒๖๕๑

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
สุขุมวิท 23 กรุงเทพฯ 10110

30 มีนาคม 2554

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญ

เรียน อาจารย์ ดร.ธีรภาพ เพชรมาลัยกุล

เนื่องด้วย พระมหาวรพงษ์ สารวงษ์ นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาจิตวิทยาการแนะแนว มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ทำปฏิญานิพนธ์เรื่อง “การศึกษาและพัฒนาแนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธีของนักเรียนวัยรุ่น” โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทศพร มณีศรีขำ และ อาจารย์ ดร.สกล วรเจริญศรี เป็นคณะกรรมการควบคุมการทำปฏิญานิพนธ์ ในกรณีนี้ บัณฑิตวิทยาลัย ขอเรียนเชิญท่าน เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจแบบวัดความรู้ด้านพุทธศาสนพิธี / แบบวัดแนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธี และ โปรแกรมการพัฒนาแนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธี

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ ได้โปรดพิจารณาเป็นผู้เชี่ยวชาญให้ พระมหาวรพงษ์ สารวงษ์ และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สมชาย สันติวัฒน์กุล)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. 0-2649-5067

หมายเหตุ : สอบถามข้อมูลเพิ่มเติม กรุณาติดต่อนิสิต โทรศัพท 089-899-5837

ที่ ศธ 0519.12/ ๑๑๖๐

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
สุขุมวิท 23 กรุงเทพฯ 10110

30 มีนาคม 2554

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญ

เรียน อาจารย์ครรชิต แสนอุบล

เนื่องด้วย พระมหาวรพงษ์ สारวงษ์ นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาจิตวิทยาการแนะแนว มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ทำปริญญานิพนธ์ เรื่อง “การศึกษาและพัฒนาแนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธีของนักเรียนวัยรุ่น” โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทศพร มณีศรีจำ และ อาจารย์ ดร.สกล วรเจริญศรี เป็นคณะกรรมการควบคุมการทำปริญญานิพนธ์ ในกรณีนี้ บัณฑิตวิทยาลัย ขอเรียนเชิญท่าน เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบแบบวัดความรู้ด้านพุทธศาสนพิธี / แบบวัดแนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธี และ โปรแกรมการพัฒนาแนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธี

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ ได้โปรดพิจารณาเป็นผู้เชี่ยวชาญให้ พระมหาวรพงษ์ สारวงษ์ และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สมชาย สันติวัฒนกุล)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. 0-2649-5067

หมายเหตุ : สอบถามข้อมูลเพิ่มเติม กรุณาติดต่อ นิสิต โทรศัพท์ 089-899-5837

ที่ ศธ 0519.12/๖๖๒1

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
สุโขุมวิท 23 กรุงเทพฯ 10110

3 ๐ มีนาคม 2554

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์เพื่อพัฒนาเครื่องมือการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนครุราษฎร์รังสฤษดิ์

เนื่องด้วย พระมหาวรพงษ์ สารวงษ์ นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาจิตวิทยาการแนะแนว มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ทำปริญญาานิพนธ์ เรื่อง “การศึกษาและพัฒนาแนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธีของนักเรียนวัยรุ่น” โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทศพร มณีศรีจำ และ อาจารย์ ดร.สกล วรเจริญศรี เป็นคณะกรรมการควบคุมการทำปริญญาานิพนธ์ ในกรณีนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลเพื่อพัฒนาเครื่องมือการวิจัย โดยขอใช้สถานที่หอประชุมเฉลิมพระเกียรติครองราชย์ 60 ปี สำนักปฏิบัติธรรมสอนแก้ว เพื่อทดลองใช้แบบวัดความรู้ด้านพุทธศาสนพิธี / แบบวัดแนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธี และ โปรแกรมการพัฒนาแนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธี กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 จำนวน 3 ห้องเรียน ในระหว่างเดือนมกราคม - กุมภาพันธ์ 2554

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ ได้โปรดพิจารณาให้ พระมหาวรพงษ์ สารวงษ์ ได้เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สมชาย สันติวัฒนกุล)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. 0-2649-5067

หมายเหตุ : สอบถามข้อมูลเพิ่มเติม กรุณาติดต่อ นิสิต โทรศัพท์ 089-899-5837

ที่ ศธ 0519.12/๒๖๖

บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

สุขุมวิท 23 กรุงเทพฯ 10110

30 มีนาคม 2554

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์เพื่อการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการ โรงเรียนวัดเขาปิ่นทอง

เนื่องด้วย พระมหาวรพงษ์ สारวงษ์ นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาจิตวิทยาการแนะแนว มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ทำปริญญาานิพนธ์ เรื่อง “การศึกษาและพัฒนาแนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธีของนักเรียนวัยรุ่น” โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทศพร มณีศรีจำ และ อาจารย์ ดร.สกกล วรเจริญศรี เป็นคณะกรรมการควบคุมการทำปริญญาานิพนธ์ ในกรณีนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย โดยขอใช้สถานที่หอประชุมเฉลิมพระเกียรติครองราชย์ 60 ปี สำนักปฏิบัติธรรมสวนแก้ว เพื่อทดลองใช้แบบวัดความรู้ด้านพุทธศาสนพิธี และ แบบวัดแนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธี กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 จำนวน 3 ห้องเรียน ในระหว่างเดือนมกราคม - กุมภาพันธ์ 2554

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ ได้โปรดพิจารณาให้ พระมหาวรพงษ์ สारวงษ์ ได้เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สมชาย สันติวัฒนกุล)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. 0-2649-5067

หมายเหตุ : สอบถามข้อมูลเพิ่มเติม กรุณาติดต่อ นิสิต โทรศัพท์ 089-899-5837

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ สกุล พระมหาวรพงษ์ สารวงษ์
 วันเดือนปีเกิด 21 มกราคม พ.ศ.2523
 สถานที่เกิด 93 หมู่ 9 บ้านพรนิยม ตำบลหนองเข็ง
 อำเภอบึงกาฬ จังหวัดหนองคาย
 สถานที่อยู่ปัจจุบัน วัดสวัสดีวารีสีมาราม ถนนนครไชยศรี เขตดุสิต กรุงเทพฯ 10300

ประวัติการศึกษา

พ.ศ.2536 ประถมศึกษาปีที่ 6
 โรงเรียนบ้านโนนสว่าง อำเภอบึงกาฬ จังหวัดหนองคาย
 พ.ศ.2543 มัธยมศึกษาตอนปลายศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียน
 อำเภอบึงกาฬ จังหวัดหนองคาย
 พ.ศ.2548 ปริญญาตรีพุทธศาสตรบัณฑิต (พธ.บ.)
 สาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษ คณะครุศาสตร์
 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 พ.ศ.2554 ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต (กศ.ม)
 สาขาวิชาจิตวิทยาการแนะแนว คณะศึกษาศาสตร์
 มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กรุงเทพมหานคร